

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

57 tomas

2014 m. gruodžio 16 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

500-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2014 m. liepos 9–10 d.

2014/C 451/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos imigracijos politikos ir santykių su trečiosiomis šalimis — (tiriamoji nuomonė)	1
2014/C 451/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pasiūlymai būsimam ES teisėkūros laikotarpiui“ — (nuomonė savo iniciatyva)	10
2014/C 451/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Įmonių finansavimo: alternatyvių finansinių mechanizmų paieška“ — (nuomonė savo iniciatyva)	20
2014/C 451/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl skaitmeninės visuomenės: prieiga, švietimas, mokymas, užimtumas ir priemonės lygybei užtikrinti — (nuomonė savo iniciatyva)	25
2014/C 451/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kibernetinių išpuolių Europos Sąjungoje — (nuomonė savo iniciatyva)	31
2014/C 451/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Stojimo į Europos Sąjungą skaidrumo ir atvirumo didinimo — (nuomonė savo iniciatyva)	39

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

500-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2014 m. liepos 9–10 d.

2014/C 451/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl struktūrinių priemonių ES kredito įstaigų atsparumui didinti — COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)	45
---------------	--	----

2014/C 451/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Bendrosios siuntinių pristatymo rinkos sukūrimo veiksmų planas. Pasitikėjimo pristatymo paslaugomis didinimas ir pardavimo internetu skatinimas“ — COM(2013) 886 <i>final</i>	51
2014/C 451/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pranešimų apie vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorius teikimo ir skaidrumo — COM(2014) 40 <i>final</i> – 2014/0017 (COD).	59
2014/C 451/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija“ — (COM(2014) 86 <i>final</i>)	64
2014/C 451/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuomenės finansavimo galimybių naudojimas Europos Sąjungoje“ — (COM(2014) 172 <i>final</i>).	69
2014/C 451/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl asmeninių apsaugos priemonių — COM(2014) 186 <i>final</i> – 2014/0108 (COD)	76
2014/C 451/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl lynų kelio įrenginių — COM(2014) 187 <i>final</i> – 2014/0107 (COD)	81
2014/C 451/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2007/36/EB nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu, ir Direktyvos 2013/34/ES nuostatos, susijusios su tam tikrais įmonės valdymo pareiškimo elementais — COM(2014) 213 <i>final</i> – 2014/0121 (COD).	87
2014/C 451/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo — COM(2014) 168 <i>final</i>	91
2014/C 451/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kuriame atvirą ir saugią Europą“ — (COM(2014) 154 <i>final</i>).	96
2014/C 451/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje“ — (COM(2014) 144 <i>final</i>)	104
2014/C 451/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklos ir priežiūros — (COM(2014) 167 <i>final</i> – 2014/0091 (COD)).	109
2014/C 451/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pokyčiams ir restruktūrizavimui numatyti skirtos ES kokybės sistemos — COM(2013) 882 <i>final</i>	116
2014/C 451/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos gairių dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti priežiūros — C(2014) 963 <i>final</i>	123

2014/C 451/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui – Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui — COM(2013) 659 <i>final</i>	127
2014/C 451/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos švaraus oro programa“ (COM(2013) 918 <i>final</i>), dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB (COM(2013) 920 <i>final</i> – 2013/0443 (COD)), dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš vidutinio dydžio kurą deginančių įrenginių, kiekio apribojimo (COM(2013) 919 <i>final</i> – 2013/0442 (COD)), dėl Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl 1979 m. Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos 1999 m. Protokolo dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo pakeitimo priėmimo (COM(2013) 917 <i>final</i>)	134
2014/C 451/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl vaisių ir daržovių, bananų ir pieno tiekimo švietimo įstaigoms pagalbos programos iš dalies keičiami Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 ir Reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 — (COM(2014) 32 <i>final</i> – 2014/0014 (COD))	142
2014/C 451/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Interneto politika ir valdymas. Europos vaidmuo formuojant būsimą interneto valdymą“ — (COM(2014) 72 <i>final</i>)	145
2014/C 451/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laikotarpio po 2015 m. Hiogo veiksmų programos. Rizikos valdymas siekiant padidinti atsparumą — (COM(2014) 216 <i>final</i>)	152
2014/C 451/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria panaikinama 1993 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 93/5/EEB dėl valstybių narių pagalbos Komisijai ir dėl jų bendradarbiavimo moksliskai nagrinėjant su maistu susijusius klausimus — (COM(2014) 246 <i>final</i> – 2014/0132 COD)	157

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

500-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2014 M. LIEPOS 9–10 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos imigracijos politikos ir santykių su trečiosiomis šalimis

(tiriamoji nuomonė)

(2014/C 451/01)

Pranešėjas: **Panagiotis GKOFAΣ**

Bendrapranešėjis: **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

ES pirmininkaujanti Graikija, 2013 m. gruodžio 6 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Europos imigracijos politikos ir santykių su trečiosiomis šalimis.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 64 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šia nuomone siekiama prisidėti prie pirmininkaujančios Italijos darbo, taip pat užtikrinti veiklos tąsą Italijos pirmininkavimo laikotarpiu, kad būtų sustiprintas ES imigracijos ir prieglobsčio politikos išorės aspektas. Imigracija yra itin sudėtingas klausimas, kurį sprendžiant reikalingas daugelio suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas ir bendras bei visapusiškas koordinavimas tarptautiniu ir Europos lygmeniu, kurį turi užtikrinti Europos Sąjunga⁽¹⁾.

1.2 ES turi nustoti imigracijos politiką laikyti beveik išimtinai valstybių narių vidaus reikalu. Ši neteisinga nuostata – kai kurių klaidų priežastis. EESRK mano, kad Europa imigraciją turėtų valdyti laikydamasi visuotinio požiūrio, apimančio tiek **vidaus**, tiek **išorės** dimensijas: migracijos srautų valdymas viduje ir bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis yra dvi tos pačios politikos dalys, jeigu siekiama jos veiksmingumo.

1.3 Taip pat turime kompleksiskai spręsti **asmenų judumo ekonomikos globalizacijos sąlygomis** klausimą. Imigracija ir judumas yra tarpusavyje susiję. Tarptautinis dialogas dėl asmenų judumo ir migracijos turi būti susietas su kitais Europos politikos aspektais, pavyzdžiui, prekyba, vystomuoju bendradarbiavimu, žmogaus teisėmis ir saugumu.

1.4 Kadangi ES valstybės narės atskirai negali tinkamai valdyti imigracijos ir prieglobsčio politikos, Sutartyje padėtu pagrindu reikėtų formuoti bendrą politiką, remiantis suderinimo lygio teisės aktais, ir jai turi būti tvirčiau taikomas solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp valstybių narių principas.

⁽¹⁾ Žr. REX/375 ir REX/351.

1.5 ES turi priimti atsakomybę kontroliuodama valstybių narių išorės sienas, kurios yra visos Europos Sąjungos sienos Šengeno erdvėje. FRONTEX turėtų tapti Europos sienų apsaugos tarnyba. ES turi sustiprinti valstybių narių solidarumą ir geriau pasidalyti atsakomybę.

1.6 Kai kurie Europos regionai dėl savo geografinės padėties susiduria su ypatingomis problemomis, kadangi jie yra tarpiniai neteisėtos imigracijos centrai, kartais pritraukiantys daugiau žmonių nei gali priimti. Būtina, kad Europos Sąjunga nustatytų veiklos procedūras dėl geresnio atsakomybės sričių pasidalijimo ir dėl migrantų priėmimo ir finansinės paramos.

1.7 Globalizuotame pasaulyje Europa turi bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis institucijomis, kad būtų sukurta tarptautinė migracijos ir judumo reglamentavimo sistema.

1.8 Šiomis aplinkybėmis EESRK mano, kad imigracijos klausimas turi būti sprendžiamas trijose tarpusavyje susijusiose teritorijose: imigrantų **kilmės šalyse, tranzito šalyse ir kelionės tikslo šalyse**, šiuo atveju ES, **kadangi tik taip bus galima veiksmingai valdyti migracijos srautus**.

1.9 Imigracijos ir prieglobsčio politiką reikėtų geriau koordinuoti su ES išorės politika. Europos išorės veiksnių tarnyba (EIVT) turi atlikti jai tenkančią vaidmenį ir priimti su imigracija, sienų valdymu ir prieglobsčiu susijusias politikos sritis, kad būtų padidintas jų nuoseklumas. EESRK, prisidėjęs prie pirmininkavusios Graikijos darbo, palankiai vertina tai, kad migracijos, prieglobsčio suteikimo ir sienų valdymo išorės aspektai buvo įtraukti į strategines gaires, kurias Europos Vadovų Taryba priėmė 2014 m. birželio 26–27 d. Taip pat reikėtų sustiprinti Parlamento vaidmenį šiais klausimais.

1.10 Pagal ES visuotinį požiūrį į migraciją ir judumą (VPM) reikia sudaryti susitarimus su trečiosiomis šalimis, visų pirma kaimyninėmis šalimis, imigrantų kilmės šalimis ir tranzito šalimis.

1.11 Šiuo tikslu Komitetas siūlo sustiprinti dialogą su šiomis šalimis, kad būtų sudarytos naujos platesnio turinio judumo ir migracijos partnerystės, kaip teigiama 1.3 ir 5.1.6 punktuose.

1.12 Partnerystė judumo srityje nėra privalomo pobūdžio partnerystės šalims, bet ji turi tam tikrų apribojimų, kuriuos reikėtų įveikti per artimiausius keletą metų. Jos lankstumas padeda pasiekti politinius susitarimus neužkraunant teisinių įsipareigojimų, tačiau, EESRK nuomone, ji turi virsti privalomo pobūdžio tarptautiniais susitarimais.

1.13 Partnerystės judumo srityje prioritetai taip pat turėtų apimti su ekonomine imigracija ir judumu susijusius aspektus: greta saugumo, repatriacijos ir sienų kontrolės daugiau dėmesio reikėtų skirti teisėtoms migracijos organizavimui ir vizų politikai, kvalifikacijos pripažinimui, teisėms į socialinę apsaugą ir judumo bei migracijos indėliui į vystymąsi.

1.14 Komitetas siūlo kilmės šalyse įsteigti ES migracijos biurus, kuriuos valdytų Europos Komisija ir EIVT, Vidaus reikalų GD ir Užimtumo GD pareigūnai. ES imigracijos interneto portalas yra naudinga priemonė, bet jos nepakanka. Informacija jame turėtų būti pateikiama daugiau kalbų, interneto svetainė turėtų būti interaktyvesnė.

1.15 Reikia gerinti bendradarbiavimą su kilmės ir tranzito šalimis, užkirsti kelią neteisėtai migracijai. Taip pat reikia vykdyti informacines kampanijas ir veiksmingai kovoti su neteisėtai imigrantus įvežančių ar jais prekiaujančių nusikaltėlių tinklais. Kovojant su nusikaltėlių tinklais itin svarbus policijos ir teismų bendradarbiavimas. Siekdami neteisėto pelno žmonių prekyba ir neteisėtu įvežimu užsiimantys nusikaltėliai rizikuoja žmonių gyvybe ir saugumu. Partnerystė judumo srityje turėtų padėti kurti naujas bendradarbiavimo sistemas sienų kontrolės ir paramos grįžtantiems klausimais.

1.16 Ne mažiau svarbios yra finansinės paramos ir plėtros programos, grindžiamos „**pozityvaus sąlygiškumo principu („parama pagal pažangą“)**“, kuriomis taip pat sprendžiami įvairūs su imigracija susiję klausimai, įskaitant grąžinimo ir readmisijos politiką. Taip pat svarbu stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas ir skatinti jas dalyvauti kuriant partnerystę judumo srityje.

1.17 EESRK taip pat rekomenduoja stiprinti FRONTEX ir Europolo bendradarbiavimą kovojant su organizuotu nusikalstamumu, visų pirma prekyba migrantais ir neteisėtu migrantų įvežimu, ir bendradarbiavimą su žmogaus teisių organizacijomis, pavyzdžiui, Tarptautine migracijos organizacija, Jungtinių Tautų vyriausioji pabėgėlių reikalų komisija (UNHCR) ir Tarptautiniu migracijos politikos vystymo centru. Be to, EESRK pritaria Komisijos reglamentams, kuriuose numatoma nuo 2014 m. lanksčiau valdyti Prieglobsčio ir migracijos fondą bei Vidaus saugumo fondą.

1.18 ES lygmeniu reikėtų suformuoti tinkamą ir nuoseklią bendrą Europos imigracijos politiką, kuri būtų grindžiama visų valstybių narių tarpusavio parama ir išsipareigojimais. Remdamasi tarptautinėmis sutartimis dėl repatriacijos ir readmisijos, ES privalo priimti veiksmingų grąžinimo politikos priemonių. ES sienos, įskaitant ES valstybių narių jūrų sienas Viduržemio jūros regione, yra visų ES valstybių narių sienos, todėl pagal sutartis atsakomybę už jų apsaugą turėtų aktyviai pasidalyti visos valstybės narės.

1.19 Visais etapais, pradedant gelbėjimu ar priėmimu ir baigiant apsaugos statuso suteikimu, kai asmenys neteisėtai gyvena be tapatybę įrodančių dokumentų ar kai yra siunčiami į savo kilmės šalį, turėtų būti gerbiamos neteisėtų imigrantų žmogaus teisės. Visose valstybėse narėse imigrantams reikėtų įsteigti papildomų ir geresnių laikinų priėmimo ir apgyvendinimo centrų jiems užtikrinant visos Europos sąjungos paramą, atsižvelgiant į sveikatos priežiūros ir medicininės pagalbos teikimo sąlygas ir į galimybes greičiau išnagrinėti prieglobsčio ar socialinės paramos prašymus. EESRK dar kartą išreiškia nepritarimą prieglobsčio prašytojų ir neteisėtų imigrantų, pirmiausia vaikų, nelydimų nepilnamečių, nėščiąjų ir sunkiai sergančių asmenų, laikymui sulaikymo centruose.

1.20 Komitetas susirūpinęs pastebi, kad Europoje į imigrantus žiūrima su vis didesne netolerancija, rasizmu ir ksenofobija; jam kelia susirūpinimą ir tai, kad kai kuriose valstybėse narėse mažėja pagrindinių teisių apsauga.

1.21 Visos ES institucijos pabrėžė, kad imigracija labai svarbi Europos Sąjungai ir dėl ekonominių, ir dėl demografinių priežasčių. Tai pažymima ir strategijoje „Europa 2020“. Todėl, kaip EESRK jau ne kartą minėjo, Europos imigracijos politika turi būti aktyvi ir ginti žmogaus teises, kovoti su diskriminacija dėl darbo ir socialinių klausimų ir toliau žengti integracijos linkme.

1.22 Europos Sąjunga turėtų sukurti bendrą prieglobsčio sistemą, pagrįstą suderintais teisės aktais. Dublino konvenciją reikėtų pakeisti solidaresne ES sistema, kuri atsižvelgtų į prieglobsčio prašančių asmenų pageidavimus ir užtikrintų proporcingesnį atsakomybės pasiskirstymą tarp valstybių narių.

1.23 Naujajame reglamente dėl **Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo** ypatingas dėmesys skiriamas ekstremalioms situacijoms ir krizių atvejams. EESRK remia Komisijos pasiūlymą užtikrinti veiksmų lankstumo galimybę Europos lygmeniu skiriant pakankamai finansinių išteklių ekstremalių situacijų atvejais. Atsižvelgdama į gausų asmenų atvykimą iš Sirijos ir kitų Afrikoje esančių karo zonų ES privalo imtis veiksmų, kadangi dėl to susidaro ekstremalios humanitarinės situacijos.

2. Įžanga

Nesant bendros Europos imigracijos politikos neseni ir vis pasikartojantys tragiški įvykiai jūroje, kainavę daug žmonių gyvybių prie Libijos, Maltos, Graikijos, Italijos ir Ispanijos krantų, nuolat augantis pabėgėlių skaičius prie Sirijos sienų, problemos sudėtingumas ir žmonių mastai yra didžiulis išbandymas Viduržemio jūros regiono šalims ir apsunkina jų galimybes imtis veiksmų. Todėl Komitetas palankiai vertina tai, kad imigracijos klausimai išliks prioritetu Italijai, kuri šiuo metu pirmininkauja ES Tarybai, kaip tai buvo prieš tai pirmininkavusiai Graikijai.

3. Europa ir tarptautinis migracijos valdymas

3.1 XXI amžiuje didės žmonių judumas ir migracijos srautai. Šiuo metu tik 3 proc. pasaulio gyventojų gyvena ne savo gimtojoje šalyje, tačiau atsižvelgiant į tendencijas galima manyti, kad ateityje šis judumas augs (metinis augimo lygis yra 3 proc.). Taip pat reiktų pažymėti, kad migracijos srautai auga tarp Pietų šalių, visų pirma į vadinamąsias besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis. Taip pat didėja judumas tarp ES valstybių narių⁽²⁾ ir Europos ekonominėje erdvėje.

3.2 Keletas iš tarptautinę migraciją skatinančių priežasčių yra skurdas, nedarbas, demografinės tendencijos, galimybių trūkumas, konfliktai, ekologinės nelaimės ir klimato kaita.

3.3 EESRK siūlė, kad išorės politikos srityje ES skatintų sukurti tarptautinę migracijos ir judumo reglamentavimo sistemą, kuri sumažins valstybių narių patiriamą spaudimą. Į šią tarptautinę reglamentavimo sistemą reiktų įtraukti pagrindines TDO konvencijas ir Jungtinių Tautų tarptautinę konvenciją dėl darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos, kurios ES valstybės narės dar nėra ratifikavusios⁽³⁾. EESRK ragina Europos Komisiją parengti ataskaitą dėl priemonių, kurių valstybės narės imasi, kad būtų galima pasirengti konvencijos ratifikavimui pačiu artimiausiu metu.

3.4 Kaip nurodyta, pagrindinis šios nuomonės tikslas – iškelti ir išnagrinėti pagrindines imigracijos keliamas problemas apskritai, kad būtų galima rasti išsamių sprendimų, užtikrinsiančių imigracijos politikos veiksmingumą, kartu gerbiant imigrantų teises.

4. Vidaus aspektas. Bendra ES imigracijos, prieglobsčio ir integracijos politika

4.1 Bendra imigracijos politika

4.1.1 Pastaruosius dešimt metų ES po truputį kūrė **bendrą teisinę sistemą** tokiems klausimams kaip ilgalaikio gyventojų statusas ar šeimos susijungimas spręsti. Atvykimo į šalį sąlygos suderintos studentams ir mokslininkams, „mėlynoji kortelė“ suteikiama aukštos kvalifikacijos migrantams. Taip pat priimta visiems sektoriams skirtų teisės aktų, numatant vieną leidimą darbuotojams migrantams, ir Direktyva dėl laikinųjų darbuotojų priėmimo bei Direktyva dėl bendrovės viduje perkeliamų asmenų priėmimo.

ES turėtų duoti postūmį bendrai darbuotojų imigracijos politikai ir sukurti teisinę sistemą, kuri būtų nuosekli, visapusiška, horizontalaus pobūdžio ir orientuota į pagarbą darbuotojų teisėms, vienodas sąlygas, įmonių poreikius ir teisėtą migrantų įdarbinimą. Siekiant sudaryti sąlygas tiek aukštos, tiek žemesnės kvalifikacijos darbuotojų imigracijai teisėtai ir skaidriais keliais, reikalingi teisės aktai ir bendradarbiavimas su kilmės šalimis.

Reikalinga vykdyti nuoseklią ir kompleksinę imigracijos, prieglobsčio ir sienų valdymo politiką ir suderinti teisės aktus, aktyviai dalyvaujant valstybėms narėms, Europos Komisijos administracijai, EIVT ir kompetentingoms Europos organizacijoms.

4.1.2 EESRK ir Komisija glaudžiai bendradarbiauja **integracijos politikos** srityje. Pagal bendrus pagrindinius principus ES rengia integracijos darbotvarkę, kuriai numatytas ir finansavimo fondas. EESRK ir Komisija ir toliau bendradarbiaus plėtojant Europos integracijos forumo veiklą.

4.2 Bendra prieglobsčio sistema

4.2.1 ES **kuria bendrą prieglobsčio sistemą** ir teisės aktus dėl suderinimo, tačiau dar daug trūksta iki patenkinamos padėties, nes valstybėse narėse taikoma skirtinga politika ir teisės aktai⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Žr. SOC/373.

⁽³⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 134–141.

⁽⁴⁾ Europos Sąjunga turi Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo, Pagrindinių teisių chartijoje ir tarptautinėse konvencijose nustatytus įpareigojimus prieglobsčio politikos srityje.

4.2.2 Komitetas jau priekaištavo, kad prieglobsčio politikos srityje ES trūksta solidarumo, nes 90 proc. prieglobsčio prašymų išnagrinėta tik dešimtyje valstybių narių. Santykinu požiūriu didžiausią spaudimą patiria mažesnės šalys, pavyzdžiui, Malta, Kipras ir Graikija.

4.2.3 **Dublio konvencijoje** nurodoma, kuri valstybė narė yra atsakinga už kiekvieno prieglobsčio prašymo išnagrinėjimą, tačiau EESRK mano, kad ši sistema nestiprina ES valstybių narių solidarumo. Prieglobsčio prašantis asmuo turėtų turėti galimybę pateikti prašymą bet kuriai valstybei narei. Vidutinės trukmės laikotarpiu ES turėtų būti suteikti įgaliojimai užtikrinti, kad ji, o ne nacionalinės valdžios institucijos būtų atsakingos už prašymų nagrinėjimą. Tokiu būdu prašymai būtų nagrinėjami sparčiau ir kartu pagerėtų prieglobsčio suteikimo sąlygos. Trumpai tariant, Dublio konvenciją reikėtų pakeisti solidaresne ES sistema, kuri atsižvelgtų į prieglobsčio prašančių asmenų pageidavimus ir užtikrintų proporcingesnį atsakomybės pasiskirstymą tarp valstybių narių.

4.2.4 Siekiant padėti valstybėms narėms sukurti prieglobsčio sistemą, įsteigtas **Europos prieglobsčio paramos biuras** (EASO), kuris taip pat teikia techninę pagalbą ir pagalbą veiklai. EASO turi būti įgalios vertinti nacionalines prieglobsčio sistemas ir jų suderinamumą su Europos ir tarptautinės teisės įsipareigojimais ir su pagrindinėmis teisėmis.

4.2.5 EESRK siūlo bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis ir Jungtinių Tautų vyriausiuoju pabėgėlių reikalų komisaru vykdyti daugiau pabėgėlių **perkėlimo programų**, kad būtų perkelti pabėgėliai iš už ES ribų ir jie išskurtų ES.

4.2.6 Be to, Komitetas taip pat siūlo vykdyti daugiau **perkėlimo** ES viduje **programų** teikiant finansines paskatas įsipareigojusioms valstybėms narėms. Komitetas mano, kad šiuo metu labai trūksta valstybių narių solidarumo perkeltiant apsaugos gavėjus ir prieglobsčio prašančius asmenis.

4.2.7 Persikirstymas turi būti vykdomas taikant nuolatinį nustatytą mechanizmą. Šiuo atveju Komisija turėtų pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl nuolatinio ir veiksmingo prieglobsčio prašytojų persikirstymo ES viduje mechanizmo taikant Europos paskirstymo raktą, pristatytą Europos Parlamento pranešime dėl didesnio ES valstybių narių solidarumo prieglobsčio srityje (2012/2032 INI). Norint užtikrinti kuo didesnę šio mechanizmo veiksmingumą pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto reikėtų atsižvelgti į praktinę patirtį, sukauptą įgyvendinant Maltoi skirtą bandomąjį projektą EUREMA⁽⁵⁾.

4.3 Neteisėtos imigracijos prevencija

EESRK mano, kad ES viduje reikalingas didesnis solidarumas. Kai kurie Europos regionai dėl savo geografinės padėties susiduria su ypatingomis problemomis, kadangi jie yra tarpiniai neteisėtos imigracijos centrai, dažnai pritraukiantys daugiau žmonių nei gali priimti. Būtina, kad Europos Sąjunga nustatytų finansinio ir veiklos solidarumo ir migrantų priėmimo procedūras, atsižvelgdama į konkrečių valstybių narių ekonominę ir socialinę padėtį.

4.3.1 Politikų kalbose imigracija kartais siejama su nusikalstamumu, o tai neatitinka tikrovės ir skatina baimę bei ksenofobiją. Dauguma neteisėtai gyvenančių imigrantų atvyko teisėtai su trumpalaikė viza ir pasiliko ilgesniam laikotarpiui arba turėjo laikinos imigracijos leidimą ir neišvyko pasibaigus jo galiojimui.

4.3.2 Daugelis šių asmenų dirba nesąžiningomis sąlygomis, o galbūt ir visiškai darbo teisės taikymo užribyje arba neoficialioje ekonomikoje, ir susiduria su socialine atskirtimi. Atsižvelgdama į tam tikras tokio pobūdžio situacijas, pilietinė visuomenė ir EESRK rėmė neteisėtų imigrantų padėties įteisinimo procesus ir apskritai siūlė ES parengti pasiūlymų, rekomendacijų ir priemonių siekiant užkirsti kelią tokiems atvejams.

4.3.3 Visais atvejais, pradant išgelbėjimu ar sulaikymu ir baigiant apsaugos statuso suteikimu ar grąžinimu į jų kilmės šalį, turi būti užtikrinamos neteisėtų imigrantų teisės. Neteisėta imigracija jūra dažnai baigiasi žūtimi. Šiuo požiūriu EESRK pabrėžia, kad pagrindines žmogaus teises svarbu užtikrinti visais atvejais.

⁽⁵⁾ EUREMA yra ES bandomasis projektas tarptautine apsauga besinaudojančių asmenų persikirstymui iš Malto į ES, kuriam pritarta birželio 18–19 d. Europos Vadovų Tarybos išvadoje (dok. 11225/2/09, 2 išvada).

4.4 Išorės sienos ir įvažiavimo vizos

4.4.1 Europos Sąjungai reikalinga patikima, veiksminga, įteisinta **išorės sienų** politika, kuriai būtų taikoma demokratinė kontrolė. Šengeno erdvei priklausančios valstybės narės nevykdo patikrinimų prie vidinių šios erdvės sienų. Tai reiškia, kad jos turi bendradarbiauti ir pasidalyti atsakomybę už išorės sienų valdymą. **Šengeno sienų kodeksu** reglamentuojamas judėjimas per sienas ir patikrinimai atsižvelgiant į reikalavimus, keliamus trečiųjų šalių piliečiams, norintiems atvykti ir pasilikti ne ilgiau kaip tris mėnesius. ES sudaro sąrašus šalių, kurių piliečiai privalo gauti **įvažiavimo vizas**.

4.4.2 EESRK mano, kad Frontex vaidmenį reikia stiprinti, kad agentūra vidutinės trukmės laikotarpiu taptų sienos apsaugos tarnyba, kurią sudarytų sienos apsaugos tarnybų pareigūnų Europos kontingentas. Jos pagrindinis uždavinys būtų taikyti Sienų kodekse numatytas bendras taisykles. EESRK mano, kad **reikia stiprinti ES solidarumą** valstybėse narėse ir atsižvelgti į jų geografinę padėtį.

4.4.3 Kovoju su neteisėtu asmenų įvežimu ir prekyba žmonėmis visada turi būti užtikrinama aukų tarptautinių humanitarinių teisių apsauga ir laikomasi Europos žmogaus teisių konvencijų. Pagal Šengeno sienų kodekso 6 straipsnio 2 dalį sienos apsaugos pareigūnai nediskriminuoja asmenų dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, o pagal 13 straipsnį trečiųjų šalių asmenys, kuriems buvo atsisakyta leisti atvykti, turi teisę apskųsti šį sprendimą.

4.4.4 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymams iš dalies pakeisti vizoms taikomus teisės aktus. Vykdam vizų politiką, kuri daugeliu atvejų neatsiejama nuo abipusiškumo, lemiamą reikšmę turi bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis

4.5 Grąžinimas

4.5.1 Partnerystės judumo srityje turėtų sudaryti sąlygas visų pirma savanorišku grįžimu grindžiamoms grąžinimo procedūroms ir būtų sukurtos paramos sistemos ⁽⁶⁾. Tačiau tais atvejais, kai taikoma priverstinio grąžinimo procedūra, turi būti visapusiškai užtikrinamos grąžinamų asmenų žmogaus teisės atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijas ⁽⁷⁾.

4.5.2 Visi susitarimai su trečiosiomis šalimis turi būti grindžiami „pozityvaus sąlygiškumo“ principu („parama pagal pažangą“), skiriant finansinę paramą ir kuriant plėtros programas siekiant užkirsti kelią neteisėtai imigracijai.

4.5.3 Neteisėtai į ES atvykusių imigrantų repatriacija turėtų būti vykdoma vadovaujantis nustatytomis taisyklėmis. Šiomis aplinkybėmis labai svarbūs grąžinimo susitarimai su trečiosiomis šalimis užtikrinant jog bus visais atžvilgiais paisoma grįžtančių migrantų teisių.

4.5.4 Chartijoje aiškiai numatyta, kad kolektyvinis asmenų išsiuntimas draudžiamas ir kad niekas negali būti grąžintas, išsiųstas ar išduotas į valstybę, kurioje jam gresia mirties bausmė, kurioje jis gali būti kankinamas ar patirti kitokį nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas – „negrąžinimo“ principas. Tačiau keletas NVO paviešino kolektyvinio išsiuntimo ir neteisėtų imigrantų bei prieglobsčio prašytojų išsiuntimo į šalis, kuriose pažeidinėjamos žmogaus teisės, praktiką. EESRK primena, kad Europos žmogaus teisių konvencijos ir Chartijos nuostatos yra taikytinos bet kokiai Europos politikai neteisėtos imigracijos srityje – ypatingą dėmesį skiriant apsaugai grąžinimo, išsiuntimo ar išdavimo atvejais.

4.5.5 Vadovaujantis EŽTT pateiktu EŽTK 3 straipsnio išaiškinimu, asmenys, turintys rimtą negalią, taip pat ir nėščios moterys, negali būti sulaukyti ar išsiųsti iš šalies, jei jiems reikia medicininės priežiūros. Ypatingą dėmesį reikia skirti ir nepilnamečių padėčiai užtikrinant atskirą jų apsaugą, ypač tuomet, kai jie nelydimi.

⁽⁶⁾ Bendradarbiaujant su Tarptautine migracijos organizacija.

⁽⁷⁾ „Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo“ COM(2005) 40.

4.5.6 EESRK dar kartą reiškia nepritarimą nusistovėjusiai praktikai prieglobsčio prašytojus ir neteisėtus imigrantus laikyti **sulaikymo centruose**, nes tai turėtų būti išimtinė priemonė⁽⁸⁾. Komitetas ragina užtikrinti didesnę skaidrumą ES ir už jos ribų esančių sulaikymo centrų klausimu, taip pat informuoti JT žmogaus teisių tarybą apie sulaikytų asmenų padėtį.

5. Imigracijos ir prieglobsčio politikos išorės dimensija

5.1 Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą

5.1.1 Pirmą žingsnį šiame procese žengė Europos Vadovų Taryba 2005 m. pabaigoje patvirtindama **visuotinį požiūrį į migraciją** (angl. Global Approach to Migration). Siekama vystyti ES migracijos politikos išorės dimensiją Komisija įgyvendino skirtingas iniciatyvas. ES susidūrė su naujomis problemomis.

5.1.2 **Partnerystė judumo srityje** yra svarbiausia politinė priemonė įgyvendinant visuotinį požiūrį į migraciją. Jos taikymo bandomasis etapas jau pasibaigė ir 2009 m. Komisija parengė politinį jos įgyvendinimo vertinimą⁽⁹⁾.

5.1.3 Komisija savo komunikate „Migracijos, judumo ir saugumo dialogas su pietinėmis Viduržemio jūros regiono valstybėmis“ COM(2011) 292 rekomendavo naujus imigracijos ir prieglobsčio politikos iššūkius (tokius, kaip karas ir gyventojų judėjimas Viduržemio jūros regione) spręsti pradedant dialogą dėl migracijos, judumo ir saugumo ES. Po to ES inicijavo dialogus su kai kuriomis šalimis.

5.1.4 Buvo užmegztos septynios partnerystės judumo srityje su šiomis šalimis: Žaliojojo Kyšuliu (2008 m. gegužės mėn.⁽¹⁰⁾), Moldova (2008 m. gegužės mėn.⁽¹¹⁾), Gruzija (2009 m. lapkričio mėn.⁽¹²⁾), Armėnija (2011 m. spalio mėn.⁽¹³⁾), Azerbaidžanu (2013 m. gruodžio mėn.⁽¹⁴⁾) ir Maroku (2013 m. birželio mėn.⁽¹⁵⁾). Derybos dėl partnerystės judumo srityje su Tunesu užbaigtos ir šių metų kovo 3 d. pasirašyta bendra deklaracija. Derybos dėl partnerystės judumo srityje su Jordanija pradėtos ir turėtų būti užbaigtos iki Graikijos pirmininkavimo laikotarpio pabaigos; planuojama pradėti naujus dialogus dėl migracijos, judumo ir saugumo su kitomis Viduržemio jūros pietinio regiono valstybėmis – Egiptu, Libija, Alžyru ir Libanu. Europos Sąjungos ir Afrikos aukščiausio lygio susitikimo deklaracija dėl migracijos ir judumo⁽¹⁶⁾ demonstruoja platų požiūrį, kuriam pritaria EESRK.

5.1.5 2011 m. Komisija paskelbė visuotinio požiūrio į migraciją vertinimą⁽¹⁷⁾, kuriame ES raginama sustiprinti išorės migracijos politiką ir pristatė persvarstytą visuotinį požiūrį į migraciją ir judumą (VPMJ), kurio pagrindą sudaro keturi ramsčiai: 1) teisėtos migracijos ir judumo organizavimas ir palankių sąlygų užtikrinimas, 2) neteisėtos migracijos ir prekybos žmonėmis prevencija ir masto mažinimas, 3) tarptautinės apsaugos skatinimas ir prieglobsčio politikos išorės aspekto plėtojimas, ir 4) migracijos ir judumo poveikio vystymuisi didinimas.

⁽⁸⁾ Žr. 2009 m. liepos 16 d. EESRK nuomonę „Prieglobsčio prašytojų priėmimas valstybėse narėse. Minimalios normos“, pranešėja An Le Nouail-Marliere, priimtą 2009 m. liepos 15–16 d. plenarinėje sesijoje.

⁽⁹⁾ Europos Komisija (2009) „Partnerystės judumo srityje, kaip visuotinio požiūrio į migraciją priemonės“, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, SEC (2009) 1240, rugsėjo 18 d., Briuselis.

⁽¹⁰⁾ Europos Sąjungos Taryba (2008) „Bendra deklaracija dėl Europos Sąjungos ir Žaliojo Kyšulio partnerystės judumo srityje“, 9460/08 ADD2, gegužės 21 d., Briuselis.

⁽¹¹⁾ Europos Sąjungos Taryba (2008) „Bendra deklaracija dėl Europos Sąjungos ir Moldovos partnerystės judumo srityje“, dok. 9460/08 ADD1, gegužės 21 d., Briuselis.

⁽¹²⁾ Europos Sąjungos Taryba (2009) „Bendra deklaracija dėl Europos Sąjungos ir Gruzijos partnerystės judumo srityje“, 16396/09 ADD1, lapkričio 20 d., Briuselis.

⁽¹³⁾ Europos Sąjungos Taryba (2011) „Bendra deklaracija dėl Europos Sąjungos ir Armėnijos partnerystės judumo srityje“, 14963/1/11, 2011 m. spalio 11 d. antradienis.

⁽¹⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1215_en.htm 2013 12 5.

⁽¹⁵⁾ Europos Sąjungos Taryba (2013) „Bendra deklaracija dėl Europos Sąjungos ir Maroko partnerystės judumo srityje“, 6139/13, 2013 m. birželio 3 d.

⁽¹⁶⁾ 2014 m. balandžio 2–3 d. Europos Sąjungos ir Afrikos aukščiausio lygio vadovų susitikimas Briuselyje.

⁽¹⁷⁾ Komisijos komunikatas „Visuotinis požiūris į migraciją ir judumą“ COM(2011) 743 final, 2011 m. lapkričio 18 d.

5.1.6 Partnerystės judumo srityje yra susijusios su tam tikrais apribojimais, kuriuos, EESRK pageidavimu, artimiausiais metais reikia pašalinti. Pagal teisinį pobūdį jos priklauso neįpareigojančios teisės sričiai. Tai bendri ES, suinteresuotų valstybių narių grupės ir trečiosios šalies pareiškimai, kurie jų šalims nėra privalomi. Jų lankstus pobūdis padeda pasiekti politinių susitarimų, bet ne užtikrinti teisinę atsakomybę. Kaip EESRK jau yra nurodęs anksčiau⁽¹⁸⁾, partnerystės judumo srityje turėtų būti tarptautiniais susitarimais, privalomais juos pasirašiusiems šalims.

5.1.7 Vykdamas partnerystės judumo srityje reikia išsamiau ir nuosekliau nagrinėti su judumu ir migracija susijusius aspektus, kurie turi tapti prioritetu. Iki šiol pagrindiniais prioritetais buvo neteisėtų migrantų saugumas, grąžinimas, readmisija ir sienų stebėjimas. Komisijos komunikate dėl dialogo teigiama, kad „didesnis judumas“ bus susijęs su specifinėmis sąlygomis, kurias turės atitikti trečiosios šalys. EESRK mano, kad taikydama įstatymines ir skaidrias procedūras ES šioms šalims turi sudaryti galimybes imigruoti⁽¹⁹⁾.

5.1.8 EESRK rekomenduoja, kad ES šalims partnerėms taip pat pasiūlytų atverti asmenų judumo kanalus, supaprastinti ir liberalizuoti vizų tvarką ir priimti naujus migrantus. Komitetas⁽²⁰⁾ pritaria tam, kad į naujus susitarimus būtų įtraukti kiti klausimai:

- darbo jėgos pasiūlos ir paklausos derinimo gebėjimų stiprinimas,
- profesinių ir akademinų įgūdžių ir kvalifikacijos pripažinimas,
- geresnio teisių į pensiją perkeliavimo teisinės sistemos plėtojimas ir įgyvendinimas,
- galimybių susipažinti su informacija apie ES esančias laisvas darbo vietas didinimas,
- priemonės, skirtos pagerinti bendradarbiavimą klausimais, susijusiais su įgūdžiais ir darbo jėgos pasiūlos ir paklausos derinimu, remiantis Europos mokymo fondo jau nuveiktu darbu.

5.1.9 ES veikia kuriant imigracijos centrus kilmės šalyse padidins ES dalyvavimą šiose šalyse ir kartu pašalins klaidingą informaciją, kurią skleidžia neteisėtu imigrantų gabenimu užsiimančios grupuotės, bei skatins teikti prašymus teisėtai imigruoti. Reikia skirti ypatingą dėmesį vietos pilietinės visuomenės stiprinimui arba kūrimui ten, kur jos dar nėra.

5.1.10 Tranzito vietovėms dėl masinių persikėlimų susidūrus su humanitarine krize imigracijos arba laikino apgyvendinimo centrų steigimą galėtų finansuoti ES, laikydamosi į „pozityvaus sąlygiškumo“ principo. Bendradarbiaujant su Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru ir Tarptautine migracijos organizacija tokiuose centruose žmonėms, kuriems tai būtina, būtų užtikrinama tarptautinės prieglobsčio sistemos apsauga.

5.1.11 ES turi stiprinti susitarimus su tranzito šalimis ypatingą dėmesį skirdama nuostatoms, susijusioms su žmogaus teisių principais ir repatriacija.

5.1.12 Susitarimų pasirašymas galėtų išsirutulioti ir iki bendradarbiavimo su **Frontex** ir **Europolu**. Kova su organizuotomis neteisėtu imigrantų gabenimu užsiimančiomis grupuotėmis yra svarbiausias dalykas norint užkirsti kelią neteisėtai imigracijai ir ją mažinti. Žmonės tampantys neteisėtu gabenimu užsiimančių grupuočių išnaudojimo aukomis turėtų būti laikomi nekaltomis aukomis.

5.1.13 Po Lampedūzoje įvykusios tragedijos 2013 m. spalio 7–8 d. Teisingumo ir vidaus reikalų taryba sudarė Viduržemio jūros regiono darbo grupę. Ši grupė užbaigė savo darbą paskelbdama komunikatą dėl Viduržemio jūros regiono darbo grupės veiklos COM(2013) 869, kuriame numatyti trumpalaikiai, vidutinės trukmės ir ilgalaikiai veiksmai penkiose pagrindinėse veiksmų srityse: veiksmai bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis; regioninė apsauga, perkėlimas ir legalių patekimo į ES kanalų stiprinimas; kova su neteisėtu asmenų įvežimu, prekyba žmonėmis ir organizuotu nusikalstamumu; sienų stebėjimo stiprinimas, galiausiai – pagalba valstybėms narėms, patiriančioms stiprų migracijos spaudimą ir solidarumas su jomis.

⁽¹⁸⁾ Žr. REX/351.

⁽¹⁹⁾ Žr. REX/351.

⁽²⁰⁾ Žr. SOC/268 ir REX/236.

5.1.14 EESRK mano, kad ypač svarbu, kad trumpalaikius veiksmus papildytų ilgalaikės priemonės, skirtos pagrindinėms priverstinės migracijos priežastims šalinti.

5.1.15 2013 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba pritarė pasiūlytiems veiksams ir pakartojo, kad norint ateityje išvengti žūčių jūroje ir užkirsti kelią tragedijoms būtina veikti ryžtingai. Ji patvirtino, kad norint išvengti tokių atsitikimų ypač svarbu bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pasiūlymai būsimam ES teisėkūros laikotarpiui“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 451/02)

Pranešėjai: **Joost VAN IERSEL** ir **Carmelo CEDRONE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. rugsėjo 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pasiūlymai būsimam ES teisėkūros laikotarpiui.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. gegužės 19 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 195 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Veiksmų planas, skirtas būsimam ES teisėkūros laikotarpiui

Atsižvelgdamas į ES ekonominei ir pinigų sąjungai (EPS) iškilusius didelius iššūkius, EESRK mano, kad:

- EPS, kaip bet kokio tolesnio ES vystymosi kertinio akmens, tikslas – gerinti Europos piliečių gyvenimo kokybę, didinti jų gerovę ir stabilumą. Pasitikėjimo ugdymas ir palankių sąlygų sudarymas realiajai ekonomikai yra augimo, užimtumo, konkurencingumo ir investicijų prielaida. Šie aspektai pabrėžia EPS svarbą tiek euro zonai, tiek ir ne euro zonos šalims;
- įvykių raidos nuspėjamumas verčia euro zoną skubiai sudaryti tinkamas sąlygas, nes dabartinėmis globalizacijos aplinkybėmis nė viena Europos šalis negali užtikrinti savo veiksmų laisvės. Tai turi rimtų pasekmių EPS valdymui ir jos politikai;
- EPS nėra savarankiškas subjektas. Iš pradžių ji buvo sumanyta kaip priemonė vidinei atvirai Europos erdvei ir bendrajai rinkai sukurti. Be fiskalinės drausmės, Europos Sąjunga ir valstybės narės vienu metu privalo parengti gretutines ekonominės ir socialinės politikos priemones, skirtas augimui ir darbo vietų kūrimui kaip pagrindiniams veiksniams, lemiantiems sėkmingą konsolidaciją⁽¹⁾;
- siekiant kai kuriose srityse užtikrinti valstybių narių konvergencijos procesą reikės esminio ekonominės ir struktūrinės politikos koregavimo, o tai iki šiol daugiausia priklausė išskirtinei valstybių narių kompetencijai. Tarpusavio pasitikėjimo ugdymas privalo pakeisti nepasitikėjimo jausmą ir įtampą. Glaudesnė sąjunga daro poveikį visai visuomenei. Reikėtų visais lygmenimis užtikrinti socialinį ir pilietinį dialogą.

Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus svarstymus, EESRK ragina ES teisė aktų leidėjus skubiai nustatyti būsimos teisėkūros laikotarpio veiksmų planą šioms opioms problemoms spręsti.

Šiuo tikslu EESRK rekomenduoja:

I. **baigti kurti EPS**, garantuojamą patikima euro zonos valdysena bei valdymo struktūra ir pagrįstą:

- i. **pinigų ir finansiniu ramsčiu**, įskaitant visateisės ES vadovaujamos bankų sąjungos sukūrimą, kad pradėtų veikti visos Europos kapitalo rinka, o mokesčių mokėtojai būtų apsaugoti nuo pernelyg rizikingo ir pažeidžiančių įstatymus įsipareigojimų nevykdymo;

⁽¹⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/336 „Valstybių narių, kurių valiuta euro, ekonominė politika“ (pranešėjas Thomas Delapina), 1.6 punktas (OL C 133, 2013 5 9).

- ii. **ekonominiu ramsčiu**, atspindinčiu vis didesnę valstybių narių tarpusavio priklausomybę tiek makroekonominiu, tiek ir mikroekonominiu lygmeniu, siekiant ekonominės politikos srityje sustiprinti sprendimų priėmimo procesą ir taip skatinti augimą, užimtumą, konkurencingumą, konvergenciją ir Europos solidarumą;
 - iii. **socialiniu ramsčiu**, siekiant tinkamai atsižvelgti į ekonominių koregavimų socialinį poveikį;
 - iv. **politiniu ramsčiu**, įskaitant didesnę atskaitomybę ir demokratinį legitimumą, kad būtų didinamas patikimumas ir pasitikėjimas.
- II. nedelsiant pradėti įgyvendinti tikrovišką **Europos ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo planą**, paremtą didelių investicijų programa, kurią skatina viešojo ir privačiojo sektorių investicijos, o jos, savo ruožtu, suteikia fiskalinį postūmį. Turėtų būti užtikrintas **tinkamas šiuo metu vykdomų priemonių**, būtent šešių teisės aktų rinkinio, dviejų dokumentų rinkinio ir Europos semestro, perbalansavimas;
- III. nustatyti tvarkaraštį ir priemones **politinei Europai** kaip visumai, sukurti, įskaitant svarstymų procesą dėl jos institucinės struktūros naujo Europos konvento kontekste;
- IV. pradėti EPS **komunikacijos ir supaprastinimo** strategiją bendromis Komisijos, Europos Parlamento, valstybių narių ir pilietinės visuomenės pastangomis.

2. EPS – kertinis akmuo

2.1 EESRK pabrėžia, kad sukurta ir sėkmingai veikianti EPS turės didelio poveikio ne tik biudžetinėms, piniginėms ir bankinėms priemonėms. Tikslinis vadovavimas turėtų įkvėpti piliečius ir ekonominės veiklos vykdytojus tikėti bendra misija ir priklausymo Europai jausmu.

2.2 Ateinantys penkeri metai turės lemiamos reikšmės siekiant vis dar trapios EPS architektūros brandos. Šiuo tikslu visų svarbiausias atsakomybės jausmas, viešumas ir skaidrumas, todėl mums reikia veiksmingos politikos ir paprasto bei aiškaus kalbėjimo – jokių dviprasmybių! Tai turi užtikrinti euro zonos valstybių narių vyriausybės, Taryba ir visos kitos ES institucijos.

2.3 Pritardamas kai kurių žymių Europos politikų raginimams, EESRK mano, kad politinė sąjunga yra orientacinis taškas horizonte⁽²⁾. Pritardamas jų argumentams, EESRK laiko politinę sąjungą ne tik galutiniu pačios EPS sukūrimu, bet ir realia galimybe platesniame globalizuotame pasaulyje, kuri iš esmės prieštarauja Vestfalijos sistemai ir atskirų valstybių reglamentavimo galioms.

2.4 Šiandiniame globalizuotame pasaulyje nė viena Europos valstybė negali išgyventi viena pati. Todėl valstybės suverenumams geriau užtikrinamas bendroje politinėje ir ekonominėje sistemoje.

2.5 Pirmininko Herman Van Rompuy pranešime „Kuriant tikrą EPS“ ir 2012 m. lapkričio ir gruodžio mėn. paskelbtuose atitinkamuose Europos Komisijos komunikatuose buvo pristatytas veiksmų plano projektas su konkrečiomis priemonėmis, pagrįstomis tais pačiais principais. EESRK tai palankiai įvertino⁽³⁾. Pagrindinė problema yra tai, kad, nepaisant didelės pažangos, bendros valiutos valdymo ir tarpvyriausybinių ekonominio valdymo atskyrimas sukuria neįveikiamus nesutarimus. EESRK primygtinai teigia, kad Herman Van Rompui pranešimas turėtų išlikti politikos pagrindu teisėkūros iniciatyvoms, kurios bus priimtos artimiausiu laikotarpiu.

2.6 Ekonomikos ir finansų krizė euro zonai buvo itin skaudi ir atskleidė dabartinius EPS trūkumus. Užuoat buvęs Europos integracijos pagrindu, euras daugelio žmonių yra suvokiamas kaip pleištas, skiriantis valstybes ir pilietinę visuomenę ir keliantis pavojų visos Sąjungos ateičiai. Taip neteisingai galvojantys nepripažįsta, kad krizė – kurios priežastys iš esmės susidarė ne euro zonoje – galėjo būti dar gilesnė, jeigu nebūtų bendros valiutos.

⁽²⁾ Žr. dr. Wolfgang Schäuble 2011 m. spalio 3 d. Frankfurto Šv. Povilo bažnyčioje pasakytą kalbą ir 2012 m. gegužės mėn. kalbą Karolio Didžiojo premijos gavimo proga, taip pat 2014 m. vasario 3 d. Giorgio Napolitano Europos Parlamente pasakytą kalbą.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/340 „Stipri ir veiksminga ekonominė ir pinigų sąjunga“ (pranešėjas Carmelo Cedrone) (OL C 271, 2013 9 19).

2.7 Esami neatitikimai ir šalių grupių ekonominiai skirtumai, kurie egzistuoja nuo 1991 m. ir niekada nebuvo pašalinti, šiuo metu stabdo integracijos proceso pažangą. Padaugėjo ir pavojingų nesutarimų bei politikos renacionalizavimo atvejų.

2.8 Tokiomis aplinkybėmis ateitis tampa neprognuojama. Ekonomikos atsigavimo ženklai skatina optimizmą ir šalina krizės būseną. Tačiau, kadangi EPS nebaigta kurti, o Europos finansų rinka tebėra susiskaldžiusi, dar gana ilgą laiką prognozuojamas žemas ar vidutinis ekonomikos augimo lygis. Atsižvelgdamas į ekonomikos nepastovumą ir artimiausioje ateityje galimas patirti nesėkmes, EESRK įspėja, kad šioje srityje prarasti budrumo nevertėtų.

2.9 Tokiomis aplinkybėmis neseniai priimti sprendimai, įskaitant šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinį, dviejų dokumentų rinkinį ir bankų sąjungą, buvo labai reikalingi ir neatidėliotini, nors jie ir riboti. Tačiau visi šie nauji valdymo mechanizmai yra daugiausia pagrįsti su biudžetu ir stabilumu susijusiais nuogaistavimais, o ne rūpinimusi žmonėmis, todėl į ekonomikos augimą ir socialines priemones visiškai neatsižvelgiama. Be to, ilgas sprendimų priėmimo procesas ir sistemos sudėtingumas sukelia tiek užslėptą, tiek ir atvirą valstybių narių ir Tarybos pasipriešinimą, kuris yra politinio nepasitikėjimo ir nacionalinio suvereniteto akcentavimo pasekmė. Tokia padėtis Sąjungai jau daug kainavo ekonominiu ir socialiniu požiūriu ir ji blogina jos tarptautinę padėtį, todėl labai svarbu didinti pasitikėjimo jausmą, kad būtų galima įveikti kliūtis.

2.10 Todėl EESRK primygtinai teigia, kad kitam ES teisėkūros laikotarpiui reikia įtikinamo veiksmų plano, kuriame būtų nustatyti tikslūs terminai ir išdėstyti tolesni veiksmai, skirti EPS sukūrimui užtikrinti ir suderinti su strategijos „Europa 2020“ tikslais ir jos pavyzdinėmis iniciatyvomis. Šioje nuomonėje rekomenduojami kai kurie tokio veiksmų plano esminiai elementai.

2.11 Pagrindinis principas turėtų ir toliau išlikti diferencijuota integracija Europos Sąjungoje, kuri jau yra sėkmingai taikoma kai kuriose politikos srityse. Daugelį sprendimų, reikalingų norint baigti kurti EPS, galima priimti pagal dabartinę teisę ir (arba) vykdant tvirtesnę bendradarbiavimą, tačiau kitiems prireiks naujos Sutarties ir (arba) šiuo metu galiojančių Sutarčių pakeitimų. Tokie sprendimai leistų pašalinti atsilikimą nuo EPS sukūrimo terminų ir imtis tam tikrų skubių priemonių, nepamirštant ilgalaikių perspektyvų, turint omenyje tai, kad euro zonai taip pat reikia tikrų struktūrinių institucinio lygmens reformų, papildančių atskirų šalių įgyvendintinas reformas.

3. Pirmieji žingsniai: tikroviškas planas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti pagal dabartinius teisės aktus

3.1 Pradinis, neatidėliotinas žingsnis kitam Europos teisėkūros laikotarpiui skirtame veiksmų plane būtų pasirašyti ir įgyvendinti tikrovišką ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir stabilumo paktą, siekiant sparčiau atgaivinti ekonomiką ir sukurti skolos grąžinimui reikalingas sąlygas (Europos „Naujasis kursas“). Tokiame plane turėtų būti numatyti bent jau šie punktai:

- EIB ir EIF leidžiamos euroobligacijos (tai jau iš dalies įgyvendinama leidžiant projektų obligacijas), kurios nedidintų valstybių skolos ir būtų skirtos finansuoti MVĮ ir infrastruktūros, sveikatos, švietimo, miestų regeneravimo, aplinkos ir transeuropinių tinklų srityje vykdomus projektus). Tokie tiksliniai EIB ir EIF veiksmai būtų signalas, kad ES aktyviai įsipareigoja gerinti finansinę aplinką privačioms investicijoms⁽⁴⁾;
- valstybių narių viešosios investicijos (įskaitant socialinį sektorių⁽⁵⁾), kurios pagal bendrai sutartą kriterijų sistemą papildytų ES viešąsias investicijas ir, kartu su tinkamomis struktūrinėmis reformomis, taip pat skatintų privačias investicijas (auksinė taisyklė);
- griežto taupymo politikos sušvelninimas arba laikinas sustabdymas krizės metu, nes tai viena pagrindinių ekonomikos nuosmukio, paklausos sumažėjimo ir nedarbo lygio didėjimo priežasčių, stabdanti ekonomikos atgaivinimą. Kitais žodžiais tariant, reikia užtikrinti perėjimą nuo vien tik griežto taupymo priemonių įgyvendinimo prie bendrai sutartų reformų, sudarančių sąlygas tvariam augimui, darbo vietų kūrimui ir produktyvumo didinimui⁽⁶⁾;

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/307 „Ekonomikos augimo atkūrimas“ (OL C 143, 2012 5 22), ECO/334 „Euro perspektyvos“ (OL C 271, 2013 9 19) ir ECO/340 „Stipri ir veiksminga ekonominė ir pinigų sąjunga“ (OL C 271, 2013 9 19) (pranešėjas Carmelo Cedrone).

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę SOC/496 „Socialinių investicijų poveikis“ (pranešėjas Wolfgang Greif, OL dar nepaskelbta).

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/336 „Valstybių narių, kurių valiuta euro, ekonominė politika“ (pranešėjas Thomas Delapina, OL C 133, 2013 5 9).

- *augimui, darbo vietų kūrimui ir socialiniams aspektams* skirtos sutartos *pagalbinės priemonės* turi būti įtrauktos į šešių teisės aktų dėl ekonomikos valdymo rinkinį, dviejų dokumentų rinkinį ir fiskalinį susitarimą;
- *geresnis Europos semestro taikymas*: kuriant ekonominę sąjungą, ketverius metus įgyvendinamas semestras atlieka būtina vaidmenį konvergencijos ir šalių ekonomikos sureguliuavimo procese. Nors Europos semestras susiformavo taikant neprivalomo koordinavimo metodą, jis gali duoti gerų rezultatų. Tačiau jį reikia teisingai įgyvendinti, padaryti skaidresnį ir tinkamai viešinti. Būtina užtikrinti socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų įtraukimą ir dalyvavimą tiek Europos, tiek ir nacionaliniu lygmeniu;
- *tinkamas NRP laikymasis*: valdymas – esminis dalykas. Šiuo požiūriu lemiamos reikšmės turi nacionalinės administracijos veiklos metodai, ir reikėtų aiškiai pabrėžti atitinkamus būtinus patobulinimus. NRP įgyvendinimą, įskaitant nacionalinės administracijos kokybiško darbo aspektus, turėtų peržiūrėti visi suinteresuotieji subjektai ir atidžiai stebėti Europos Komisija;
- *visiška valstybių narių atsakomybė*: semestro procesas, koks šiuo metu numatytas, vis dar tebėra pernelyg technokratiško pobūdžio, o tai stabdo jo įgyvendinimą. Į šį procesą reikėtų įtraukti nacionalinius parlamentus, kurie tinkamai apsvarstytų semestrą, taip pat socialinius partnerius ir kitas pilietinės visuomenės organizacijas ⁽⁷⁾.

4. EPS stiprinimas ir galutinis sukūrimas per kitą teisėkūros laikotarpį

4.1 Pinigų ir finansinis ramstis

4.1.1 Pinigų politikos srityje, vykdant sustiprintą makroekonominį euro zonos valdymą, reikėtų papildyti ECB įgaliojimus, kad jis užimtų tokią pačią poziciją, kaip ir kiti ne Europos centriniai bankai ir Europos Sąjungai bei euro zonai priklausančių Europos valstybių centriniai bankai, ir kad jis galėtų, be kita ko, veikti kaip paskutinis skolintojas ir lygiavertis partneris tarptautiniuose forumuose, kartu užtikrinant jo visišką nepriklausomumą. Reikia leisti ECB veikti taip, kad jis visapusiškai sugebėtų išvengti likvidumo krizių investicijoms (MVI) palankiu būdu.

4.1.2 Tačiau vien tik ECB negali būti laikomas atsakingu. Kuriant fiskalinę ir ekonominę sąjungą esminės reikšmės turi tikra *bankų sąjunga* ⁽⁸⁾. Kadangi vyriausybės ir bankus sieja nuolatiniai ryšiai, valstybės narės ir toliau rodo nenorą sukurti reikiamas politines ir ekonomines sąlygas, dėl kurio atidedamas tinkamiausių ir veiksmingiausių sprendimų priėmimas ⁽⁹⁾. Be to, tai trukdo ECB vykdyti veiksmingą visų bankų priežiūrą, kuri turėtų šalinti finansinį susiskaidymą, nutraukti nepageidaujamas nacionalinės politikos ir bankų ryšius ir sudaryti palankias sąlygas tarpvalstybiniam bankų susijungimams.

4.1.3 Vykstant deryboms su Taryba dėl bankų sąjungos, Europos Parlamentui pavyko pasiekti susitarimą dėl pažangos kuriant bendrą pertvarkymo mechanizmą ir steigiant Bendrą bankų pertvarkymo fondą ⁽¹⁰⁾. EESRK visiškai pritaria Europos Parlamento požiūriui. Artimiausioje ateityje šie sprendimai turėtų padėti sukurti suvienytą Europos kapitalo rinką, panašią į veikiančią JAV.

4.1.4 Sukurtai bankų sąjungai būtinas tinkamos struktūros bendras pertvarkymo mechanizmas, valstybėse narėse suderintos indėlių garantijų sistemos ir Europos stabilumo mechanizmas, leidžiantis tiesioginį bankų rekapitalizavimą ⁽¹¹⁾. Susijusi sprendimų priėmimo sistema turi būti veiksminga ir privalo užtikrinti galimybę imtis skubių veiksmų. Reikia paspartinti šių elementų nustatymo ir įgyvendinimo procesą.

4.1.5 Vis dėlto, ekonomikai ir investicijoms stimuliuoti vien bankų sąjungos nepakaks. Kad *Europos finansų sektorius* taptų atsparesnis, artimiausių keletu metų darbotvarkėje taip pat būtina dėmesį sutelkti į visišką sistemos „Bazelis III“ įgyvendinimą, Finansinio stabilumo tarybą ir sprendimo dėl „per didelių, kad žlugtų“ bankų paieškas atsižvelgiant į tarptautinius susitarimus (G20).

⁽⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę EUR/006 „2014 m. metinė augimo apžvalga“, pranešėja Evelyne Pichenot (OL dar nepaskelbta).

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/339 „Bankų sąjungos teisės aktų rinkinys“, pranešėjas Carlos Trias Pintó (OL C 11, 2013 1 15).

⁽⁹⁾ Žr. 2013 m. gruodžio 19–20 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2014 m. kovo 20 d. Tarybos ir Europos Parlamento pasiektą susitarimą dėl bendro pertvarkymo mechanizmo.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/333 „Kredito įstaigų gaivinimas ir pertvarkymas“, pranešėja Lena Roussanova (OL C 44, 2013 2 15) ir ECO/350 „Bendras pertvarkymo mechanizmas“, pranešėjas Daniel Mareels (OL C 67, 2014 3 6).

4.1.6 Europos Komisijos nario Michel Barnier neseniai paskelbtas didelės apimties teisės aktų rinkinys dėl bankų ir finansų rinkų gali būti labai naudingas užtikrinant tinkamą finansų rinkų veikimą Europoje, taip pat kuriant stabilų ir patikimą bankų sektorių. Tai ypač svarbu realiajai ekonomikai. Paskutiniai Tarybos sprendimai šioje srityje tik iš dalies laikosi pageidaujamos krypties.

4.1.7 Ekonomikos atgaivinimo, augimo ir vystymosi požiūriu tinkamas skolinimas – didžiausias prioritetas. Tai reiškia, kad ES teisės aktuose reikia rasti pusiausvyrą, kad, viena vertus, būtų užtikrintos griežtos pamatinės bankininkystės sąlygos ir, kita vertus, skatinamos pakankamos galimybės veiksmingai bankų veiklai, ypač siekiant sudaryti palankias sąlygas investicijoms, kurios yra būtinos įgyvendinant bet kokią augimo politiką. Savaime suprantama, esminės svarbos turi tinkamos priemonės, skirtos startuoliams ir MVĮ⁽¹²⁾.

4.2 Makroekonominis ir biudžetinis ramstis

4.2.1 Šioje srityje svarbios ir nusivylimą kelia sudėtingai vykstančios Europos Vadovų Tarybos diskusijos dėl privalomų ekonominių reformų susitarimų⁽¹³⁾. Todėl EESRK primygtinai ragina Komisiją toliau plėtoti savo pasiūlymą dėl tokių sutartinių priemonių, kurių formą, finansavimą ir demokratinį legitimumą būtina išsamiai apsvarstyti⁽¹⁴⁾.

4.2.2 Partnerystės ryšiai, pagrįsti abipusiai sutartų sutartinių priemonių sistema ir susijusiais solidarumo mechanizmais, galėtų sudaryti palankesnes sąlygas ir paremti tinkamą koregavimo politiką. Tokios sutartinės priemonės padidins valstybių narių atsakomybės jausmą bendroje sistemoje ir paskatins reformas visose srityse, susijusiose su tvarių augimu, konkurencingumu ir užimtumu, o visi šie trys veiksniai sustiprins visą Europos Sąjungą⁽¹⁵⁾. Tokia sistema gali padėti parengti ES atsaką reaguojant į su konkrečiomis šalimis susijusius asimetrinius sukrėtimus ir tai būtų viena iš ES solidarumo formų.

4.2.3 Tokie partnerystės ryšiai galėtų paskatinti sanglaudą ir gyventojų pasitikėjimą, kuris yra lemiamas siekiant išsklaidyti nuogaštavimus dėl nacionalinio suvereniteto. Savo ruožtu tai padės ugdyti Europos bendrumo jausmą, kuris bus būtinas pagrindas rengiant ES priemones, pavyzdžiui, euro zonos biudžetą, Europos solidarumo fondą ir euroobligacijas.

4.2.4 Ekonominių ir fiskalinių sistemų, įskaitant mokesčių sistemas, konvergencija⁽¹⁶⁾, papildyta solidarumo priemone, yra pagrindinis veiksnys laipsniškai šalinant šalių makroekonominis ir mikroekonominis skirtumus. Vidutinės trukmės laikotarpiu, net jeigu ir prireiktų keisti Sutartis, ši priemonė tikrai taps ekonominio kompensavimo mechanizmu euro zonos šalių ekonomikų pusiausvyrai atkurti ir jas integruoti. Galiausiai ji gali būti įtraukta į bendrą euro zonos biudžetą. Sanglaudos bei struktūriniai fondai taip pat galėtų būti naudojami turint omenyje šią perspektyvą.

4.2.5 Siekdamas suteikti impulsą rezultatų diskusijoms Taryboje remiantis konkrečiais pasiūlymais, naujos sudėties Komisija, kaip pagrindinė šio proceso veikėja, turi prisiimti atsakomybę už teisės aktų pasiūlymų pateikimą pagal metodą, kurį taiko Europos Komisijos narys Michel Barnier finansinių sistemų reguliavimui tose srityse, kurių svarstyme iki šiol dominuoja valstybės narės.

4.2.6 Kol kas Komisija nepakankamai naudojasi šiuo metodu. Pavyzdžiui, jis galėtų būti taikomas pagrindiniams ekonominės politikos reformų planams koordinuoti *ex ante*, ekonominių reformų sutartims, kurias papildo solidarumo mechanizmas, Europos skolos grąžinimo fondui įsteigti ir euro vekseliams. Kai šiems pasiūlymams įgyvendinti reikia keisti Sutartis, Komisija turėtų tai aiškiai pasakyti euro zonos narėms.

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/347 „Ilgalaikis finansavimas. Finansinių paslaugų sektorius“, pranešėjas Michael Smyth (OL C 327, 2013 11 12) ir ECO/365 „Ilgalaikis finansavimas – tolesni veiksmai“, pranešėjas Michael Smyth, bendrapranešėjis Vincent Farrugia (OL dar nepaskelbta).

⁽¹³⁾ Žr. 2013 m. gruodžio 19–20 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas.

⁽¹⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/348 „KKP/Pagrindinės ekonominės politikos reformos“, pranešėjas David Croughan (OL C 271, 2013 9 19) ir EESRK nuomonę EUR/006 dėl 2014 m. metinės augimo apžvalgos, pranešėja Evelyne Pichenot (OL dar nepaskelbta).

⁽¹⁵⁾ Žr. taip pat Euro grupės pirmininko Jeroenas Dijsselbloemas kalbą, kurioje išdėstytos panašios mintys, pasakytą 2014 m. vasario 17 d. Briuselyje surengtame EBPO seminare „Euro zona kryžkelėje“.

⁽¹⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/336 „Valstybių narių, kurių valiuta euro, ekonominė politika“, (pranešėjas Thomas Delapina, OL C 133, 2013 5 9). Taip pat ilgai reikėtų pagalvoti ir apie kitus atitinkamus mokesčių aspektus.

4.2.7 Toks metodas privers Tarybą priimti poziciją dėl šių pasiūlymų. Jis išryškins skirtingų politinių pozicijų skaidrumą bei aiškumą ir pasitvirtins kaip vienintelis būdas išeiti iš tarpvyriausybės aklavietės, egzistuojančios dabartinėje architektūroje. Apie tai Komisija taip pat turi tinkamai informuoti skirtingus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant plačiąją visuomenę.

4.2.8 Taigi, vidutinės trukmės laikotarpiu (kaip ir nuo pat Maastrichto sutarties priėmimo) reikia būtent euro zonos *ekonomikos valdymo*, taikomo mikroekonominiai ir makroekonominiai politikai, pereinant nuo dabartinio koordinavimo metodo, kuris iki šiol davė menkų rezultatų, prie bendro sprendimų priėmimo dėl tokios politikos „esminių dalykų“. Euro zona negali toliau turėti bendros valiutos ir skirtingų jos narių ekonominių politikų, todėl jos turi būti integruotos, kad, be kita ko, palengvintų ECB užduotį.

4.2.9 *Persikirstymo mechanizmas*, naudotinas asimetrinių sukrėtimų atveju: atsakomybės principas (ne tik valstybių, bet ir piliečių) jokių būdu negali būti atskirtas nuo solidarumo principo. Todėl ribotos trukmės laikotarpiu reikėtų taikyti konkrečias priemones labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms. Tokia atsakomybė tenka kiekvienam piliečiui ir kiekvienai šaliai.

4.2.10 Kartu turime siekti tinkamo euro zonos nuosavo biudžeto, kuriam būtų taikomos bendrai sutartos taisyklės; tai vienintelis būdas palaipsniui pereiti prie bendros fiskalinės politikos ir amortizuoti bet kokius galimus sukrėtimus ateityje. Tai galėtų būti finansuojama, pavyzdžiui, tiksliniais mokesčiais, finansinių sandorių mokesčiais (su sąlyga, kad tai bus taikoma visai euro zonai), anglies dioksido mokesčiais, daugiau nei 6 proc. mokėjimų balanso pertekliaus laikinu apmokestinimu ir galiausiai, leidžiamomis bendromis obligacijomis.

4.2.11 *Valstybės skola*: turėtų būti sukurtas mechanizmas, kuris, nepanaikindamas šalių atsakomybės už savo skolas, neleistų tuo naudotis finansiniams spekuliantams. Nacionalinė skola, kurios dalis – ne daugiau kaip 60 proc. (kaip siūlė EESRK⁽¹⁷⁾) arba viršijanti 60 proc. ribą (kaip numatyta Komisijos pateiktame pasiūlyme dėl skolos grąžinimo fondo⁽¹⁸⁾) – būtų laipsniškai konvertuota, galėtų būti laikoma konsoliduotoje debeto sąskaitoje, kurios išlaidas proporcingai padengtų skirtingos valstybės narės. Arba būtų galima sukurti laikiną euro vekselių fondą pasirašant tarpvyriausybinių susitarimą, kuris leistų išleisti trumpalaikes euro zonos skolos priemones ir tokiu būdu pašalintų euro zonos vyriausybių likvidumo krizės riziką. Vadovaudamasi savo ekspertų grupės, kuriai buvo suteikti specialūs įgaliojimai ištirti skirtingų galimybių leisti bendrus skolos vertybinius popierius privalumus ir riziką, pateiktomis išvadomis, Komisija dabar turėtų pateikti konkretų pasiūlymą, kokias priemones naudoti ir jų naudojimo laiką.

4.3 Mikroekonominis ramstis

4.3.1 Taip pat daug dėmesio reikia skirti mikroekonominiai politikai, ypač pramonės ir sektorių politikai, kuri yra gyvybiškai svarbi Europos ekonomikos augimui ir kuriai nesuderintas požiūris visiškai nebetinka. Todėl kai kurių sričių politiką (ir atitinkamą sprendimų priėmimo tvarką), darančią tiesioginį poveikį nacionaliniams biudžetams, reikia integruoti, kad būtų sukurta Komisijos ir valstybių narių bendra vizija ir nustatyti jungtiniai veiksmai, visų pirma šiose srityse:

- bendrosios rinkos kūrimo užbaigimas,
- palankių sąlygų sukūrimas įmonėms likti Europoje arba veiklą joje, visų pirma panaikinant rinkos susiskaidymą,
- bendra pramonės politika⁽¹⁹⁾, kuri sustiprina dabartinius, novatoriškus bei tvarius ekonominės veiklos rodiklius visame žemyne,

⁽¹⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/307 „Ekonomikos augimo atkūrimas“ (pranešėjas Carmelo Cedrone, OL C 143, 2012 5 22).

⁽¹⁸⁾ Žr. COM(2012) 777 final/2.

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę CCMI/108 „Pramonės politika (peržiūra)“ (pranešėjas Joost van Iersel, bendrapranešėjis Enrico Gibellieri, OL C 327, 2013 11 12).

- bendra energetikos politika, kurios labai trūksta ir kuri yra itin svarbi vienodoms ir stabilioms ekonominėms sąlygoms Europos Sąjungoje,
- didelio masto bendri infrastruktūros projektai ir transporto politika susisiekimui gerinti,
- įmonių pelno mokesčio konvergencija,
- paslaugos, įskaitant verslo paslaugas,
- darbo rinka ir darbuotojų judumas,
- mokslinių tyrimų politika.

4.4 Socialinis ramstis

4.4.1 EESRK primygtinai reikalauja konkrečių priemonių, susijusių su EPS socialiniu matmeniu⁽²⁰⁾. Jaunimo užimtumo lygis tebėra labai žemas ir daro didelę žalą. Naujos sudėties Komisija, kartu su valstybėmis narėmis, turėtų priiimti atsakomybę už gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimą:

- remdama darbo vietų kūrimą ir startuolius,
- teikdama pasiūlymus, kaip visoje Europoje visais lygmenimis koreguoti švietimo politiką ir, kai reikia, sveikatos priežiūros politiką,
- sudarydama tinkamas sąlygas tarpvalstybiniam darbuotojų judumui,
- teikdama pasiūlymus dėl mokesčių, kuriais siekiama sudaryti palankesnes sąlygas darbo vietų kūrimui,
- teikdama pasiūlymus, kuriais siekiama puoselėti vartotojų teises,
- užtikrindama lyčių lygybę,
- skirdama socialines investicijas⁽²¹⁾.

4.4.2 Būtinai tinkamas socialinis dialogas, vykdomas visais lygmenimis. Tai reiškia, kad turi būti pašalintos kliūtis veiksmingoms konsultacijoms, vykstančioms valstybėse narėse ir tarp jų. ES turi puikias galimybes suburti įvairių šalių suinteresuotuosius subjektus, kad jie apsvarstytų sėkmingą praktiką ir parengtų planus darbo vietų kūrimo sąlygoms gerinti.

4.4.3 Norint baigti kurti Sąjungą, ypač euro zoną, negalima nepaisyti dabartinės ekonominės politikos socialinių pasekmių paliekant šios politikos formavimą visiškai atskirų valstybių nuožiūra. Ir rengiant ekonomines, ir socialines priemones turėtų būti atsižvelgta ne tik į stabilumo pakto rodiklius, bet ir į įvairius makroekonominis kriterijus (pavyzdžiui, nedarbo lygį, augimo tempą, mokėjimų balansą, užimtumo lygį, skurdo lygį, pajamų ir turto paskirstymą ir pan.). EPS stabilumo užtikrinti neįmanoma, jeigu nėra socialinių mechanizmų, kuriuos taikydama euro zona gali šalinti didelio ekonomikos nuosmukio ir (arba) disbalanso pasekmes. Dėl kai kurių šių dalykų gali tekti keisti Sutartis. Vidutinės trukmės laikotarpiu būtų galima:

- papildomai prie nacionalinių sistemų sukurti bendrą draudimo nuo nedarbo sistemą, kuri galėtų būti susieta su euro zonos darbo rinkai taikomų bendrų taisyklių sukūrimu ir darbuotojų judumu,
- nustatyti pakankamas minimalias pajamas gyventojų grupėms, atsidūrusioms žemiau skurdo ribos, ir sukurti bendras gerovės ir paramos taisykles.

⁽²⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva SOC/494 „Ekonominės ir pinigų sąjungos socialinio matmens stiprinimas“ (pagrindinis pranešėjas Georgios Dassis, OL C 67, 2014 3 6).

⁽²¹⁾ Tai taip pat apima skurdo panaikinimą. Šiuo klausimu žr. EESRK nuomonę SOC/496 „Socialinių investicijų poveikis“ (pranešėjas Wolfgang Greif, OL dar nepaskelbta).

4.4.4 Visuomenės interesais reikėtų integruoti ir kitų sričių politiką, kuri didina gyventojų priklausymo jausmą ir sudaro palankias sąlygas laisvam žmonių judėjimui. Tai apima:

- abipusį kvalifikacijų ir diplomų pripažinimą,
- viešųjų gėrybių ir paslaugų kokybę ir teikimą euro zonoje siekiant užtikrinti jų tęstinumą, ypač krizės laikais, ir pan.

4.5 *Politinis ramstis*

4.5.1 Tokia plataus masto programa gali būti įgyvendinta tik, jeigu jos sprendimų priėmimo procesui bus suteiktas reikalingas demokratinis legitimumas. Nors EESRK visiškai pripažįsta per pastaruosius keletą metų padarytą didelę pažangą, jis laikosi nuomonės, kad per kitą teisėkūros laikotarpį pasistūmėti į priekį bus galima tik, jeigu bus skiriamas specialus dėmesys atskaitomybei, teisėtumui, demokratijai, skaidrumui ir komunikacijai.

4.5.2 Visoje Europoje vyksta vis aršesnės politinės diskusijos dėl integracijos proceso. ES lygmeniu politinės partijos turi aiškiai apibrėžti turimas galimybes, kurios privalo skatinti įvairių Europos Parlamento frakcijų požiūrius ir prisidėti prie Europos politinių partijų matomumo didinimo. Tarptautiniai europiniai rinkimai, kuriuose dalyvauja tarpvalstybiniai politiniai dariniai, labai sustiprintų ir palengvintų diskusijas Europos klausimais.

4.5.3 Atsižvelgiant į bendros atsakomybės jausmą ir visuomenės paramos poreikį, nacionaliniai parlamentai turi daug ryžtingiau dalyvauti diskusijose Europos klausimais. ES pasiūlymai dėl teisės aktų ir nacionalinės reformų programos turėtų būti tinkamai aptarti parlamentuose. Reikėtų numatyti Europos Parlamento ir nacionalinių parlamentų interaktyvias konsultacijas strateginiais klausimais, kurios taip pat padidintų nacionalinių parlamentų bendradarbiavimo dinamiką.

4.5.4 Pristatydama pasiūlymus dėl teisės aktų ir metodus, Komisija turėtų kiek įmanoma veiksmingiau taikyti Bendrijos metodą, taip pat ir pasidalijamosios kompetencijos su valstybėmis narėmis srityse. Kaip ir praeityje, iniciatyvūs ir ryžtingi veiklos metodai atsipirks.

4.5.5 Parlamentų ir (arba) pilietinės visuomenės prašymu Komisija turėtų būti kviečiama į nacionalinius debatus Europos klausimais.

4.5.6 Europos Vadovų Taryba ir ministrų tarybos, ypač Ekonomikos ir finansų taryba (ECOFIN), yra pagrindiniai sprendimų priėmimo organai, kurie yra esminiai atskaitomybės ir legitimumo požiūriu. Todėl reikia daugiau skaidrumo, nes jis tenkina demokratinius reikalavimus.

4.5.7 Tarybos nariai, kurie atstovauja nacionaliniams interesams ir kartu bendrai priima sprendimus Europos lygmeniu, dažnai namuose sako vieną, o Briuselyje kitą, todėl paprastai tai sukelia pakankamai didelę sumaištį ir trukdo susitarti. Dvejopos kalbos yra nepriimtinos. Valstybės narės turėtų susitarti skleisti ir remti patvirtintas bendras politines idėjas visais sprendimų priėmimo lygmenimis.

4.5.8 Valstybės narės kartu yra ir EPS struktūros subjektas, ir jos objektas. Europos metodų konvergencija išsaugant nacionalines administracines procedūras ir tradicijas yra įmanoma, tačiau šiuo tikslu kai kuriose šalyse reikės didelio masto koregavimo priemonių. Patikima politinė ir administracinė praktika bus esminis dalykas didinant pasitikėjimą.

4.5.9 EESRK pabrėžia, kad būsimoje ES ir labiau integruotos euro zonos architektūroje pilietinė visuomenė taip pat turi atlikti savo vaidmenį, kuris dažnai nepakankamai vertinamas. Daugelyje sričių pažanga iš dalies arba visiškai priklauso nuo nevyriausybinį subjektų. Pilietinė visuomenė turėtų visapusiškai dalyvauti. Esama pernelyg daug šalių, kuriose pilietinė visuomenė vis dar lieka nuošalyje, nors jai privaloma suteikti priemones, kurios sudarytų jai galimybę užmegzti ryšius su instituciniais sprendimų priėmėjais. Pilietinė visuomenė privalo prisiimti jai tenkančią atsakomybę ir dalyvauti ES sprendimų priėmimo procese, kad būtų sustiprintas jo demokratinis pagrindas. Be jos aktyvios veiklos EPS niekada nebus sukurta.

4.5.10 Visų pirma socialiniams partneriams būtų gana naudinga išnagrinėti konsociacinio modelio, kuriam EESRK labai pritaria, rezultatus valstybėse narėse. Rekomenduotina keistis gerosios praktikos pavyzdžiais.

4.5.11 EESRK mano, kad tapo akivaizdu, jog dabartinės taisyklės nėra tinkamos ir neveikia taip, kaip tikimasi, ir kad tarpvyriausybiniai veiksniai neatitinka ekonominei ir pinigų sąjungai iškilusių iššūkių. Be to, nereikėtų savęs apgaudinėti, kad krizei praeinant pakaks stabilizavimo mechanizmų, kurie buvo paskubomis įdiegti „siaučiant audrai“, kad galėtume judėti į priekį ir užkirsti kelią naujoms krizėms.

4.5.12 Vienintelis būdas išvengti tokios padėties pasikartojimo – pakeisti taisykles ir sprendimų priėmimo procesą, pagal kurį valdoma euro zona, kad jis taptų skaidresnis ir demokratiškesnis:

- institucionalizuojant euro grupę, pavesti kam nors vienam, kuris galėtų klabėti vienu balsu, būti atsakingu už eurą. Siekiant gerinti euro zonos valdymą, euro grupė turi sugebėti skubiai priimti sprendimus ir imtis veiksmų krizės atveju. Taip sprendimų priėmimo procesas taptų demokratiškesnis ir skaidresnis, pradedant veto teisės panaikinimu;
- sukuriant persikirstymo mechanizmą ir (arba) tikrą euro zonos biudžetą, kaip siūloma 4.2.9 ir 4.2.10 punktuose, kaip laipsnišką procesą, siekiant garantuoti viešųjų gėrybių tiekimą, teisingesnį išteklių paskirstymą reformų procesams remti, šalių skirtumams mažinti ir galimai nustatyti bendrą mokesčių politiką ir pan.;
- užtikrinant, kad tarptautinėse organizacijose euro zonai būtų atstovaujama kaip vienam subjektui;
- šio valdymo organo veiksmus turėtų remti ir dėl jų balsuoti euro zonai atstovaujantys Europos Parlamento nariai (Euro parlamentas); kiti nariai galėtų dalyvauti jo veikloje, tačiau be balso teisės.

5. Ilgalaikė perspektyva: politinės Europos kaip visumos sukūrimas

5.1 Be EPS sukūrimo, kaip išdėstyta pirmiau, būtų naudinga per kitą Parlamento kadenciją pradėti rimtus svarstymus dėl visos ES integracijos gilinimo ir jos institucinių organų veikimo, taip pat politikos sričių, kuriose reikia dalytis kompetenciją, pasirinkimo. EESRK laikosi nuomonės, kad tokie svarstymai turi atspindėti toliau nurodytus aspektus.

5.2 Komisijos veiklą turėtų tvirtinti Europos Parlamentas, kuriam taip pat turėtų būti suteikta iniciatyvos teisė. Europos Parlamentas galėtų būti renkamas remiantis Europos partijų sudarytais europiniais sąrašais.

5.3 Siekiant skatinti matomumą, demokratinį legitimumą ir galių pasidalijimą, reikia panaikinti „dvišaldystę“, vykdomą Europos Vadovų Tarybos pirmininko ir Komisijos pirmininko; pastarąjį rinktų Europos Parlamentas arba tiesiogiai žmonės, su sąlyga, kad jo vaidmuo taip pat keistųsi. Dabartinė Taryba galėtų tapti „Valstybių senatu“, veikiančiu pagal naujas darbo tvarkos taisykles.

5.4 Politikos sritys, kurias už kurias visiškai arba iš dalies būtų atsakinga ES ir kuriose jai turėtų būti suteikta sprendimų priėmimo galia, galėtų apimti užsienio reikalų politiką ir tarptautinį Sąjungos vaidmenį, įskaitant atstovavimą jai kaip vienam subjektui tarptautinėse organizacijose, gynybos politiką (pageidaujantioms dalyvauti valstybėms narėms), energetikos politiką, prieglobsčio ir imigracijos politiką, standartų ir teisių laikymąsi, suteikiant įgaliojimus imtis veiksmų, kai valstybės jų nesilaiko, kaip jau daroma ekonominių klausimų ir biudžetinių taisyklių atveju.

5.5 Nauja institucinė sąranga, kokios negalima pasiekti vien tik tvirtesniu bendradarbiavimu, ir Parlamento, Tarybos, Komisijos, EESRK ir Regionų komiteto vaidmuo gali būti nustatyti naujame konvente, kuris turėtų savo veiklą baigti iki 2019 m., kai vyks kiti Europos Parlamento rinkimai, einantys po 2014 m. rinkimų.

6. Komunikacija ir supaprastinimas

6.1 Pasitikėjimo atkūrimo procese būtina gera komunikacija. EESRK yra įsitikinęs, kad geriausia komunikacija užtikrinama geromis politikos ir praktinėmis priemonėmis, suteikiančiomis ilgalaikę perspektyvą visai Europos visuomenei.

6.2 Reikia skatinti ir gerinti komunikaciją su visuomene. Komunikacija sužadina susidomėjimą, o jis skatina supratimą. Ši pamoka nebuvo pakankamai gerai išmokyta, ir dėl šio trūkumo kalta Komisija ir valstybės narės. Reikėtų naudotis visomis socialinės žiniasklaidos priemonėmis.

6.3 EPS ir susijusios sritys dažnai buvo pristatomos kaip techninis dalykas. Taip nėra, nes jos iš esmės yra politinės ir daro didelį poveikį kasdieniam piliečių gyvenimui. Tačiau šiuo požiūriu apie tai retai diskutuojama, jau nekalbant apie komunikaciją, o tai taip pat iš esmės paaiškina didelį ES ir paprastų piliečių atotrūkį.

6.4 Skirtingos tradicijos ir padėtis diena iš dienos skausmingai atskleidžia „bendros EPS kalbos“ trūkumą, dėl kurio kartais kyla didelė painiava ir mažėja visuomenės parama. EESRK nuomone, Komisija yra vienintelė institucija, galinti rasti sprendimą pasinaudodama savo iniciatyvos teise ES teisėkūros procese. Tai privaloma vertinti atsižvelgiant į labiau nei anksčiau politizuotą Komisiją ir Europos Parlamentą.

6.5 Kaip bendrai atsakingi veikėjai, pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai turi atlikti jiems tenkanti vaidmenį komunikacijos srityje, o iki šiol jie dažnai tai darė nepakankamai. Pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai turėtų institucijoms išdėstyti piliečiams ir įmonėms rūpimus klausimus ir bendradarbiauti juos sprendžiant. Keitimasis nuomonėmis turėtų vykti abiem kryptimis.

6.6 Europa turėtų nebedaryti išpūdžio, kuris susidaro didžiąjai visuomenės daliai, kad ji – „dramblio kaulo bokštas“. Piliečiams reikia aiškiai paaiškinti Europos integracijos naudą, konkrečių pažangą ir jos duodamus privalumus, visų pirma investicijų, darbo vietų kūrimo ir vartojimo srityse. Vadinamasis naujasis Europos naratyvas turėtų prasidėti bendra komunikacija ir supaprastinimo strategija, vykdoma Komisijos ir valstybių narių, kurios yra svarbiausi veikėjai greta politinių partijų ir pilietinės visuomenės.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Įmonių finansavimo: alternatyvių finansinių mechanizmų paieška“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 451/03)

Pranešėjas: **Michael SMYTH**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. sausio 22 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Įmonių finansavimo: alternatyvių finansinių mechanizmų paieška

(nuomonė savo iniciatyva).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 17 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (2014 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Po daugiau nei šešerius metus trunkančios finansų ir ekonomikos suirutės įprasti įmonių, visų pirma MVĮ, finansavimo kanalai ir toliau lieka nevisiškai prieinami. Bankai – tradicinis daugumos MVĮ finansavimo šaltinis – yra mažiau linkę skolinti dėl įvairių veiksnių, pavyzdžiui, tebesitęsiančio finansinio įsiskolinimo mažinimo, griežtesnių reikalavimų turto ir apyvartinio kapitalo santykiui, atidėjimų blogoms paskoloms ir rizikos vengimo. Šis finansų rinkų ir finansavimo kanalų fragmentiškumas – vienas iš sunkiausiai įveikiamų Europos finansų krizės požymių.

1.2 Apyvartinio kapitalo skolinimo MVĮ sumažėjimas nuolat sukelia rinkos nepakankamumą, todėl ši klausimą privalo deramai spręsti ES politikos formuotojai. Kol kas jų sprendimai neatitinka problemos masto.

1.3 Europos centrinio banko ITRO iniciatyva⁽¹⁾ sėkmingai užkirto kelią bankų sistemos žlugimui, tačiau didžioji jos lėšų dalis nepateko į realiąją ekonomiką. Vietoj to, lėšos buvo panaudotos bankų balansams konsoliduoti, todėl buvo praleista galimybė, nes įmonėms ir toliau labai trūksta apyvartinio kapitalo.

1.4 Europos investicijų bankas (EIB), kuris labai aktyviai remia MVĮ visoje Europoje, buvo iš esmės rekapitalizuotas ir pradėjo daugiau skolinti MVĮ. Parama MVĮ yra didžiausias EIB grupės politikos prioritetas, kuris sudaro daugiau nei 20 proc. viso EIB metinio skolinimo ir 100 proc. Europos investicijų fondo (EIF) veiklos. Nors EIB yra svarbus MVĮ plėtros finansavimo šaltinis, jam tenkanti visų euro zonoje suteiktų paskolų įmonėms dalis tebėra maža.

1.5 EESRK pritarė praėjusių metų Žaliajai knygai dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo⁽²⁾, kurią papildė neseniai paskelbtas priemonių rinkinys⁽³⁾, skirtas apskritai skatinti ilgalaikį finansavimą ir konkrečiai spręsti MVĮ finansavimo klausimą. Į rinkinį įtrauktos priemonės, skatinančios dažniau naudoti MVĮ paskolų pakeitimą vertybiniais popieriais. Komisija taip pat siūlo naujas taisykles, kuriomis pensijų fondai skatinami investuoti į finansinį turtą ir taip remti ilgalaikio realiosios ekonomikos augimo finansavimą⁽⁴⁾. Taip pat pateikta pasiūlymų sukurti likvidžią ir skaidrią antrinę įmonių ir kitų tipų obligacijų rinką. EESRK teigiamai vertina šiuos pasiūlymus ir mano, kad laikui bėgant jie gali prisidėti prie reformuotos ir veiksmingiau veikiančios MVĮ finansavimo rinkos.

⁽¹⁾ Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos, kuriomis euro zonos bankams suteikiamos paskolos už mažas palūkanas.

⁽²⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 11.

⁽³⁾ COM(2014) 168 final.

⁽⁴⁾ COM(2014) 167 final.

1.6 Jau įgyvendinamos ir kai kurios kitos iniciatyvos, kurios padės skolintojams tiksliau įvertinti kreditingumą ir riziką. Inicijavose numatoma aktyviau naudotis standartizuotų duomenų skaitmenines saugyklas, skirtas įmonių registrams, statistikos tarnyboms, bankų ir kitų skolintojų kredito rizikos vertinimams, taip pat galiausiai įsteigti Europos centralizuotą paskolų registrą. Tiksliesni ir naujesni duomenys apie MVĮ finansinius veiklos rezultatus turėtų sudaryti skolintojams sąlygas geriau numatyti riziką ir tinkamiau ją įvertinti finansiškai.

1.7 Šiuo metu įgyvendinama arba svarstoma keletas kitų pasiūlymų, skirtų didinti MVĮ galimybes gauti finansavimą. EESRK pritaria šiems iniciatyvoms politikos formuotojų sprendimams, tačiau jų įgyvendinimui prireiks laiko. Išlieka ta pati problema – ką daryti dabar ir artimiausioje ateityje, kad MVĮ būtų lengviau gauti finansavimą.

1.8 Vienas visais atvejais taikomas sprendimas nebūtinai tiks visoms valstybėms narėms. Kai kurios jų sukūrė metodus, kurie yra pritaikyti prie savų nacionalinių finansinių struktūrų ir teisės aktų. Viena įdomiausių iniciatyvų – Jungtinėje Karalystėje įgyvendinama skolinimo finansavimo (angl. *Funding for Lending*) programa⁽⁵⁾. Ji sulaukė didžiulio pasisekimo, kadangi per pastaruosius dvejus metus suteikė impulsą skolinti namų ūkiams ir teikti hipotekos paskolas Jungtinėje Karalystėje. Programoje dalyvaujantys bankai skatinami didinti grynąjį skolinimą MVĮ, suteikiant jiems galimybę tas paskolas pigiau finansuoti. Inicijavos rėmėjai teigia, kad MVĮ būtų skolinama daug mažiau, jeigu ši programa nebūtų įgyvendinama.

1.9 EESRK mano, kad ši skolinimo finansavimo programa yra gerosios patirties pavyzdys ir rekomenduoja Europos centriniam bankui (ECB) rimtai apsvarstyti galimybę įgyvendinti panašią iniciatyvą euro zonoje. 2014 m. birželio 5 d. ECB paskelbė likvidumo priemonių rinkinį siekiant paskatinti bankus skolinti MVĮ⁽⁶⁾. EESRK džiaugiasi, kad pagrindinis ECB pasiūlymas dėl tikslių ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų (TITRO) yra panašus į skolinimo JK finansavimo programą, apie kurią kalbama šioje nuomonėje. Jis taip pat palankiai vertina tai, kad EESRK darbas, rengiant šią nuomonę, atspindi besikeičiantį politikos formuotojų mąstymą.

2. Skolinimo įmonėms krizė Europoje

2.1 Diskusijose apie skolinimą įmonėms ir jų finansavimą dažniausiai akcentuojama įmonių, visų pirma MVĮ, plėtros kapitalo ir investicinio kapitalo paklausa ir pasiūla. Skolintojai yra linkę atkreipti dėmesį į tai, kad trūksta naujų projektų, todėl mažą verslo plėtros finansavimo paklausa. MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonių atstovai neretai skundžiasi ir dėl verslo plėtros finansavimo pasiūlos, ir dėl tokių paskolų kainos ir teigia, kad bankai nustato pernelyg aukštą finansavimo rizikos kainą. Teisybės tikriausiai yra abiejuose požiūriuose. Bet kokiu atveju visa turima tiek stambioms, tiek ir mažoms įmonėms skolinamų lėšų suma ES valstybėse narėse išliko statiška, o blogiausiu atveju – labai sumažėjo.

2.2 Šioje EESRK nuomonėje dėmesys sutelkiamas ne į verslo plėtros kapitalą ar naujų įmonių, pradedančiųjų įmonių ir inovacijų finansavimą. Nuomonėje veikia nagrinėjama galimybės gauti apyvartinio kapitalo problema – kaip pasinaudoti susitarimais dėl kredito limitų sąskaitoje ir atnaujinamosiomis paskolomis, kurios įmonėms yra gyvybiškai svarbios. Apyvartinio kapitalo skolinimo tendencijas sunku tiksliai įvardyti, nes trūksta duomenų, tačiau vyraujančias tendencijas galima išvėgti remiantis ECB duomenimis apie paskolas nefinansinėms įmonėms. Per pastaruosius ketverius–penkerius metus šie skaičiai nuolat mažėjo ir tik per paskutinius keletą mėnesių pasirodė tam tikrų atsigavimo ženklų.

2.3 Vienas iš sunkiausiai įveikiamų jau šešerius metus trunkančios finansų ir ekonomikos krizės aspektų – tai smarkiai sumažėjęs įmonių finansavimas. Kadangi Europos bankai labai stengėsi sumažinti savo nuostolius dėl blogų paskolų ir beverčių skolų, tiek nominaliai, tiek realiai sumažėjo įprastas apyvartinio kapitalo tiekimas įmonėms, visų pirma mažesnėms įmonėms ir labai mažoms įmonėms. Ši verslo finansavimo sumažėjimą galima apibūdinti kaip nuolatinį rinkos nepakankamumą. Be to, susiskaldžiusiose Europos finansų rinkose susidarė dvilypė palūkanų normų sistema. Pavyzdžiui, mažos įmonės Italijoje ir Ispanijoje turi mokėti daug didesnes palūkanas negu panašios Vokietijos ir Jungtinės Karalystės bendrovės. Kol kas ES politikos formuotojų veiksmai neatitiko problemos masto ir esama tam tikrų įrodymų, kad griežtesnis ES ir tarptautinis bankų sektoriaus reglamentavimas, atgrasęs bankus nuo rizikos, galėjo pagilinti įmonių finansavimo problemą.

⁽⁵⁾ <http://www.bankofengland.co.uk/markets/Pages/FLS/default.aspx>

⁽⁶⁾ http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140605_2.lt.html

3. Politikos formuotojų veiksmai

3.1 ES politikos formuotojams sunkiai sekasi šalinti finansų krizės padarinius ir jos poveikį realiajai ekonomikai. ES bankų sistemos pažeidžiamumas tapo didele kliūtimi ekonomikai atgaivinti. Siekdamas sumažinti šį pažeidžiamumą, ECB 2012–2013 m. pradėjo precedento neturėjusią iniciatyvą, kuria ES bankams sudaroma galimybė gana nebrangiai pasiskolinti daugiau nei 1 trilijoną EUR. Ši iniciatyva buvo pavadinta ilgesnės trukmės refinansavimo operacija (ITRO). Šiuo sprendimu buvo šalinama bankininkystės išaldymo ar bankų žlugimo grėsmė, nes bankams sunkiai sekėsi atstatyti savo balansą ir patenkinti griežtesnius reikalavimus dėl reguliuojamojo kapitalo dydžio. ITRO iniciatyva sėkmingai užkirto kelią bankų sistemos žlugimui, tačiau didžioji jos lėšų dalis nepateko į realiąją ekonomiką. Vietoj to, jos buvo panaudotos bankų balansams konsoliduoti. Viena vertus, toks rezultatas buvo nuspėjamas ir suprantamas. Daugumos Europos bankų prioritetas buvo ir tebėra išlikimas. Kita vertus, buvo praleista proga, nes įmonėms ir toliau labai trūksta apyvartinio kapitalo.

3.2 2013 m. kovo mėn. EIB buvo iš esmės rekapitalizuotas. Jo įmokėtasis kapitalas buvo padidintas 10 milijardų EUR vertės akcininkų grynųjų pinigų injekcija. EIB numato, kad per artimiausius trejus–ketverius metus jis sugebės padidinti savo jau ir taip didelį skolinimą MVĮ dar 40 milijardų EUR. Rekapitalizavimas padėjo EIB skirti daugiau lėšų MVĮ finansavimui. Parama MVĮ yra didžiausias EIB grupės politikos prioritetas, kuris sudaro daugiau nei 20 proc. viso EIB metinio skolinimo ir 100 proc. EIF veiklos. Tačiau EIB paskolos MVĮ dažniausiai naudojamos verslo plėtros kapitalui, inovacijoms ir naujiems projektams. Kiek žinoma, EIB svarsto galimybę skirti paskolas apyvartiniam kapitalui finansuoti, ir bus įdomu sužinoti šių svarstymų rezultatus. Nors EIB yra svarbus MVĮ plėtros finansavimo šaltinis, jam tenkanti visų euro zonoje suteiktų paskolų įmonėms dalis tebėra maža.

3.3 Jungtinėje Karalystėje ir JAV pinigų institucijos ėmėsi netradicinių priemonių, pavyzdžiui, monetarinio stimuliavimo (angl. *quantitative easing*) siekiant bankų sistemai suteikti likvidumo. Vykdamas šią politiką centriniai bankai superka labai daug valstybės ir įmonių obligacijų ir bankų sistemoje atsiranda naujų pinigų. Ir JAV, ir Jungtinėje Karalystėje tai padėjo išvengti pinigų rinkų veiklos ir pinigų pervedimo mechanizmo išaldymo. Esama tam tikrų įrodymų, kad JAV monetarinio stimuliavimo programa prisidėjo prie paskolų ir realiosios ekonomikos finansavimo didėjimo. Šiuo metu, stiprėjant ekonomikos atsigavimui, JAV pinigų institucijos svarsto, ar nereikėtų šios programos laipsniškai atsisakyti. Jungtinėje Karalystėje, remiantis Anglijos banko perspektyviniais nurodymais, kai ekonomikos atsigavimas taps stabilus, monetarinio stimuliavimo politika taip pat bus nutraukta.

3.4 2013 m. kovo mėn. Komisija paskelbė Žaliąją knygą dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo⁽⁷⁾, kurią papildė neseniai paskelbtas priemonių rinkinys⁽⁸⁾, skirtas apskritai skatinti ilgalaikį finansavimą ir konkrečiai spręsti MVĮ finansavimo klausimą. Šio rinkinio svarbiausia dalis – tai priemonės, leisiančios MVĮ paskoloms dažniau naudoti turtu garantuotus vertybinius popierius (angl. *asset-backed securities* (ABS)). Šių vertybinių popierių dažnesnis naudojimas suteiktų bankams ir kitoms finansų įstaigoms galimybę skirti daugiau lėšų įmonių finansavimui. Komisija taip pat siūlo naujas taisykles, kuriomis pensijų fondai skatinami investuoti į finansinį turtą, pavyzdžiui, turtu garantuotus vertybinius popierius, ir taip remti ilgalaikio realiosios ekonomikos augimo finansavimą⁽⁹⁾. Taip pat pateikta pasiūlymų sukurti likvidžią ir skaidrią antrinę įmonių ir kitų tipų obligacijų rinką ir didinti padengtų obligacijų bei neviešo platinimo patrauklumą. Paskelbtas komunikatas dėl visuomenės finansavimo galimybių naudojimo⁽¹⁰⁾, kurio tikslas – skleisti gerą patirtį, stebėti visuomenės finansavimo rinkų plėtrą ir padėti sukurti visuomenės finansavimo „kokybės ženklą“.

3.5 Šioje srityje svarbios ir kai kurios kitos iniciatyvos. Tiksliesnio kreditingumo ir skolintojų rizikos įvertinimo kliūtys paprastai yra susijusios su sąnaudomis ir reikalingos finansinės informacijos stoka. Tarptautinių finansų institutas (TFI) siūlo įvairias priemones šioms kliūtims šalinti. Numatoma aktyviau naudotis standartizuotų duomenų skaitmeninėmis saugykloomis, skirtomis įmonių registrams, statistikos tarnyboms, bankų kredito rizikos vertinimams ir kitiems skolintojams. Šios nacionalinės kredito rizikos duomenų saugyklos turėtų būti konsoliduotos su Europos duomenų saugykla, galiausiai įsteigiant Europos centralizuotą paskolų registrą. TFI ragina nustatyti Europos masto standartus, taikomus informacijos rinkimui ir ataskaitoms, kad būtų galima atlikti lyginamuosius įmonių ir šalių tyrimus. Tiksliesni ir naujesni duomenys apie MVĮ finansinius veiklos rezultatus turėtų sudaryti skolintojams sąlygas geriau numatyti riziką ir tinkamiau ją įvertinti finansiskai.

⁽⁷⁾ COM(2013) 150/2 final.

⁽⁸⁾ COM(2014) 168 final.

⁽⁹⁾ COM(2014) 167 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2014) 172 final.

3.6 Kiti pasiūlymai MVĮ finansavimo srautams didinti apima:

- priemonės, sudarančias sąlygas savidraudos, kolektyvinės ir savitarpio pagalbos įstaigoms skolinti MVĮ remiant jas tiesiogiai viešosiomis lėšomis,
- sumažinti skolinimosi mokestinius privalumus, vietoje to užtikrinant, kad nebūtų apmokestinamas nuosavo kapitalo finansavimas,
- suteikti regioninės plėtros agentūroms oficialų vaidmenį rizikos vertinimų srityje, kartu atlikti reikalingus koregavimus dėl nepagrįsto optimizmo,
- skatinti dažnesnį paskolų draudimą, kai tai ekonomiškai veiksminga, kad būtų apdrausti garantijų neturinčių MVĮ paskolų portfeliai, kuriuos bankai vėliau gali parduoti nebankiniams investuotojams,
- suteikti paskatas privataus kapitalo arba rizikos kapitalo fondų investuotojams daugiau investuoti į MVĮ ir užpildyti finansavimo spragas,
- taikyti mokesčių paskatas plėsti investuojančių į MVĮ ir MVĮ fondus bazę,
- šviesti MVĮ alternatyvių finansavimo galimybių ir santykinių alternatyvių finansavimo mechanizmų privalumų klausimais,
- stiprinti paskolų garantijų sistemas ir dalijimąsi žiniomis bei geriausia patirtimi, kad būtų galima patobulinti nacionalines garantijų sistemas,
- dažniau naudoti prekybos finansavimo, įmonių tarpusavio skolinimo, faktoringo ir išperkamosios nuomos priemones.

Daroma pažanga siekiant įgyvendinti daugelį iš pirmiau nurodytų pasiūlymų, tačiau išlieka problema – ką galima padaryti dabar ir artimiausioje ateityje, kad MVĮ būtų lengviau gauti finansavimą.

4. Alternatyvus įmonių finansavimo kanalas

4.1 Užduotis sukurti sistemą, kuria būtų skatinamos didesnės galimybės gauti finansavimą visoje Sąjungoje, nėra paprasta. Kai kurios valstybės narės priėmė sprendimus, kurie yra pritaikyti prie savų nacionalinių finansinių struktūrų ir teisės aktų. Vienas visais atvejais taikomas sprendimas nebūtinai tiks visose valstybėse narėse. Viena įdomiausių iniciatyvų – Jungtinėje Karalystėje įgyvendinama skolinimo finansavimo (angl. *Funding for Lending*) programa ir ją verta išsamiau išnagrinėti.

4.2 Jungtinės Karalystės izdo departamentas ir Anglijos bankas skolinimo finansavimo programą pradėjo 2012 m. liepos mėn. siekdami didinti skolinimą realiajai ekonomikai⁽¹¹⁾. Izdo departamentas, kaip Anglijos banko akcininkas, prižiūri skolinimo finansavimo programos veikimą. Programa dalyvaujantiems bankams suteikia pigių lėšų šaltinį ir galėdami skolintis pigiau šie bankai savo ruožtu gali teikti daugiau paskolų mažesnėmis palūkanomis. Programa skatina bankus didinti skolinimą ir tada leidžia jiems gauti papildomų programos lėšų. Nuo pat sukūrimo skolinimo finansavimo programa prisidėjo prie didelio bankų finansavimo sąnaudų sumažėjimo, o tai savo ruožtu pagerino paskolų suteikimo sąlygas. Tenka pripažinti, kad iki šiol didžiausias skolinimo finansavimo programos pasiekimas – suteiktas impulsas skolinti namų ūkiams ir ypač teikti hipotekos paskolas. Mažiau sėkmingas buvo siekis didinti įmonių finansavimą, todėl 2013 m. lapkričio mėn. atsakingos institucijos pakeitė skolinimo finansavimo programą ir skyrė ją išskirtinai tik skolinimo MVĮ stimuliavimui.

4.3 Skolinimo finansavimo programa sukurta taip, kad dalyvaujantiems bankams būtų suteiktos paskatos didinti savo grynąjį skolinimą (tai bendrasis skolinimas minus grąžintos sumos). Programa siūlo pigesnę finansavimą visiems bankams, net ir tiems, kurie mažina savo finansinius įsiskolinimus. Didžiausia leistina lėšų suma, kuria bankai gali pasinaudoti, nėra nustatyta. Pavyzdžiui, jeigu programos pradžioje joje dalyvaujantis bankas turi 100 milijardų EUR vertės įmonių kreditų, jis iš programos gali gauti bent 5 milijardus EUR lėšų. Jeigu tas pats bankas vėliau padidina savo grynąjį skolinimą MVĮ papildomu 1 milijardu EUR, jis turi teisę pagal skolinimo finansavimo programą gauti dar 5 milijardus EUR. Šis „penkių prie vieno“ lėšų suteikimo santykis, taikomas naujam grynajam skolinimui MVĮ, kartu su mažesnėmis bankams taikomomis palūkanomis, yra stipri paskata bankams suteikti daugiau paskolų⁽¹²⁾.

⁽¹¹⁾ <http://www.bankofengland.co.uk/markets/Pages/FLS/default.aspx>

⁽¹²⁾ Skolinimo finansavimo programos veikimo išsamus aprašymas pateikiamas R. Churm ir A. Radia straipsnyje „The Funding for Lending Scheme“, Anglijos banko ketvirčio biuletenis, 2012 m. 4-tas ketvirtis <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/qb120401.pdf>

4.4 Anglijos bankas stebi, kaip veikia pakeista skolinimo finansavimo programa. Joje dalyvauja beveik visos Jungtinės Karalystės finansinės įstaigos. Pakeista programa, kuri išskirtinai skirta tik skolinimo įmonėms stimuliavimui, pradėjo veikti 2013 m. lapkričio mėn., todėl galbūt dar per anksti daryti bet kokias prasmingas išvadas dėl jos veiksmingumo. Kai kurie didžiausi Jungtinės Karalystės ir euro zonos bankai toliau mažino savo finansinius išskolinimus ir tikriausiai tai yra pagrindinė priežastis, dėl kurios mažiau skolinta įmonėms. Skolinimo finansavimo programos rėmėjai teigia, kad su paskolomis susijusi padėtis Jungtinėje Karalystėje būtų daug blogesnė, jeigu nebūtų galima gauti programos lėšų.

4.5 EESRK mano, kad panašios programos turėtų būti įgyvendinamos visoje euro zonoje. Euro zonoje į skolinimo finansavimo programą panaši programa galėtų per ribotą dvejų–trejų metų laikotarpį padėti atstatyti įmonių finansavimo lygmenį iki priimtinesnio, kartu sudaryti palankesnes sąlygas vykdomam finansinių išskolinimų mažinimui.

4.6 2014 m. birželio 5 d. ECB paskelbė likvidumo priemonių rinkinį siekiant paskatinti bankus skolinti MVĮ⁽¹³⁾. EESRK džiaugiasi, kad pagrindinis ECB pasiūlymas – tikslinės ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos (TITRO) yra panašios į skolinimo JK finansavimo programą, apie kurią kalbama šioje nuomonėje.

4.7 Daugumai Komisijos pateiktų pasiūlymų, kuriais siekiama gerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą, EESRK pritarė, tačiau daugelio jų perspektyva yra vidutinės arba ilgalaikės trukmės ir joms gali prireikti naujų teisės aktų ir (arba) institucijų. Tuo tarpu įmonių apyvartinio kapitalo finansavimo krizė vyksta dabar, kelia sunkumų ir veikiausiai blogėja. EESRK mano, kad ES politikos formuotojai turėtų dėti daugiau pastangų artimiausio laikotarpio sprendimams rasti, pavyzdžiui, parengti pirmiau aprašytą paskatų (skolinimo finansavimo programa arba ITRO) programą. Bet kokia padidėjusi finansinė ar reputacijos rizika privalo būti vertinama atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungoje 26 milijonai žmonių (iš kurių 5,6 milijono jaunesni nei 25 metų amžiaus) yra bedarbiai.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽¹³⁾ http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140605_2.lt.html

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl skaitmeninės visuomenės: prieiga, švietimas, mokymas, užimtumas ir priemonės lygybei užtikrinti

(nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 451/04)

Pranešėja: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. sausio 22 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Skaitmeninės visuomenės: prieiga, švietimas, mokymas, užimtumas ir priemonės lygybei užtikrinti.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 18 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Skaitmeninėje srityje Europos Sąjunga turi nustoti būti vien naudotoja ir siekti tapti kūrėja bei gamintoja tuo tikslu skatindama talentingus asmenis. Todėl prioritetai yra informuoti, mokyti, ugdyti.

1.2 EESRK mano, kad skaitmeninės visuomenės prieinamumas turėtų tapti visos Europos visuomenės prioritetiniu tikslu. Šioje srityje įgyvendintos politikos nepakanka, kad būtų sumažintas vis didėjantis skaitmeninis atotrūkis.

1.3 EESRK primena, kad reikia imtis atitinkamų priemonių siekiant užtikrinti skaitmeninės visuomenės prieinamumą neįgaliesiems asmenims ir vienodas sąlygas naudotis naujomis technologijomis.

1.4 Skaitmeninė visuomenė negali būti dar viena atskirties priežastimi. EESRK ypač pabrėžia, kad būtina vykdyti atitinkamą politiką, kuri leistų ne tik išvengti vyresnio amžiaus žmonių atskirties, bet ir juos išsamiai supažindinti su technologijų, kurios tapo kasdienio žmonių gyvenimo dalimi, naudojimu.

1.5 Europos ir nacionalinės valdžios institucijos turi veikti kartu, kad kompiuterinės ir programinės įrangos kainos būtų prieinamesnės ir būtų laikomasi daugiakalbystės principo.

1.6 Europos švietimo politika turi piliečius parengti gyvenimui. EESRK primygtinai ragina konsultuotis su švietimo sektoriaus profesinėmis organizacijomis.

1.7 EESRK nuomone, norint pasiekti vienodų sąlygų tikslą, itin svarbi parama valstybiniam švietimui pagal valstybių narių finansines galimybes.

1.8 EESRK pabrėžia viešųjų bibliotekų svarbą su skaitmeniniu pasauliu susijusio švietimo ir mokymosi proceso metu.

1.9 EESRK rekomenduoja propaguoti atvirų inovacijų ir standartų modelius. Reikia vengti nepagrįstų intelektinės nuosavybės apsaugos priemonių, kurios galėtų kliudyti inovacijų procesams skaitmeninėje ekonomikoje.

1.10 EESRK siūlo laikytis Europos e. švietimo kokybės fondo (EFQUEL) rekomendacijų švietimo srityje.

1.11 EESRK pabrėžia svarbų profesinio mokymo ir švietimo vaidmenį įveikiant ekonomikos krizę ir po jos atsigauinant atkreipdamas dėmesį į Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP) reikšmę šioje srityje. Todėl EESRK pasisako už tai, kad būtų:

— daugiau dėmesio skiriama pedagogų rengimui ir tolesniam mokymui,

— skatinamas kalbų mokymas,

— atviri švietimo išteklių pritaikomi profesiniam mokymui.

1.12 Inicatyva „Horizontas 2020“ turi padėti sustiprinti Europos poziciją skaitmeninių technologijų srityje, kur įmonės užregistruoja mažiau investicijų nei jų konkurentės Azijoje ir JAV.

1.13 EESRK mano, kad ypač svarbu skatinti Europos mažas ir vidutines įmones (MVĮ), veikiančias informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektoriuje, nes jos gali imtis novatoriškų projektų, kurie gyvybiškai svarbūs šiai nuolat kintančiai pramonei. Mokesčių priemonės ir MVĮ lengviau prieinamos finansavimo priemonės taip pat būtų svarbiu indėliu siekiant įveikti ekonomikos krizę.

1.14 Parama veiklą skaitmeninių technologijų srityje pradedančioms įmonėms gali suteikti postūmį Europos kompiuterinės ir programinės įrangos pramonei. EESRK palankiai vertina iniciatyvą remti labai rizikingas programas pagal Skaitmeninę darbotvarkę, tačiau prašo didesnės finansų sistemos paramos.

1.15 EESRK siūlo keletą priemonių, kaip paskatinti moterų dalyvavimą skaitmeninėje visuomenėje.

2. Bendros aplinkybės

2.1 IRT įtraukti į švietimą siekiama įvairiais ES politiniais sprendimais, programomis ir iniciatyvomis, pavyzdžiui:

- e. mokymosi programa (2004–2006 m.);
- mokymosi visą gyvenimą programa (2007–2013 m.), kurioje IRT įtraukimui į švietimą teikiamas keletą sektorių apimantis prioritetas tam naudojant *Comenius*, *Erasmus*, *Grundtvig* ir *Leonardo* paprogrames;
- programa „Erasmus +“ (2014–2020 m.), įtraukta į strategiją „Europa 2020“, 2020 m. švietimo ir mokymo strategiją ir strategiją „Švietimo persvarstymas“;
- komunikatu dėl naujų technologijų ir atvirųjų švietimo išteklių („Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“, COM(2013) 654 final).

2.2 Europos skaitmeninė darbotvarkė (2010 m.) – strategijoje, kuri itin svarbi Europos Sąjungai norint pasiekti programos „Horizontas 2020“ tikslus – numatoma nemažai priemonių, be kita ko susijusių su:

- sąveikumu ir standartais,
- itin sparčiu internetu,
- e. mokymusi,
- prieinamumu neįgaliesiems,
- raštingumu, e. įgūdžiais ir skaitmenine įtrauktimi.

2.3 EESRK jau nagrinėjo šiuos aspektus kelete nuomonių ⁽¹⁾.

2.4 Šioje nuomonėje savo iniciatyva nagrinėjami kai kurie aspektai, susiję su skaitmeninės visuomenės prieinamumu, švietimu, vienodomis sąlygomis ir užimtumu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Skaitmeninės visuomenės prieinamumas

3.1.1 Kasdiniame gyvenime žmonės vis dažniau naudojami IRT suteikiamomis priemonėmis. Skaitmeninės rinkos prieinamumas yra teisė ir galimybių, kurias reikia visiškai išnaudoti, šaltinis.

⁽¹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 127; OL C 318, 2011 10 29, p. 9; OL C 214, 2014 7 8, p. 31.

3.1.2 EESRK ne kartą nurodė plačiajuosčio ryšio svarbą Europos visuomenei ir ekonomikai ⁽²⁾, todėl palankiai vertina satelitinio plačiajuosčio ryšio plėtojamą visose 28 valstybėse narėse.

3.1.3 Skaitmeninis atotrūkis nemažėja, be kitų priežasčių dėl: išsilavinimo (aukštąjį išsilavinimą turintys žmonės turi tris kartus daugiau galimybių tapti interneto vartotojai nei 33 proc. žemesnį išsilavinimą turinčių žmonių), amžiaus (internetu naudojasi daugelis jaunuolių ir beveik visi studentai, tačiau juo besinaudojančių vyresnio amžiaus žmonių yra daug mažiau), informacijos, kuri dažniausiai pateikiama anglų kalba, kaimo vietovių, miestų ir salų skirtumų ir kt.

3.1.4 Dėl biudžeto apribojimų, kurie, atrodo, dar padidėjo dėl Stabilumo pakto, finansuodamos IT sąnaudas švietimo srityje valdžios institucijos neretai susiduria su dideliais sunkumais. Kalbant apie galimus finansavimo būdus, vienas iš jų – vartotojo mokesčio nustatymas – gali kliudyti prieinamumui ir lygbei švietimo srityje.

3.1.5 Prieinamumas yra žmogaus teisė ⁽³⁾. Prie Lisabonos sutarties pridėtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20, 21 ir 26 straipsniais ne tik draudžiama bet kokia diskriminacija dėl negalios, bet ir pripažįstama neįgaliųjų asmenų teisė naudotis specialiomis priemonėmis. Be to, Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija įpareigoja valstybes nares imtis reikiamų priemonių, kad neįgaliesiems, kaip ir kitiems asmenims, užtikrintų tokį patį informacijos ir ryšių technologijų, įskaitant internetą, prieinamumą ⁽⁴⁾.

3.1.6 Tikimybė neturėti darbo neįgaliesiems yra du kartus didesnė, o naujos technologijos (įskaitant internetą) yra vartai į laisvalaikį, švietimą, kultūrą bei daugelį kitų viešų ir privačių paslaugų bei galimybė skatinti dalyvaujamąją demokratiją. Todėl prieinamos IRT yra būtina priemonė, kad neįgalieji galėtų vienodomis sąlygomis konkuruoti vis augančioje skaitmeninėje rinkoje ir jaustis skaitmeninės visuomenės dalimi.

3.1.7 Skaitmeninė visuomenė neturi būti papildomu atskirties veiksniu. Priešingai – pažeidžiamiems asmenims ji turi suteikti galimybę įveikti atskirtį.

3.2 Švietimas skaitmeninėje visuomenėje

3.2.1 Norint sukurti skaitmeninę visuomenę, institucijos turi būti pasirengusios pokyčiams. ES turi remti visiems prieinamas švietimo ir mokymo sistemas, kurios padėtų gilinti piliečių žinias, lavinti įgūdžius ir gebėjimus įvairiausiose srityse, ugdyti socialinius, pilietinius ir kultūrinius įgūdžius, gebėjimą mokytis ir kūrybingumą, novatoriškumą ir komandinio darbo įgūdžius.

3.2.2 Visi švietimo sistemos vadovaujantys darbuotojai mokyklose turi sudaryti tokias pedagogines sąlygas, kurios skatintų teigiamą požiūrį į inovacijas, kokybę ir bendradarbiavimą vykdant praktinę pedagoginę veiklą; visi mokiniai turi aktyviai dalyvauti mokymosi procese, skleidžiant gerosios praktikos pavyzdžius, skatinant piliečių dalyvavimą ir dalijantis mokykloje sukaupta patirtimi, taip pat puoselėjant vertinimo kultūrą.

3.2.3 Vykdant ES švietimo politiką nepavyko pakankamai motyvuoti nacionalinių švietimo institucijų, kad jos užtikrintų, jog pedagogai jau po pirminio jų rengimo etapo ir švietimo įstaigos, visų pirma pradinės ir vidurinės mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos, naudotų IRT mokomaisiais tikslais. Visų pirma ji nepakankamai skatino valstybes nares imtis moderniam, novatoriškam, kokybiškam ir IRT grindžiamam švietimui reikalingų investicijų.

3.2.4 Švietimo ministerijos turi numatyti specialius mokymus mokytojams ir skatinti persvarstyti mokymosi būdus.

3.2.5 EESRK pabrėžia viešųjų bibliotekų svarbą su skaitmeniniu pasauliu susijusio švietimo ir mokymosi srityje.

⁽²⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 137.

⁽³⁾ OL C 177, 2014 6 11, p.15.

⁽⁴⁾ OL C 271, 2013 9 19, p.116.

3.2.6 Nuo pat mažumės mokinius būtų galima žaismingai supažindinti su kompiuterių veikimu ir gal būtų programavimu, kad kuo greičiau europiečiai nustotų būti vien IRT naudotojais ir taptų jų kūrėjais ir gamintojais. ES turi mokslinių tyrimų kompetencijos centrų (pavyzdžiui, elektroninių nanokomponentų mokslinių tyrimų), bet ji privalo tuo neapsiriboti.

3.2.7 Europos švietimo sistemoje yra labai kokybiško švietimo skirtinguose lygmenyse – nuo pat pradinio ugdymo iki profesinio mokymo ir universiteto – pavyzdžių. Tačiau reikia pakeisti mokymo programas įtraukiant naudojimąsi IRT pedagoginiais tikslais ir jų vertinimą.

3.2.8 EESRK rekomenduoja propaguoti Atvirų inovacijų ir standartų modelius ir vengti, kad nepagrįstos intelektualinės nuosavybės apsaugos priemonės skaitmeninėje ekonomikoje varžytų inovacijų procesus.

3.2.9 Europos standartizacijos komiteto (CEN) sukurtas SPI protokolas (angl. k. *Simple Publishing Interface*) tikslas yra supaprastinti komunikaciją tarp turinio gamybos priemonių ir duomenų saugyklų, kurios nuolat valdo mokymosi išteklius ir metaduomenis.

3.2.10 Sąveikumas taip pat gali sudaryti palankesnes sąlygas naudoti pagalbines technologijas, reikalingas neįgaliesiems, kad jiems būtų prieinamos IRT.

3.3 Mokymas. Kovos su ekonomikos krize priemonė

3.3.1 Švietimas ir profesinis mokymas praturtina žmonių gyvenimą ir išugdo demokratinėje visuomenėje reikalingus įgūdžius. Socialinis ir ekonomikos vystymasis labai priklauso nuo profesinio mokymo, nes jis suteikia galimybę įgyti gebėjimus ir patekti į darbo rinką. Nepalankesnėje padėtyje esančioms ir ypač socialiai atskirtoms grupėms jis gali užtikrinti geresnį gyvenimą. Tačiau profesinis mokymas yra ne tik tiltas tarp švietimo ir užimtumo, bet ir pats savaime labai svarbus dalykas. UNESCO statistikos institutas nurodė, kad ekonomikos vystymasis ir profesinis mokymas yra susiję.

3.3.2 „Erasmus +“ yra pagrindinė Europos Sąjungos strategija šioje srityje, kuri, kaip EESRK pabrėžė: „turėtų būti svarbi priemonė didinti paramą švietimui ir mokymui siekiant ugdyti piliečių gebėjimus ir padėti sumažinti aukštą jaunimo nedarbo lygį daugelyje valstybių narių“. Tačiau būtent valstybės narės, kurių kompetencijai priklauso ši sritis, turi dėti pastangas, kad profesiniam mokymui būtų skirti reikiami išteklių ir suteiktas prestižas, kurį jis turi turėti kaip švietimo sistemos dalis.

3.3.3 EESRK primena, kad CEDEFOP, plėtodamas veiklą mokymosi visą gyvenimą ir profesinio mokymo srityse, nagrinėja klausimus (pvz.: suaugusiųjų švietimas, kvalifikacija ir gebėjimai, kokybės patvirtinimas ir jos užtikrinimo procesai), kurie yra itin aktualūs tiems, kuriems sudėtinga patekti į darbo rinką. CEDEFOP vertėtų skirti daugiau išteklių.

3.3.4 EESRK siūlo:

- didinti profesinio mokymo prestižą,
- atkreipti dėmesį į pedagogų rengimą ir tęstinį mokymą,
- skatinti darbuotojų judumui itin svarbų kalbų mokymą,
- atvirus švietimo išteklius pritaikyti profesiniam mokymui.

3.4 Skaitmeninė ekonomika ir užimtumas.

3.4.1 ES yra aukštas nedarbo lygis, tačiau tuo pat metu, Komisijos duomenimis, trumpuoju laikotarpiu jai trūksta 900 000 kvalifikuotų darbuotojų darbo vietoms IRT sektoriuje užpildyti.

3.4.2 IRT daro didžiulį poveikį užimtumui, o skaitmeninės darbotvarkės sėkmė yra susijusi su aukštųjų technologijų įmonių buvimu: 2008 m. IRT ES sukūrė 574 mlrd. eurų pridėtinės vertės ir šiame sektoriuje dirbo 8,3 mln. žmonių. Europos įmonės, kurios susiduria su susiskaidžiusių rinkų arba nepakankamo finansavimo problemomis, turi sustiprinti savo poziciją pasaulio rinkose dominuojančių gigantų (daugiausiai iš Šiaurės Amerikos) atžvilgiu.

3.4.3 Kaip bet kokia technologinė pažanga, IRT lemia didžiules permainas užimtumo srityje. Šį aspektą reikia išnagrinėti, kad būtų numatytos profesijos, kvalifikacijos, gebėjimai, sertifikavimo būdai, skirti ir tiems, kurie dėl IRT neteko darbo, ir tiems, kuriems IRT padeda siekti įtraukties.

3.4.4 2013 m. kovo mėn. Komisijos įsteigta Didžioji koalicija užimtumui skaitmeniniame sektoriuje skatinti sprendžia pagrindinius klausimus (mokymas ir mokymo programų pritaikymas prie užimtumo skaitmeniniame sektoriuje, judumas, sertifikavimas, novatoriškas mokymasis ir mokymas), tačiau jai neskiriami biudžeto asignavimai. Be to, yra ir kitų, su Skaitmenine darbotvarka susijusių iniciatyvų: strategija „E. įgūdžiai“, užimtumo priemonių rinkinys, iniciatyva „Atviresnis švietimas“, strategija „Švietimo persvarstymas“, Jaunimo galimybių iniciatyva ir ES įgūdžių panorama.

3.4.5 Į šią koaliciją reikia įtraukti ne tik pramonę, bet ir mokymo įstaigas, kad atliekant mokomąją praktiką įmonėse būtų užmegzta daugiau ryšių su IRT sektoriumi.

3.4.6 Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šiose programose nepakankamai atsižvelgiama į ypatingus asmenų, atskirtų dėl negalios, poreikius, ypač kai kalbama apie skaitmeninius įgūdžius (e. įgūdžius), skaitmeninį raštingumą ir integraciją į skaitmeninę darbo rinką.

3.4.7 Nors didžiosios Europos aukštųjų technologijų bendrovės investuoja į MTTP, jų investicijų mastas yra mažesnis nei Azijos ir JAV įmonių. EESRK tikisi, kad programa „Horizontas 2020“, kuriai numatytas 78,600 mlrd. biudžetas, padės sutvirtinti Europos poziciją pasaulinėse rinkose.

3.4.8 EESRK mano, kad itin svarbu skatinti Europos MVĮ IRT sektoriuje, nes jos gali imtis novatoriškų projektų, labai svarbių nuolat kintančiai pramonei. Norint padėti įveikti krizę, reikia išspręsti finansavimo problemas, su kuriomis susiduria tiek mažosios įmonės, tiek technologinėms inovacijoms skirti novatoriški projektai (veiklą pradedančios įmonės).

3.5 Skaitmeniniame amžiuje visuomenė privalo būti įtrauki

3.5.1 Šiuo metu iš apytiksliai septynių milijonų IRT sektoriuje dirbančių žmonių tik 30 proc. yra moterys, kurioms nepakankamai atstovaujama visuose lygmenyse, o visų pirma už sprendimų priėmimą atsakingose postuose. Tretinį išsilavinimą turinčių moterų procentinė dalis yra didesnė nei vyrų, tačiau jos vis dar yra nepalankesnėje padėtyje darbo vietų, užmokesčio, sąlygų ir galimybių užimti labai atsakingas pareigas požiūriu.

3.5.2 Politikos permainos yra itin reikalingos todėl, kad sumažėjo IRT studijų absolvenčių skaičius: šiuo metu iš 1 000 aukštojo mokslo diplomą turinčių moterų tik 29 jį įgijo IRT srityje ir tik ketvirtadalis iš jų įsidarbina būtent šioje srityje.

3.5.3 Nors didesnio moterų skaičiaus įsidarbinimas IRT sektoriuje galėtų padidinti eurozonos BVP 9 mlrd. eurų, jos dėl įvairių priežasčių (be kita ko, dėl tradicijų ir kultūrinių stereotipų) jame dalyvauja nepakankamai ir ši problema yra ne tik europinė, bet visuotinė.

3.5.4 Todėl EESRK siūlo:

- išsamiau išnagrinėti, dėl kokių priežasčių IRT sektoriuje apskritai trūksta moterų ir kodėl jos rečiau renkasi tiksliausių mokslų, matematikos ir technologijų studijas;
- apsvarstyti galimybę parengti planus ir aktyvias finansuojamas priemones lyčių lygybei užtikrinti;
- atsižvelgti į padėtį neigiamų moterų ir merginų, kurios neretai diskriminuojamos palyginti su neigiamais vyrais, kai nori įgyti išsilavinimą arba ieško darbo; jos taip pat susiduria su didesniais sunkumais norėdamos patekti į darbo rinką, todėl joms sudėtinga gyventi savarankiškai.
- nustatyti profesinės karjeros modelius ir galimybes, kurios sudomintų moteris ir merginas;
- peržiūrėti Europos gerosios praktikos kodekso dėl moterų ir IRT statusą;

- rengti sėkmingas kampanijas socialiniuose tinkluose;
- ankstyvas (jau pradinėje mokykloje) supažindinimas su kompiuterio veikimu ir programavimu kaip tik paskatintų mergaites įsitraukti į IRT sritį.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Prieinamumas turi būti ne tik valdžios institucijų, bet ir visos visuomenės prioritetinis tikslas, todėl jo siekti turi vis ekonominiai ir socialiniai subjektai. Vis dėlto iki šiol įgyvendintų Europos Sąjungos politikos ir daugelio valstybių narių politikos priemonių nepakako.

4.2 EESRK siūlo Europos Sąjungai ir nacionalinėms valdžios institucijoms skatinti imtis bendrų priemonių, kad būtų iš esmės sumažinta IT įrangos kaina, taip pat ir kuo plačiau naudojant laisvąją ir atvirojo kodo programinę įrangą, pvz., *Linux*, o informacijai ir žinioms suteiktas Europos turinys.

4.3 Norint įgyvendinti XXI amžiuje ES tinkančią politiką, reikalingas pokyčiams atviras mentalitetas. Europos švietimo ir mokymo sistemų pagrindinis tikslas turi būti ne vien tik patenkinti konkrečius darbo rinkos poreikius (formuodama savo švietimo politiką Europos Komisija būtent šiam aspektui skyrė daugiausiai dėmesio), bet ir parengti gyvenimui. Rengiant ES švietimo politiką turi dalyvauti Europos mokytojų ir švietimo įstaigų organizacijos, o šiuo metu taip nėra.

4.4 Atsižvelgiant į tai, kad valstybės narės susiduria su biudžeto apribojimais ir kad –imantis veiksmų demokratinėms institucijoms – priima jų manymu piliečiams geriausius sprendimus, reikia pabrėžti neišvengiamą būtinybę investuoti į valstybinį švietimą siekiant užtikrinti vienodas galimybes mokytis, nepriklausomai nuo asmenų socialinės kilmės ir finansinių išteklių.

4.5 Komisija turi pabrėžti, kad švietimo metaduomenys turi būti laisvai prieinami, laikomi visuotinės svarbos dalyku ir jiems neturi būti taikomi privačių įmonių nuosavybės patentai. Be Europos SPI (*Simple publishing interface*) standartizacijos programos, reikia pabrėžti ir Komisijos metaduomenų programos *e.Contentplus* svarbą.

4.6 Siekiant užtikrinti teikiamo švietimo ir mokymo kokybę ir tinkamumą, mokymo programų turinį turėtų kontroliuoti mokytojai ir švietimo įstaigos. EESRK mano, kad reikia atkreipti dėmesį į Europos e. mokymosi kokybės fondo (EFQUEL) rekomendacijas, susijusias su teisėkūros priemonėmis, suderinimu, intelektinės nuosavybės teisėmis ir kt.

4.7 EESRK jau pareiškė savo nusivylimą dėl didelio Skaitmeninės darbotvarkės biudžeto sumažinimo 2014–2020 m. laikotarpiu nuo pradinių 9,2 mlrd. eurų iki galiausiai patvirtintų 1,14 mlrd. eurų.

4.8 EESRK teigiamai vertina finansinę paramą MVĮ parengtoms novatoriškoms didelės rizikos iniciatyvoms, numatytą pagal programą „Horizontas 2020“. Itin svarbios priemonės, skirtos užtikrinti, kad MVĮ ir veiklą pradedančios įmonės gautų didesnę ne tik valdžios institucijų, bet ir rinkos bei finansų sistemos finansavimą.

4.9 EESRK rekomenduoja į visas skaitmenines iniciatyvas įtraukti prieinamumo aspektą, užtikrinant, kad e. mokymosi programos, IRT, įranga bei priemonės (interneto ir ne interneto) būtų prieinamos neįgaliesiems ir visoms pažeidžiamų asmenų grupėms. Be to, ypatingą dėmesį reikės skirti tam, kad neįgalūs asmenys galėtų užimti naujas IRT darbo vietas, kurias ES ketina užpildyti.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kibernetinių išpuolių Europos Sąjungoje

(nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 451/05)

Pranešėjas: **Thomas McDONOGH**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. vasario 27 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Kibernetinių išpuolių Europos Sąjungoje.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2014 m. birželio 18 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už ir 1 – prieš.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas norėtų, kad būtų įsteigta ES lygmens už kibernetinį saugumą atsakinga įstaiga, panaši į centrinę aviacijos pramonės instituciją – Europos aviacijos saugos agentūrą (EASA) ir užtikrinsianti ryžtingą vadovavimą, kurio reikia ES lygiu, norint atremti efektyvios Europos kibernetinės saugumo politikos įgyvendinimo iššūkius.

1.2 Kibernetiniam saugumui Europoje labai svarbu informuoti ir išprusę piliečiai. Mokyklų ir profesinio tobulinimosi programose būtina numatyti piliečių švietimą asmeninio kibernetinio saugumo ir duomenų apsaugos klausimais. Be to, ES visoje Sąjungoje turėtų būti inicijuoti šioms temoms skirtas viešas informacines programas ir iniciatyvas.

1.3 Reikėtų teisės aktais įpareigoti įmones pačias imtis iniciatyvos apsaugoti nuo kibernetinių išpuolių, įskaitant saugias ir atsparias informacijos ir ryšių technologijas (IRT) ir darbuotojų mokymą apie kibernetinio saugumo priemones, kaip kad šiuo metu daroma sveikatos ir saugos darbe srityje.

1.4 Kiekvienoje valstybėje narėje reikėtų turėti organizaciją, kuri informuotų mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) sektorių, jį šviestų ir jam padėtų rasti geriausias su kibernetiniu saugumu susijusių problemų sprendimus. Stambios įmonės gali lengvai gauti joms reikiamų žinių, bet MVĮ reikia paramos.

1.5 Reikėtų išplėsti Europos Sąjungos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros (ENISA) įgaliojimus ir didinti jos finansavimą, kad ji galėtų prisiimti daugiau tiesioginės atsakomybės už švietimą ir informacines kampanijas kibernetinio saugumo klausimais, pirmiausia skirtas piliečiams ir MVĮ.

1.6 Įmonėms ir organizacijoms reikia siekti, kad valdybos lygmeniu būtų geriau suprantama būtinybė užtikrinti kibernetinį saugumą. Visų organizacijų vadovams reikėtų išaiškinti, kokia būtų galima įmonės atsakomybė už netinkamą kibernetinio saugumo politiką ir priemones.

1.7 Dėl savo labai svarbaus vaidmens teikiant internetines paslaugas visi interneto paslaugų teikėjai (ISP) Europos Sąjungoje turėtų būti atskirai įpareigoti saugoti savo klientus nuo kibernetinių išpuolių. Šią atsakomybę reikėtų apibrėžti ir įtvirtinti teisės aktais ES lygmeniu.

1.8 Kad būtų greitai panaudotas didelis dinamiškos debesų kompiuterijos plėtros ekonominio augimo potencialas ⁽¹⁾, būtina ES lygmeniu debesijos paslaugų teikėjams nustatyti specialius saugumo reikalavimus ir prievoles.

1.9 Komitetas mano, kad savanoriškų priemonių nepakanka ir kad būtina valstybėms narėms nustatyti griežtus teisės aktais įtvirtintus įpareigojimus siekiant užtikrinti Europos kibernetinio saugumo priemonių derinimą, valdymą ir įgyvendinimą. Be to, reikia teisės aktų, kuriais ne vien ypatingos svarbos infrastruktūros paslaugų teikėjai, bet ir visos įmonės ir organizacijos būtų įpareigosotos privaloma tvarka informuoti apie rimtesnius kibernetinio saugumo incidentus. Tai padės Europai geriau reaguoti į grėsmes ir kaupti informaciją apie kibernetinius išpuolius ir juos geriau suprasti, taigi sukurti ir geresnes apsaugos priemones.

⁽¹⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 40; OL C 76, 2013 3 14, p. 59.

1.10 Komitetas primygtinai rekomenduoja, kad stengdamasi sumažinti kibernetinių išpuolių grėsmę ES imtūsi priemonių pirmiausia kūrimo etapu, užtikrindama, kad visos interneto ryšiui ir interneto paslaugoms teikti naudojamos technologijos ir paslaugos būtų sukurtos taip, kad užtikrintų didžiausią galimą apsaugą nuo kibernetinių išpuolių. Kūrimo etape pirmiausia reikėtų įvertinti žmogaus ir mašinų sąveiką.

1.11 EESRK nori, kad Europos standartizacijos organizacijos visoms IRT tinklų technologijoms ir paslaugų teikėjams parengtų ir perduotų pakankamai griežtus kibernetinio saugumo standartus. Šie standartai turėtų apimti privalomą praktikos kodeksą, kuris leistų užtikrinti, kad visa Europos piliečiams parduodama IRT įranga ir interneto paslaugos atitiktų aukščiausius standartus.

1.12 ES privalo veikti nedelsdama ir užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje narėje būtų įsteigta ir imtų realiai veikti kompiuterinių incidentų tyrimų tarnyba, kuri leistų valstybei narei nuo kibernetinių išpuolių apsiginti pačiai ir apginti Europą.

1.13 Komitetas reikalauja, kad Europole veikiantis Europos kovos su kibernetiniu nusikalstamumu centras (EC3) gautų reikiamą papildomą finansavimą kovai su kibernetiniais nusikaltimais, policijos pajėgų bendradarbiavimo Europoje ir su kitų šalių policijos pajėgomis stiprinimui ir Europos pajėgumų sulaukyti ir patraukti atsakomybėn kibernetinių nusikaltimų vykdytojus didinimui.

1.14 Apibendrinamas EESRK mano, kad ES kibernetinio saugumo politika turi būti siekiama visų pirma šių tikslų: ES turi ryžtingai imtis lyderio vaidmens; reikia kibernetinio saugumo politikos priemonių, kurios didintų saugumą kartu išsaugodamos privatumą ir kitas pagrindines teises; reikia didinti piliečių informuotumą ir skatinti imtis iniciatyvos įgyvendinant apsaugos priemones; valstybėse narėse reikia visapusiškų valdymo priemonių; įmonės turi imtis informacija ir atsakomybe paremtų veiksmų; šalių vyriausybės, privatusis sektorius ir piliečiai turi tapti tikrais partneriais; reikia pakankamai investicijų; turi būti taikomi aukšti technologiniai standartai ir pakankamai investuojama į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą; būtini tarptautiniai veiksmai. Šiuo klausimu Komitetas pakartoja daugelyje ankstesnių nuomonių išdėstytas savo rekomendacijas dėl kibernetinio saugumo politikos⁽²⁾ ir ragina Komisiją imtis tose nuomonėse pasiūlytų veiksmų.

2. Nuomonės objektas

2.1 Interneto ekonomikai tenka penktadalis ES BVP augimo, kasmet internetu perka 200 milijonų europiečių. Internetas ir sujungtos skaitmeninės technologijos būtinos mūsų gyvybiškai svarbioms energetikos, sveikatos priežiūros, valdžios ir finansinėms paslaugoms. Tačiau ypatingos svarbos skaitmeninė infrastruktūra ir paslaugos, kurios atlieka tokią didelį vaidmenį ekonominiame ir socialiniame gyvenime, yra pažeidžiamos – kibernetinių išpuolių pavojus stiprėja ir kelia grėsmę mūsų klestėjimui ir gyvenimo kokybei.

2.2 Komitetas mano, kad didėjančią Sąjungos priklausomybę nuo interneto ir skaitmeninių technologijų nepakankamai atsveria praktika ir politika, kuri dabar ir ateityje Europoje užtikrintų pakankamą kibernetinį saugumą. Šios nuomonės tikslas yra atkreipti dėmesį į Komiteto matomus ES kibernetinio saugumo trūkumus ir pateikti rekomendacijas, kurios padėtų sumažinti kibernetinių išpuolių riziką.

2.3 Kibernetinių išpuolių motyvai gali būti įvairiausi, net ir labai asmeniškai, pavyzdžiui, kerštas asmeniui arba bendrovei, tačiau tai gali būti ir valstybinis kibernetinis šnipinėjimas arba kibernetinis karas tarp šalių. Rengiant šią nuomonę buvo nuspręsta susiaurinti jos objektą, apsiribojant tik iš nusikalstamų paskatų rengiamais kibernetiniais išpuoliais, kad būtų galima visą dėmesį skirti rekomendacijoms dėl didžiajai daliai Komiteto aktualiausių problemų. Ateityje atskirą nuomonę būtų galima skirti sudėtingai politinei diskusijai dėl valstybių narių rengiamų kibernetinių išpuolių prieš piliečius ir kitas valstybes.

⁽²⁾ OL C 97, 2007 4 28, p. 21;
OL C 175, 2009 7 28, p. 92;
OL C 255, 2010 9 22, p. 98;
OL C 54, 2011 2 19, p. 58;
OL C 107, 2011 4 6, p. 58;
OL C 229, 2012 7 31, p. 90;
OL C 218, 2011 7 23, p. 130;
OL C 24, 2012 1 28, p. 40;
OL C 229, 2012 7 31, p. 1;
OL C 351, 2012 11 15, p. 73;
OL C 76, 2013 3 14, p. 59;
OL C 271, 2013 9 19, p. 127;
OL C 271, 2013 9 19, p. 133.

2.4 Šioje nuomonėje kalbama tik apie kibernetinius išpuolius, kuriuos pasipelnymo tikslais rengia kibernetinių nusikaltimų vykdytojai – šie nusikaltimai sudaro didžiąją daugumą kibernetinių išpuolių. Atsiradus kibernetinio saugumo politikai ir praktikai, kuria būtų efektyviai reaguojama į kibernetinius išpuolius iš nusikalstamų paskatų, sumažėtų ir kibernetinių išpuolių dėl politinių ar labiau asmeniškų motyvų rizika.

2.5 Nors ES padarė didelę pažangą įgyvendindama Skaitmeninėje darbotvarkėje numatytas priemones pasitikėjimo ir saugumo srityje ir parengė plataus masto kibernetinio saugumo strategiją, kurioje palietė daugumą pirmiau išdėstytų tikslų, reikia padaryti daugiau.

3. Kibernetiniai išpuoliai ir kibernetinis saugumas

3.1 Kibernetinis išpuolis yra bet kokio pobūdžio nusikalstamas veiksmas, nukreiptas prieš kompiuterines informacines sistemas, infrastruktūrą, kompiuterių tinklus ir (arba) asmeninius skaitmeninius prietaisus, vykdamas įvairius piktavališkus veiksmus siekiant pasisavinti, pakeisti arba sunaikinti tam tikrą objektą. Išpuolio taikiniu gali būti pinigai, duomenys arba informacinės technologijos.

3.2 Kibernetinių nusikaltimų vykdytojai išpuolius rengia pinigų arba duomenų pasisavinimo, sukčiavimo, nusikalstamo šnipinėjimo arba turto prievartavimo tikslais. Kibernetiniai išpuoliai gali pakenkti ypatingos svarbos tinklams ir paslaugoms, nuo kurių priklauso mūsų sveikata, saugumas ir ekonominė gerovė, įskaitant valdžios, transporto ir energetikos tinklus.

3.3 Kibernetinių išpuolių grėsmė žengia koja kojon su didėjančia mūsų priklausomybe nuo interneto ir skaitmeninių technologijų. Remiantis naujausios „Symantec“ apklausos duomenimis, 2013 m. duomenų saugumo pažeidimų skaičius pasaulyje išaugo 62 proc., nusikaltimų taikiniais tapo daugiau kaip 552 milijonai įrašų. Dažniausiai šių pažeidimų taikiniais tapdavo tikros pavardės, gimimo datos arba valstybės tapatybės dokumentų numeriai, medicininė arba finansinė informacija. Be to, 38 proc. mobiliojo ryšio vartotojų per pastaruosius 12 mėn. susidūrė su mobiliaisiais kibernetiniais nusikaltimais.

3.4 Kibernetiniai išpuoliai gali padaryti didelį poveikį atskiroms bendrovėms ir visos Europos ekonomikai:

- 2011 m. paskelbtoje sektoriaus ataskaitoje buvo teigiama, kad kibernetinių išpuolių aukos pasaulyje per metus praranda 290 milijardų eurų, taigi ši nusikalstama veikla yra pelningesnė už pasaulinę prekybą marihuana, kokainu ir heroinu kartu sudėjus.
- Piliečiams nuolat tenka patirti elektroninės tapatybės duomenų vagystės grėsmę. 2014 m. gegužės mėn. per vieną išpuolį buvo pavogta duomenų bazė, kurioje saugoti 145 milijonų „eBay“ sąskaitas turėjusių žmonių asmens duomenys. Remiantis 2013 m. Kento universiteto atlikta apklausa dėl kibernetinio saugumo, vos per vienerius metus (2012–2013 m.) buvo įsilaužta į daugiau kaip 9 milijonų suaugusių Didžiosios Britanijos piliečių internetines sąskaitas, 8 proc. gyventojų dėl kibernetinių nusikaltimų prarado pinigų, o 2,3 proc. Jungtinės Karalystės gyventojų dėl šių nusikaltimų neteko daugiau kaip 10 000 svarų.
- 2011 m. Didžiosios Britanijos vyriausybės ataskaitoje buvo teigiama, kad kibernetiniai nusikaltimai Jungtinės Karalystės ekonomikai iš viso kainavo 27 milijardus svarų, iš jų:
 - sukčiavimas internetu – 1,4 milijardo svarų,
 - tapatybės duomenų vagystės – 1,7 milijardo svarų,
 - intelektinės nuosavybės vagystės – 9,2 milijardo svarų,
 - šnipinėjimas – 7,6 milijardo svarų,
 - klientų duomenų praradimas – 1 milijardas svarų,
 - internetinės vagystės (tiesioginės) iš įmonių – 1,43 milijardo svarų,
 - turto prievartavimas – 2,2 milijardo svarų,
 - mokestinis sukčiavimas – 2,3 milijardo svarų.

- Kibernetiniai nusikaltimai kiekvienais metais Europoje padaro didžiulę ekonominę žalą. Vertinant šią žalą reikia atsižvelgti į:
 - intelektinės nuosavybės ir neskelbtinų duomenų praradimą,
 - prarastų galimybių kainą, įskaitant paslaugų teikimo nutraukimą ir darbo praradimą,
 - žalą prekės ženklo įvaizdžiui ir bendrovių reputacijai,
 - baudas ir kompensacines išmokas klientams (už nepatogumus arba dėl išpuolio patirtus nuostolius) arba sutartines kompensacijas (dėl vėlavimo ir pan.),
 - reikiamų atsakomųjų priemonių ir draudimo kainą,
 - rizikos mažinimo strategijų ir atsigavimo po kibernetinių išpuolių kainą,
 - verslo ir konkurencingumo praradimą,
 - prekybos iškraipymą ir
 - prarastas darbo vietas.
- Remiantis Jungtinės Karalystės vyriausybės leidiniu „Information Security Breaches Survey“, 81 proc. didelių bendrovių ir 60 proc. MVĮ 2013 m. yra nukentėję nuo saugumo pažeidimo.
- Toje pačioje vyriausybės ataskaitoje buvo teigiama, kad didžiausio kibernetinio saugumo pažeidimo kaina stambiai organizacijai galėtų siekti iki 1 400 000 eurų, o MVĮ – 140 000 eurų.
- Net jeigu išpuoliai neduoda rezultatų, jų rizikos mažinimo kaštai sparčiai auga. 2014 m. pasaulinės informacijos saugumo rinkos augimas padidėjo 8,6 proc., ir turėtų viršyti 73 milijardus JAV dolerių.

3.5 kibernetinių išpuolių būdai nuolat tobulėja.

- Kibernetinis išpuolis paprastai organizuojamas taip: nusikaltėlis naudoja išpuolio vektorius, kuris leidžia jam gauti prieigą prie internetinės tapatybės duomenų, kompiuterio arba tinklo tarnybinės stoties ir pasiekti savo piktavališką tikslą. Įprasti išpuolių vektoriai yra USB prietaisai, elektroninio pašto priedai, tinklalapiai, iškylantieji langai, momentinės žinutės, pokalbių svetainės ir apgavystės, tokios kaip duomenų vagystės (angl. *phishing attack*).
- Dažniausiai pasitaikanti kibernetinio išpuolio forma – kenkimo programinės įrangos panaudojimas. Kenkimo programinė įranga užgrobia skaitmeninį įrenginį nusikalstamais tikslais, pavyzdžiui, norint pavogti vartotojo tapatybės mandatą arba pinigus arba išplatinti kenkimo programą kituose įrenginiuose. Kenkimo programinė įranga yra virusai (įskaitant kirminus ir Trojos arklius), užkodavimo programos (angl. *ransomware*), šnipinėjimo programos, reklaminės programos, gąsdinančios programos ir kitos piktavališkos programos. Pavyzdžiui, užkodavimo programos yra tokia kenkimo programinės įrangos rūšis, kurią naudojant užrakinama prieiga prie kompiuterinės sistemos, kurią ši programa užkrečia ir reikalauja išpirkos, kad šis užkodavimas būtų panaikintas.
- Kenkimo įranga taip pat gali paversti kompiuterį botu, kuris prijungtas prie nusikaltėlio botneto arba zombių tinklo, kurį nusikaltėlis kontroliuoja ir naudoja savo aukų užpuolimui.
- Elektroninio pašto šiukšlinimas vyksta nusikaltėliui siunčiant didelius kiekius nepageidaujamų elektroninio pašto žinučių, dažnai tam, kad pavyktų auką įtikinti įsigyti suklastotų produktų. Daugelis tokių žinučių siunčiama iš botnetų.
- Duomenų vagystės (angl. *phishing*) yra bandymas nusikaltėliui apsimetus patikima esybe pavogti naudotojo vardus, slaptažodžius ir kredito kortelių duomenis ir perimti aukos elektroninio pašto sąskaitas, socialinių tinklų paskyras ir bankų sąskaitas. Duomenų vagystės nusikaltėliui yra labai naudingos, nes 70 proc. interneto naudotojų tą patį slaptažodį renkasi beveik kiekvienai savo naudojamai interneto paslaugai.

- Kibernetinių nusikaltimų vykdytojai dažnai naudoja atsisakymo aptarnauti (angl. *denial of service* (DoS)) išpuolius, norėdami gauti pinigų iš bendrovių ar organizacijų. Atsisakymo aptarnauti išpuolis įvyksta tada, kai naudotojai nebegali naudotis mašininiais arba tinklo ištekliais, nes taikiny s perpildomas komunikaciniais pranešimais iš išorės, todėl nebegali reaguoti į teisėtas užklausas arba taip sulėtėja, kad naudotis juo praktiškai nebeįmanoma. Vėlg, atsisakymo aptarnauti išpuoliams nusikaltėliai paprastai naudoja botnetus.

3.6 Kibernetinio saugumo organizacijos apskritai sutaria dėl prioritetinių veiksmų, kurių piliečiai ir įmonės turėtų imtis norėdami apsisaugoti nuo kibernetinių išpuolių. Apie tokią praktiką reikėtų kalbėti kiekvienoje kibernetiniam saugumui skirtoje informacinėje arba šviečiamojoje programoje.

a. Piliečiai:

- renkasi patikimus ir įsimintinus slaptažodžius,
- naujuose prietaisuose įdiegia antivirusinę programinę įrangą,
- tikrina privatumo nustatymus socialinėje žiniasklaidoje,
- internetu perka saugiai, visada įsitikindami, kad internetinės mažmeninės prekybos svetainės yra saugios,
- paraginti atsisiunčia programinę įrangą ir programų pataisas.

b. Įmonės:

- sudaro taikomosios programinės įrangos baltąjį sąrašą,
- naudoja standartines, saugias sistemos konfigūracijas,
- taikomosios programinės įrangos pataisas įdiegia per 48 valandas,
- sisteminės programinės įrangos pataisas įdiegia per 48 valandas ir
- sumažina administratoriaus teises turinčių naudotojų skaičių.

3.7 Mažos bendrovės dažnai neturi pakankamos IT priežiūros, kad galėtų apsiginti nuo naujausių galimų kibernetinių išpuolių, todėl joms reikia ypatingos pagalbos nuo jų apsisaugoti.

3.8 Kovojant su kibernetiniais išpuoliais būtina skelbti apie šiuos išpuolius ir sistemos silpnąsias vietas, ypač tada, kai reaguojama į vadinamuosius „nulinio dienų išpuolius“ (angl. *zero-day attacks*), t. y. naujo tipo išpuolius, kurie iki tol nebuvo žinomi kibernetinio saugumo bendruomenei. Tačiau įmonės, saugodamos savo reputaciją ir bijodamos ieškinių, dažnai apie kibernetinius išpuolius neskelbia. Toks nenoras skelbti informaciją kenkia Europos gebėjimui sparčiai ir veiksmingai reaguoti į kibernetines grėsmes ir mokantis vieniems iš kitų padidinti bendrą kibernetinį saugumą.

3.9 Piliečiai ir įmonės perka interneto prieigą ir paslaugas iš interneto paslaugų teikėjų. Dėl ypatingai svarbaus vaidmens teikiant internetines paslaugas labai svarbu, kad interneto paslaugų teikėjai savo klientams užtikrintų didžiausią galimą apsaugą nuo kibernetinių išpuolių. Interneto paslaugų teikėjai ne tik turėtų pasirūpinti, kad jų pačių paslaugos ir infrastruktūra būtų sukurta ir palaikoma taip, kad užtikrintų didžiausią kibernetinį saugumą, bet ir turėtų išsamiai konsultuoti savo klientus apie kibernetinį saugumą ir būti parengę specialius protokolus kibernetiniams išpuoliams prieš klientus nustatyti ir su jais kovoti, kai šie išpuoliai vykdomi. Ši pareiga turėtų būti apibrėžta ir įtvirtinta ES teisės aktuose.

3.10 ES ekonomikai labai svarbu, kad Europos piliečiai ir įmonės imtų plačiau naudotis debesų kompiuterijos paslaugomis⁽³⁾. Kadangi asmeninės ir verslo programos vis labiau kliaujasi debesų kompiuterija, Europai ypač svarbu užtikrinti debesijos paslaugų teikėjų kibernetinį saugumą. Nežinomybė, susijusi su debesijos paslaugų saugumu neigiamai veikia šios dinamiškos technologijos įsisavinimo spartą. Komitetas norėtų, kad ES nustatytų specialius saugumo reikalavimus ir prievoles debesijos paslaugų teikėjams, kad Europoje debesų kompiuterija augtų sparčiau.

⁽³⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 40; OL C 76, 2013 3 14, p. 59.

3.11 Reikia ypatingai pasistengti, kad Europos debesijos saugumo pramonė įdarbintų naujų žmonių. Tikimasi, kad informacinio saugumo specialistų, ką tik baigusių universitetus, paklausa augs dvigubai sparčiau nei apskritai kompiuterijos pramonė. Šiame kontekste Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kaip sėkmingai „išilaužėlių konkursai“ JAV ir kai kuriose valstybėse narėse didina informuotumą kibernetinio saugumo klausimu ir ugdo naują kibernetinio saugumo specialistų kartą.

3.12 Viena geriausių strategijų apsiginti nuo kibernetinių išpuolių yra pirmiausia imtis priemonių kūrimo etapu, užtikrinant, kad visos interneto ryšiu ir interneto paslaugoms teikti naudojamos technologijos ir paslaugos Europoje būtų sukurtos taip, kad užtikrintų didžiausią galimą apsaugą nuo kibernetinių išpuolių. Kūrimo etapu pirmiausia reikėtų įvertinti žmogaus ir mašinų sąveiką. Tam reikės technologijų gamintojų, interneto paslaugų teikėjų, kibernetinio saugumo pramonės, EC3, ENISA ir valstybių narių nacionalinių gynybos ir saugumo agentūrų bei pačių piliečių bendradarbiavimo. Šios strategijos, kai kibernetiniu saugumu susirūpinama kūrimo etape, kūrimą ES lygmeniu galėtų organizuoti Komisija, o koordinuoti – galbūt ENISA.

4. ES kibernetinio saugumo politika

4.1 ES rengia išsamią strategiją⁽⁴⁾, kurios tikslas – padidinti Europos piliečių kibernetinį saugumą.

- Skaitmeninės darbotvarkės ramstį „Pasitikėjimas ir saugumas“ sudaro 14 priemonių, skirtų kibernetiniam saugumui ir duomenų apsaugai sustiprinti.
- Elektroninių išpuolių direktyvoje⁽⁵⁾, kuri į nacionalinę teisę turi būti perkelta iki 2015 m. rugsėjo 4 d., nustatomos nusikalstamų veikų šioje srityje apibrėžtys ir sankcijos tiems, kurie pripažįstami kaltais įvykdę šias veikas.
- Siekdama surinkti daugiau informacijos apie kibernetinį saugumą ir sudaryti sąlygas tarpvalstybiniam valstybių narių bendradarbiavimui, ES sustiprino Europos Sąjungos tinklų ir informacijos apsaugos agentūros (ENISA) įgaliojimus.
- Europole kovai su kibernetiniais nusikaltimais buvo sukurtas Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras (EC3).
- Ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsaugos politinės iniciatyvos tikslas – stiprinant kibernetinį saugumą ir atsparumą visoje ES apsaugoti Europą nuo kibernetinių veiklos trikdžių, įskaitant kibernetinius išpuolius.
- Europos strategijos dėl vaikams geresnio interneto tikslas – internete sukurti saugią aplinką vaikams bei kovoti su vaikų seksualinės prievartos medžiagos platinimu internete ir vaikų seksualiniu išnaudojimu.
- Siūlomoje Direktyvoje dėl tinklų ir informacinių sistemų saugumo valstybių narių reikalaujama sukurti tinklų ir informacijos saugumo pajėgumus, pavyzdžiui, įsteigti gerai veikiančią kompiuterinių incidentų tyrimo tarnybą (CERT). Direktyvoje taip pat išdėstomi tinklo saugumo ir ataskaitų teikimo reikalavimai ypatingos svarbos infrastruktūros paslaugų teikėjams.

4.2 Komisijos pasiūlymas priimti Direktyvą dėl tinklų ir informacinių sistemų saugumo⁽⁶⁾, sukėlė stiprią EESRK reakciją, nes siūlomos priemonės, jo nuomone, buvo pernelyg švelnios ir nebūtų privertę valstybių narių užtikrinti pakankamą savo piliečių ir įmonių apsaugą nuo kibernetinių išpuolių. Tačiau nors Europos Parlamentas ir pritarė siūlomai direktyvai, jos naudingumą dar labiau sumažino smarkiai susiaurindamas direktyvos taikymo sritį iki ypatingos svarbos infrastruktūros paslaugų teikėjų, todėl direktyva nebebus taikoma paieškos sistemoms, socialinės žiniasklaidos platformoms, mokėjimo internetu šliuzams (angl. *gateway*) ir debesų kompiuterijos paslaugų teikėjams.

4.3 Siūlomos Direktyvos dėl tinklų ir informacinių sistemų saugumo neužteks, kad būtų priimti teisės aktai, kurių reikia norint, kad Europos Sąjungoje būtų rimčiau žiūrima į kibernetinių išpuolių pavojų ir geriau reaguojama į tokius išpuolius. Komitetas norėtų, kad būtų priimtas naujas teisės aktas, kuriame būtų numatytas visiems, o ne tik ypatingos svarbos infrastruktūros paslaugų teikėjams, privalomas informavimas apie visus didesnius kibernetinio saugumo incidentus. Kadangi informavimas apie incidentus nėra privalomas, kibernetinių nusikaltimų vykdytojai toliau sėkmingai naudojami tuo, kad pažeidžiami taikiniai apie galimus pavojus nežino.

⁽⁴⁾ JOIN/2013/01 final.

⁽⁵⁾ OL L 218, 2013 8 14, p. 8–14.

⁽⁶⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 133.

4.4 ES turėtų apsvarstyti galimybę išplėsti ENISA įgaliojimus, kad visoje Sąjungoje būtų geriau žinoma apie kibernetinių išpuolių pavojų ir geriau į šiuos išpuolius reaguojama. Būtų galima išplėsti ENISA vaidmenį, kad ji prisiimtų daugiau tiesioginės atsakomybės už kibernetinio saugumo švietimo ir informavimo programas, pirmiausia skirtas piliečiams ir MVĮ.

4.5 2013 m. Europole buvo įsteigtas Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras (EC3), kuris turėtų sustiprinti Europos gebėjimą kovoti su kibernetiniais nusikaltimais. EC3 yra šios srities Europos operatyvinių duomenų centras ir padeda valstybėms narėms organizuoti operacijas ir tirti kibernetinius išpuolius. Tačiau pirmojoje savo metinėje ataskaitoje EC3 perspėjo, kad turimi išteklių jau dabar neleidžia veiksmingai vykdyti tyrimų ir kad ateityje centras nebeapreps didelių tyrimų, dėl kurių į jį bus kreipiamasi.

4.6 ES turėtų kreiptis į Europos standartizacijos organizacijas, pavyzdžiui, į Europos standartizacijos komitetą (CEN), Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetą (CENELEC) ir Europos telekomunikacijų standartų institutą (ETSI), kad šios parengtų kibernetinio saugumo standartus visai ES parduodamai programinei įrangai, IRT aparatinei įrangai arba internetinėms paslaugoms. Šie standartai, atsižvelgiant į naujai išskylančias grėsmes, turėtų būti nuolat atnaujinami.

4.7 Būtinai teisės aktai, kuriais visos įmonės ir organizacijos, o ne vien ypatingos svarbos infrastruktūros paslaugų teikėjai, būtų įpareigoti privalomai pranešti apie rimtesnius kibernetinio saugumo incidentus. Tai leistų stiprinti esamų grėsmių mažinimo priemones ir surinkti daugiau informacijos apie vykdomus kibernetinius išpuolius ir juos geriau suprasti – tai padėtų valdžios institucijoms, kibernetinio saugumo pramonei, įmonėms ir piliečiams padidinti kibernetinį saugumą ir kovoti su grėsmėmis. Siekiant paskatinti keitimąsi informacija apie kibernetinius išpuolius, bet koks teisės aktas turėtų numatyti reikiamą anonimiškumo lygį įmonėms ir organizacijoms, kurios praneša apie išpuolį. Reikėtų pagalvoti ir apie atsakomybės draudimą tam tikrais atvejais.

4.8 Nepaisant ES iniciatyvų, valstybėse narėse labai skiriasi pajėgumai ir parengtis, todėl į kibernetinius išpuolius ES reaguojama padrikai. Kadangi tinklai ir sistemos yra tarpusavyje susiję, nepakankamai griežtą kibernetinio saugumo politiką vykdančios valstybės narės susilpnina ir bendrą ES gebėjimą reaguoti į kibernetinius išpuolius. Reikia imtis priemonių, kad visose valstybėse narėse būtų užtikrintas pakankamas kibernetinio saugumo lygis. Reikėtų ypač pasirūpinti, kad visose valstybėse narėse būtų sukurta veikianti kompiuterinių incidentų tyrimo tarnyba (CERT).

4.9 Kaip ir ankstesnėse nuomonėse⁽⁷⁾, kuriose buvo raginama padidinti ES apsaugą nuo kibernetinių išpuolių, Komitetas tebemanoma, kad savanoriškos priemonės nepasiteisina ir kad reikia griežtų teisės aktais įtvirtintų įpareigojimų valstybėms narėms užtikrinti Europos kibernetinio saugumo priemonių derinimą, valdymą ir įgyvendinimą.

4.10 Apibendrinant, realią ir šiuolaikišką piliečių ir įmonių apsaugą nuo kibernetinių išpuolių užtikrintų šiomis kryptimis orientuojama ES kibernetinio saugumo politika:

- ES turi tapti lydere, įgyvendinančia tokią politiką, teisės aktus ir kuriančia tokias institucijas, kurios užtikrintų aukštą kibernetinio saugumo lygį visoje Sąjungoje,
- reikia vykdyti kibernetinio saugumo politiką, kuri didintų individualų ir kolektyvinį saugumą, kartu išsaugodama piliečių teises į privatumą ir į kitas pagrindines vertybes ir laisves,
- visi piliečiai turi būti gerai informuojami apie naudojimosi internetu riziką ir raginami patys aktyviai apsaugoti savo skaitmeninius prietaisus, asmens duomenis, privatumą ir internetu vykdomus sandorius,
- visos valstybės narės turi imtis visuotinių valdymo priemonių, kad užtikrintų ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros saugumą ir atsparumą,
- visos įmonės turi imtis apgalvotų ir atsakingų veiksmų, kad užtikrintų savo IRT sistemų saugumą ir atsparumą, apsaugotų savo veiklą ir savo klientų interesus,
- interneto paslaugų teikėjai turi patys imtis iniciatyvos, siekdami apsaugoti savo klientus nuo kibernetinių išpuolių,
- visoje ES vyriausybės, privatus sektorius ir piliečiai strateginiu ir praktiniu lygmenimis turi įgyvendinti gilia partnerystėje pagrįstą kibernetinio saugumo strategiją,
- reikia taikyti kūrimo etapo strategiją, kai kibernetinio saugumo priemonės įdiegiamos dar kuriant interneto technologijas ir paslaugas,

(7) OL C 255, 2010 9 22, p. 98; OJ C 218, 2011 7 23, p. 130; OJ C 271, 2013 9 19, p. 133.

- reikia pakankamai investuoti į informaciją apie kibernetinį saugumą ir įgūdžių ugdymą šioje srityje, siekiant išugdyti gerai kibernetinio saugumo klausimus išmanančius darbuotojus,
- reikia taikyti aukštus techninius kibernetinio saugumo standartus ir pakankamai investuoti į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas, prisidedant prie stiprios kibernetinio saugumo pramonės ir pasaulinio lygio sprendimų kūrimo,
- reikia aktyviai įsitraukti į veiklą tarptautiniu lygmeniu, kartu su ES nepriklausančiomis valstybėmis kuriant suderintą pasaulinę politiką ir reagavimo į grėsmes kibernetiniam saugumui priemones.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Stojimo į Europos Sąjungą skaidrumo ir atvirumo didinimo

(nuomonė savo iniciatyva)

(2014/C 451/06)

Pranešėja: **Marina ŠKRABALO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. sausio 22 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Stojimo į Europos Sąjungą skaidrumo ir atvirumo didinimo.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (2014 m. liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Nors ES plėtros politika galbūt nėra pati populiariausia ES politikos sritis, ji – vienas sėkmingiausių Europos Sąjungos politinių projektų. Kaip matyti iš šiuo metu Serbijoje ir Juodkalnijoje vykstančių stojimo procesų, pastaraisiais metais stojimas į ES tapo gerokai skaidresnis ir atviresnis. Strateginis ES institucijų požiūrio pasikeitimas siekiant esminių dalykų – teisinės valstybės ir ekonomikos valdymo – sukuria galimybę skatinti dalyvaujimąją demokratiją įgyvendinant pačią plėtros politiką, o ne šalia jos.

1.2 Nepaisant to, ateityje iškils keletas uždavinių. Būtinas didesnis nuoseklumas siekiant užtikrinti, kad ir ES institucijos, ir atitinkamų šalių vyriausybės skaidrius ir atvirus metodus taikytų per visą stojimo procesą, visose politikos srityse ir visose šalyse kandidatėse bei potencialiose šalyse kandidatėse. Reikalinga tvirtesnė politikos integracija, susijusi su, pirma, faktinėmis derybomis, antra, pilietinės visuomenės vystymosi ir socialinio dialogo skatinimu ir, trečia, institucijų gebėjimų ugdymu, – į visa tai turi būti tinkamiau atsižvelgta finansuojant pasirengimo narystei pagalbą.

1.3 EESRK rekomenduoja Europos Komisijai, Europos Sąjungos Tarybai ir Europos Parlamentui:

- gerokai padidinti savo finansinę paramą institucijų gebėjimų ugdymui ir piliečių dalyvavimo stojimo procese didinimui, taip pat profesionalios ir nepriklausomos žiniasklaidos stiprinimui;
- skatinti stipresnį ir pilietinį, ir socialinį dialogą plėtros šalyse ir glaudžiau jį susieti su stojimo procesu;
- bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės organizacijomis, aktyviau vykdyti savo komunikacinę veiklą, kad ES piliečiams būtų paaiškinti plėtros politikos privalumai ir uždaviniai.
- atskleisti visus pagrindinius stojimo derybų dokumentus, t. y. patikros ataskaitas, išverstą ES *aquis* ir skyrių atidarymo ir uždarymo kriterijus, ir visus šiuos dokumentus skelbti ES delegacijų interneto svetainėse;
- nustatyti, kad plėtros šalims privaloma priimti ir įgyvendinti teisės aktus dėl galimybės visuomenei susipažinti su informacija bei viešų konsultacijų, ir užtikrinti, kad tai būtų įtraukta į pažangos stebėsenos procesą;
- visose plėtros šalyse vienodai taikyti *Plėtros generalinio direktorato 2014–2020 m. ES paramos pilietinei visuomenei plėtros šalyse gaires*⁽¹⁾ ir šias gaires peržiūrėti siekiant išsamiau spręsti konkrečias socialinio dialogo problemas kylančias socialiniams partneriams;

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/civil_society/doc_guidelines_cs_support.pdf

- siekti visapusiškai įgyvendinti *Plėtos generalinio direktorato 2014–2020 m. ES paramos žiniasklaidos laisvei ir sąžiningai žiniasklaidai plėtos šalyse gaires* ⁽²⁾;

1.4 EESRK rekomenduoja besiderančių šalių nacionalinėms vyriausybėms:

- priimti ir paskelbti rašytinę politiką dėl galimybės susipažinti su informacija, susijusia su stojimu, ir dėl jos atskleidimo, užtikrinant, kad:
 - derybų struktūra, procedūros ir tvarkaraščiai būtų skaidrūs ir viešai prieinami,
 - visi parlamento nariai galėtų susipažinti su nacionalinėmis derybų pozicijomis, o visuomenė – bent jau su jų santrauka;
- kviešti pilietinės visuomenės atstovus, įskaitant socialinius partnerius, dalyvauti visų ekspertų grupių, derybų skyrių darbo grupių veikloje ir pagrindinės derybininkų grupės posėdžiuose, kai stojimo klausimai jiems yra aktualūs;
- iki derybų proceso pradžios nustatyti savo nacionalinius prioritetus siekiant padėti pagrindinei derybininkų grupei veiksmingiau ginti prioritetinius sektorius ir pasiekti geresnių derybinių rezultatų;
- rengiant nacionalines derybų pozicijas ir teisės aktų suderinimą atlikti reguliavimo poveikio vertinimus siekiant nustatyti prisitaikymo riziką; atliekant reguliavimo poveikio vertinimus įtraukti nevalstybinius subjektus, taip pat ir verslo bendruomenę, profesines sąjungas ir susijusių visuomenės grupių atstovus;
- aktyviau įtraukti socialinius partnerius ir verslo asociacijas į ekonomikos valdymą ir darbo rinkos reformas ir į socialinių bei ekonominių suderinimo sąnaudų apskaičiavimo procesą užtikrinant, kad būtų atsižvelgta į socialinės sanglaudos ir konkurencingumo interesus;
- programuojant pasirengimo narystei pagalbą, skirtą socialinių partnerių poreikiams tenkinti, įtraukti ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas;
- į techninės pagalbos ir pilietinei visuomenei prieinamas finansavimo programas įtraukti socialinius partnerius ir kitus susijusius suinteresuotuosius subjektus;
- užtikrinti, kad stojimo procese nacionaliniai parlamentai laiku ir strategiškai atliktų iniciatyvų, patariamąjį ir priežiūros vaidmenį;
- atsisakyti tiesioginio kandidatų skyrimo į jungtinius konsultacinius komitetus, bet veikiau kandidatų atrankai taikyti atviras ir skaidrias procedūras, įtraukiant ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas ir pilietinės visuomenės nacionalines konsultacines organizacijas.

1.5 Rekomendacijos EESRK:

- Jungtiniai konsultaciniai komitetai (JKK) turėtų stengtis užpildyti „tuščias nišas“, kurių derybų procese neužpildo kiti organai, ir sutelkti dėmesį į tam tikras pasirinktas sritis, visų pirma keturias pagrindines dabartinės plėtos strategijos temas – teisinę valstybę, ekonomikos valdymą, demokratiškas institucijų stiprinimą bei pagrindines teises ir pilietinio bei socialinio dialogų stiprinimą.
- JKK turėtų aprėpti kuo daugiau nacionalinio ir kitų lygmenų suinteresuotųjų subjektų organizuodami viešus klausymus, rengdami konsultacijas internetu, bendradarbiaudami su nacionaliniais TASCOS ⁽³⁾ konsultantais bei dalyvaudami pagrindiniuose politikos stebėsenos projektuose.
- JKK turėtų veiksmingiau keistis informacija su atitinkamomis Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento tarnybomis, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos ES institucijų ir plėtos šalių pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų komunikacijai.
- Reikėtų skubiai imtis priemonių skatinti didesnę EESRK narių, kurie priklauso JKK, lyčių pusiausvyrą ir sudaryti jai palankias sąlygas“.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/elarg-guidelines-for-media-freedom-and-integrity_210214.pdf

⁽³⁾ TACSO – tai ES finansuojamas techninės pagalbos projektas, skirtas pilietinės visuomenės vystymuisi plėtos šalyse, <http://www.tacso.org/>

2. ES plėtros politikos pagrindiniai ypatumai ir per pastaruosius penkerius metus įvykę pokyčiai

2.1 Nors kai kurie ilgalaikiai ES plėtros politikos visuomeniniai padariniai ir politiniai rezultatai tebėra atviras klausimas, ši politika, be abejonės, yra naudinga priemonė, spartinanti nacionalinės valdymo struktūros pokyčius pereinant prie rinkos ekonomikos ir demokratijos, taip pat skatinanti regioninį bendradarbiavimą pokario Vakarų Balkanuose. Kalbant apie stojimo į ES derybų mastą/aprėptį, svarbūs klausimai tebėra pereinamieji laikotarpiai ES teisės aktams įgyvendinti, taip pat susijusios finansinės išlaidos, tenkančios tiek ES, tiek ir šalims kandidatėms. Kadangi kiekvieno derybinio skyriaus atidarymui ir uždarymui turi būti vieningu balsavimu pritarta Taryboje, derybų tempas ir laikas gali būti labai nenuspėjamas atsižvelgiant į galimą nacionalinės politikos poveikį vienoje ar kelete valstybių narių.

2.2 ES įrodė, kad ji yra atvira derybų proceso tobulinimams ir pritaikymams prie besikeičiančių politinių aplinkybių. Svarbu pažymėti, kad dabartinė derybų metodika bėgant metams labai pasikeitė pasimokant iš įgytos patirties.

2.3 Kaip nurodoma Komisijos komunikate „2013–2014 m. plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai“⁽⁴⁾, „vertingiausia įgyta patirtis – supratimas, kad pirmiausia turi būti išspręsti esminiai klausimai“, pradėdant nuo teisinės valstybės, kuriai „vykstant plėtros procesui dabar skiriama daugiausiai dėmesio“. Tai svarbus strateginis perėjimas nuo konkrečios politikos pritaikymo prie platesnio demokratinio valdymo klausimo, kuris pagaliau buvo suvoktas kaip būtinoji sąlyga siekiant prasmingai ir tvariai suderinti politiką su ES *acquis*. Todėl vykstant dabartinėms stojimo deryboms (su Juodkalnija, Serbija, Turkija) Komisija ketina neuždaryti 23 skyriaus (Teismai ir pagrindinės teisės) ir 24 skyriaus (Teisingumas, laisvė ir saugumas) tol, kol nesibaigs stojimo derybos, kurių tempas gali labai priklausyti nuo pažangos, padarytos šiuose itin svarbiuose skyriuose.

2.4 Viena vertus, stojimo procese naudojamos derybų metodikos pakeitimai – tai ES lankstumo ženklas, rodantis jos nuoširdų siekį užtikrinti derybų veiksmingumą. Didesnis dėmesys, skiriamas „faktais pagrįstai“ plėtrai, sustiprino nevalstybinių subjektų poziciją ir jų nepriklausoma informacija yra vertinga medžiaga Komisijos atliekamiems reguliariems vertinimams pažangos ataskaitose. Kita vertus, gali būti manoma, kad įvestais pakeitimais visų pirma siekiama patenkinti ES selektyvų faktų poreikį nepaisant administracinės naštos, kuri užkraunama besiderančioms šalims, nebent yra nustatytos aiškios duomenų rinkimo ir suinteresuotųjų subjektų įtraukimo procedūros.

2.5 *ES bendra pozicija dėl Serbijos*⁽⁵⁾ yra pirmoji derybinė pozicija, kurioje aiškiai nurodomi atvirumo ir skaidrumo principai: „Siekiant didinti visuomenės pasitikėjimą plėtros procesu, sprendimai bus priimami kuo atviriau, kad būtų užtikrintas didesnis skaidrumas. Vidaus konsultacijos ir svarstymai bus reikiamu mastu apsaugoti, kad sprendimų priėmimo procesas būtų apsaugotas laikantis ES teisės aktų dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais visose Sąjungos veiklos srityse.“ Tai svarbi patirtis, įgyta derintis su Kroatija, kur balsuotojų aktyvumas ES referendume buvo pats mažiausias nei visuose ankstesniuose referendumuose (43 proc.), ir žingsnis siekiant formalizuoti kai kuriuos praktinius patobulinimus Juodkanijos atveju.

2.6 Skirdama didesnę dėmesį ekonomikos valdymui ES numato įvesti nacionalines ekonominių reformų strategijas ir veiksmų planus dėl viešųjų finansų valdymo, tikėdamasi, kad savalaikiškesnė informacija ir makroekonominė priežiūra gali padėti išvengti ilgalaikio ekonomikos nuosmukio ir perviršinio deficito, kaip nutiko Kroatijoje iš karto po jos įstojimo į ES. Todėl planuojama, kad plėtros šalyse bus atlikta patikra, panaši į atliekamą ES valstybėse narėse pagal „Europos semestro“ sistemą. Tai yra būtina siekiant užtikrinti savalaikį verslo sektoriaus pasirengimą, kad būtų galima padėti įmonėms tapti konkurencingesnėmis ir įveikti ES bendrojoje rinkoje joms kylančius sunkumus, o socialinių partnerių dalyvavimas yra itin svarbus norint įvertinti ekonominių reformų socialinį matmenį ir dėl jo susitarti.

2.7 *Plėtros generalinio direktorato 2014–2020 m. ES paramos žiniasklaidos laisvei ir sąžiningai žiniasklaidai plėtros šalyse gairėse*⁽⁶⁾ nurodoma, kad energingos pilietinės visuomenės vaidmuo yra lemiamas skatinant pliuralizmą ir dalyvaujamąją demokratiją. Todėl teikiant ES paramą pilietinei visuomenei reikėtų akcentuoti, pirma, pilietinės visuomenės veiklai palankios aplinkos sukūrimą ir, antra, pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimų ugdymą, kad jos galėtų veikti kaip veiksmingos ir atskaitingos nepriklausomos dalyvės. Šios gairės, kaip atrodo, yra naudinga pilietinės visuomenės įtraukimo priemonė, jeigu jų įgyvendinimas atitinka jų užmojo lygį.

⁽⁴⁾ COM(2013) 700 final.

⁽⁵⁾ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LT&t=PDF&gc=true&sc=false&f=AD%201%202014%20INIT>

⁽⁶⁾ Žr. 2 išnašą.

2.8 Iki šiol įgyvendinant plėtros politiką nepavyko visapusiškai įvykdyti užduoties informuoti ES piliečius apie šios politikos lemiamą reikšmę viso žemyno saugumui ir gerovei, o tai galėtų padėti išsklaidyti tolesnės plėtros baimę, galinčią kilti kartu su kitomis ksenofobijos formomis, ypač ekonomikos krizės laikais. Blėstant Balkanų karų prisiminimams, dabartinė krizė Ukrainoje gali priminti, kad taikos ir demokratijos nebuvimas gali turėti pasekmių mums visiems.

3. Visuomenės galimybė susipažinti su derybų dokumentais

3.1 Nors stojimo procese nėra numatyta sąlygų dėl skaidrumo ir atvirumo, dėl narystės ES besiderančiose šalyse didėja su tuo susiję visuomenės lūkesčiai. Kroatijos atveju trūko informacijos apie technines derybų procedūras: nors protokolas dėl vidaus politikos, susijusios su ES derybų pozicijomis, koordinavimo buvo priimtas, jis niekada nebuvo paskelbtas Oficialiajame leidinyje. Visi Kroatijos vyriausybės parengti su ES derybomis susiję dokumentai, išskyrus teisės aktų projektus, buvo svarstyti ir priimti uždaruose vyriausybės darbo posėdžiuose. Tai reiškia, kad visuomenė net negalėjo prašyti neįslaptintų dokumentų, nes nebuvo oficialios informacijos apie jų buvimą. Pilietinė visuomenė keletą metų turėjo daryti spaudimą, kad vyriausybė pradėtų skelbti svarbiausią informaciją apie darbo posėdžiuose svarstomus dokumentus.

3.2 Galima pateikti beprecedentį Slovėnijos parlamentinės kontrolės gerosios patirties atvejį: nacionalinis parlamentas turėjo veto teisę blokuoti derybų pozicijas⁽⁷⁾ ir jos taip pat buvo atskleistos visuomenei. Nors visus šešerius metus, kol vyko derybos su ES, Kroatijos parlamentas kompetentingai veikė kaip politinio konsensuso sergėtojas, jam nepavyko pasiekti aktyvesnio parlamento narių, ekspertų ir plačiosios visuomenės dalyvavimo politikos svarstymuose. Įslaptintomis derybų pozicijoms ir ataskaitomis galėjo naudotis tik vyriausybės pareigūnai ir tam tikros grupės narių, priklausančių Nacionaliniam stojimo derybų stebėsenos komitetui, todėl šie dokumentai praktiškai buvo neprieinami didžiajai parlamento narių daliai, jau nekalbant apie plačiąją visuomenę. Tokia padėtis neturėtų pasikartoti būsimuose derybų etapuose.

3.3 Savalaikę nevalstybinių veikėjų bei žiniasklaidos išvalgą ir nepriklausomą derybų proceso stebėseną taip pat apsunkino tai, kad Europos Komisijos ir Tarybos pateikti dokumentai, pavyzdžiui, ES bendrosios pozicijos, nebuvo Kroatijos Respublikos nuosavybė. Todėl Kroatijos vyriausybė pareiškė, kad ji neturi įgaliojimų šių dokumentų atskleisti. Prie to prisidėjo ES institucijų vangumas imtis iniciatyvos atskleisti šiuos dokumentus⁽⁸⁾.

3.4 Juodkalnijos atveju su derybomis susijusių dokumentų atskleidimo srityje buvo padaryta aiški pažanga. Komisija paskelbė visas patikros ataskaitas savo interneto svetainėje ir visi suinteresuotieji subjektai gali jomis naudotis kaip vertingomis analizės priemonėmis vertinant, ar nacionaliniai teisės aktai neprieštarauja ES *acquis*. Be to, Taryba savo iniciatyva paskelbė ES bendrąsias pozicijas dėl 23 ir 24 skyrių atsižvelgdama į juose numatomų reformų svarbą ir visuomenės susidomėjimą. Dar neaišku, ar ši geroji patirtis taps politika, kuri bus taikoma Serbijos ir Turkijos atveju arba jau atidarytiems skyriams. Taip pat nėra jokios oficialios priežasties, dėl kurios Taryba negalėtų paskelbti visų skyriaus atidarymo kriterijų po to, kai jie buvo vieningai patvirtinti. Galimybė laiku susipažinti su šiais svarbiais derybų dokumentais turi lemiamos reikšmės pilietinės visuomenės indėliui ir įnašui bei informuotos žiniasklaidos darbiui ir nepriklausomai vyriausybės veiksmų stebėsenai įgyvendinant savo įsipareigojimus.

3.5 Pasimokiusi iš patirties, įgytos per praėjusius plėtros etapus, Komisija dabar geriau supranta esminį nepriklausomos ir profesionalios žiniasklaidos vaidmenį, kaip matyti iš dviejų 2011 ir 2013 m. surengtų konferencijų „Speak-Up“ ir patvirtintų *Plėtros generalinio direktorato 2014–2020 m. ES paramos žiniasklaidos laisvei ir sąžiningai žiniasklaidai plėtros šalyse gairių*, kuriomis remiantis taip pat turi būti skiriami asignavimai. Tačiau išlieka vienas sunkumas – kaip užtikrinti, kad žiniasklaida pasiektų Europos Sąjungos auditoriją, kuri taip pat turi būti išsamiai informuota apie plėtros politikos reikšmę ir dinamiką.

⁽⁷⁾ <http://www.ijf.hr/eng/EU4/marsic.pdf>

⁽⁸⁾ Praktiškai Taryba atskleisdavo su naryste susijusius dokumentus pagal pareikalavimą, tačiau nepateikdavo neskelbtinos informacijos, daugiausia susijusios su pozicijomis ir dokumentais, priklausančiais valstybių narių nuosavybei, motyvuodama tuo, kad jiems reikalingos tarpvyriausybines konsultacijos ir jie yra susiję su tarptautiniais santykiais, vadovaujantis 2001 m. gegužės 30 d. reglamento (EB) Nr. 1049/2001 4 straipsnio nuostatomis. Tarybos įslaptinimo politika taip pat apriboja galimybes gauti su stojimu susijusią informaciją Europos Parlamente, kur įrengtos atskiros specialios patalpos įslaptintiems dokumentams saugoti ir jais naudotis.

4. Pilietinės visuomenės vaidmuo stojimo į ES procese

4.1 Pilietinė visuomenė įsitraukia į stojimo į ES procesą, pirma, tiesiogiai dalyvaudama pačiose derybose (t.y. atliekant patikras, rengiant nacionalines pozicijas, stebint pažangą), antra, vykdydama socialinį ir pilietinį dialogą, susijusį su politikos rengimu ir teisės aktų suderinimu su ES *acquis*, trečia, dalyvaudama pasirengimo narystei finansavimo programavime, ketvirta, nepriklausomai stebėdama pažangą ir reformų proceso socialinius padarinius. Šioms funkcijoms atlikti reikia deramos finansinės paramos, finansuojamos nacionalinės vyriausybės ir ES pasirengimo narystei lėšomis.

4.2 Kroatijos ir Juodkalnijos darbo grupėse, rengusiose derybų pozicijas, buvo daug pilietinės visuomenės ekspertų (virš trečdalis visų narių). Abiejose šalyse buvo organizuojami vieši konkursai ir paskelbti visų darbo grupių narių vardai ir pavardės. Tačiau Kroatijoje šių dalyvių aktyvumo mastas labai priklausė nuo kiekvienos grupės vadovo darbo stiliaus: kai kuriais atvejais pilietinės visuomenės nariai neturėjo galimybes susipažinti su reikalingų derybų pozicijų projektais. Todėl pilietinė visuomenė daugiausiai prisidėjo pradiniam patikros etape ir turėjo nedaug poveikio derybų strategijos kūrimui ir pradiniam socialinių ir ekonominių sąnaudų ir naudos įvertinimams.

4.3 Siekdamas surinkti duomenų apie su stojimu į ES susijusių reformų pažangą, ES institucijos pasiūlė keletą konsultacijų su pilietine visuomene kanalų, įskaitant susirašinėjimą internetu, kasmetines pilietinės visuomenės konsultacijas Briuselyje, šalyje organizuojamus susitikimus, pasitarimus ir viešus renginius ES pareigūnų vizitų metu. Komisija taip pat noriai priima nepriklausomos stebėsenos ataskaitas, parengtas pilietinės visuomenės organizacijų. Vis dėlto, tiesa, kad Komisija palaikė aktyvesnius ryšius su NVO, negu su profesinėmis sąjungomis ir verslo asociacijomis. Tai akivaizdu ir pagal kontaktų dažnumą, ir pagal pasirengimo narystei finansavimo programų, skirtų gebėjimų ugdymui ir politikos stebėsenai, mastą ir paskirtį.

4.4 Vertinant pasibaigusį Kroatijos stojimo procesą, galima daryti išvada, kad buvo praleista galimybė šioje šalyje sustiprinti su stojimu į ES susijusį socialinį dialogą, kuris galėjo padėti užtikrinti veiksmingesnes ir tvaresnes Kroatijos narystės ES sąlygas, kaip tai įvyko Bulgarijoje. Nebuvo pakankamai pasinaudota nacionalinėmis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis nei svarstant socialines ir ekonomines prisitaikymo sąnaudas ir paramos priemones, nei programuojant pasirengimo narystei pagalbą. Labai nedidelė pasirengimo narystei lėšų dalis buvo tiesiogiai skirta socialinio dialogo struktūrų ir socialinių partnerių organizacinių gebėjimų stiprinimui. Reikėtų visapusiškiau išnaudoti kapiliarinę verslo asociacijų ir profesinių sąjungų struktūrą kaip svarbią platformą, kurioje būtų svarstomi stojimo sąnaudų bei naudos ir savaikio ekonomikos parengimo klausimai.

4.5 Kalbant apie politikos formavimą, Kroatijos atvejis ir neigiamos tendencijos ankstesniuose stojimo etapuose rodo, kad daugiau nei 80 proc. su *acquis* susijusių teisės aktų buvo priimti skubotai, dažnai nerengiant viešų konsultacijų ir atliekant tik būtiniausio masto reguliavimo poveikio vertinimus, o tai pakenkė teisės aktų rengimo kokybei ir skaidrumui⁽⁹⁾. Teigiamas dalykas buvo tai, kad Pasirengimo narystei pagalbos priemonės (PNPP) programavimas buvo atviras, ypač pilietinės visuomenės struktūroms, ir jam vadovavo Pilietinės visuomenės vystymosi taryba, kuriai techninę paramą suteikė Vyriausybės tarnyba pilietinės visuomenės klausimais. Tokiu būdu buvo sukurtos itin naudingos subsidijų programos, remiančios nepriklausomą politikos stebėseną kelete itin svarbių reformų sričių, ir sudarytos sąlygos svarbiam socialinių partnerių įsikišimui skiriant lėšas socialinio dialogo gebėjimų stiprinimui. Būsimoje stojimo į ES procesuose reikėtų vengti pirmiau aprašytų dviejų procesų nesuderinamumo ir visada teikti pirmenybę atviram požiūriui į politikos formavimą.

5. EESRK vaidmuo skatinant pilietinės visuomenės dalyvavimą stojimo į ES procese

5.1 Būdamas aktyvus plėtros politikos rėmėjas, EESRK įsteigė jungtinius konsultacinius komitetus (JKK), kurie suburia pilietinės visuomenės organizacijas, kad jos rengtų abiejų pusių politinėms institucijoms skirtas rekomendacijas ir plėtros šalyje skatintų viešas diskusijas dėl ES integracijos. Šie struktūriniai organai sudarė galimybes rengti argumentuotas, įvairiais požiūriais grindžiamas diskusijas derybų klausimais, įvardinti ES *acquis* priėmimo pasekmes skirtingiems visuomenės sluoksniams ir taip paremti pilietinės visuomenės dalyvavimą šiame procese. Be JKK, Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės forumas veikia kaip regioninė platforma, per kurią galima kreiptis į politines institucijas, ir Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijoms sudaro tinklaveikos galimybes nagrinėjant pagrindines pilietinės visuomenės problemas šiame regione.

⁽⁹⁾ SIGMA Kroatijos įvertinimas, 2011 m. gegužės mėn.

5.2 Toliau nurodomos kai kurios JKK veikloje įvardytos problemos:

- vyriausybės yra linkusios daryti pernelyg didelę įtaką JKK narių skyrimo procesuose,
- dėl didelių atskiriems JKK priklausančių EESRK narių pasikeitimų sutrinka darbas ir nutrūksta santykiai; tačiau lygiai taip pat pernelyg maža šalis partnerėms atstovaujančių narių kaita galbūt neleidžia įtraukti naujų organizacijų,
- JKK organizaciniai gebėjimai yra riboti, kad būtų galima įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas iš įvairių vietovių, o ne tik iš sostinės ir didelių miestų,
- EESRK atstovaujantys JKK nariai dažniausiai būna vyrai (šiuo metu vyrai vidutiniškai sudaro 78 proc. visų narių). Tai rodo, jog lyčių pusiausvyros nėra, todėl EESKR raginamas ieškoti ir įgyvendinti priemones šiai nepatenkinamai situacijai pakeisti.

5.3 Informuotumo apie pilietinės visuomenės vaidmenį didinimas ir socialinių partnerių įtraukimas į stojimo procesą nuolat buvo ir EESRK misija, ir jam kylantis iššūkis. Kai kuriose šalyse vyriausybės požiūris į pilietinę visuomenę išliko neigiamas, todėl JKK rekomendacijos sulaukė mažo atgarsio. Nepaisant to, JKK sudarė galimybes pilietinei visuomenei tiesiogiai bendrauti su ES ir nacionaliniais politikais ir tarnautojais, net jeigu šie komitetai ir nepadarė didelio poveikio vyriausybės politikai. Turint tai omenyje, jungtiniams konsultaciniams komitetams būtų labai naudinga stipresnė Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento parama ir glaudesnis bendradarbiavimas su jais, užtikrinant, kad vykstant pilietiniam ir socialiniam dialogui šalyse išskylantys opūs klausimai dėl stojimo sukeltų nacionalinių realijų būtų išklaustyti visose atitinkamose politikos formavimo arenose.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

500-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2014 M. LIEPOS 9–10 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl struktūrinių priemonių ES kredito įstaigų atsparumui didinti

COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)

(2014/C 451/07)

Pranešėjas: **Edgardo MARIA IOZIA**

Europos Parlamentas, 2014 m. vasario 25 d., ir Taryba, 2014 m. kovo 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl struktūrinių priemonių ES kredito įstaigų atsparumui didinti

COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 97 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) reiškia tvirtą paramą bankų sistemos struktūrinei reformai, laikydamas ją svarbiausia iš daugelio teisėkūros iniciatyvų, įgyvendintų dėl finansų krizės. Komitetas pabrėžia, kad ši reforma yra pirmoji, kuria imamasi esminės bankų sistemos reguliavimo peržiūros ir siekiama baigti kurti bankų sąjungą. Be to, ši reforma gali svariai prisidėti prie įmonių ir visuomenės tarpusavio pasitikėjimo susigrąžinimo, o, siekiant pakankamo ekonomikos finansavimo, sustiprins Europos bankų sistemą ir sumažins problemos išplitimo riziką.

1.2 Komitetas įsitikinęs šio reglamento būtinumu – jis pakeis sudėtingų bankinių ir finansinių paslaugų valdymą. Komitetui aišku, kad siūlomo reglamento nepakaks, kad būtų išvengta kitos krizės. Tam reikia iš esmės keisti finansinę kultūrą ir nustatyti finansų sektoriaus einamosios veiklos etikos principus. Visi suinteresuotieji subjektai turėtų dalyvauti kuriant naują finansų ir ekonominę sistemą, kad būtų sukurtas tvarus ir atsparus finansų sektorius ir visų šalių interesai turėtų būti kuo geriau suderinti. Todėl EESRK remia ir siūlo siekti plataus užmojo susitarimo, kurio tikslas būtų atgaivinti ekonomiką ir atkurti pasitikėjimą finansų įstaigomis ir ragina Komisiją skatinti sudaryti socialinį Europos paktą dėl tvaraus finansų sektoriaus. Darbuotojai, vadovybė, akcininkai, investuotojai, šeimos, MVI, pramonė, komerciniai klientai turėtų pasiekti stabilų ir sąžiningą susitarimą, kad sukurtų finansinių paslaugų pramonę, siekiančią klestėjimo, remiančią realiąją ekonomiką, ekonomikos augimą ir tinkamas darbo vietas, saugančią aplinką ir vengiančią nepageidaujamų neigiamų socialinių padarinių.

1.3 EESRK atkreipia dėmesį į būtinumą užtikrinti, kad nacionalinės valdžios institucijos taikytų vienodus kriterijus, ir rekomenduoja vienodai taikyti šiuos teisės aktus ES lygmeniu, jei įmanoma derinant veiksmus su nacionalinėmis trečiųjų šalių valdžios institucijomis.

1.4 Komitetas abejoja sprendimu leisti tuo pačiu metu taikyti įvairias nacionalines taisykles ir ES reglamentą. EESRK įsitikinęs, kad tokia sistema negalėtų užtikrinti naujų taisyklių vienodo taikymo. Komitetas teigiamai vertina tai, kad ši išimtis taikoma tik tiems teisės aktams, kurie galiojo tuo metu, kai pasiūlymas dėl reglamento buvo rengiamas ir tik užtikrinus visišką lygiavertiškumą su aptariamu reglamentu.

1.5 EESRK Komisijos pasiūlymą dėl reglamento laiko pagrįstu ir veiksmingu atsaku siekiant komercinės bankininkystės veiklą atskirti nuo investicinės veiklos. Ir iš tikrųjų, pasirinktas sprendimas, palyginti su kai kurių šalių pasirinktomis alternatyvomis, remiasi dialogu ir vertinimu, dėl to galima išvengti prieštaravimo su universaliu bankininkystės modeliu, išsaugant jį ir imantis veiksmų tik su šiuo modeliu susijusios pernelyg didelės rizikos atveju.

1.6 EESRK pabrėžia, kad nebuvo deramai apgalvotas pasiūlytų teisės aktų poveikis darbo vietoms. Apskritai Dėl visų finansinių paslaugų reglamentų gali būti prarasta šimtai tūkstančių darbo vietų, ir nepriimtina, kad neplanuojama imtis jokių dideliame tiesioginiame ir netiesioginiame socialiniame poveikiui sumažinti. Šio reglamento tiesioginis poveikis gali būti ribotas, tačiau galimas jo poveikis įmonių turtui paveiktų visą finansų sistemą. Kita vertus, reikia pripažinti, kad sumažėjusi bankų veiklos rizika bus naudinga visai realiajai ekonomikai, taigi neginčijamai ir užimtumui.

1.7 Didelį susirūpinimą kelia tai, kad sąnaudos bus perkeltos darbuotojams. Nors Komisija savo poveikio vertinime ir atsižvelgė į šį aspektą, panašu, kad rengiant reformą į šią problemą buvo menkai atsižvelgta. Nors ir tiesa, kad veikla, kuriai įtakos turės ši reforma, nereikalauja didelių darbo sąnaudų, svarbiausių bankų nuomone, netiesioginis reformos poveikis lems išlaidų mažinimo politiką, o dėl to gali būti toliau mažinamos darbo vietos.

1.8 Yra daug veikiančių jėgų (finansų lobistai, didelės valstybės narės, vartotojai ir investuotojai, namų ūkiai, didelės ir mažos įmonės, asociacijos ir kt.), turinčių labai skirtingus interesus. Patirtis, įgyta nuo to laiko, kai vyravo finansų sistemos taisyklės, dabar turėtų būti aiški: pirmenybė turi būti teikiama viešajam interesui. Todėl Komitetas pritaria taktikos keitimui, kai svarbiausia vieta tenka bendram interesui taip, kad būtų suderinti visų suinteresuotųjų subjektų interesai, nes Komitetas įsitikinęs, kad tai vienintelis būdas, kad reforma būtų veiksminga.

1.9 EESRK įsitikinęs, kad siekiant užtikrinti tvarią finansų sistemą, mums reikalingi „kantrūs finansai“, kai nebesiekama bet kokia kaina trumpalaikio pelno, pirmenybę teikiant efektyvumui ir ilgalaikiam stabilumui. Šiuo reglamentu siūloma keisti verslo modelį.

1.10 EESRK mano, kad Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio investuotojams ir darbuotojams, kuriems iki šiol reformoje jo buvo skiriama mažai. Laikui bėgant sistemos tvarumas yra užtikrinamas susigražintu pasitikėjimu, nes investuotojams ir darbuotojams, kurie aktyviai dalyvauja rizikos valdymo procese, sudaromos saugesnės sąlygos.

1.11 EESRK mano, kad lankstus reglamento taikymas yra pagrįstas ir deramas principas. Bankininkystės veiklos „biologinė įvairovė“⁽¹⁾ iš esmės užtikrina sistemos stabilumą ir efektyvumą. Nepaisant to, EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad to negalima painioti su savavališku taisyklių taikymu.

1.12 EESRK pataria Komisijai į savo poveikio vertinimą įtraukti išsamų dabartinio reglamento svarbiausių pasiūlymų sąveikos su kitomis pastarojo laikotarpio iniciatyvomis, kaip kad KRD IV, BCPD, bendras pertvarkymo mechanizmas ir kt., vertinimą bei migracijos į šešėlinius bankus rizikos vertinimą.

⁽¹⁾ OL C 100, 2009 04 30, p. 84.

1.13 EESRK rekomenduoja, kad priežiūros veikla būtų vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant ir koordinuojant veiksmus su Europos priežiūros institucija ir nacionalinėms institucijoms, kurios gerai pažįsta rinkas ir atliks svarbų vaidmenį valdant šią naują ir reformuotą Europos finansų sistemą.

2. Pasiūlymas dėl reglamento

2.1 Komisijos nuomone, šis pasiūlymas yra labai svarbi dilemos „per didelis, kad jam būtų leista žlugti“ Sąjungos sprendimo dalis. Juo siekiama neleisti, kad rizika Sąjungos bankų sistemoje neliktų nestebima ir nevaldoma. Jis apribos grynai spekuliacinio pobūdžio veiklos išplėtimą.

2.2 Šiuo reglamentu siekiama užkirsti kelią didelių, sudėtingų ir tarpusavyje susijusių finansų sistemos subjektų, visų pirma kredito įstaigų, sisteminei rizikai, finansiniams sunkumams ar žlugimui ir pasiekti šiuos tikslus:

- (a) sumažinti per didelės rizikos prisiėmimo mastą kredito įstaigoje;
- (b) panaikinti reikšmingus interesų konfliktus tarp skirtingų kredito įstaigos dalių;
- (c) išvengti netinkamo išteklių paskirstymo ir skatinti skolinti lėšas realiajai ekonomikai;
- (d) padėti užtikrinti neiškreiptas konkurencijos sąlygas visoms kredito įstaigoms vidaus rinkoje;
- (e) mažinti sisteminę riziką keliančias tarpusavio sąsajas finansų sektoriuje;
- (f) lengvinti veiksmingą kredito įstaigos valdymą, stebėseną ir priežiūrą;
- (g) lengvinti tvarkingą grupės pertvarkymą ir gaivinimą.

Šiuo reglamentu nustatomos taisyklės dėl:

- (h) prekybos savo sąskaita draudimo;
- (i) tam tikros prekybos veiklos atskyrimo.

2.3 Todėl turėtų būti ir toliau leidžiama siūlyti kitų rūšių papildomas finansines paslaugas ir (arba) produktus (pakeitimas vertybiniais popieriais, įmonių obligacijos, išvestinės finansinės priemonės ir pan.).

3. Preliminarios išvalgos

3.1 Komisijos vertinimu, finansų krizė ES valstybių narių vyriausybėms finansų sektoriui skiriamos valstybės pagalbos forma kainavo apie 1,6 trln. EUR (13 proc. ES BVP).

3.2 ES bankų sektorius yra labai koncentruotas: 14 Europos bankų grupių yra pasaulinės sisteminės svarbos finansų įstaigos ir 15 Europos bankų grupių priklauso 43 proc. visos rinkos pagal turto dydį, kuris siekia 150 proc. 27 ES valstybių narių BVP, iš kurių 65 proc. priklauso pirmosioms trisdešimčiai grupių.

3.3 Jungtinėse Valstijose prasidėjusi ir cunamio efektą Europos sistemai turėjusi finansų krizė kilo dėl daugelio priežasčių, tačiau keletas iš svarbiausių galėtų būti pernelyg didelės rizikos prisiėmimas, pernelyg didelis svertas, netinkami kapitalo ir likvidumo reikalavimai ir bendros bankų sistemos sudėtingumas.

3.3.1 2012 m. spalio mėn. E. Liikanen ekspertų grupė padarė išvadą, kad būtina bankų grupės viduje teisiškai atskirti tam tikras ypač rizikingą finansinę veiklą vykdančias įmones ir indėlius priimančius bankus. Veikla, kurią reikia atskirti, apimtų savo sąskaita vykdomą prekybą vertybiniais popieriais ir išvestinėmis finansinėmis priemonėmis ir kai kurias kitas su vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių rinkomis susijusias veiklos rūšis ⁽²⁾.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf

3.4 Šiuo pasiūlymu Komisija siekia sumažinti rizikos maržą bankų sistemoje ir kontroliuoti galimai spekuliacines operacijas. Tai reikėtų apsvarstyti kartu su susijusiu reglamentu dėl vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorių⁽³⁾, kuriuo siekiama skaidresnio „šešėlinio bankų sektoriaus“. 2012 m. pabaigoje visas šešėlinio bankų sektoriaus turtas sudarė 53 trln. EUR – tai beveik pusė visos tarptautinės bankų sistemos turto – ir yra daugiausia sutelktas Europoje (maždaug 23 trln. EUR) ir Jungtinėse Amerikos Valstijose (maždaug 19,3 trln. EUR). Tai išpūdingi skaičiai, jei lygintume su 28 ES valstybių narių BVP, kuris 2013 m. neviršijo 13,071 trln. EUR (Eurostatas).

3.5 Europos Parlamento A. McCarthy parengtoje rezoliucijoje⁽⁴⁾ nustatomi keletas pagrindinių principų ir, be kita ko, nurodoma, „kad pagrindinis bankų reformos principas turi būti sukurti saugią, stabilią ir veiksmingą bankų sistemą, kuri padėtų patenkinti realiosios ekonomikos, klientų ir vartotojų poreikius (...) struktūrinė reforma turi padėti skatinti ekonomikos augimą remiant kreditų teikimą ekonomikai, visų pirma MVĮ ir naujai įsteigtoms įmonėms, užtikrinti didesnę atsparumą galimoms finansų krizėms, atkurti pasitikėjimą bankais ir panaikinti viešiesiems finansams kylančią riziką; (...) veiksminga bankų sistema turi padėti pakeisti bankininkystės kultūrą, kad būtų sumažintas sistemos sudėtingumas, didinama konkurencija, apribotos rizikingos ir komercinės veiklos sąsajos, gerinamas įmonių valdymas, sukurta patikima atlyginimų sistema, sudaromos sąlygos veiksmingam bankų gaivinimui ir pertvarkymui, sustiprintas bankų kapitalas ir teikiami kreditai ekonomikai“.

Naujoji tarptautinių rinkų priežiūra tapo tvirtesnė, išsamesnė ir, visų pirma, suteikta daugiau galių nei anksčiau, sumažinta veiksmų laisvė ir suteikiamos geresnės garantijos rinkai ir galutiniams naudotojams.

4. Svarbiausios klausymo temos

4.1 Komitetas mano, kad Komisija eina teisingu keliu, tačiau galbūt vertėtų supažindinti ją su kai kuriomis nuomonėmis, išsakytomis diskusijose su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais ir apie kurias galbūt nebuvo pakankamai susimąstyta. Todėl EESRK atkreipia dėmesį į kai kuriuos svarbius suinteresuotųjų subjektų iškelto klausimus. Jie ne visiškai sutampa su EESRK nuomone, tačiau, nepaisant to, nusipelno, kad būtų su jais supažindinta.

4.2 Apskritai, svarstoma reforma buvo sutikta palankiai. Iš esmės, dauguma laikė, kad prekybos savo sąskaita uždraudimas ir tradicinės veiklos atskyrimas nuo prekybos yra teisinga priemonė spekuliaciniam finansiniais produktais pažaboti bei banko skolinimui – pagrindiniam MVĮ finansų šaltiniui padidinti, kuris pastaraisiais metais labai sumažėjo dėl politikos, susijusios su spekuliacine prekyba.

4.3 Vykdam reformą svarbu suderinti verslo modelių įvairovę, kad būtų užtikrinta, jog vietos bankai galėtų toliau aptarnauti vietos ekonomikas.

4.4 Savidraudos įmonių ir kooperatinių bankų verslo modelis nusipelno atskiro dėmesio. Manoma, kad reforma nėra itin pritaikyta ar pritaikoma prie jų specifinio tinklo. Didžiausią susirūpinimą kelia tai, kad reforma galėtų pakenkti jų veiklos būdai ir gebėjimui vykdyti kasdieninę veiklą vietoje, siekiant paremti realiąją ekonomiką. Todėl rekomenduojama išsaugoti jų specifinį profilį ir skirtingus veiklos būdus.

4.5 Reforma, kartu su Komisijos pastaraisiais metais įgyvendintomis priemonėmis, padidins ne tik atskirų sandorių ir apskritai bankų sistemos skaidrumą, bet ir jų bendras sąnaudas įvairiais lygmenimis. Diskusijos metu tapo aišku, kad būtina atlikti finansų sektoriaus reguliavimo reformų bendrą poveikio vertinimą, nepaisant to, kad toks vertinimas gali būti sudėtingas.

4.6 Nerimą kelia tai, kad šios sąnaudos, kaip jau buvo ne kartą, bus perkeltos finansinių paslaugų galutiniam vartotojui. Vyko diskusija, ar laukiamas teigiamas naujų priemonių poveikis, pavyzdžiui, bankų sistemos stabilumo požiūriu, galėtų atsverti neigiamą poveikį.

4.7 Kalbant apie asmenų, pranešančių apie pažeidimus, apsaugos sistemą, Komitetas ir tie socialiniai partneriai, kurie iškėlė šį klausimą, gyrė Komisiją už jos pasiūlytą taisyklių sistemą. Buvo raginimų sąvoką „tinkama apsauga“ (30 straipsnis) apibrėžti aiškiau ir paaiškinti, kodėl pasiūlytas taisykles reikėtų taikyti visiems darbuotojams, skatinant ir motyvuojant juos pranešti apie visus pažeidimus.

⁽³⁾ COM(2014) 40 final.

⁽⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-506.244+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> (2013/2021(INI)).

4.8 Kalbant apie 28–29 straipsniuose minimas sankcijas, raginama, kad atsakomybė už visus pažeidimus, susijusius su valdymu, pirmiausia turėtų būti nustatyta institucijos, o ne atskiros asmens lygmeniu.

4.9 Kita vertus, kalbant apie atlyginimų sistemą, pritariama aiškiai nuorodai į Kapitalo reikalavimų direktyvos (KRD IV) 69 straipsnio nuostatas.

5. EESRK pastabos

5.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlyme nurodytas priemonės ir sutinka, kad reglamento, kaip teisinės priemonės, pasirinkimas yra teisingas siekiant suderinti bendrosios rinkos veikimą, kad būtų išvengta reguliacinio arbitražo, ir grįžtant prie veiksmingos ir našios bankų sistemos, aptarnaujančios visuomenę ir bendruomenę, remiančios realiąją ekonomiką, namų ūkius, subalansuotą ir tvarų socialinį vystymąsi, kuri yra toliaregiška ir žino, kaip inovacijas suderinti su saugumu.

5.2 Komitetas ryžtingai remia prasidėjusias reformas, kurios pradėjo duoti pirmuosius vaisius. Svarstomas reglamentas skirtas vienam sudėtingiausių ir jautriausių visos sistemos aspektų – finansinių įmonių atsparumui ir teisei struktūrai; kai kurių jų turtas viršija daugelio valstybių narių BVP. Dešimties didžiausių Europos bankų visas turtas viršija ES 28 valstybių narių⁽⁵⁾ BVP (daugiau kaip 15 trilijonų eurų).

5.3 Pasiūlytu reglamentu siekiama nukirsti Gordijaus mazgą, kuris susidarė dėl vadinamųjų „sisteminių“ institucijų, t. y. tų, kurios gali paskatinti sistemine krize, dydžio, tarpusavio sąsajų ir sudėtingumo. „Per dideli, kad jiems būtų leista žlugti“ dabar tapo mantra, po kuria slepiasi veiksmai, kurie ne tik pažeidžia elementariausias etikos taisykles, bet ir prilygsta sukčiavimui bei įstatymo pažeidimams, kaip rodo pastarojo meto ir patys naujausi finansiniai skandalai. Šią praktiką galima įvardyti kaip „neatsakingo elgesio riziką“!

5.4 Komisijos narys Michel Barnier pateikė pasiūlymą paskelbdamas, kad buvo siekiama užkirsti kelią bankų, „per didelių, kad jiems būtų leista žlugti ir kad juos būtų galima išgelbėti, ir per sudėtingų, kad juos būtų galima pertvarkyti“, egzistavimui.

5.5 EESRK mano, kad pasiūlytos priemonės yra teisingos, bus sumažinta rizika, kad sunkumų patiriančius bankus turėtų gelbėti mokesčių mokėtojai. Po pakartotinio gelbėjimo valstybės lėšomis atvejų, EESRK perspėjo apie pragaištingą jų poveikį valstybės skolai ir kartu akivaizdžiai neišvengiamo ekonomikos nuosmukio žalingą poveikį. Deja, bet šios prognozės pasitvirtino su kaupu dėl neįtikėtinų klaidų vertinant biudžeto konsolidavimo politikos augančio skaičiaus dėl nacionalinių reikalavimų arba trumparegės ir klaidingos ES politikos, kuria nebuvo atsižvelgiama į būtinas lankstumo ir kompensacinių kovos su nuosmukiu priemones, poveikį.

5.5.1 Tik dabar galime visapusiškai įvertinti šios politikos padarytą žalą ir turime pripažinti, kad tik Europos Centrinio Banko išmintingas euro zonos valdymas užkirto kelią blogiausiam ir išgelbėjo eurą, o kartu ir Sąjungą. Jeigu būtų buvę atsižvelgta į EESRK patarimą, didelės žalos dalies būtų buvę galima išvengti!

5.6 Komisija teisingai pasielgė skirdama Europos bankininkystės institucijai (EBI) lemiamą vaidmenį šiame reglamente. Su EBI bus konsultuojamasi, kai teks priimti tam tikrus sprendimus, kaip nustatyta šiame pasiūlyme. Be to, jai bus pavesta parengti reguliavimo techninius ir įgyvendinimo standartus bei pateikti Komisijai naujausią informaciją apie šio reglamento įgyvendinimą ataskaitų forma. EESRK jau ne kartą yra nurodęs, kad, nepaisant neiginčijamos kompetencijos, Komisija šiai svarbiai institucijai nesuteikė pakankamos atsakomybės ir neskyrė pakankamai išteklių.

5.7 1999 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo priimtas įstatymas, kuriuo buvo panaikintas Glasso ir Steagallo įstatymas, o svarbiausia – prekybos ir investicinės bankininkystės atskyrimas. Gaila, kad ES pasekė JAV administracijos, priėmusios pražūtingą sprendimą pavyzdžiu. EESRK atkreipia dėmesį į dabartines nuostatas, pagal kurias veiksmingai vėl atskiriamos šios dvi veiklos sritys ir einama dar toliau – uždraudžiamos keletas išimčių: kredito įstaigoms, priimančioms indėlius, draudžiama vykdyti investicinę veiklą savo sąskaita ir turėti prekybinio turto.

5.7.1 Labai svarbu, kad ES glaudžiai bendradarbiautų su trečiosiomis šalimis, pirmiausia JAV, kad pereitų prie bendro esminio požiūrio į reglamentą. EESRK ragina Komisiją sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą.

⁽⁵⁾ <http://www.relbanks.com/top-european-banks/assets>

5.8 Pasiūlyme dėl reglamento atitinkamoms institucijoms paliekama nemažai veiksmų laisvės. Gyvybiškai svarbu, kad jos imtųsi veiksmų ir atlikdamos savo vertinimus remtųsi aiškiais, suderintais ir prognozuojamais kriterijais, pagal kuriuos galima spręsti, kad bankas nebegali valdyti savo didelės rizikos prekybos veiklos. Jeigu nebus bendros orientacinės sistemos, galimi subjektyvūs aiškinimai gali lemti priešingą poveikį nei tas, kuris atitinka SESV 114 straipsnio nuostatas.

5.9 EESRK palankiai vertina Komisijos galutinį sprendimą pasirinkti *ex post*, o ne *ex ante* rinkos atskyrimą ir kitą prekybos veiklą savo sąskaita: todėl labai teisingai pasielgta, kad techniniai standartai buvo perduoti EBI. Atsižvelgdamas į taisyklių dėl pertvarkymo taikymą, o svarbiausia – pertvarkymo institucijos sukūrimą, kuriam ECOFIN taryba pritarė 2013 m. gruodžio mėn., EESRK pritaria tam, kad būtų nedelsiant parengta nacionalinių ir Europos valdžios institucijų atsakomybės koordinavimo ir nustatymo tvarka, siekiant išvengti galimų dvigubų sprendimų arba, dar blogiau, atitinkamų institucijų prieštarų aiškinimų ir vertinimų. Kai tik bus įsteigta bendra pertvarkymo institucija, ji turėtų dalyvauti kuriant mechanizmą ir kartu su EBI nustatant techninius standartus.

5.10 EESRK nesutinka su Komisijai išsakyta kritika dėl santykinai svarbios veiklos, kuri galėtų būti atskirta. Kai kuriose kredito įstaigose koeficientas buvo itin didelis ir dėl to, kad nebuvo konkrečių taisyklių, jos susidūrė su labai didele rizika, kuri galėjo lemti kur kas didesnę sistemine krizę nei ta, kuri iš tikrųjų ištiko, su nuspėjamu pražūtingu poveikiu atsiskaitymo sistemoms ir visai ekonomikai. Nelaimės pavyko išvengti tik naujomis mokesčių mokėtojų pinigų injekcijomis ir ECB gebėjimu reaguoti.

5.11 EESRK palankiai vertina ir remia Komisijos įtrauktas aiškias nuostatas, ginančias finansų sektoriaus specialistus, kurie susilaukia rimtų priekaištų dėl to, kad paviešina informaciją apie pažeidimus, o tuomet jiems kerštauojama ar netgi būna atleidžiami iš darbo. Tokia vidaus priežiūra, dar vadinama informavimu apie pažeidimus, turi būti skatinama ir remiama. Reguliavimo reikalavimų laikymasis dažnai būna nepakankamai griežtas, reikalavimus apeinama arba netgi jie pažeidinėjami, todėl bankams ir jų darbuotojams iškyla didžiulė grėsmė. Nesena praktika, kai buvo pažeistos visos normos ir įstatymai, ir tai kartais darė gerai žinomos ir itin gerbiamos bendrovės, galėjo būti išaiškinta tik dėka aktyvaus tų bendrovių darbuotojų dalyvavimo!

5.11.1 EESRK ragina Komisiją sukurti specialią stebėsenos procedūrą, leisiančią stebėti, kaip valstybės narės vykdo savo prievolės priimti pakankamą apsaugą užtikrinančius teisės aktus ir pateikti ataskaitą šiuo klausimu praėjus dvejiems metams po reglamento įsigaliojimo.

5.12 Komitetas puikiai žino apie santykius su trečiosiomis šalimis, ypač, kai kalbama apie visų ES veikiančių subjektų abipusiškumą ir reguliavimo reikalavimų laikymąsi. Jis mano, kad Komisijos požiūris turi būti subalansuotas ir remia jos pasiūlytas susijusias priemones. Komitetas pritaria aktyvesniam bendradarbiavimui su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, pirmiausia finansų reguliavimo srityje, kad būtų sukurtos kuo vienodesnės sistemos ir būtų laikomasi vienodo požiūrio į tas pačias problemas.

5.13 Be to, EESRK palankiai vertina tai, kad Komisijos reglamentai pradeda duoti tinkamus atsakymus į vieną iš Komiteto dažnai anksčiau pabrėžiamų klausimų, šiuo atveju dėl administracinių sankcijų, nes baudžiamosios sankcijos Komisijos kompetencijai nepriklauso. Atrodo, kad Komisijos pasiūlymai yra proporcingi, tinkami ir atgrasantys.

5.14 EESRK jau ne kartą anksčiau yra išreiškęs abejonių dėl deleguotųjų teisės aktų naudojimo. Nors jis ir pripažįsta teisės aktų laikui bėgant koregavimo svarbą, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad deleguotųjų teisės aktų naudojimas įneša netikrumo, o šioje srityje jis nerekomenduojamas.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Bendrosios siuntinių pristatymo rinkos sukūrimo veiksmų planas. Pasitikėjimo pristatymo paslaugomis didinimas ir pardavimo internetu skatinimas“

COM(2013) 886 final

(2014/C 451/08)

Pranešėja: **Daniela RONDINELLI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. gruodžio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato „Bendrosios siuntinių pristatymo rinkos sukūrimo veiksmų planas. Pasitikėjimo pristatymo paslaugomis didinimas ir pardavimo internetu skatinimas“

COM(2013) 886 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 107 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teigiamai vertina bendrosios internete užsakytų prekių pristatymo rinkos sukūrimo veiksmų planą, kadangi juo atveriamas daug vystymosi ir užimtumo galimybių. Veiksmingos ir patikimos pristatymo paslaugos yra svarbus e. prekybą skatinantis ir pardavėjų ir pirkėjų tarpusavio pasitikėjimą stiprinantis veiksnys.

1.2 EESRK nuomone, siekiant sukurti bendrąją pristatymo paslaugų rinką ir panaikinti didelį lūkesčių, apsaugos ir veiksmingos pasiūlos neatitikimą, būtina užtikrinti bendrą atsakomybę, siuntinių stebėjimą ir sekimą, sistemų sąveiką ir kuo platesnį pasirinkimą visoje ES teritorijoje, įskaitant salų regionus, užtikrinti visų suinteresuotųjų subjektų, ypač MVĮ ir vartotojų su skundų teikimu ir prekių grąžinimu susijusių teisių ir pareigų vykdymą, sukurti suprantamų ir palyginamų duomenų rinkimo sistemą, įtvirtinti socialinį matmenį ir atnaujinti mokymo programas atsižvelgiant į naujas technologijas.

1.3 Komitetas dar kartą pabrėžia ⁽¹⁾, kad šie tikslai turėtų būti grindžiami ne tik savanoriškai taikomais susitarimais ir elgesio kodeksais, bet ir būtiniausia europine reglamentavimo sistema, galinčia veiksmingai ir lanksčiai reaguoti į rinkos trūkumus, trukdančius vartotojams ir MVĮ naudotis e. prekyba, ir išspręsti šiuos klausimus:

- bendra visos e. prekybos grandinės dalyvių atsakomybė,
- siuntinio pristatymo stebėjimas ir sekimas,
- reikalavimas griežtai laikytis europinių asmens duomenų apsaugos taisyklių,
- aiškios alternatyvios pristatymo galimybės,
- bendros sąvokų apibrėžtys ir visapusiška sąveika,
- prieiga prie universaliosios paslaugos už prieinamą kainą,
- palyginamų ir klasifikuojamų, smulkesniems veiklos vykdytojams supaprastintų, statistinių duomenų rinkimas,
- reikalavimas vienodai laikytis PVM taikymo tvarkos,

⁽¹⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 60.

- nacionalinių problemų sprendimo centrų sistemos ir elektroninio ginčų sprendimo (EGS) ir (arba) alternatyvaus ginčų sprendimo (AGS) ⁽²⁾ sistemų abipusiškas pripažinimas tarpvalstybiniu lygmeniu,
- reikalavimas užtikrinti vienodas darbo sąlygas,
- skaidrios paslaugos sąlygos ir kainos,
- tęstinis darbuotojų profesinis mokymas,
- sankcijos už reikalavimų, susijusių su skubaus įspėjimo sistema RAPEX ir IMI sistema ⁽³⁾, nesilaikymą,
- Europos patikimumo ženklo, remiantis kokybės rodiklius nustatančio Europos standartizacijos komiteto (CEN) ⁽⁴⁾ parengtais techniniais standartais, sukūrimas,
- priemonės, kuriomis būtų supaprastintas MVĮ pateikimas į rinką ir sudaromos vienodos sąlygos dalyvauti interneto platformose.

1.4 EESRK prašo veiksmų plane nurodyti aiškius teisės akto nuostatų ir savireguliacijos priemonių terminus ir tikslų įgyvendinimo grafiką siekiant sustiprinti susijusių paslaugų teikėjų ir visų pirma Europos piliečių pasitikėjimą ir užtikrinti visapusišką pagarbą jų teisėms ir atitinkamą apsaugą.

1.5 EESRK prašo veiksmų plane numatyti dar dvi papildomas priemones: vieną dėl paslaugos prieinamumo už prieinamą kainą, kitą – dėl rinkos socialinio aspekto.

1.6 EESRK rekomenduoja Komisijai, Europos Parlamentui ir Tarybai:

- Europos reguliavimo sistema užtikrinti visiems sektoriaus dalyviams galimybę patekti į bendrą siuntinių pristatymo rinką ir ypatingą dėmesį skirti įperkamu paslaugų universalumo problemai, kuri dažnai kyla atokiose, kalnų, salų ir mažiau palankiose sąlygose esančiose vietovėse;
- statistinės sistemos, apimančios išsamius ir palyginamus duomenis apie operacijų grandinę nuo pat užsakymo internetu iki tarpvalstybinio pristatymo etapo problemas spręsti taikant supaprastintas ir visais atvejais tinkamas procedūras;
- remiantis bendrai apibrėžtomis sąvokomis ir dalyvaujant visoms suinteresuotoms šalims, visų pirma MVĮ, sukurti bendrą ir atvirą sąveikią interaktyvių ir paprastų naudoti interneto platformų valdymo struktūrą, kurią kontroliuotų Europos Komisija;
- aiškiai nurodyti ES finansines priemones šiose srityse: mokslinių tyrimų, inovacijų ir technologijų; aplinkos apsaugos ir klimato, energetikos ir transporto, naujų profesinių įgūdžių formavimo ir mokymo; sanglaudos, teritorinės politikos ir mažųjų įmonių;
- įgyvendinant veiksmų planą deramai remti MVĮ numatant konkrečias priemones ir atitinkamus išteklius jų dalyvavimui vienodomis sąlygomis e. prekybos rinkoje skatinti;
- laikantis Smulkiojo verslo akto principų nustatyti taisykles, atitinkančias transporto ir logistikos sektoriaus MVĮ problemas dalyvaujant šioms įmonėms atstovaujančioms organizacijoms;
- nedelsiant įpareigoti Europos standartizacijos komitetą parengti pristatymo paslaugų europinio saugumo ir kokybės ženklo kokybės rodiklių standartą siekiant užtikrinti kokybę, patikimumą, tvarumą ir socialines bei saugumo garantijas;
- užtikrinti stiprų ir nuoseklių socialinių matmenų, kad būtų galima vykdyti platesnio masto Europos socialinį dialogą, sudaryti tinkamas profesinio mokymosi ir persikvalifikavimo galimybes, tinkamas darbo sąlygas ir deramą darbo užmokestį siekiant panaikinti laikiną ir nelegalų darbą, kurio ypač gausu galutiniame pristatymo etape.

⁽²⁾ EGS – elektroninis ginčų sprendimas, AGS – alternatyvaus ginčų sprendimas.

⁽³⁾ IMI: Vidaus rinkos informacinė sistema.

⁽⁴⁾ CEN – Europos standartizacijos komitetas.

1.7 EESRK ragina Komisiją, bendradarbiaujant su Eurofound, kas dvejus metus rengti ataskaitą dėl užimtumo ir darbo sąlygų šiame sektoriuje, dėl vartotojams ir visos grandinės dalyviams taikomų sąlygų ir jų vystymosi galimybių ir ją pateikti EESRK, Parlamentui, Tarybai ir socialiniams partneriams.

2. Nuo žaliosios knygos iki veiksmų plano

2.1 E. prekyba yra vienas iš ekonomikos augimą ir užimtumą galinčių paskatinti veiksnių: apskaičiuota, kad 2013–2016 m. jos ekonomikos augimo ir užimtumo potencialas gali siekti 10 proc. ⁽⁵⁾ 45 proc. Europos piliečių per pastaruosius dvylika mėnesių yra išsigiję prekių internetu ir patvirtino, kad dauguma kilusių problemų yra susijusios su pristatymu ir pristatymo vėlavimu ⁽⁶⁾.

2.2 Komisijos nurodytos ⁽⁷⁾ „penkios pagrindinės skaitmeninei bendrajai rinkai trukdančios kliūtys ir veiksmų planas joms pašalinti“, tačiau „10 proc. žmonių internete neperka ⁽⁸⁾ todėl, kad juos gąsdina pristatymo, ypač tarptautinio, paslaugų kaina ir kokybė“.

2.3 Savo nuomonėje dėl žaliosios knygos ⁽⁹⁾ EESRK prašė parengti direktyvą, kurioje būtų nustatyta sektoriaus veiklos vykdytojams taikoma bendra atsakomybės sistema, apibrėžtas siuntinio pristatymo stebėjimas ir sekimas, vartotojui suteikta teisė pasirinkti iš keleto pristatymo galimybių, sukurta nacionalinių problemų sprendimo centrų (angl. *problem solving*) europinė sistema, užtikrintos vienodos darbo sąlygos ir sąlygų ir kainų skaidrumas.

2.4 Pasibaigus diskusijoms dėl žaliosios knygos, 2013 m. gruodžio mėn. buvo paskelbtas komunikatas dėl bendrosios internete užsakytų prekių siuntinių pristatymo rinkos sukūrimo veiksmų plano ⁽¹⁰⁾.

2.5 Neseniai pasaulio lygmeniu atlikti tyrimai ⁽¹¹⁾ rodo, kad didžiausios e. prekybos segmento *verslas vartotojams* (angl. *business to consumer* (B2C) plėtojimo kliūtys yra šios:

- perkant internetu nėra galimybės iš karto sužinoti, kokios yra pristatymo galimybės ir kokia tikra prekės išsigijimo internetu bendra kaina;
- nėra galimybės gauti atnaujintą informaciją apie siuntinių pristatymo etapus ir atsekamumą;
- ilgi siuntimo terminai ir (arba) nenurodytas arba nelankstus pristatymo terminas;
- sudėtinga ir brangiai kainuojanti prekių grąžinimo ir keitimo tvarka;
- nepakankamas ryšys su klientais tikroju laiku.

2.6 Europos Komisija nurodo, kad vis dar trūksta atitinkamų rinkos duomenų „apie vidaus ir tarpvalstybinius siuntinių srautus iš visų pašto paslaugų teikėjų, veikiančių B2C ir B2B siuntinių rinkose, įskaitant tarpininkus, ekspeditorius ir alternatyvius paslaugų teikėjus ⁽¹²⁾“.

2.7 Įvairūs tyrimai patvirtina, kad „kai kuriuose pašto paslaugų segmentuose antikonkurencinių veiksmų pasitaiko dažniau nei kituose, todėl atrodo tikslinga užtikrinti juose teisės aktais nustatytą priežiūrą, pavyzdžiui, B2C rinkos B2B požiūriu, tarptautinių paslaugų vietos pašto paslaugų atžvilgiu ⁽¹³⁾“.

2.8 EESRK teigiamai vertina tai, kad atsižvelgta į didžiąją dalį nuomonėje dėl žaliosios knygos iškeltų klausimų. Be to, Taryba ⁽¹⁴⁾ ir Europos Parlamentas ⁽¹⁵⁾ paragino Europos Komisiją nustatyti esamas tarpvalstybinių siuntinių pristatymo paslaugų kliūtis ir priimti reikiamas priemones joms pašalinti, o Europos Parlamentas taip pat paprašė ⁽¹⁶⁾ užtikrinti prieinamas, už priimtina kainą, veiksmingas ir aukštos kokybės siuntinių pristatymo paslaugas ir kurti pristatymo paslaugų teikėjų bendradarbiavimo ir keitimosi informacija platformas.

⁽⁵⁾ MEMO-13-1151, EK.

⁽⁶⁾ *Special Eurobarometer 398 Internal Market* – 2013 m. spalio.

⁽⁷⁾ COM(2011) 942 final, 2012 1 11.

⁽⁸⁾ Eurostatas, apklausa šeimos klausimais, 2009 m.

⁽⁹⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 60.

⁽¹⁰⁾ COM(2013) 886 final.

⁽¹¹⁾ *Studio Globale UPS Pulse of the Online Shopper* 2013 m.

⁽¹²⁾ COM(2013) 886 final.

⁽¹³⁾ *WIK Consult Final Report* 8/2013.

⁽¹⁴⁾ Konkurencijos tarybos išvados dėl bendrosios rinkos ir bendrosios skaitmeninės rinkos valdymo, 2012 m. gegužės 30 d.

⁽¹⁵⁾ 2013/2043 (INI) 2014 m. vasario 4 d., 2012 m. lapkričio 11 d. ir 2013 m. liepos 4 d. Europos Parlamento rezoliucijos.

⁽¹⁶⁾ 2014 m. vasario 4 d. rezoliucija.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad svarbu susigrąžinti MVĮ ir internetu perkančių vartotojų pasitikėjimą sukuriant sąveikius tinklus ir sistemas, kad būtų galima greitai ir mažomis sąnaudomis spręsti problemas remiantis tinkama ir visiems veiklos vykdytojams grandinėje priimtina reguliavimo ir savireguliacijos sistema siekiant laisvos ir atviros vidaus rinkos ir išvengiant bet kokio nereikalingo perteklinio reguliavimo. Todėl EESRK prašo įgyvendinti veiksmų planą laikantis tikslų terminų ir iš anksto nustatytą 18 mėn. tvarkaraščių.

3.2 EESRK nuomone ES turi baigti kurti bendrąją siuntinių pristatymo rinką užtikrindama paslaugų spartą, kokybę, patikimumą ir prieinamą kainą vartotojams, darbuotojams ir visiems rinkos dalyviams, įskaitant e. prekybos, transporto ir logistikos MVĮ, taip pat išspręsdama dabartines bendrosios rinkos nepakankamumo ir sutrikimų problemas.

3.3 Vis dėlto EESRK tikėjosi, kad komunikate bus nurodyta specifinė padėtis geografiniu požiūriu probleminiuose regionuose, pavyzdžiui, salose, atokiausiuose ir kalnų regionuose, kadangi Komitetas mano, kad šių regionų problemas labai sunku spręsti visų pirma ekonominiu požiūriu; bendrąją siuntinių pristatymo rinką sukurti bus galima tik tuo atveju, jei bus tinkamai atsižvelgta į šiuos regionus ir imamasi atitinkamų veiksmų.

3.4 EESRK nuomone, pasiūlytas veiksmų planas iš esmės grindžiamas savanoriškais savireguliacijos procesais, nacionaline pašto paslaugų tvarka, Europos pašto paslaugų reguliuotojų grupės veiksmams, taip pat nustatytais nepažeidžiamais ES teisės aktų taikymo tikslumo ir išsamumo principais nenurodant visiems paslaugų teikėjams vieningos sistemos ir nenustatant konkrečių terminų per numatytą aštuoniolikos mėnesių laikotarpį.

3.5 EESRK reiškia susirūpinimą, kad veiksmų plane ir toliau nenumatyta remti savireguliacijos procesą – Komitetas jau yra raginęs priimti **direktyvą** ⁽¹⁷⁾ – kad būtų galima **visapusiškai, nuosekliai ir tvirtai** patenkinti visų šio sektoriaus paslaugų teikėjų reikalavimą kurti tarptautinių siuntinių pristatymo bendrąją rinką.

3.6 Komitetas mano, kad ES turi rasti Europos lygmens sprendimą, skatinantį savireguliaciją ir reguliaciją siekiant išspręsti tebesančias problemas rinkoje ir apsaugoti vartotojus bei MVĮ (B2B):

- užtikrinti **bendrą ir solidarią visų e. prekybos grandinės dalyvių atsakomybę** pirkėjų atžvilgiu,
- garantuoti visapusišką **siuntinio pristatymo stebėjimą ir sekimą**,
- **griežtai laikytis asmens duomenų saugumo ir apsaugos taisyklių**, nustatytų ankstesnėje Direktyvoje 95/46/EB,
- suteikti vartotojui galimybę pasirinkti **iš keleto pristatymo galimybių**,
- nustatyti bendras sąvokų apibrėžtis ir užtikrinti visapusišką **sąveiką**,
- įpareigoti **visus laisvos rinkos dalyvius laikytis paslaugos už prieinamą kainą universalumo** principo atsižvelgiant į atitinkamas galiojančius ES teisės aktus, įskaitant pašto paslaugų direktyvas ir kitas svarbias ES taisykles,
- rinkti palyginamus ir klasifikuojamus **statistinius duomenis**,
- taikyti vienodus reikalavimus dėl PVM,

⁽¹⁷⁾ Žr. 1 išnašą.

- **abipusiškai tarpvalstybiniu lygmeniu pripažinti** nacionalinių problemų sprendimo centrų sistemą ir EGS ir (arba) AGS sistemas,
- reikalauti užtikrinti **vienodas darbo sąlygas**,
- reikalavimas užtikrinti **skaidrias paslaugos sąlygas ir kainas**,
- reikalavimas užtikrinti nuolatinį darbuotojų **profesinį mokymą**, kad jie turėtų sektoriuje įdiegtoms naujoms technologijoms būtina **kvalifikacija**,
- numatyti **sankcijas** už reikalavimų, nustatytų remiantis skubaus keitimosi informacija sistema RAPEX ir IMI, nesilaikymą, taip pat nuobaudas už kokybės kriterijų neatitikimą,
- **taikyti priemones MVĮ**, t. y. supaprastinti administracines procedūras arba sudaryti palankesnes sąlygas patekti į rinką ir dalyvauti bendrai kuriant vieningas naujųjų technologijų prietaikas ir interneto portalus ir platformas.

3.7 Nors ir nurodoma, kad pasiūlymai suderinti su ES 2014–2020 m. finansine programa, EESRK mano, kad veiksmų plane turi būti aiškiai paminėtos **svarbios ES finansinės priemonės** šiose srityse:

- mokslinių tyrimų ir technologinių inovacijų, susijusių su sąveikumu, atsekamumu ir saugumu (programos „Horizontas 2020“, Galileo, ISA programos ir Skaitmeninė darbotvarkė),
- aplinkos ir klimato, energetikos ir transporto pagrindinį dėmesį skiriant galutiniam pristatymo etapui (7-osios aplinkosaugos veiksmų programa, ES energetikos ir klimato strategija iki 2030 m. ir „ES transporto išmetamosios ŠESD: planai iki 2050 m.“),
- MVĮ: EIB veiksmai novatoriškoms įmonėms, programa COSME, visi turimi Europos ištekliai, skirti didinti MVĮ konkurencingumą užtikrinant jų lygias galimybes kitų rinkos dalyvių atžvilgiu,
- teritorinės sanglaudos (nauja struktūrinių fondų 2014–2030 m. programa ir salų, kaimo vietovėms ir atokiausiems regionams skirtos priemonės),
- užimtumo ir mokymo (Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė ir Europos vartotojų darbotvarkė pasitikėjimui ir ekonomikos augimui skatinti, 2014–2020 m. švietimo ir mokymo *Erasmus+* programa).

3.8 EESRK siūlo Europos Komisijai įgalioti Europos standartizacijos komitetą parengti Europos techninius standartus aktyviai dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams, visų pirma MVĮ ir vartotojams, ir mano, kad būtina parengti **rodiklius, kuriais remiantis būtų suteikiamas europinis** siuntinių pristatymo **saugumo ir kokybės ženklas** siekiant užtikrinti pristatymo paslaugų kokybę, tvarumą, patikimumą, taip pat saugumo ir socialines garantijas.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK pabrėžia, kad būtina numatyti du papildomus prieinamumą ir rinkos socialinį matmenį užtikrinančius veiksmus.

4.1.1 Veiksmas – patekimas į rinką ir prieinamos paslaugų kainos

4.1.1.1 EESRK prašo suteikiant kokybės ženklą įpareigoti užtikrinti patekimą į rinką ir galimybę naudotis paslaugomis už prieinamą kainą visoje ES teritorijoje. EESRK apgailėstauja, kad komunikate neskiriamas dėmesys atokiems ir salų regionams, ir tikisi, kad naujajame reglamente bus tinkamai atsižvelgta į regionus, kuriems e. prekybos rinkoje kyla geografinio pobūdžio problemų, turint omenyje, kad šiose teritorijose gyvena didelė dalis Europos piliečių.

4.1.1.2 EESRK mano, kad būtina sudaryti galimybę **visiems paslaugų teikėjams** naudotis informacijos struktūromis ir šaltiniais, naudojamais teikiant pristatymo paslaugas, siekiant apsaugoti naudotojų interesus ir (arba) skatinti veiksmingą konkurenciją.

4.1.1.3 EESRK prašo Europos Komisijos peržiūrėti 1998 m. pranešimą dėl konkurencijos taisyklių šiame sektoriuje taikymo atsižvelgiant į teisės aktų ir rinkos pasikeitimus, turėjusius poveikio tarptautinėms paslaugoms ir standartinėms išlaidoms, numatant įgyvendinti liberalesnę ir sąnaudais orientuotą politiką⁽¹⁸⁾, laikantis prie Lisabonos sutarties pridėto Protokolo Nr. 26 nuostatų, visų pirma susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugų visuotiniu prieinamumu ir įperkamumu.

⁽¹⁸⁾ 2006 m. *Common position of the EU & US in the Doha Round of the WTO*.

4.1.2 Veiksmas – socialinis rinkos matmuo

4.1.2.1 EESRK prašo užtikrinti tvirtą ir nuoseklų socialinį matmenį, kuris kartu su susijusiuose sektoriuose veikiančių MVĮ pastangomis siekti naujovių, sudaryti tinkamas profesinio mokymosi ir persikvalifikavimo galimybes padėtų užtikrinti aukštos kokybės ir kvalifikacijos darbo vietas.

4.1.2.2 EESRK dar kartą pabrėžia reikalavimą užtikrinti tvirtą ir nuoseklų socialinį matmenį, kuris leistų užtikrinti tinkamas darbo sąlygas ir deramą darbo užmokestį, visų pirma turint omenyje išorės paslaugas galutiniame pristatymo etape, ir šiuo požiūriu nurodo ES Reglamentą 1071/2009 dėl profesinės veiklos sąlygų, Sprendimą 2009/992/ES ir Reglamentą ES Nr. 1213/2010, kuriuose pateikiama sąvokos „darbo santykiai“ apibrėžtis, kuria remiantis galima imtis veiksmų prieš fiktyvų savarankišką darbą, kaip neseniai savo nuomonėje nurodė EESRK⁽¹⁹⁾.

4.1.2.3 Komitetas rekomenduoja vykdyti platesnį Europos socialinį dialogą ir į jį įtraukti visus e. prekybos ir siuntinių pristatymo grandinės dalyvius (teikiančius pardavimo, pašto, logistikos ir transporto paslaugas) atstovaujančius socialinius partnerius, kad būtų galima spręsti klausimus, susijusius su užimtumo ir darbo sąlygomis ir vystymosi perspektyvomis, inovacijomis ir žmogiškųjų išteklių naudojimu.

4.1.2.4 Europos Komisija, padedama Eurofound, turėtų parengti, dviemė ataskaitą dėl užimtumo ir darbo sąlygų šiame sektoriuje ir vystymosi perspektyvų ir pateikti ją EESRK, Europos Parlamentui, Tarybai ir socialiniams partneriams.

4.2 1 veiksmas. Vartotojų informavimas apie siuntinių pristatymo ir grąžinimo tvarką ir susijusias išlaidas

4.2.1 EESRK mano, kad savanoriškai taikomi elgesio kodeksai ir keitimasis gerąja praktika bus patikimas ir įmanomas ES lygmeniu sprendimas tik tuo atveju, jei jam pritaris ir jo laikysis visi suinteresuotieji internetinės prekybos rinkos subjektai ir jei bus vadovaujama Europos teisine sistema, kuri reglamentuoja visus internete išgytų prekių pristatymo aspektus siekiant vienodai apsaugoti vartotojus, smulkius e. prekybos rinkos dalyvius ir MVĮ ir užkrauti jiems pernelyg sunkios naštos.

4.3 2 veiksmas. E. mažmenininkų informavimas apie pristatymo paslaugas

4.3.1 Jei pristatymo paslaugų teikėjams ir e. mažmenininkams bendrai rengiant pagrindinių sąvokų apibrėžtis nedalyvaus vartotojai ir MVĮ atstovai, gali būti neatsižvelgta į vartotojų pasirinkimui svarbius aspektus ir pasiūlyta mažiau galimybių.

4.3.2 ESRK prašo kartu su suinteresuotaisiais subjektais sukurti bendrą, atvirą ir interaktyvią struktūrą, kaip, pavyzdžiui, e. krovinų projekto atveju⁽²⁰⁾.

4.3.3 EESRK prašo Europos Komisijos stebėti, ar interneto platformos valdomos teisingai, taikant objektyvius iš anksto apibrėžtus ir vartotojams palankius kriterijus, atitinkančius EESRK nurodytą teisinę sistemą.

4.4 3 veiksmas. Pristatymo rinkų, pristatymo paslaugų ir kokybės standartų skaidrumas

4.4.1 Muitinės, pašto, mokesčių ir finansų administracinės struktūros, taip pat prekybos sektorius turi padėti išspręsti statistinės sistemos, apimančios išsamius ir palyginamus duomenis apie operacijų grandinę (nuo prekių užsakymo iki tarpvalstybinio siuntinio pristatymo) ir apie su tarpvalstybinio prekių pristatymu susijusius subjektus, trūkumo problemą rinkdamos iš rinkoje dalyvaujančių paslaugų teikėjų svarbius, suderintus ir palyginamus duomenis apie tarpvalstybinius siuntinių srautus, apie universaliųjų paslaugų teikimą, siuntinių grąžinimo ir skundų teikimo tvarką.

4.4.2 Duomenis turėtų būti renkami taikant visiems vienodą metodą, nesukuriant papildomos administracinės naštos ir vengiant veiksmų dubliavimosi. Europos Komisija turėtų įvertinti su Europos kokybės ženklo suteikimu susijusio galimo nebrangaus vienodo dydžio tarpvalstybinių siuntinių draudimo tikslingumą ir sąnaudas.

4.5 4 veiksmas. Siuntinių pristatymo operacijų sąveikumas

4.5.1 Reikėtų, kad pristatymo paslaugų teikėjai ir e. mažmenininkai savanoriškai plėtotų informacinių sistemų tarpusavio sujungimo sprendimus ir atviras sąsajas ir sukurtų veiksmingą pristatymo ir grąžinimo sistemą užtikrindami prieinamą kainą galutiniame pristatymo etape.

4.5.2 Tačiau EESRK pabrėžia, kad šie veiksmai turi būti vykdomi vadovaujantis iš anksto nustatytais sąveikumo kriterijais ir atsižvelgiant į bendrą reguliavimo sistemą.

⁽¹⁹⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 14.

⁽²⁰⁾ 2010–2014 m. e. krovinų projektas, įgyvendintas pagal mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros septintąją programą, kuriame dalyvavo 31 partneris iš 14 šalių ir kurio tikslas sukurti visų logistikoje dalyvaujančių subjektų tinklą įdiegiant interaktyvias ir vartotojams patrauklias interneto platformas. Viena iš rekomendacijų: Europos Komisija turėtų kaip galima greičiau parengti direktyvą ar kitą panašią priemonę, pagal kurią jau dabar būtų įgyvendinamas vieno langelio principas nacionaliniu lygmeniu, kad būtų galima taikyti bendrą pranešimų sistemą, sukurtą e. krovinų srityje.

4.6 5 veiksmas. Geresnė vartotojų apsauga

4.6.1 Komitetas remia Komisijos iniciatyvą suteikti Europos standartizacijos komitetui įgaliojimą nustatyti standartus ir pateikti orientacines gaires, kurios padėtų valstybėms narėms visapusiškai ir suderintai įgyvendinti Direktyvą 2011/83/ES ir skatintų dažniau naudotis alternatyviais ginčų sprendimo mechanizmais dėl siuntinių pristatymo paslaugų pagal direktyvą dėl alternatyvaus ginčų sprendimo 2013/11/ES.

4.6.2 EESRK mano, kad nepakanka skundų problemą spręsti tik remiantis teiginiu, kad „pristatymo paslaugų teikėjai, e. mažmenininkai ir vartotojų asociacijos turėtų (kartu): užtikrinti glaudesnę bendradarbiavimą skundų nagrinėjimo ir vartotojų apsaugos sistemų.“ Komitetas mano, kad šis bendradarbiavimas yra naudingas, jei vykdomas remiantis bendra reguliavimo sistema.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmeti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų (DTT 39 straipsnis, 2 punktas):

1.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

1.6 EESRK rekomenduoja Komisijai, Europos Parlamentui ir Tarybai:

— Europos reguliavimo sistema, įskaitant pašto direktyvas, užtikrinti visiems sektoriaus dalyviams galimybę patekti į bendrą siuntinių pristatymo rinką ir ypatingą dėmesį skirti įperkamu paslaugų universalumo problemai, kuri dažnai kyla atokiose, kalnu, salų ir mažiau palankiose sąlygose esančiose vietovėse;[...].

Balsavimo rezultatai:

Už: 35

Prieš: 67

Susilaikė: 10

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pranešimų apie vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorius teikimo ir skaidrumo

COM(2014) 40 final – 2014/0017 (COD)

(2014/C 451/09)

Pranešėjas: **Edgardo MARIA IOZIA**

Europos Parlamentas, 2014 m. vasario 25 d., ir Taryba, 2014 m. kovo 27 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pranešimų apie vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorius teikimo ir skaidrumo

COM(2014) 40 final – 2014/0017 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK **palankiai vertina** Komisijos pateiktą pasiūlymą dėl reglamento, kuris kartu su glaudžiai susijusiu reglamentu dėl bankų reformos sudarys priemonių rinkinį, skirtą užtikrinti, kad Europos finansų sistema taptų skaidresnė ir atsparesnė vykdant vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorius (VPIFS).

1.2 Tolygesnė informacijos sklaida rinkoje, vykdomų operacijų rizikingumo stebėseną ir neskaidrių bei nereguliuojamų bankinių operacijų apimtį sumažinimas yra rinkai ir visai ekonomikai labai svarbūs aspektai.

1.3 EESRK mano, kad šioje srityje formuluotė „šešėliniai bankai“ yra klaidinanti ir plačiai visuomenei be reikalo sukelia nesusipratimų. **Šešėlinės yra kai kurios bankinės operacijos**, vykdomos bankų ir nebankinių subjektų, o ne patys bankai ar veikiau finansinės įstaigos, nes šioje konkrečioje rinkoje veikiančios operatoriaus dažnai yra ne bankai, o rizikos draudimo fondai, nepriklausomi fondai ir finansų įmonės, kurios specializuojasi pinigų rinkos fonduose ar sudėtingų ir struktūrizuotų investicinių finansinių priemonių srityje. Visi operatoriaus yra žinomi; valstybei nežinomos tik kai kurios nereguliuojamos jų operacijos.

1.4 EESRK pabrėžia šio reglamento svarbą, nes juo sudaromos sąlygos **aiškiai matyti rinkos srautus ir pernelyg didelės rizikos sritis**, o tai rinkos priežiūros institucijoms gali padėti nuolat stebėti padėtį ir imtis prevencinių veiksmų, kad būtų sumažinta veikla, kuri apskritai vertinama kaip pernelyg rizikinga. Dėl šių priežasčių nagrinėjamas reglamentas, viena vertus, atskleidžia rinkai informaciją, kuri valstybei nėra žinoma, kita vertus, suteikia institucijoms papildomą analizės ir informavimo priemonę.

1.5 Ne mažiau svarbus **pakartotinio įkeitimo veiklos**, t. y. laikino patikėtų vertybinių popierių panaudojimo, **reglamentavimas**. Reikalavimas gauti aiškų vertybinių popierių pateiktos sandorio šalies sutikimą padeda išvengti nenumatytos ir sutartyje nenurodytos rizikos prisiėmimo. Sandorio šalies rizika tampa esminiu vertinimo elementu, kuris pašalina arba bent stipriai sumažina nelabai patikimų operatoriaus veiklos galimybes. Visa tai apskritai yra naudinga bendram sistemos atsparumui ir rinkoje pagrindinę veiklą vykdančioms subjektams.

1.6 Atsižvelgdamas į visas Komisijos pradėtas iniciatyvas siekiant sugrąžinti finansų sistemą prie savo esminės funkcijos – būti ekonomikos ir namų ūkių bei įmonių gerovės stimuliu, EESRK mano, kad atėjo laikas Europoje paskelbti plataus užmojo **Socialinį paktą už tvarų finansavimą**, kuris paskatintų visus suinteresuotuosius subjektus dalyvauti tikslų ir priemonių persvarstymo procese. Smarkus bankų reputacijos kritimas, kurį rodo daugybė pastaraisiais metais atliktų apklausų ir tyrimų, turėtų paskatinti visus dalyvius atversti naują lapą ir tapti atviresniais visuomenei. Namų ūkiai, įmonės, piliečiai, darbuotojai ir plačioji visuomenė reikalauja veiksmingos ir patikimos finansų sistemos, kuri padėtų užtikrinti vystymąsi ir užimtumą ir kurioje daug dėmesio būtų skiriama investicijų socialiniams padariniams ir poveikiui aplinkai.

1.7 EESRK pripažįsta Komisijos pastangas tesėti savo duotą pažadą pateikti 48 teisėkūros priemonės, įtrauktas į naujų teisės aktų leidimo darbo programą ir, be abejonės, Vidaus rinkos generalinio direktorato labai sudėtingomis aplinkybėmis atlikto darbo kokybę ir kiekybę. Pagrindiniai taikyti principai – pusiausvyra ir veiksmingumas. EESRK mano, kad šioje srityje Komisijos veikla buvo itin sėkminga, ir jis ją teigiamai vertina, ypač Komisijos pripažinimą, kad būta rimtų „reglamentavimo spragu,[...] tokių trūkumų kaip neveiksminga priežiūra, neskaidrios rinkos ir pernelyg sudėtingi produktai“.

1.8 EESRK laikosi nuomonės, kad priėmus reglamentą labai sumažės reguliacinio arbitražo rizika, ir ragina Komisiją toliau siekti tikslo **kuo labiau sumažinti Europos finansų sistemos periferinėje dalyje atliekamas nereguliuojamas operacijas**.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Pasiūlymu siekiama didinti vertybinių popierių išsigijimo finansavimo sandorių (VPIFS⁽¹⁾) skaidrumą, visų pirma trijose pagrindinėse srityse:

- su VPIFS susijusios sisteminės rizikos stebėseną: reglamento pasiūlyme reikalaujama, kad duomenys apie visas VPIFS būtų perduoti į centralizuotą duomenų bazę. Tai leistų priežiūros institucijoms geriau nustatyti bankų ir šešėlinės bankininkystės subjektų ryšius ir išaiškinti kai kurias pastarųjų lėšų kaupimo operacijas;
- informacijos atskleidimas investuotojams, kurių turtas naudojamas VPIFS: remiantis pasiūlymu, investicijų fondų ir kitų panašių organizacijų atliktos VPIFS operacijos turi būti aprašytos išsamiose ataskaitose. Tai leistų padidinti skaidrumą investuotojams, kurie galės priimti geriau pagrįstus investicinius sprendimus;
- pakartotinio įkeitimo veikla: reglamente numatoma didinti finansinių priemonių pakartotinio įkeitimo (bet kokio gavėjo gautos užtikrinimo priemonės išpareigojimo nevykdymo atveju naudojimo savo tikslais) skaidrumą nustatant būtiniausias sąlygas, kurias turi įvykdyti sandorių šalys, įskaitant rašytinį susitarimą ir iš anksto gautą sutikimą dėl pakartotinio įkeitimo. Tai padėtų užtikrinti pakartotinio įkeitimo vykdymą tik gavus klientų arba sandorio šalių sutikimą. Be to, pastarieji priims sprendimus remdamiesi aiškia informacija dėl tokios operacijos galimos rizikos.

3. Išanga

3.1 Kartu su pasiūlymu dėl ES bankininkystės sektoriaus struktūrinės reformos Komisija taip pat pasiūlė papildomų priemonių, kuriomis siekiama didinti vertybinių popierių išsigijimo finansavimo sandorių (VPIFS) skaidrumą ir neleisti bankams apeiti tam tikrų reguliavimo nuostatų perkeliant tokią veiklą į šešėlinės bankininkystės sektorių. Tai vienas svarbiausių Komisijai susirūpinimą keliančių klausimų.

3.2 Vertybinių popierių išsigijimo finansavimo sandoriai (VPIFS) apima įvairių rūšių sandorius, turinčius panašų ekonominį poveikį. Pagrindiniai VPIFS yra vertybinių popierių skolinimo ir atpirkimo sandoriai.

3.3 Vertybinių popierių skolinimas – tai sandoris, kurį sudaryti daugiausia skatina konkrečių vertybinių popierių paklausa rinkoje ir kuris naudojamas, pavyzdžiui, pardavimo arba atsiskaitymo tikslais. Atpirkimo ir atvirkštiniai atpirkimo sandoriai paprastai būna pagrįsti būtinybe saugiai pasiskolinti ar paskolinti pinigų. Ši praktika apima finansinių priemonių pirkimą ir pardavimą už grynuosius pinigus, kartu iš anksto susitariant ateityje konkrečią dieną atpirkti ir parduoti šias finansines priemones už susitartą kainą.

3.4 Fondų valdytojai VPIFS naudoja siekdami gauti papildomų pajamų arba papildomą finansavimą. Pavyzdžiui, atpirkimo sandoriais dažnai siekiama surinkti pinigų naujoms investicijoms. Tačiau kartu šios operacijos sukelia naujų tipų riziką, pavyzdžiui, sandorio šalies riziką ir likvidumo riziką. Paprastai fondui skiriama tik dalis papildomų pajamų, tačiau fondo investuotojams tenka prisiimti visą sandorio šalies riziką. Todėl šių operacijų vykdymas gali žymiai pakeisti rizikos ir grąžos santykį.

3.5 Pasiūlymo dėl Europos bankininkystės sektoriaus struktūrinės reformos ir šio priemonių rinkinio ryšys yra aiškus. Komisijos pasiūlymu dėl Europos bankininkystės sektoriaus struktūrinės reformos būtų uždrausta arba apribota tam tikra bankų veikla. Vis dėlto laukiami rezultatai gali būti riboti, jeigu reguliuojamos bankinės grupės tokią veiklą perves į šešėlinį bankininkystės sektorių, kuriame mažesnės prižiūrėtojų kontrolės galimybės.

(¹) Angl. *Securities financing transactions*.

3.6 Finansinio stabilumo taryba (FST) pabrėžė, kad nevaldomas šešėlinės bankininkystės subjektų žlugimas gali sukelti sistemine riziką tiek tiesiogiai, tiek ir savo ryšiais su reguliuojama įprasta bankų sistema.

3.7 FST taip pat nurodė, kad pernelyg griežtas bankų reguliavimas gali paskatinti tam tikrą bankinę veiklą perkelti į šešėlinės bankininkystės sistemą⁽²⁾.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl reglamento dėl vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorių duomenų teikimo ir skaidrumo, kuriuo, kartu su reglamentu dėl struktūrinės bankų reformos, siekiama didinti bankų sistemos atsparumą bei operacijų skaidrumą ir šalinti galimas krizes, neužkraunant papildomos naštos piliečiams.

4.2 Todėl ši EESRK nuomonė yra glaudžiai susijusi su anksčiau parengta nuomone dėl struktūrinės reformos reglamento.

4.3 EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija pripažino, jog dar prieš finansų krizę būta rimtų „reglamentavimo spragų, [...] tokių trūkumų kaip neveiksminga priežiūra, neskaidrios rinkos ir pernelyg sudėtingi produktai“. Būtent šiuos argumentus EESRK pradėjo naudoti nuo pat finansų krizės pradžios ragindamas imtis skubių įsikišimo priemonių. Deja, Komisija neatkreipė dėmesio į išpėjimus ir rekomendacijas, kurios galėjo užkirsti kelią galimoms problemoms.

4.4 EESRK gerai supranta, kad veikiančios ekonominės jėgos, agresyvus lobizmas ir dideli interesai krizei prasidėjus bandė išvengti būtinų ir skubių priemonių arba jas sulėtinti. Nepaisant visko, išskyrus keletą neremtinų sprendimų, Komisija parengė rinkinį priemonių, kurios buvo paskelbtos po to, kai buvo išleistos Jacques de Larosière vadovaujamos komisijos ir Erkki Liikanen pirmininkaujamos aukšto lygio grupės ataskaitos.

4.5 Komitetui malonu pagirti Europos Komisijos narį Michel Barnier už išsipareigojimą laikymąsi ir visą Vidaus rinkos generalinį direktoratą, kuris yra atsakingas už pasiūlymus dėl finansų sektoriaus reguliavimo, už visą nepriekaištingai atliktą darbą ir numatytų nuoseklių bei glaudžiai tarpusavyje susijusių priemonių rinkinį, kuris sudaro puikios kokybės ir neabejotino veiksmingumo teisinę bazę. Šių teisėkūros iniciatyvų bendras poveikis leis laipsniškai pašalinti priežastis, sukėlusias pastarųjų metų finansines krizes.

4.6 EESRK visada pritarė pozicijai, kad būtina gerai veikianti, į realiosios ekonomikos rėmimą orientuota finansų sistema, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ, socialinės ekonomikos stiprinimui ir darbo vietų kūrimui. Kredito sektoriui tenka itin svarbus vaidmuo suteikti paslaugą visuomenei ir vėl tapti realios ekonomikos varomąja jėga ir stimulu visiškai suvokiant socialinę atsakomybę, kuri turi būti užtikrinta.

4.7 EESRK mano, kad finansinių įstaigų ir piliečių santykiams neatidėliotinai reikia radikalių pokyčių. Būtina sustabdyti smarkų pasitikėjimo bankais ir kitais subjektais kritimą, nes jis gali padaryti nepataisomos žalos ekonominei ir socialinei plėtrai.

4.8 Atsižvelgdamas į daugelį kartų išdėstytą poziciją dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo, EESRK ragina Europoje paskelbti „**Socialinį paktą už tvarų finansavimą**“, kuris paskatintų visus suinteresuotuosius subjektus dalyvauti veiksmingos, atsparios, skaidrios ir į savo veiksmų ekologinį ir socialinį poveikį atsižvelgiančios finansų sistemos nustatymo procese.

4.9 EESRK tvirtai remia Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama, viena vertus, pašalinti reguliacinio arbitražo riziką, antra vertus, išvengti veiklos perkėlimo į mažai reguliuojamas sritis, kaip antai „šešėlinę bankininkystę“, kurioje nesilaikoma nustatomų vis griežtesnių teisės aktų nuostatų.

4.10 Šioje srityje parengtose nuomonėse⁽³⁾ EESRK aiškiai išdėstė savo poziciją, pagal kurią siekiama kiek įmanoma sumažinti finansų sektoriaus nereguliuojamas sritis.

⁽²⁾ OL C 170, 2014 6 5, p. 55 p.

⁽³⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 42, OL C 177, 2014 6 5, p. 55 ir nuomonė „ES bankų struktūrinė reforma“ (dar nepaskelbta).

4.11 Rengdama pasiūlymą dėl reglamento Komisija atsižvelgė į būtinybę kiek įmanoma sumažinti finansų sistemai tenkančias papildomas išlaidas ir šiuo tikslu nurodė galimus sprendimus infrastruktūros srityje, pavyzdžiui, duomenų saugyklos, ir reglamente 648/2012 nustatytose procedūrose, skirtose užtikrinti išvestinių finansinių priemonių sandorių skaidrumą. EESRK pritaria šiam metodui, rodančiam Komisijos dėmesį operatoriams ir galutiniams klientams, kurie veikiausiai turėtų padengti papildomas išlaidas, susijusias su šio reglamento nuostatomis.

4.12 EESRK mano, kad finansinis stabilumas – kylantis dėl didesnio skaidrumo vykdant veiklą, kuriai taikomas šis reglamentas, kaip antai vertybinių popierių įsigijimo finansavimo operacijas, kitas lygiavertes finansavimo struktūrines priemones ir pakartotinį įkeitimą, – būtų veiksmingai padidintas, kartu užtikrinant didesnę visos sistemos ir atskirų operatorių bendrą atsparumą. Visų sandorio šalių, veikiančių finansų rinkose, įtraukimas garantuoja išsamią informaciją apie tikrąjį sandorių pobūdį ir rizikos profilius, kuriuos prisiima atskiri operatoriai.

4.13 Dėl minėtų priežasčių šis reglamentas yra iš esmės svarbus siekiant veiksmingiau taikyti reglamentą dėl bankų sistemos struktūrinės reformos, kuris skirtas bankininkystės veiklą vykdančioms įmonėms, kurios yra pakankamai didelės, kad būtų laikomos potencialiai galinčiomis kelti sisteminę riziką. Be to, tai sumažina galimybę nuspręsti veiklą perkelti į nereguliuojamas finansų sistemos sritis.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Pasiūlymu siekiama didinti vertybinių popierių įsigijimo finansavimo sandorių (VPĮFS) skaidrumą, visų pirma trijose pagrindinėse srityse:

5.1.1 su VPĮFS susijusios sisteminės rizikos stebėseną: reglamento pasiūlyme reikalaujama, kad duomenys apie visas VPĮFS būtų pateikti į centralizuotą duomenų bazę. Tai leistų priežiūros institucijoms geriau nustatyti bankų ir bendrai šešėlinei bankininkystei priskiriamų subjektų ryšius ir išaiškinti kai kurias pastarųjų lėšų kaupimo operacijas.

5.1.1.1 EESRK mano, kad tokie veiklos metodai padės priežiūros institucijoms veiksmingiau stebėti su VPĮFS susijusią riziką bei poveikį ir, jeigu būtina, užtikrinti tikslingą ir savalaikį įsikišimą.

5.1.1.2 EESRK abejoja, ar pasiūlymus duomenis saugyklose laikyti mažiausiai dešimti metų yra tinkamas. Pavyzdžiui, reglamentas dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių nustatytas įpareigojimas duomenis saugoti penkerius metus.

5.1.2 informacijos atskleidimas investuotojams, kurių turtas naudojamas VPĮFS: remiantis pasiūlymu, reikalavimu teikti išsamias ataskaitas apie VPĮFS operacijas galima investuotojams užtikrinti didesnę skaidrumą dėl tokias operacijas vykdančių investicinių fondų ir kitų lygiaverčių finansavimo įmonių. Tai leistų investuotojams priimti geriau pagrįstus sprendimus.

5.1.3 pakartotinio įkeitimo veikla: reglamente numatoma didinti finansinių priemonių pakartotinio įkeitimo (bet kokio gavėjo gautos užtikrinimo priemonės išipareigojimo nevykdymo atveju naudojimo savo tikslais) skaidrumas nustatant būtinausias sąlygas, kurias turi įvykdyti sandoriu šalys, įskaitant rašytinį susitarimą ir iš anksto gautą sutikimą dėl pakartotinio įkeitimo. Tai padėtų užtikrinti, kad pakartotinis įkeitimas galėtų būti vykdomas tik gavus klientų arba sandorio šalių sutikimą. Be to, pastarieji priims sprendimus remdamiesi aiškia informacija dėl tokios operacijos galimos rizikos.

5.1.3.1 Nuo įmonės „Lehman Brothers“ žlugimo 2008 m. skaidrumas ir „duomenų kultūros“ nuolat buvo įtrauktas į finansinių rinkų darbotvarkę. EESRK visiškai pritaria šiai tendencijai ir visapusiškai remia Komisijos siūlomame mechanizme įtvirtintą skaidrumą ir investuotojo, turinčio duoti aiškų sutikimą dėl kiekvienos operacijos pakartojimo, dalyvavimą.

5.2 Finansų rinkos yra pasaulinės, todėl šešėlinės bankininkystės subjektų keliamos sisteminės rizikos ir veiklos klausimas turi būti koordinuotai sprendžiamas tarptautiniu lygmeniu. EESRK mano, kad būtina stiprinti bendradarbiavimą su labiausiai susijusių trečiųjų šalių institucijomis, siekiant susitarti dėl bendros strategijos ir nuoseklių bei galimai lygiaverčių priemonių.

5.3 EESRK mano, kad pasiūlymas atitinka „Finansinio stabilumo tarybos rekomendacijas. 2013 m. rugpjūčio mėn. Finansinio stabilumo taryba patvirtinto 11 rekomendacijų, skirtų šalinti vertybinių popierių skolinimo ir atpirkimo sandoriams būdintą riziką. Siūlomas reglamentas dera su keturiomis iš šių rekomendacijų (Nr. 1, 2, 5 ir 7), susijusių su vertybinių popierių įsigijimo finansavimo rinkų skaidrumu, investuotojams teikiama informacija ir pakartotiniu įkeitimu.

5.4 EESRK mano, šiuo reglamentu finansų sistemai nustatomos finansinės išlaidos nėra pernelyg didelės, tačiau prisideda prie kitų administracinių ir valdymo išlaidų, nustatytų kitais teisės aktais. EESRK pabrėžia riziką, kad šios išlaidos bent jau iš dalies gali būti perleistos namų ūkiams ir įmonėms. Tai reiškia, kad finansų sistema bus brangesnė vartotojams arba sumažės bankų pelnas, o tai yra nepageidautina, atsižvelgiant į jau ir taip sudėtingą Europos kreditų sistemos padėtį.

5.5 Komitetas pabrėžia, kad svarbu KIPVPS (kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektus) ir AIFV (alternatyvaus investavimo fondų valdytojus) įtraukti operacijų atskleidimo savo ataskaitose prievoles, kaip numatyta Direktyvoje 2009/65/EB, kurioje galiojantys teisės aktai išdėstomi nauja redakcija, ir Direktyvoje 2011/61/EB.

5.6 Kitas svarbus klausimas yra susijęs su sankcijų sistema, kuri turi būti ne tik veiksminga, proporcinga ir atgrasanti, bet ir taikyti tam tikras būtiniausias priemones. Valstybės narės turi teisę sugriežtinti administracines nuobaudas, taip pat baudžiamąsias sankcijas už itin sunkius pažeidimus. Tokiu atveju jos privalo užtikrinti, kad nacionalinės institucijos, EVPRI (Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija) ir Komisija keistųsi informacija.

5.7 Komitetas pažymi, kad, kaip ir reglamente dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, 24 straipsnis dėl sprendimų skirti administracines sankcijas skelbimo palieka pernelyg daug veiksmų laisvės kompetetingoms institucijoms, kurios tuos pačius pažeidimus gali vertinti skirtingai. Skirtingų šalių kompetentingų institucijų vertinimo skirtumai gali būti dar didesni. Kaip konkrečiai būtų galima įvertinti finansų rinkų stabilumui keliamą grėsmę?

5.8 EESRK mano, jog svarbu į pasiūlymą įtraukti lygiavertiškumo principą, kuris yra numatytas reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių 13 straipsnyje, ir prašo Komisijos tai atlikti.

5.9 Nors EESRK teigiamai vertina šiame reglamente numatytų deleguotų teisės aktų ribotą taikymo sritį ir tinkamumą, jis yra susirūpinęs dėl to, nėra nustatytas šio delegavimo terminas. EESRK primena, kad šiuo klausimus jis daug kartų yra pareiškęs abejonių.

5.10 EESRK pritaria visoms 15 straipsnio nuostatomis, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad reikėtų bent jau konkrečiai įvardyti kai kuriuos lygiavertiškus alternatyvius mechanizmus, pabrėžiant galimus sandorio šalių ginčus, susijusius su ne parašu pagrįstos sistemos, pavyzdžiui, registravimo telefonu ir elektroninio sertifikavimo, veiksmingumu ir lygiavertiškumu.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija“

(COM(2014) 86 final)

(2014/C 451/10)

Pranešėjas: **Paulo BARROS VALE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo plėtojant pakrančių ir jūrų turizmą strategija“

COM(2014) 86 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 189 nariams balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina šį komunikatą, kaip ir ankstesnius 2010 m. ir 2012 m. komunikatus, nes mano, kad jame nurodytos iniciatyvos, kuriomis galima prisidėti prie pakrančių ir jūrų turizmo plėtojimo, yra svarbios.

1.2 Žinodamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nustatytas ribas, EESRK pritaria Komisijos komunikate numatytoms priemonėms. Tačiau jis vis dėlto norėtų pateikti keletą rekomendacijų ir išpėjimų, kad prisidėtų prie pažangaus, tvaraus ir integracinio pakrančių ir jūrų turizmo augimo, kaip rekomenduojama strategijoje „Europa 2020“.

1.3 Europa turi tinkamai naudotis savo gamtiniais ištekliais ir reklamuoti patraukliausias savo vietas, kuriose pakrančių ir jūrų vietovių gamta ir teritorijų planavimas dera tarpusavyje. Kadangi pakrantės yra ypatingai svarbios strateginiu, ekonominiu ir socialiniu požiūriu, priemonės šių vietovių problemoms spręsti turi būti įgyvendinamos pagal integruotą tvaraus vystymosi politiką, kuri teritorijų planavimui, atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo pusiausvyrai ir kitai pakrančių veiklai bei miestų planavimo taisyklėms teikia ypatingą svarbą. Nederėtų nuvertinti dabartinio ir būsimo, neretai destruktivaus klimato kaitos poveikio daugeliui pakrančių vietovių su besitraukiančiomis pakrantėmis, prisitaikymui prie jo prireiks ilgalaikių ir esminių pokyčių.

1.4 Kaip jau ankščiau minėta, EESRK primena idėją įsteigti Europos turizmo agentūrą, kurioje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai, pavyzdžiui, turizmo konfederacijos, turizmo regionai, už turizmą atsakingos valdžios institucijos ir šio sektoriaus profesinės sąjungos. Toks organas galėtų tapti Europos reklamos pasaulyje varomąja jėga.

1.5 Galbūt jau atėjo laikas suformuoti tinkamą bendrą turizmo politiką, kuria, išsaugant nacionalinę autonomiją, į šį sektorių būtų žvelgiama iš bendros perspektyvos kuriant sinergijas ir koordinuojant valstybių narių politiką. Kiekvienais metais pasigirsta pavienių idėjų, kurios nebūna įgyvendinamos dėl koordinavimo ir bendros turizmo strategijos nebuvimo; tokia strategija galėtų reklamuoti Europos tradicinių ir netradicinių lankytinų vietų, istorinio paveldo ir gastronomijos prekės ženklą kartu kovojant su kartais pasirodančia neigiama reklama.

1.6 Reikėtų išnaudoti masinio turizmo augimo, kurį labai paskatino pigių skrydžių oro transporto bendrovių atsiradimas, galimybes sukuriant arba propaguojant transporto tinklus, susiejančius oro transporto bendrovių aptarnaujamas vietas su kitomis, atokesnėmis vietovėmis, tokiu būdu užtikrinant regiono nuoseklumą įtraukiant labai atokiais vietas į turistinius maršrutus, kad jos taptų patrauklios turistams ir vienos kelionės metu būtų galima suderinti apsilankymą ir miestuose, ir pakrančių vietovėse. Siekiant skatinti judumą, būtina informaciją apie esamas jungtis pateikti vienoje vietoje. EESRK pabrėžia, jog būtina nedelsiant persvarstyti teisės aktus dėl vizų išdavimo, kad turistams ne iš Europos šalių, visų pirma iš Kinijos ir kitų besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių, keliauti būtų paprasčiau.

1.7 Puikias gamtines sąlygas turinčios atokios vietovės, ypač Europos šiaurėje, nusipelno ypatingo dėmesio; reikėtų supaprastinti susisiekimą, sukurti infrastruktūrą, komunikacijų ir *wi-fi* tinklus, kurie pritraukia turistų ir padeda bendruomenėms išgyventi.

1.8 Būtina tinkamai valdyti turistinius uostus, nes trūksta informacijos apie prieplaukas ir apie tai, kaip uostai yra sujungti, todėl apsunkinama prieiga jachtoms ir kruiziniais laivams. Tai, kad uostai valdomi netinkamai, kliudo turizmo plėtojimui ir prekių bei asmenų judėjimui. Siekdamą pašalinti esamus trūkumus, šį klausimą Komisija galėtų nagrinėti iš bendrosios rinkos ir laisvo judėjimo politikos perspektyvos.

1.9 Eksponentinis kruizų turizmo augimas sukūrė naujas aplinkybes, kurių poveikį dar reikia tinkamai išanalizuoti. Nors tai, kad daugiau turistų atvyksta į kai kuriuos uostus, yra svarbu pakrančių vietovių vystymuisi, būtina kaip įmanoma sumažinti neigiamą poveikį, kurį šioms vietovėms gali daryti lankytojų srautai piko metu. Reikalingas tinkamas pasirengimas spręsti vandens ir oro užterštumo pavojus dėl didelių kruizinių laivų naudojamų degalų ir pavojus aplinkai dėl tūkstančių turistines vietas lankančių žmonių problemas. Siekiant išvengti, kad kruizinių laivų keleiviai atvyktų vienu metu kartu su kitais turistais, kurie savo kelionę galėtų suplanuoti kitu dienos metu, reikia dėti pastangas ir su vietos turizmo administracija koordinuoti informaciją apie šių laivų įplaukimo uostus.“

1.10 Siūlomas žingsnis atlikti tyrimą dėl mokymo poreikių ir EURES portale parengti „mėlynųjų darbo vietų“ skiltį yra svarbus, tačiau nemažiau svarbu yra ir tai, kad Komisija tai plačiai reklamuotų ir geriau informuotų valstybes nares apie būtinybę atsižvelgti į šio tyrimo rezultatus įgyvendinant nacionalinę mokymo politiką. Remtinos mokymo iniciatyvos, kurios turėtų būti skirtos ne tik turizmo srities įmonių ir institucijų darbuotojams, bet ir šio sektoriaus darbdaviams, turėtų apimti ne tik turizmo paslaugų kokybės gerinimo klausimus, bet ir Europos kaip atostogų vietos reklamavimo temą. Reikia pabrėžti, kad apie turizmo, Europos paveldo ir aplinkos svarbą reikėtų pradėti informuoti nuo privalomo mokyklinio amžiaus, kad jauni žmonės tai išmanytų nuo mažų dienų.

1.11 Be to, kalbant apie kruizus, Europa turi atidžiai stebėti kruizus organizuojančių bendrovių įdarbinimo politiką. Šiame augančiame sektoriuje, turinčiame didelį užimtumo potencialą, Europos jaunimo darbas gali ir turi būti apsaugotas.

1.12 EESRK dar kartą pabrėžia, kad labai svarbios kai kurios nuostatos, galinčios padėti įveikti iššūkius, su kuriais susiduria turizmo, ypač pakrančių ir jūrų turizmo, sektorius, pavyzdžiui:

- Europos platformos, teikiančios visą informaciją apie kelių, geležinkelių, jūrų ir oro jungtis propagavimas: su turistų srautu susiję judumo sunkumai trukdo labai atokių, didelį turizmo potencialą turinčių regionų, visų pirma Europos šiaurėje, vystymuisi dėl informacijos apie esamą susisiekimą trūkumo, susisiekimo koordinavimo sunkumų ar net susisiekimo nebuvimo;
- gamtos, tvaraus, socialinio, jūrų, kultūros ir sporto turizmo, verslo kelionių, sveikatingumo ir terapinio turizmo, istorinio, religinio ir gastronominio turizmo propagavimas;
- paskatos senjorų, neigaliųjų, riboto judumo arba specialiųjų poreikių turinčių asmenų turizmui;
- Europos kultūros palikimo ir unikalaus paveldo, kuris ją išskiria iš kitų regionų, pripažinimas; reikėtų apsaugoti šį paveldą ir reklamuoti jį kaip puikią lankytiną vietovę;
- didelis dėmesys saugumo, kurį Europa gali pasiūlyti savo lankytojams, kai jie keliauja arba čia lankosi, skatinimui ir vandens kokybei bei maisto saugai, medicininei, farmacinei ir stacionariajai sveikatos priežiūrai, asmens saugumui, pagarbai žmogui ir jo pagrindinėms teisėms.

1.13 EESRK pritaria, kad reikėtų atlikti tyrimą dėl turistų, kurie lankosi Europoje arba ketina joje apsilankyti, prioritetų. Tyrimas parodytų, kas turistams (ne)patiko, ir nurodytų priežastis, kodėl jie (ne)norėtų grįžti ir kodėl galbūt rinktųsi kitus regionus, o ne Europą. Šis tyrimas, kurio rezultatus turėtų skleisti įvairūs kelionių organizatoriai, uostai ir prieklauskos, turistų asociacijos ir institucijos, vyriausybės ir Europos institucijos, suteiktų informacijos apie turistų elgesį ir savybes; ji reikalinga norint paremti sprendimų priėmimo procesą ir parengti bendras šio sektoriaus vystymo strategijas.

1.14 EESRK taip pat ragina, diskutuojant apie turizmą ir priemones, kurių reikėtų imtis, susieti jūrų, pakrančių ir upių turizmą, pasinaudojant upių ir upių žiočių teikiamais privalumais ir papildant pakrančių veiklą. Pasinaudojant upių vietovių teikiamomis galimybėmis būtų galima kurti naujus produktus, pavyzdžiui, gastronominius kruizus, kaimo ir ekologinį turizmą, o upių žiotys turi nuostabų kraštovaizdį ir mokomąją vertę, ten galima stebėti paukščius ir biologinę įvairovę, kuri yra išskirtinis tokių vietovių bruožas.

2. Įžanga

2.1 Po 2010 m. komunikato⁽¹⁾, kuriame buvo paskelbta tvaraus pakrančių ir jūrų turizmo strategija, ir 2012 m. komunikato „Mėlynasis augimas. Tvaraus jūrų ir jūrininkystės sektoriaus augimo galimybės“⁽²⁾, šiame komunikate ypatingai daug dėmesio skiriama vienam iš penkių mėlynosios ekonomikos sektorių, kuriam reikalinga prioritetinė intervencija – pakrančių ir jūrų turizmui.

2.2 Šis sektorius jau buvo pripažintas svarbia vertės grandine, kuri gali skatinti tvarų augimą ir kurti darbo vietas. Pakrančių ir jūrų turizmas yra didžiausias jūrinės veiklos sektorius Europoje, kuriame dirba 3,2 mln. žmonių, beveik pusė iš jų – jaunimas. 183 mln. eurų bendrosios pridėtinės vertės sukuriantį sektorių daugiausia sudaro labai mažos įmonės ir MVĮ; būtent čia veikia daugiau nei trečdalis visų, su turizmu susijusių, Europos įmonių.

2.3 Komunikatu siekiama įvardyti šio sektoriaus uždavinius, visų pirma: veiklos rezultatų ir konkurencingumo gerinimas gilinant žinias, paklauskos nepastovumo ir sektoriaus susiskaidymo problemų sprendimas, įgūdžių ir inovacijų skatinimas, tvarumo stiprinimas sprendžiant aplinkos problemas, novatoriškos, tvarios ir kokybiškos paklauskos propagavimas ir geografinių kliūčių, pavyzdžiui, salų ir atokumo, pavertimas galimybėmis.

2.4 Jame taip pat nagrinėjami klausimai, susiję su ES finansavimo naudojimu ir ES politikos sričių, turinčių įtakos pakrančių ir jūrų turizmui, integracija.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Mėlynasis augimas, apimantis tradicinius, besivystančius ir naujus sektorius, yra sudėtingas ir platus užmojo uždavinys, kurio reikia imtis taikant kompleksinį požiūrį. Plėtojant pakrančių vietas reikia atsižvelgti į įvairių susijusių sektorių interesus nepamirštant aplinkos klausimų, o ypatingą dėmesį reikėtų skirti teritorijų ir jūrų planavimo aspektams, kurie lemia turizmo produktų pasiūlą. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šiam klausimui spręsti reikalingas keletą sektorių apimantis požiūris, nes neužtikrinus žemėnaudos ir neapsaugojus aplinkos neįmanoma plėtoti nei pakrančių, nei jokio kito turizmo. Atsinaujinančiųjų šaltinių energijos naudojimo svarba yra akivaizdi ir tai turi būti aktyviai propaguojama. Tačiau reikia atkreipti ypatingą dėmesį į infrastruktūros vietą, kad nebūtų pamirštas jūrų turizmo plėtojimas. Reikėtų vengti branduolines elektrines statyti turistinėse vietovėse.

Pakrantėse reikia rasti dinamišką pusiausvyrą, nes oro sąlygos ir žmogaus veikla yra nuolatinių permainų šaltiniai. Gamtos išteklių yra ekonomikos pagrindas ir kartu su inovacijomis jie turėtų būti laikomi pažangaus, socialiniu požiūriu integracinio augimo ramsčiais.

3.2 Pagrindinės turizmo sektoriaus problemos neišsprendžiamos metų metus: poreikis įveikti sezoninių svyravimų iššūkius, mažų garantijų, žemės kvalifikacijos darbo vietos (ypač jaunimui), naujų, novatoriškų produktų trūkumas ir sunkumai gauti finansavimą, visų pirma labai mažoms įmonėms ir MVĮ. Todėl labai svarbu sukurti Europos politinę turizmo plėtojimo sistemą, suformuoti tikrą Europos turizmo politiką, kuri koordinuotų vystomąsias strategijas nepažeidžiant valstybių narių laisvės formuoti savo nacionalinę politiką.

⁽¹⁾ COM(2010) 352 final – EESRK nuomonė OL C 376, 2011 11 22, p. 44.

⁽²⁾ COM(2012) 494 final – EESRK nuomonė OL C 161, 2013 6 6, p. 87.

3.3 Sprendžiant sezoninių svyravimų klausimą pakrančių ir jūrų turizmo srityje, reikia pasiūlyti naujų produktų naujiems vartotojams pritraukti, visų pirma ne sezono metu. Vienas iš būdų padidinti turistų skaičių ne sezono metu ir tokiu būdu sudaryti sąlygas gyventojams pasilikti nuo turizmo priklausomuose regionuose galėtų būti naujų turizmo produktų senjorams arba nepalankesnėje padėtyje esantiems žmonėms sukūrimas išnaudojant jūrų turizmo potencialą, ar tai būtų plaukiojimas pramoginiais laivais (buriavimas, motorinės valtys), jūrų sporto šakos (burlaivių, burlenčių, jėgos aitvarų, banglenčių, plaukimo lentų (angl. *bodyboarding*) sportas, irklavimas, baidarių sportas, vandenslydis, motorinių valčių sportas, sportinė žvejyba, povandeninė žūklė ir nardymas, įskaitant nardymą po laivų nuolaužas), ar kelionės keleiviniais laivais ir kruizai, vystant sveikatingumo centrų arba su golfu susijusį turizmą. Parama naujų, į turizmą orientuotų pramonės šakų, kurios naudoja pakrančių vietovių produktus, vystymui, visų pirma itin atokiose vietovėse, ir visuotinė prieiga prie plačiajuosčio ryšio tinklų galėtų padėti įveikti sezoninius svyravimus ir į šias vietas pritraukti jaunų žmonių.

3.4 Kai kurias iš šių nelabai tradicinės jūrinės veiklos rūšių jau plačiai išplėtojo vietos sporto klubai, kurių praktinė patirtis galėtų būti labai naudinga. Parama jūrų turizmui turėtų būti konkreti ir reguliuojama; reikėtų sukurti naują ir modernizuoti esamą infrastruktūrą, taip pat suteikti naujų galimybių užsiimti tokia veikla, nes ji yra labai patraukli netradicinėms visuomenės grupėms.

Jūrų ir pakrančių turizmas kai kuriose vietovėse yra susijęs su upių turizmu. Šios glaudžios sąsajos nederėtų pamiršti; rekomenduojama parengti bendras vystomąsias strategijas. Šiuo požiūriu plaukiojimas pramoginiais laivais yra veiklos rūšis, kurią reikėtų stiprinti sukūriant naujų produktų, kurie išnaudotų tiek jūrinės, tiek upių veiklos potencialą.

3.5 Turizmo negalima atsieti nuo kitų sektorių, nes jam poveikį daro keletas ES politikos sričių, visų pirma, transporto, užimtumo, švietimo, aplinkos, inovacijų, saugos, vartotojų ir kt. politika. Šias problemas reikėtų spręsti taikant kompleksinį požiūrį, nes kitų politikos sričių priemonės daro tiesioginį poveikį šio sektoriaus veiklos rezultatams.

3.6 Kadangi Komisija nėra įgaliota imtis tiesioginių priemonių turizmo sektoriuje, ji gali išspręsti keletą jos kompetencijos sričiai tenkančių problemų, susijusių su bendrosios rinkos skatinimu, visų pirma laisvu asmenų ir prekių judėjimu ir bendrosios rinkos kūrimo tikslais, spręsdama klausimus, aktualius ne vien turizmo sektoriui ir darančius poveikį kitoms sritims, kuriose imtis priemonių yra ne tik įmanoma, bet ir pageidautina.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Informacija apie turizmo sektorių yra gana nenuosekli, todėl sudėtinga atlikti tyrimus ir vertinimus, nes arba trūksta duomenų, arba konkrečių rodiklių, kurie leistų palyginti. EESRK palankiai vertina ketinimą ištaisyti šį trūkumą, tačiau nurodo, kad nuo 2010 m. komunikato paskelbimo, kai ši problema buvo įvardyta, padaryta labai nedidelė pažanga.

4.2 Komisijos pastangos skatinti kokybišką turizmą, kurį Europa gali pasiūlyti, gali padėti sumažinti sezoninius svyravimus ir susijusias socialines ir ekonomines problemas. Europa susiduria su naujų lankytinų vietų konkurencija besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, kurios siūlo patrauklias nedideles kainas, tačiau ne tokį pat saugumo lygį ir kultūros turtą. Europos, kaip turistinio regiono, reklama turėtų pabrėžti išskirtinę kokybę ir didžiausius Europos turtus: unikalų kultūros paveldą, saugumą, paslaugų įvairovę, pagarbą žmogaus teisėms, neįgaliams ir specialiųjų poreikių turintiems asmenims skirtą infrastruktūrą ir telekomunikacijų bei *wi-fi* tinklų prieinamumą. Reikia pripažinti Europos kultūros paveldo svarbą; jo išsaugojimas yra itin svarbus tvaraus ir integracinio turizmo plėtojimui.

4.3 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti ir senjorų turizmui. Kadangi pasaulyje gyventojai senėja, rengiant šiam sektoriui skirtas strategijas ypatingą dėmesį reikėtų skirti su sveikata, kultūros ir gamtos paveldu susijusiam turizmui. Galiausiai būtent vyresni nei 50 metų amžiaus turistai išleidžia daugiausiai pinigų, o senjorai turi daugiau laiko keliauti ir mieliausiai tai daro ne sezono metu.

4.4 Krūzų rinka labai išaugo. Tačiau realus įplaukimo uostų poveikis pakrančių veiklai yra labai nedidelis, nes sustojama trumpam, o vietos įmonės nėra gerai išreklamuotos. Krūzinių kelionių organizatorių, uostų ir pakrančių turizmu suinteresuotų subjektų dialogo skatinimas, kaip siūloma komunikate, yra svarbus ir turi vykti sudarant tarptautinę ir tarpregioninę partnerystę, kuriant tinklus, branduolius ir strategijas, kad pažangi specializacija atsvertų esamą sektoriaus susiskaidymą. Veiklą vykdyti tinkluose tikrai veiksminga ir turizmo sektorius turėtų pasinaudoti šia galimybe. Tokia parama galėtų tapti viena iš pirmiau pasiūlytos Europos turizmo agentūros veiklos sričių; ji taptų plačių diskusijų apie sektoriaus problemas platforma ir tinklų bei bendradarbiavimo pagrindu.

4.5 Kvalifikuotų darbuotojų mokymas yra itin svarbus tvariam ir integraciniam augimui. Turizmo sektoriui ypač sunku rasti kvalifikuotų darbuotojų, nes jame sezoninį ir mažų garantijų darbą dirba didelis jaunų žmonių, turinčių nedaug galimybių siekti karjeros, skaičius. EESRK palankiai vertina „mėlynųjų darbo vietų“ skilties sukūrimą EURES portale ir tyrimą dėl mokymo poreikių turizmo sektoriuje. Jis rekomenduoja raginti valstybes nares atsižvelgti į šio tyrimo rezultatus propaguojant Europos socialinio fondo ir kitų privačių šaltinių finansuojamas mokymo galimybes ir skatinti mokyklas bendradarbiauti tinkluose ir su turizmo sektoriumi susijusių programos „Erasmus +“ projektų srityje. Reikėtų įtraukti ir šio sektoriaus darbdavių mokymą, kuris juos supažindintų su gera valdymo praktika, kurią jie galėtų pritaikyti, atnaujintų jų žinias apie galiojančius teisės aktus ir naudojimąsi informacinėmis technologijomis ir informuotų juos apie aplinkos bei konkrečias turizmo sektoriaus problemas.

4.6 Skirtingų laivų kapitonų įgūdžių reikalavimų valstybėse narėse klausimu EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymai yra nepakankamai drąsūs. Nors nekyla abejonų, kad Komisijos galios turizmo srityje yra ribotos, to paties negalima pasakyti apie laisvą asmenų judėjimą ir bendrosios rinkos kūrimą, kurie taip pat yra susiję su šiuo klausimu.

4.7 Reikėtų skatinti naudoti novatoriškas valdymo sistemas per IRT ir turizmo verslo (angl. *ICT and Tourism Business*) iniciatyvos portalą. Reikia atsižvelgti į tai, kad šis Komisijos reklamuojamas portalas, kaip ir daugelis kitų su turizmu susijusių svetainių, pavyzdžiui, virtualus turizmo stebėsenos centras, platformos „Tourism Link“ ir „eCalipso“, nėra išverstos į visas kalbas, o tai galėtų kliudyti vartotojams iš kitų šalių jomis naudotis arba atgrasyti juos nuo naudojimosi šiomis svetainėmis.

4.8 Pakrančių ir jūrų turizmo tvarumas turi būti grindžiamas visiška pagarba aplinkai, sausumos ir jūrų vietoves laikant tarpusavyje susijusiomis. Tvarumo stiprinimas siūlomomis priemonėmis yra itin svarbus kuriant naujus produktus, susijusius su Europos paveldo turtais ir aplinkos tausojimu. Akivaizdu, kad priemonės kitose srityse, pavyzdžiui, aplinkos, jūrų ir transporto, yra susijusios su turizmu, todėl vykdydama savo iniciatyvas Komisija turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į pasekmes turizmo sektoriui.

4.9 EESRK palankiai vertina tai, kad turizmas įtrauktas į konkrečius 2014–2020 m. COSME programos tikslus; tai puiki galimybė vystyti šį sektorių remiant tarptautinius bendradarbiavimo projektus ir sukuriant tvarius turizmo plėtojimo modelius, kuriuos propaguoja patraukliausios Europos vietovės. EESRK taip pat pritaria elektroninio vadovo, kuriame būtų nurodytos pagrindinės finansavimo galimybės, parengimui atsižvelgiant į galimą kompleksinį turizmo iniciatyvų pobūdį. Reikėtų dar kartą atkreipti dėmesį į tai, kad kalbos barjeras gali trukdyti naudotis elektroniniu vadovu ir jį suprasti.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuomenės finansavimo galimybių naudojimas Europos Sąjungoje“

(COM(2014) 172 final)

(2014/C 451/11)

Pranešėjas: **Juan MENDOZA CASTRO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visuomenės finansavimo galimybių naudojimas Europos Sąjungoje“

COM(2014) 172 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 195 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą ir pabrėžia visuomenės finansavimo, kaip alternatyvaus finansavimo šaltinio, augimo potencialą Europos Sąjungoje.

1.2 EESRK atkreipia dėmesį į teigiamą visuomenės finansavimo poveikį ekonomikai investicijų, inovacijų ir užimtumo požiūriais ir tai, kad kartu paskolų vartotojams suteikiamos platesnės pasirinkimo galimybės.

1.3 Visuotinis visuomenės finansavimo prieinamumas užtikrins galimybes pasinaudoti šiuo finansavimo šaltiniu ir neigaliesiems.

1.4 ES įmonės yra labiau priklausomos nuo bankų paskolų nei JAV įmonės, todėl finansų krizės atveju ekonomikos nuosmukio pasekmės yra skaudesnės. Be to, daugelis ES šalių dažnai taiko pernelyg griežtus apribojimus paskolų MVĮ srityje.

1.5 EESRK pabrėžia, kad MVĮ yra priklausomos nuo bankų paskolų ir ši padėtis nepasikeis, nors yra alternatyvių, ne visada lengvai prieinamų šaltinių.

1.6 Visuomenės finansavimas yra indėlis į finansų sistemos aplinką, kuri pati viena nepajėgs išspręsti įmonių finansavimo problemų.

1.7 Startuoliams (angl. *start ups*), jauniems novatoriams ir socialinėms įmonėms tenka svarbus vaidmuo darbotvarkėje 2020 ir skaitmeninėje darbotvarkėje.

1.8 ES plačiai paplitęs visuomenės finansavimas su nefinansine grąža. Reikia ištirti skirtingų valstybėse narėse taikomų mokesčių paskatų poveikį.

1.9 ES teisės aktai turėtų būti taikomi tik tam tikriems visuomenės finansavimo su finansine grąža atvejams, bet ne lėšų dovanojimui ir kitoms rėmimo ne pelno tikslais formoms.

1.10 Teisės aktai turėtų būti grindžiami pusiausvyros principu saugant investuotoją ir vengiant pernelyg didelio reguliavimo. Tačiau reguliavimo veiksmai turi lemiamą reikšmę skatinant investuotojų pasitikėjimą.

1.11 Teisės aktais turi būti siekiama užtikrinti administracinių procedūrų paprastumą, kuo trumpesnius terminus ir kuo mažesnes sąnaudas, taip pat neutralumą ir skaidrumą, kelio užkirtimą nesąžiningai praktikai numatant prieinamas skundų nagrinėjimo procedūras. Visa tai naudinga ir teikiantiems paskolas, ir jomis besinaudojantiems.

1.12 Potencialūs investuotojai turi gauti prieinamą, aiškią, tinkamą, teisingą ir neklaidinančią informaciją.

1.13 EESRK ES siūlo prisidėti prie valstybių narių veiksmų remiant ne pelno iniciatyvas, propaguojančias tokias vertybes kaip užimtumas, solidarumas, pliuralizmas, demokratija ir laisvė.

1.14 Svarbu, kad valstybių narių teisės aktuose visuomenės finansavimas būtų konkrečiai pripažintas nauja rėmimo forma.

2. Įžanga

2.1 Pastaraisiais metais išryškėjo tendencija, kad tam tikri gamybos būdai pradeda pereiti iš įmonių į privačių asmenų, kurie nuo šiol vadinami gamintojais-vartotojais, rankas ⁽¹⁾.

2.2 Ši tendencija sustiprėjo įsitvirtinus internetui, sudariusiam sąlygas vadinamajai „bendradarbiavimu grindžiamai ekonomikai“, kai asmuo nusprendžia su kitais pasidalyti jam priklausančiu daiktu, kartais už pinigus. Žr. EESRK nuomonę „Bendradarbiavimu arba dalyvavimu grindžiamas vartojimas. Tvarumo modelis XXI amžiui“ ⁽²⁾ ir Europos Parlamento rezoliuciją ⁽³⁾.

2.3 Šiomis aplinkybėmis internete dygsta „startuoliai“, kadangi tinklas leidžia, daugeliu atvejų, išvengti tarpininkavimo, todėl privatūs asmenys gali keistis ne tik skaitmeniniais, bet ir fiziniais daiktais. Deja, kad nenukentėtų pasitikėjimas, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šia interneto sritimi gali piktnaudžiauti „avantiūristai“.

2.4 Finansų srityje taip pat atsiranda kitų būdų, pavyzdžiui didelio pajamingumo obligacijų išleidimas Europos pirminėje rinkoje arba vietos lygiu pasinaudojant neseniai sukurta alternatyvia fiksuotųjų pajamų rinka (isp. k. MARF).

2.5 Tiesioginis skolinimasis įmonėms leidžia gauti lėšų vedant dvišales derybas su specializuotais šios rinkos tarpininkais ir be banko tarpininkavimo, o alternatyviausias sprendimas yra visuomenės finansavimas, kai smulkūs investuotojai, dažniausiai naudodamiesi internetu, susiburia, kad savo santaupas skirtų norintiems paskolos.

3. Svarbiausios komunikato nuostatos

3.1 Žaliaja knyga dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo ⁽⁴⁾ pradėtos plataus masto diskusijos dėl įvairių veiksmų, kurie leistų Europos ekonomikai skirti lėšų investicijoms, kurių reikia siekiant užtikrinti ekonomikos augimą ⁽⁵⁾.

3.2 Kaip nurodo Komisija, visuomenės finansavimas yra atviras kvietimas visuomenei – paprastai skelbiamas interneto tinklalapyje – skirti lėšų konkrečioms projektams ar verslo investicijoms. Taip finansavimo platformos ar kampanijos daugybei neprofesionalių investuotojų padeda užmegzti ryšį su projekto vykdytojais. Tačiau reikia užtikrinti, kad jais nebūtų netinkamai naudojamasi.

⁽¹⁾ Alvin Toffler „Trečioji banga“, p. 86 ir toliau.

⁽²⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 1.

⁽³⁾ EP rezoliucija dėl Europos vartotojų darbotvarkės – 2012/2133 (INI).

⁽⁴⁾ COM(2013) 150 final.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 327, 2013 11 12, p. 11.

3.3 Dažniausi visuomenės finansavimo būdai yra šie:

- lėšų dovanojimas,
- rėmimas (reklama mainais į finansavimą),
- atlygis (gaunama turto ar paslaugų, kurių vertė mažesnė už indėlį),
- ikiprekybinis finansavimas (lėšos gaunamos, kad produktą būtų galima pateikti į rinką),
- paskolos be palūkanų ir už palūkanas,
- investicijos į įmones (obligacijų ar akcijų įsigijimas).

3.4 Privalumai: tai alternatyvus finansavimo būdas, kuriam būdingas lankstumas, visuomenės dalyvavimas ir didelė formų įvairovė. Be to, visuomenės finansavimas atitenka tiesiogiai vartotojui, palengvina rinkos tyrimus ir suteikia galimybę gauti paskolą tiems, kuriems ją gauti sunkiausia.

3.5 Tačiau jam būdinga ir rizika bei problemos: galimybė sukčiauti ar plauti pinigus, nėra antrinės rinkos ir kt.

3.6 Su šia sritimi, be kitų, yra susijusios ES taisyklės, taikomos visuomenei siūlomų akcijų prospektui⁽⁶⁾, FPRD⁽⁷⁾, Europos mokėjimo paslaugoms⁽⁸⁾, vartojimo kreditams⁽⁹⁾ ir hipotekos paskoloms⁽¹⁰⁾.

3.7 Žaliojoje knygoje nustatyti šie prioritetai: įsteigti ekspertų grupę, kuri konsultuotų dėl įvairių aspektų; skleisti žinias ir informaciją, įvertinti valstybėse narėse galiojančias taisykles ir nuspręsti, ar reikia imtis priemonių ES lygmeniu.

3.8 Komisija pripažįsta, kad ES visuomenės finansavimas vis dar yra mažos apimties palyginti su bankų paskolomis, bet „teikia vilčių“, palyginti su kitais šaltiniais, pavyzdžiui, verslo angelais ar rizikos kapitalu.

3.9 Vystant visuomenės finansavimą reikia išspręsti įvairias problemas, pavyzdžiui, nepakankamo taikomų taisyklių skaidrumo, vaidmens, kuris šiam finansavimui turi tekti vidaus rinkoje, ir jo įtraukimo į finansų sistemos aplinką.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK atsižvelgia į komunikatą ir sutinka, kad būtina geriau supažindinti su šiuo augimo Europoje potencialą turinčiu finansavimo būdu. Taip pat pritaria, kad alternatyvūs finansavimo modeliai gali atverti startuoliams vis didesnes finansavimo galimybes.

4.2 Duomenys patvirtina, kad, kaip teigiama žaliojoje knygoje, visuomenės finansavimo apimtis yra nedidelė ir 2012 m. siekė 735 mln. EUR⁽¹¹⁾, kai tuo tarpu bankų paskolų ne finansų įstaigoms apimtis sudarė 6 mlrd. EUR⁽¹²⁾.

4.3 Tačiau reikia pabrėžti jo augimą. Bendrai paėmus, visuomenės finansavimo apimtis laipsniškai didėjo ir jei 2009 m. sudarė 530 mln. JAV dolerių, tai 2013 m. bendra jo suma vertinama 5,1 mlrd. JAV dolerių, o tai reiškia 76 proc. bendrą metinį augimo lygį. Geografiniu požiūriu didžiausia rinka buvo Šiaurės Amerika (visų pirma JAV), kuriai tenka 60 proc. bendros sumos, o po jos seka Europa, kuriai tenka 36 proc.⁽¹³⁾

4.4 Visuomenės finansavimas turi teigiamo poveikio ekonomikai, kadangi yra alternatyva tradiciniams finansavimo šaltiniams ir skatina investicijas, inovacijas ir darbo vietų kūrimą. Taip pat reikia pabrėžti, kad jis gali turėti įtakos socialinių įmonių, amatų ir labai mažų įmonių veiklos plėtojimui⁽¹⁴⁾.

⁽⁶⁾ Direktyva 2003/71/EB (OL L 345/64), iš dalies pakeista Direktyva 2010/73/ES (OL L 327/1).

⁽⁷⁾ Direktyva 2004/39/EB (OL L 145/1).

⁽⁸⁾ Direktyva 2007/64/EB (OL L 319/1).

⁽⁹⁾ Direktyva 2008/48/EB (OL L 133/66).

⁽¹⁰⁾ Pasiūlymas dėl Direktyvos COM(2011) 142 final.

⁽¹¹⁾ *Crowdfunding Industry Report 2012* (Massolution, 2013 m.), <http://www.crowdsourcing.org/research>

⁽¹²⁾ *European Banking Federation Facts and Figures* (2012 m.), <http://www.ebf-fbe.eu/uploads/FF2012.pdf>

⁽¹³⁾ <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/1330-the-crowdfunding-phenomenon>

⁽¹⁴⁾ Žr. EESRK nuomones *Įmonių finansavimas: alternatyvūs finansiniai mechanizmai ir ilgalaikis finansavimas – tolesni veiksmai* (dar nepaskelbtos OL).

4.5 Būtina skatinti ir didinti visuotinį prieinamumą, kad būtų užtikrintas neįgaliųjų dalyvavimas visuomenės finansavimo platformose taip jiems sudarant galimybę pasinaudoti šia nauja finansavimo forma, kuri trečiajam sektoriui suteikia papildomų galimybių.

4.6 EESRK teigiamai vertina sprendimą į ekspertų grupės sudėtį įtraukti MVĮ atstovus. Šioje grupėje turi būti ir pasiūlos, ir paklausos pusės atstovų.

5. Finansinė struktūra ir ekonomikos augimas

5.1 Finansinė struktūra yra glaudžiai susijusi su ekonomikos augimu ir krizės pasekmėmis. JAV įmonės, kitaip nei ES įmonės, kurios visų pirma yra priklausomos nuo bankų paskolų, didesnę finansavimo dalį gauna kapitalo rinkose. Santykinė bankų svarba JAV nesiekia 20 proc., o kai kuriose ES valstybėse narėse viršija 60 proc.

5.2 Bankai yra labiau linkę teikti paskolas „normalaus“ ekonomikos nuosmukio metu taip sušvelnindami poveikį ekonomikai. Tačiau padėtis pablogėja, jei kartu su ekonomikos krize ištinka ir finansų krizė. Tuomet ekonomikos nuosmukis visų pirma nuo bankų sistemų priklausomose šalyse yra tris kartus didesnis nei į rinką orientuotą finansų struktūrą turinčiose šalyse⁽¹⁵⁾.

5.3 ES pakankamo finansavimo trūkumas yra antra pagal dydį įmonių problema (pirma problema yra rasti klientų)⁽¹⁶⁾.

5.4 Jei siekiant sudaryti palankesnes sąlygas paskolų teikimui įmonėms Europos Centrinis Bankas (ECB) į finansų sistemą pervestų likvidumą didinančių lėšų, tai be jokių abejonių būtų ES ekonomikai labai naudinga priemonė.

6. Visuomenės finansavimas su finansine grąža (angl. *financial return crowdfunding*)

6.1 MVĮ finansavimas

6.1.1 EESRK įvairiose nuomonėse nagrinėjo finansavimo problemas pabrėždamas MVĮ svarbą ES ekonomikai⁽¹⁷⁾.

6.1.2 Kreditų krizė (angl. *credit crunch*) yra žalinga ekonomikai ir ypač MVĮ egzistavimui, kadangi joms bankų paskolos (kurias dažnai yra sunku gauti) yra pagrindinis finansavimo šaltinis. Tai yra viena iš smarkaus nedarbo padidėjimo, kuris ypač stipriai juntamas kai kuriose ES valstybėse narėse, priežasčių.

6.1.3 Turint omenyje tai, kad paprastai kalba eina apie nedidelių sumų investavimą, visuomenės finansavimas visų pirma yra orientuotas į MVĮ – taip pat ir labai mažas įmones –, kurios Europos verslo struktūroje sudaro absoliučią daugumą (99,8 proc. visų 28 ES valstybių narių ne finansų įmonių) ir kurių indėlis į užimtumą yra lemiamas, kadangi jose dirba 67,2 proc. darbo jėgos⁽¹⁸⁾.

6.1.4 EESRK konstatuoja, kad yra skeptiškai vertinančių alternatyvių finansavimo šaltinių veiksmingumą. Europos MVĮ asociacija Komisijos komunikatą dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo⁽¹⁹⁾ įvertino kaip žingsnį į priekį, bet jį laiko nepakankamu, kadangi mano, kad visuomenės finansavimu pasinaudos tik nedidelis skaičius įmonių, nes startuoliai sudaro tik 1 proc. MVĮ⁽²⁰⁾.

6.2 Startuolių finansavimas

6.2.1 EESRK pabrėžia, kad Sąjunga ir valstybės narės turi skatinti ir remti visuomenės finansavimą, ypač novatoriškų pradedančiųjų įmonių (startuolių) atveju. Mokslinių tyrimų ir aukštųjų technologijų projektų, kurie yra vienas iš skaitmeninės darbotvarkės tikslų, vykdymo srityje veikiantys startuoliai, yra ypač įdomūs dėl jų turimo augimo ir užimtumo skatinimo potencialo. Tačiau dėl to neturi būti palikti nuošalėje vadinamieji tradiciniai sektoriai ar amatininkai, kurie taip pat gali būti labai novatoriški.

6.2.2 EESRK taip pat siūlo ES ir valstybėms narėms skatinti ir remti visuomenės finansavimą, skirtą socialinių inovacijų, jaunųjų novatorių ir socialinės ekonomikos vystymui ir skatinimui. Strategijoje „Europa 2020“ socialinės ekonomikos subjektams tenka lemiamas vaidmuo siekiant socialinės įtraukties ir pažeidžiamų visuomenės grupių įtraukties kuriant darbo vietas ir taip suderinant socialines ir ekonomines vertybes.

⁽¹⁵⁾ *Financial structure and growth*. BIS Quarterly Review, 2014 m. kovo mėn.

⁽¹⁶⁾ Europos Centrinis Bankas „MVĮ galimybių gauti finansavimą euro zonoje“ (2013 m.).

⁽¹⁷⁾ Mikrokreditai (OL C 77, 2009 3 31, p. 23); MVĮ skirtos politinės priemonės (OL C 27, 2009 2 3, p. 7); „Geresnių MVĮ galimybių gauti finansavimą veiksnių planas“ (OL C 351/45, 2012 11 15), „MVĮ finansavimo struktūros dabartinės finansinės padėties sąlygomis“ (OL C 48, 2011 2 15, p. 33).

⁽¹⁸⁾ Eurostatas „Verslo struktūros statistikos apžvalga“, 2013 m. gruodžio mėn.

⁽¹⁹⁾ COM(2014) 168 final.

⁽²⁰⁾ UAEPME, 2014 m. kovo 27 d. pranešimas.

6.2.3 Visuomenės finansavimo nepakanka kasdienei įmonės veiklai finansuoti, bet jis labai tinka minėtoms iniciatyvoms, kurias daugeliu atvejų įgyvendina jauni verslininkai, norintys vykdyti konkretų verslo projektą.

7. Visuomenės finansavimas ES finansų sistemos aplinkoje

7.1 EESRK pabrėžia, kad visuomenės finansavimas gali atlikti gana svarbų vaidmenį kaip finansavimo šaltinis kartu su kitomis netradicinėmis finansavimo formomis, pavyzdžiui, verslo angelais ar rizikos kapitalu, abiem pusėms naudingomis paskolomis (angl. k. *win win* paskolos) ⁽²¹⁾ ir kt. Tačiau šiuo metu ekonomikos ir finansų valdymo institucijoms be kreditų krizės tenka kovoti su kita rimta problema – pernelyg didelių garantijų reikalavimu.

7.2 Ne bankų teikiamo finansavimo būdų skatinimas ES gali padėti sustiprinti prieš du dešimtmečius prasidėjusią tendenciją įmonėms vis dažniau kreiptis į kapitalo rinkas. Reikia apgalvoti kokius mokumo reikalavimus leistų užtikrinti, kad investuotas kapitalas bus grąžintas, ir šiam finansavimo šaltiniui suteiktų didesnę teisinę tikrumą.

8. Visuomenės finansavimas su nefinansine grąža (angl. *crowdfunding with non-financial return*)

8.1 Lėšų dovanojimas, paskolos be palūkanų ar nemokamas teisių perleidimas gali būti susiję su komercinio pobūdžio projektais, bet paprastai tai yra solidarumu grindžiami įnašai į ne pelno asociacijų įgyvendinamas socialines iniciatyvas. Rėmimas gali sudaryti palankias sąlygas pradėti ar tęsti kultūros ar sporto veiklą.

8.2 Visuomenės finansavimas yra socialinėse įmonėse paplitęs finansavimo modelis. Reikia įvertinti tokio požiūrio potencialą, ypač įtraukio verslumo atveju, įgyvendinant platesnio pobūdžio socialinio verslo iniciatyvą.

8.3 Turint omenyje tai, kad lėšų dovanojimui ir tam tikrų formų investicijoms valstybėse narėse taikoma skirtinga apmokestinimo tvarka, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui iširti, koks yra mokesčių paskatų poveikis.

9. Konkrečios pastabos

9.1 Būtinai ES teisės aktai

9.1.1 Visuomenės finansavimą išvystyti taip, kad jis taptų patikima finansavimo alternatyva, pavyks tik stiprinant investuotojų pasitikėjimą. Šioje srityje lemiamas vaidmuo tenka reguliavimo institucijai.

9.1.2 Komisija mini „galimus veiksmus ateityje“, kuriuos nustatytų susipažinusi su ekspertų grupės nuomone. EESRK mano, kad norint išvystyti tarpvalstybinį visuomenės finansavimą veikiausiai prireiks teisės aktų, kuriais būtų suderinti valstybių narių jau nustatyti (ar šiuo metu nustatomi) kriterijai. Šiose naujose rinkose ypatingą dėmesį reikia skirti vartotojų interesams ir apsaugai.

9.1.3 Minėtas suderinimas galėtų būti atliktas priimant reglamentą dėl visuomenės finansavimo su finansine grąža platformų, kuriame bent jau būtų apibrėžti šie aspektai:

- tvarka;
- paslaugos, kurios turi būti teikiamos;
- didžiausios leistinos sumos;
- prievolė teikti informaciją (įskaitant galimus interesų konfliktus);
- jo taikymo srities išimtys;
- draudimai (visų pirma draudimas įsigyti ir skelbti susijusius projektus);
- reikalavimas užtikrinti vienodas sąlygas;
- finansiniai reikalavimai ir
- privaloma viešoji registracija (viešumas ir skaidrumas).

⁽²¹⁾ <http://www.bofigi.be/en/nieuws-3/recent-posts/148-winwinloananinterestingalternativemethodoffinancing>

9.1.4 Rėmimo veikla ir kita ne pelno veikla neturėtų patekti į galimų ES teisės aktų taikymo sritį, kadangi ji nekeltų pavojaus, būdingo tokiems veiksniams, kuriais siekiama finansinės grąžos. Galimi pažeidimai, kurie galėtų būti padaryti, jau aptarti valstybių narių administraciniuose ir baudžiamosios teisės aktuose.

9.1.5 EESRK siūlo visuomenės finansavimo reguliavimą visų pirma numatyti šiais atvejais:

- akcinių bendrovių vertybinių popierių emisija ar pasirašymas (obligacijų ar akcijų išigijimas),
- ribotos atsakomybės bendrovių vertybinių popierių emisija ar pasirašymas,
- paskolos už palūkanas (privatiems asmenims ar įmonėms).

9.1.6 Būsiami ES teisės aktai turėtų būti lankstūs ir subalansuoti, išvengiant ir pernelyg didelio reguliavimo (kuris galėtų būti kliūtimi visuomenės finansavimo plėtrai), ir nepakankamos investuotojų teisių apsaugos. Tai reiškia jie turėtų būti objektyvūs, skaidrūs, proporcingi siekiamiems tikslams ir užtikrinti aukštą investuotojų apsaugos lygį.

9.1.7 Bet kuriuo atveju investuotojai turi suprasti, kad visada išliks tam tikras rizikos lygis.

9.1.8 Pagrindiniai principai turėtų būti administracinių procedūrų paprastumas ir kuo didesnis biurokratijos sumažinimas. Taip pat būtina:

- užtikrinti vienodas sąlygas,
- sumažinti administracines sąnaudas,
- sprendimus priimti per trumpą laiką.

9.1.9 Teisės aktai turėtų užtikrinti, kad visuomenės finansavimo platformų veiklos pagrindiniais principais būtų:

- neutralumas,
- stropumas,
- siekis kuo geriau atsižvelgti į klientų, kurie turi būti tinkamai informuoti, interesus,
- nesąžiningos komercinės praktikos vengimas vykdamas rinkodarą,
- prieinamos skundų nagrinėjimo procedūros.

9.1.10 Informacija potencialiems investuotojams turi būti:

- aiški ir tinkama,
- teikiama laiku ir išsamiai,
- objektyvi ir teisinga,
- nesusijusi su klaidinančiais veiksmais ar klaidinančiu informacijos neatskleidimu.

9.1.11 Internetu projektus skelbiančiųjų intelektualinės nuosavybės teisės bus saugomos, kai įsigalios reglamentas dėl bendro Europos patento sukūrimo.

9.2 Alternatyvių finansavimo šaltinių skatinimas

9.2.1 EESRK mano, kad valdžios institucijos turėtų organizuoti visuomenės finansavimo populiarinimo kampanijas, kad paskatintų įmones dažniau naudotis kapitalo rinkomis. Visų pirma MVĮ reiktų suteikti reikiamą informaciją bendradarbiaujant su jų organizacijomis.

9.2.2 Norint, kad visuomenės finansavimas taptų Europos ekonomikos dalimi, lemiamą vaidmenį taip pat turės verslininkų ir investuotojų – visų pirma nepalankioje padėtyje esančių verslininkų – mokymas. Todėl būtina skirti reikiamus išteklius atitinkamų žinių perdavimui platformų administravimo ir veiksmingo operacijų rizikos įvertinimo tikslais.

9.2.3 Visuomenės finansavimas su nefinansine grąža

EESRK pabrėžia, kad:

- jis gali padėti skleisti tokias bendras Europos vertybes kaip solidarumas, pliuralizmas, demokratija ir laisvė. Todėl yra svarbu, kad Europos Sąjunga ir šioje srityje imtųsi priemonių, kurios papildytų valstybių narių priimamas priemones, paremdama Europai svarbių ekonominės, socialinės ar teritorinės sanglaudos stiprinimo projektams įgyvendinti skirtų platformų kūrimą, o šioje srityje aktyvų vaidmenį gali atlikti verslo organizacijos, profesinės sąjungos ir kiti organizuotos pilietinės visuomenės atstovai.
- Svarbu, kad valstybių narių teisės aktuose visuomenės finansavimas būtų konkrečiai pripažintas nauju rėmimo būdu, ne tik savo forma, bet ir savo turiniu, kadangi tai yra inovacija produktų ir procesų požiūriu. Valstybės turi tai pripažinti ir remti.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl asmeninių apsaugos priemonių

COM(2014) 186 final – 2014/0108 (COD)

(2014/C 451/12)

Pranešėja: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Europos Parlamentas, 2014 m. balandžio 2 d., ir Taryba, 2014 m. balandžio 24 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl asmeninių apsaugos priemonių

COM(2014) 186 final – 2014/0108 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 191 nariui balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos veiksams reglamentu pakeisti 1989 m. direktyvą dėl asmeninių apsaugos priemonių (AAP), kurios apibrėžiamos kaip „visokie prietaisai ar įrenginiai, suprojektuoti tam, kad juos dėvintis ar turintis asmuo apsisaugotų nuo vieno ar keleto jo sveikatai ir saugai grėšiančių pavojų“. (AAP direktyva), siekiant užtikrinti privalomą ir vienodą taikymą visose valstybėse narėse.

1.2 EESRK teigiamai vertina daugumą pasiūlytų pakeitimų:

- bendrosios gaminius reglamentuojančių derinamųjų ES teisės aktų sistemos nustatymą,
- visų privačiojo ir viešo sektoriaus ekonominės veiklos vykdytojų, dalyvaujančių vertinant AAP atitiktį pasiūlyme dėl reglamento ir jo prieduose numatytiems reikalavimams, atsakomybės apibrėžimą,
- dviejų naujų AAP kategorijų, t. y. pagal individualų užsakymą pagamintos ir individualiai pritaikytos AAP, įvedimas,
- nustatytą penkerių metų atitikties sertifikatų galiojimo laikotarpį.

1.3 Tačiau EESRK abejoja dėl kai kurių pasiūlytų pakeitimų tikslingumo:

- asmeniniam apsisaugojimui nuo karščio, garų ir vandens ir pagamintų AAP įvedimo,
- numatytos kalbų įvairiai privalomai informacijai pateikti įvairovės.

1.4 Be to, EESRK mano, kad AAP naudojimas turėtų būti numatytas bendroje rizikos prevencijos darbo vietoje politikoje, kurioje visų pirma būtų siūloma:

- tiksliai nustatyti rizikos veiksnius,
- pritaikyti darbo vietas siekiant sumažinti riziką,
- pakeisti darbo organizavimą,
- mokyti darbuotojus išvengti rizikos, ergonomikos, taip pat dėvėti ir naudoti AAP.

1.5 Beje, visiems šiems tikslams skiriamas pagrindinis dėmesys 2014 m. birželio 6 d. priimtoje naujoje 2014–2020 m. strateginėje darbuotojų saugos ir sveikatos programoje, todėl pasiūlyme dėl reglamento COM(2014) 186 final reikėtų jį paminėti. Reikėtų priminti, kad 2013 m. 3 milijonai darbuotojų tapo sunkaus nelaimingo atsitikimo darbe aukomis.

1.6 Taip pat galima apgailestauti, kad nėra jokio nuolat augančios Europos AAP rinkos, kurios vertė 2010 m. siekė 10 milijardų EUR, ekonominio vertinimo. Šią rinką skatina technologinės inovacijos (nauji pluoštai, išmanioji tekstilė, nanomedžiagos, ir t. t.) ir ji siekia ne tik patenkinti apsaugos poreikį, bet ir visuomenės lūkesčius, kad įranga būtų patogi, maloni dėvėti, lengva ir estetiškai patraukli.

1.7 Be to, EESRK apgailestauja, kad skirta nepakankamai dėmesio AAP priežiūros, tikrinimo ir patikros procedūroms, kai AAP naudoja keletas asmenų ir naudotų AAP atveju.

2. Svarbiausios pasiūlymo dėl reglamento nuostatos

2.1 1989 m. direktyvos privalumai ir trūkumai

2.1.1 Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento grindžiamas SESV 114 straipsniu siekiant pašalinti sklindaus asmeninių apsaugos priemonių vidaus rinkos veikimo spragas.

2.1.2 Direktyva 89/686/EEB dėl asmeninių apsaugos priemonių priimta 1989 m. gruodžio 21 d. 1995 m. liepos 1 d. ji pradėta visapusiškai taikyti.

2.1.3 Šioje direktyvoje AAP apibrėžiamos kaip „visokie prietaisai ar įrenginiai, suprojektuoti tam, kad juos dėvintis ar turintis asmuo apsisaugotų nuo vieno ar keleto jo sveikatai ir saugai grėšiančių pavojų“.

2.1.4 Joje išdėstyti esminiai saugos reikalavimai, kuriuos turi atitikti AAP, kad galėtų būti pateiktos rinkai ir laisvai judėti bendrojoje rinkoje. AAP turi būti suprojektuotos ir pagamintos laikantis šios direktyvos nuostatų. Gamintojai turi pritvirtinti CE ženklą ir pateikti naudotojams AAP laikymo, naudojimo, valymo, eksploatavimo, techninės priežiūros ir dezinfekavimo instrukcijas.

2.1.5 Nuo 1995 m. kilo tam tikrų su šios direktyvos įgyvendinimu susijusių sunkumų:

- skirtingas direktyvos aiškinimas ją perkeliant į nacionalinę teisę lėmė bendrosios rinkos susiskaidymą,
- kai kurios nuostatos buvo sunkiai suprantamos gamintojams ir kompetentingoms institucijoms,
- ne visada pagrįstai taikomos išimtys kai kurioms AAP kategorijoms: ta pati apsaugos priemonė, naudojama srities profesionalo (pavyzdžiui, restorano darbuotojo dėvimos pirštines indams plauti) buvo laikomos AAP, tuo tarpu naudojama buitėje ji nebelaikoma AAP.

2.1.6 Be to, Europos Komisijos tikslas – siekti supaprastinimo. Ji privalo suderinti 1989 m. direktyvą su nauja teisės aktų sistema, kuria nustatoma bendroji gaminius reglamentuojančių derinamųjų ES teisės aktų sistema.

2.2 Svarbiausios pasiūlymo dėl reglamento nuostatos

2.2.1 Nauja taikymo sritis

2.2.1.1 Nuo šiol taikymo sričiai priklauso AAP, suprojektuotos ir pagamintos asmeniniam naudojimui ir skirtos apsisaugoti nuo karščio, garų ir vandens neekstremaliomis sąlygomis (pvz., pirštines indams plauti, orkaitės pirštines, guminiai batai), tuo tarpu dviračių arba triračių motorinių transporto priemonių naudotojams skirti apsauginiai šalmai į taikymo sritį neįtraukiami, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos taikomą reglamentą.

2.2.2 Suderinimas su įprastomis su gaminiiais susijusiomis derinamųjų Sąjungos teisės aktų nuostatomis

2.2.2.1 Visų ekonominės veiklos vykdytojų, t. y. gamintojų, igaliotųjų atstovų, importuotojų ir platintojų, prievolės apibrėžtos atsižvelgiant į su gaminiiais susijusias derinamųjų Sąjungos teisės aktų nuostatas. Iš tiesų, nuo 2008 m. galiojanti nauja teisės aktų sistema yra horizontaliojo pobūdžio vidaus rinkos priemonė, kuria siekiama didinti gaminių saugą reglamentuojančių ES teisės aktų veiksmingumą (EB Reglamentas Nr. 765/2008 dėl akreditavimo ir rinkos priežiūros ir Sprendimas Nr. 768/2008/EB dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos).

2.2.3 Naujas atitikties vertinimo procedūrų skirstymas pagal keliamo pavojaus kategorijas.

2.2.3.1 Pagal keliamą pavojų AAP skirstomos į tris kategorijas, kurių kiekvienai taikoma atskira sertifikavimo procedūra.

Keliamo pavojaus kategorijos	Sertifikavimo tvarka	Pavyzdžiai
I kategorija Nedidelis pavojus: paviršinis fizinis sužalojimas, sąlytis su vandeniu, sąlytis su karštais paviršiais (kurių temperatūra ne aukštesnė kaip 50 °C), saulės šviesos poveikis, atmosferos sąlygos, kurios nėra ypatingos.	Savarankiškas sertifikavimas Gamybos vidaus kontrolė (A modulis, IV priedas)	Pirštinės indams plauti, orkaitės pirštinės, akiniai nuo saulės
II kategorija AAP, skirtos apsaugoti nuo kitų pavojų nei nenurodyti nedidelio pavojaus (I) ir labai didelio pavojaus (III) kategorijoms priskirtų priemonių sąrašė Pagal individualų užsakymą pagamintos AAP, išskyrus jei jos skirtos apsaugoti nuo nedidelio pavojaus	ES tipo tyrimas (B modulis, V priedas) Atitiktis tipui, pagrįsta gamybos vidaus kontrole (C modulis, VI priedas)	Šalmai, gerai matoma apranga
III kategorija Labai didelis pavojus: kenksmingos medžiagos, agresyvosios cheminės medžiagos, jonizuojančioji spinduliuotė (ne žemesnė kaip 100 °C), žemos temperatūros aplinka (ne aukštesnė kaip - 50 °C), kritimas iš aukščio, elektros smūgis ir įtampa dirbant įtampinguosius darbus, nuskendimas, įsipjovimas rankiniais pjūklais, įsipjovimas pjaunant aukšto slėgio srove, sužeidimai kulka ar peiliu, žalingas triukšmas.	ES tipo tyrimas (B modulis, V priedas) + papildoma procedūra dalyvaujant paskelbtajai įstaigai: — arba (atitiktis tipui ir (arba) gaminio patikra (F modulis, VII priedas), — arba atitiktis tipui, pagrįsta gamybos proceso kokybės užtikrinimu (D modulis, VIII priedas) — Paskelbtosios įstaigos numeris	Kvėpavimo įtaisai, AAP, skirtos apsaugai nuo kritimo iš aukščio

2.2.3.2 Galima pastebėti, kad į III kategoriją įtraukti tam tikri nauji pavojai: sužeidimų peiliu ir žalingo triukšmo keliamas pavojus.

2.2.3.3 Nelabai aišku, kokios kategorijai priskiriamos individualiai pritaikytos AAP, kaip jos apibrėžtos 3 straipsnyje, ir kokios sertifikavimo procedūros joms taikomos.

2.2.4 Nustatytas penkerių metų atitikties sertifikatų galiojimo laikotarpis

2.2.4.1 Šis svarbus pakeitimas atliktas valstybių narių priežiūros institucijų prašymu, kadangi jos nustatė, kad rinkoje vis dar yra galiojančius sertifikatus turinčių AAP, nors iš esmės pakeisti standartai (taip buvo gelbėjimo liemenių atveju).

2.2.5 Esminių sveikatos apsaugos ir saugos reikalavimų paaiškinimas

2.2.5.1 Reglamente panaikinti skyriai, kuriuose išdėstyti su trejopo pobūdžio pavojais susiję reikalavimai, kurie pasirodė nesvarbūs arba dėl kurių kilo neaiškumų:

- apsauga dėl mechaninės vibracijos (3.1.3 skyrius),
- apsauga nuo kenksmingo triukšmo poveikio (3.5 skyrius),

— apsauga nuo nejonizuojančiosios spinduliuotės (3.9.1 skyrius).

2.2.6 Didesnė paskelbtųjų įstaigų kontrolė

2.2.6.1 Valstybėms narėms suteiktos didesnės galios kontroliuoti paskelbtąsias įstaigas. Jos gali prieštarauti, kad būtų paskelbta įstaiga, kuri daugelį metų nevykdė veiklos, kuri, veikiausiai, neturi žmogiškųjų ir techninių išteklių sertifikatams išduoti arba kuri anksčiau yra išdavusi reikalavimų neatitinkančius AAP atitikties sertifikatus.

2.2.7 Pereinamasis laikotarpis po reglamento įsigaliojimo

2.2.7.1 Po reglamento įsigaliojimo numatytas dvejų metų laikotarpis, kad gamintojai, paskelbtosios įstaigos ir valstybės narės turėtų laiko prisitaikyti prie naujų reikalavimų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Ar bus veiksmingas asmeninio naudojimo AAP, skirtų apsaugoti nuo nedidelio pavojaus, pavyzdžiui, vandens arba garų, įtraukimas? Kaip apie tai bus informuojami vartotojai? Ar reikėtų patikslinti visų asmeniniam naudojimui skirtų parduodamų, nuomojamų arba skolinamų AAP ženklinimo CE ženklu reikalavimus (aiškus, formatus ir t. t.) nurodant tekstilės sudėtį ir priežiūros sąlygas atsižvelgiant, pavyzdžiui, į informaciją, pateikiamą ženklinant tekstilės priežiūrą? Ar dėl šių naujų reikalavimų neišsaugos kainos?

3.2 Galima pagailestauti, kad dokumente neminima technologijų pažanga, kuri, beje, yra akivaizdi šio sektoriaus srityse, pavyzdžiui, tekstilės pluoštai ir medžiagos (teflonas, lateksas, neoprenas, nitrilas ir t. t.), dengimo ir filtravimo technologijos, jutiklių ir mikroelektroninių jutiklių, galinčių perduoti informaciją arba energiją (*išmaniosios tekstilės, angl. smart textiles*) ir leidžiančių veiksmingiau apsaugoti nuo pavojaus, integravimas.

3.3 Taip pat neminimas šios rinkos potencialas Europos AAP pramonei (tekstilės, aprangos, avalynės, aksesuarų gamintojams), nors 2007 m. Europos Komisija jį įvardijo kaip vieną pirmaujančių pramonės sektorių.

3.4 Be to, pasiūlyme dėl reglamento nepakankamai nagrinėjami žmonėms svarbūs aspektai: AAP naudojimas bus veiksmingas, jei darbuotojai bus informuojami ir jiems bus rengiamos mokymo sesijos, kurių metu jie bus supažindinami su AAP naudojimo sąlygomis, instrukcijomis ir būtinais reikalavimais. Taip pat būtina numatyti bandomuosius ir AAP bandymo laikotarpius siekiant įsitikinti, kad šios priemonės pritaikytos prie naudotojo kūno sudėjimo ir darbo vietos (žr. II priedo 1.3 punktą reikia papildyti atsižvelgiant į nacionalinio lygmens patirtį).

3.5 Akivaizdu, kad visi šie aspektai yra susiję su pasiūlymu dėl direktyvos dėl saugos ir sveikatos apsaugos darbe (89/391/EEB), kuria siekiama gerinti saugą ir sveikatą darbe ir kurioje nustatyti darbdavių įsipareigojimai, taip pat darbuotojų teisės ir pareigos.

3.6 Su AAP susijusi politika yra bendros įmonių lygiu vykdomos galimos rizikos mažinimo politikos dalis. Ši politika pagrįsta tiksliai nustatytais rizikos veiksniais ir priemonėmis, kurias būtina įgyvendinti siekiant sumažinti arba pašalinti šiuos veiksnius, pavyzdžiui, prieš naudojant kvėpavimo įrangą išnagrinėti galimybę įdiegti pritaikytą oro filtravimo sistemą. Visada reikia teikti pirmenybę kolektyvinės rizikos prevencijos sprendimui, o ne asmeninės apsaugos priemonėms.

3.7 Šis rizikos vertinimas turi būti vykdomas pačioje įmonėje bendradarbiaujant su partneriais: darbuotojų atstovų institucijomis, darbuotojų atstovais, sveikatos ir saugos komitetais, arba tai atliekant kitai įstaigai, pavyzdžiui, darbo medicinos tarnybai, tyrimų biurui, darbo sąlygų gerinimo viešajai agentūrai ar pan.

3.8 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas AAP priežiūros, tikrinimo ir patikros procedūroms, kad būtų galima užtikrinti aukščiausią apsaugos nuo pavojaus, nuo kurio apsaugoti šios priemonės sukurtos, lygį. Priežiūra visų pirma apima patikrinimą, tvarkymą, valymą, taisymą ir tinkamą saugojimą.

3.9 Pasiūlyme dėl reglamento neišsamiai nagrinėjamas AAP, skirtų apsaugoti nuo keleto vienu metu galinčių kilti pavojų, klausimas.

3.10 Pasiūlyme dėl reglamento nenagrinėjamas keletu asmenų naudojamų AAP klausimas (pvz., saugos šalmai statybose). Reikėtų nustatyti higienos taisykles.

3.11 Pasiūlyme dėl reglamento nesvarstomas ir asmenų, kurių gebėjimas dėvėti AAP yra ribotas, klausimas: kai kurie darbuotojai dėl medicininių priežasčių negali dėvėti AAP. Kaip tokiais retais, tačiau pasitaikančiais atvejais darbdavys, kuris privalo laikytis bendrosios saugos reikalavimų, gali spręsti šį klausimą: skirti darbuotoją į kitas pareigas, pritaikyti darbo vietą?

3.12 Pasiūlyme dėl reglamento nenagrinėjama naudotų AAP padėtis, nors remiantis tam tikrais nacionaliniais šaltiniais dėl ekonomikos krizės, kuri palietė daugelį sektorių, kuriuose naudojamos AAP (statybos, viešųjų darbų, transporto ir pan.), sparčiai auga su pirmąja kategorija susijusių naudotų priemonių rinka.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlymo dėl reglamento 24 konstatuojamoji dalis: nustatytas AAP atitikties sertifikato galiojimas ne ilgiau kaip penkerius metus užtikrina, kad tyrimas bus atliktas remiantis naujausiais moksliniais įrodymais, o tai visiškai atitinka prevencijos ir darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimo tikslus, nustatytus 1989 m. birželio 12 d. pagrindų direktyvoje Nr. 89/3991. Numatyta supaprastinta procedūra, tuo atveju, jei standartai nebuvo iš esmės pakeisti.

4.2 3 straipsnis: būtų naudinga jį papildyti keletu apibrėžčių, pavyzdžiui, naudotų AAP, rinkos priežiūros institucijų, kurios minimos 11 ir 13 straipsniuose, taip pat skelbiančiųjų institucijų, kurios nacionaliniu lygmeniu atsakingos už pranešimą apie įstaigas, įgaliotas užtikrinti AAP atitikties kontrolę.

4.3 8.3 straipsnis: nustatytas 10 metų techninių dokumentų saugojimo laikotarpis gali atrodyti pernelyg ilgas ypač turint omenyje, kad pažyma dėl reikalavimų atitikties galioja tik penkerius metus. Taigi, kodėl nustatyti tokio paties penkerių metų termino?

4.4 8.3, 8.7, 8.10, 9.2 a), 10.3, 10.4, 10.7, 11.2, 13, 15.1 ir 15 (15.2 ir 15.3) straipsniai, II priedo 2.12 punktas: įvairiuose straipsniuose numatyti skirtingi kalbos reikalavimai, taikomi įvairiems su AAP susijusiems dokumentams ir AAP atitiktčiai taikomoms procedūroms:

- nurodoma Europos Teisingumo Teismo praktikoje vartojama formuluotė *galutiniams naudotojams lengvai suprantama [...] kalba*, tačiau ji gali pasirodyti gana subjektyvi,
- kalbinis klausimas minimas ir II priedo 2.12 punkte: „atpažinimo ženklai [...] turi būti parašyti valstybės narės, kurioje ši įranga turi būti naudojama, oficialia (-iomis) kalba (-omis).“
- galiausiai 15 straipsnyje (15.2 ir 15.3) yra tokia, teisiniu požiūriu tikslesnė formuluotė: *į valstybės narės, kurioje AAP tiekama rinkai, nustatytą kalbą ar kalbas*.

EESRK supranta priežastis, dėl kurių nurodyti trys skirtingi su kalbomis susiję reikalavimai, tačiau siekiant supaprastinimo, rekomenduoja palikti tik pastarąją formuluotę.

4.5 15.3 straipsnis: formuluotė *nuolat atnaujinama* gali būti įvairiai aiškinama nacionaliniu lygmeniu. Kodėl gi nenurodyti kas kiek laiko, pavyzdžiui, kasmet?

4.6 42 straipsnis: siūlomas reikalavimas taikyti dvejų metų laikotarpį nuo įsigaliojimo, be abejo, yra griežtas atsižvelgiant į daugelį pakeitimų, kuriuos reikės atlikti, ypač tose valstybėse narėse, kuriose silpnos administracinės struktūros (pakartotinas visų paskelbtųjų įstaigų paskelbimas visose 28 valstybėse narėse, atitikties sertifikatų galiojimo laikotarpio pakeitimas), tačiau, būtinas atsižvelgiant į prevencijos ir darbuotojų darbo sąlygų gerinimo tikslus, visų pirma siekiant sumažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl lynų kelio įrenginių

COM(2014) 187 final – 2014/0107 (COD)

(2014/C 451/13)

Pranešėjas: **JAN SIMONS**

Taryba, 2014 m. balandžio 24 d., ir Europos Parlamentas, 2014 m. balandžio 2 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl lynų kelio įrenginių

COM(2014) 187 final – 2014/0107 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (2014 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), atsižvelgdamas į skirtingą kai kurių galiojančios Direktyvos punktų aiškinimą, pritaria sprendimui pasirinkti reglamentą, kuris grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu.

1.2 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymas dėl reglamento atitinka Direktyvą 2000/9/EB, kurią ketinama suderinti su 2008 m. priimtu prekes reglamentuojančių dokumentų rinkiniu ir ypač su Naujosios teisės aktų sistemos sprendimu (EB) Nr. 768/2008, dėl kurio Komitetas jau pateikė teigiamą nuomonę.

1.3 EESRK ragina itin kruopščiai patikrinti terminologiją, ypač vartojamą dokumente vokiečių kalba, apibrėžtis ir tai, ką neginčijamai verta perimti iš galiojančios direktyvos – arba elementus, susijusius su šia direktyva.

1.4 EESRK pastebėjo pernelyg daug trūkumų, kad juos būtų galima išvardyti tarp išvadų; Komitetas atkreipia dėmesį į 4.2 ir tolesnius punktus bei į 5 skyrių, kuriame pateikiami sprendimai.

2. Įžanga

2.1 Dar 1994 m. EESRK parengė nuomonę⁽¹⁾ dėl Europos Komisijos pasiūlymo priimti direktyvą dėl keleivinių lynų kelio įrenginių. Šioje nuomonėje EESRK rėmė Komisiją, visų pirma „jos nustatytą tikslą užtikrinti, kad valstybės narės veiktų koordinuotai ir visoje Europos Sąjungoje būtų vykdoma būtina stebėseną, norint pasiekti aukštą saugos lygį ir jį išlaikyti, tokiu būdu sumažinant būsimų avarijų pavojų“.

2.2 Taip pat buvo raginama siekti „platesnio masto ir konkurencingesnės pramonės šakos, galinčios sėkmingiau konkuruoti pasaulio rinkose. Kadangi dauguma pasaulio rinkose veikiančių gamintojų yra iš Europos, visos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti pardavimo perspektyvas, turi būti grindžiamos racionaliu ir praktišku požiūriu.“

2.3 Lynų kelio įrenginiai paprastai eksploatuojami siekiant patenkinti turizmo poreikius visų pirma kalnų rajonuose, kurių įtaka atitinkamų regionų ekonomikai yra svarbi ir kurie tampa vis svarbesniu valstybių narių prekybos balanso veiksniumi⁽²⁾.

⁽¹⁾ OL C 388, 1994 12 31, p. 26.

⁽²⁾ Ši ir trys paskesnės dalys yra Direktyvos 2000/9/EB konstatuojamosios dalys.

2.4 Valstybės narės atsakingos už lynų kelio įrenginių saugumo užtikrinimą juos statant, parengiant eksploatuoti ir eksploatuojant. Be to, kartu su kompetentingomis institucijomis jos atsakingos už žemėnaudą, regioninį planavimą ir aplinkos apsaugą. Dėl nacionalinei pramonei ir vietiniams papročiams bei pažangiajai patirčiai būdingų metodikų nacionalinės taisyklės labai skiriasi. Jos nustato specialiuosius matmenis, įtaisus ir konkrečias technines charakteristikas. Atsižvelgiant į tas aplinkybes, gamintojai įpareigojami kiekvienai rinkai savo įrangą nustatyti iš naujo.

2.5 Siekiant užtikrinti, kad lynų kelio įrenginiai būtų saugūs, turi būti laikomasi esminių sveikatos ir saugos reikalavimų. Tie reikalavimai turi būti atsakingai taikomi atsižvelgiant į technikos lygį pateikimo į rinką, pradėjimo naudoti ir eksploatavimo metu ir techninius bei ekonominius reikalavimus.

2.6 Be to, lynų kelio įrenginiai gali kirsti sienas ir juos statant būtų susidurta su prieštaraujančiomis nacionalinėmis taisyklėmis.

2.7 Tačiau teisėkūros veiksmy imtasi tik 2000 m. Direktyva 2000/9/EB dėl keleivinių lynų kelio įrenginių ⁽³⁾ priimta 2000 m. kovo 20 d. ir įsigaliojo 2002 m. gegužės 3 d. Pagrindinių tipų lynų kelio įrenginiai, kuriems taikoma Direktyva 2000/9/EB, yra funikulieriai, kabinų keltuvai, atjungiamo griebtuvo krėsliniai keltuvai, įtvirtinto griebtuvo krėsliniai keltuvai, kabamieji tramvajai, dvilyniai kabinų keltuvai (funiteliai), kombinuotieji įrenginiai (kelių tipų lynų kelio įrenginių deriniai, kaip antai kabinų ir krėslinių vežtuvų keltuvai) ir tempiamieji keltuvai.

2.8 Dabar – praėjus daugiau kaip dešimčiai metų – dėl įvairių priežasčių reikia peržiūrėti teisės aktus, susijusius su lynų kelio įrenginiais.

3. Pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlymu siekiama Direktyvą 2000/9/EB pakeisti reglamentu ir suderinti šią direktyvą su 2008 m. priimtu prekes reglamentuojančių dokumentų rinkiniu, ypač su Naujosios teisės aktų sistemos sprendimu (EB) Nr. 768/2008 (toliau – NTAS sprendimas).

3.1.1 NTAS sprendimu nustatoma bendroji gaminius reglamentuojančių derinamųjų ES teisės aktų sistema. Šią sistemą sudaro visiems gaminius reglamentuojantiems ES teisės aktams bendros nuostatos (pvz., apibrėžtys, nuostatos dėl ekonominės veiklos vykdytojų prievolių, paskelbtųjų įstaigų, apsaugos mechanizmų ir kt.). Šios bendros nuostatos buvo sugriežtintos siekiant, kad direktyvos būtų veiksmingiau taikomos ir įgyvendinamos praktikoje. Įtraukta naujų nuostatų (pvz., dėl importuotojų prievolių), kurios yra labai svarbios siekiant pagerinti rinkoje esančių gaminių saugą.

3.1.2 Pasiūlymu taip pat siekiama pašalinti kai kuriuos sunkumus, patirtus įgyvendinant Direktyvą 2000/9/EB. Konkrečiau, valdžios institucijos, paskelbtosios įstaigos ir gamintojai turėjo skirtingas nuomones, ar tam tikrų tipų įrenginiai patenka į Direktyvos 2000/9/EB taikymo sritį ir todėl turi būti pagaminti ir patvirtinti pagal Direktyvos reikalavimus ir procedūras.

3.1.3 Taip pat skyrėsi nuomonės dėl to, ar tam tikra įranga turėtų būti laikoma posistemiu, infrastruktūra ar saugos komponentu.

3.1.4 Be to, Direktyvoje nenurodyta, kokio tipo atitikties vertinimo procedūra turi būti taikoma posistemiams.

3.2 Dėl šių skirtingų požiūrių iškraipoma rinka, o ekonominės veiklos vykdytojai veikia skirtingomis sąlygomis. Atitinkamų įrenginių gamintojai ir operatoriai turėjo pakeisti įrangą arba atlikti papildomą sertifikavimo procedūrą, dėl kurių atsiradavo papildomų išlaidų ir būdavo vėluojama išduoti tų įrenginių leidimus ir juos eksploatuoti.

3.3 Todėl siūlomo reglamento tikslas – pagerinti teisinį aiškumą dėl Direktyvos 2000/9/EB taikymo srities, taigi ir geriau įgyvendinti susijusias teises nuostatas.

⁽³⁾ OL L 106, 2000 5 3, p. 21

3.4 Direktyvoje 2000/9/EB taip pat pateikiamos nuostatos dėl posistemių atitikties vertinimo. Tačiau joje nenustatyta konkreti procedūra, kurios turi laikytis gamintojas ir paskelbtoji įstaiga. Be to, gamintojams nenurodomos įvairios atitikties vertinimo procedūros, kurias galima taikyti saugos komponentams. Todėl siūlomame reglamente posistemiams taikomos atitikties vertinimo procedūros suderinamos su saugos komponentams jau taikytomis procedūromis, pagrįstomis Sprendime Nr. 768/2008/EB dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos (NTAS sprendimas) nustatytais atitikties vertinimo moduliais. Atsižvelgiant į tai, reglamente taip pat nustatomas žymėjimas CE ženklu, siekiant nurodyti atitiktį jo nuostatomis pagal dabartinę saugos komponentams taikomą sistemą.

3.5 Pasiūlyme atsižvelgiama į 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos⁽⁴⁾. Pasiūlyme siūloma:

- aiškiai apibrėžti taikymo sritį, susijusią su lynų kelio įrenginiais, suprojektuotais ir vežimo, ir laisvalaikio tikslams;
- parengti įvairias posistemių atitikties vertinimo procedūras, pagrįstas galiojančiais saugos komponentams skirtais atitikties vertinimo moduliais, suderintais su NTAS sprendimu;
- suderinti nuostatas su NTAS sprendimu.

Netaikoma:

- pramogoms atrakcionų arba pramogų parkuose naudojamiems lynų kelio įrenginiams;
- žemės ūkio ar pramonės tikslais naudojami lynų kelio įrenginiai;
- visiems lyniniams įrenginiams, kuriais naudotojai ar vežėjai gabenami vandeniu.

3.6 Pasiūlyme išsaugojamos saugos komponentų atitikties vertinimo procedūros. Tačiau atitinkami moduliai atnaujinami remiantis NTAS sprendimu.

3.7 Siūloma ir toliau taikyti reikalavimą, kad paskelbtoji įstaiga dalyvautų visų posistemių ir saugos komponentų projektavimo ir gamybos etapuose.

3.8 Pasiūlymu numatyta parengti įvairias posistemių atitikties vertinimo procedūras, pagrįstas NTAS sprendime nurodytais atitikties vertinimo moduliais. Į pasiūlymą taip pat įtrauktas posistemių ženklavimas CE ženklu, nes nepagrįsta jiems taikyti kitas nuostatas, nei taikomos saugos komponentams.

3.9 Pasiūlyme išsamiau reglamentuojami paskelbtųjų įstaigų paskelbimo kriterijai ir nustatomi konkretūs skelbiančiosioms institucijoms taikomi reikalavimai. Paskelbimo procedūrą reikia pritaikyti prie naujų technologijų, kad ją būtų galima atlikti internetu. Svarbu nustatyti laikotarpį, per kurį būtų galima išnagrinėti visus abejonių ar susirūpinimą dėl atitikties vertinimo įstaigų kompetencijos keliančius klausimus prieš šioms įstaigoms pradėdant veikti kaip paskelbtosioms įstaigoms.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Paaiškėjus, kad direktyvų nuostatos ne visada aiškinamos vienodai, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad siekiant suderinti nuostatas⁽⁵⁾, kuriomis skatinamas laisvas prekių judėjimas vidaus rinkoje, reglamentas užtikrina vienodą nuostatų aiškinimą. Todėl EESRK pritaria tam, kad buvo pasirinktas reglamentas ir kaip teisinis pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis.

4.1.1 Kadangi valstybėms narėms pavesta stebėti reglamento įgyvendinimą, Europos Komisija turėtų užtikrinti, kad jis būtų įgyvendintas vienodai.

4.2 Tokiu atveju reikėtų, išsaugant nepakitusią formuluotę, perimti neginčijamai gerus galiojančios direktyvos elementus ir su jais susijusias taisykles bei patikrintus praktikos pavyzdžius⁽⁶⁾ ir kalbiniu požiūriu tiksliai suformuluoti naujus reglamento elementus.

⁽⁴⁾ OL L 316, 2012 11 14

⁽⁵⁾ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 114 straipsnis.

⁽⁶⁾ Reikia pažymėti, kad neatitikimų rasta įvairiuose bandiniuose, paimtuose iš priedų arba iš Sprendimo Nr. 768/2008/EB (R2 ir tolesni straipsniai) perimtų straipsnių.

4.2.1 Nesuprantama, kodėl reglamento pavadinime išbraukiamas žodis „keleivinių“, nors 8 konstatuojamoje dalyje aiškiai pasakyta, kad direktyvos taikymo sritis turėtų būti išlaikyta.

4.2.2 Kai kurie terminai labai skiriasi nuo darnųjų lynų kelio įrenginių standartų ir turėtų būti tarpusavyje suderinti.

4.2.3 Pagal esamą pasiūlymo dėl reglamento formuluotę (2 straipsnio 2 dalies a punktas) neįmanoma aiškiai atskirti liftų (ypač nuožulniųjų liftų), kuriems taikoma Direktyva 95/16/EB, ir funikulierių. 11 konstatuojamoje dalyje pateikta su tuo susijusi informacija yra nepakankama ir netinkama, kad praktikoje būtų galima atlikti vienareikšmę klasifikaciją. Svarbu tai, kad, vadovaujantis Liftų direktyva, nuožulniuosius lifthus ir toliau būtų galima įrengti lauke (susisiekimai tarp slėnyje esančių automobilių stovėjimo aikštelių ir pilies arba ant kalno esančio senamiesčio, susisiekimas tarp slidinėjimo trasų ir kt.).

4.2.4 Įrenginiams, kurie naudojami gabenimui vandeniui, šis reglamentas netaikomas pagal 2 straipsnio 2 dalies f punktą. Siekiant išvengti nesusipratimų arba skirtingo aiškinimo buvo įtraukta nauja 12 konstatuojamoji dalis, tačiau geriau suprasti ji nepadedą. Todėl 2 straipsnio 2 dalies f punktą reikėtų patikslinti jį padalijant į „lyninius keltus“ – kaip apibrėžta Direktyvoje 2000/9/EB – ir į „vandens slidžių tempimo įrenginius“.

4.2.5 Keleiviniams lynų kelio įrenginiams – skirtingai nei kitų direktyvų (pavyzdžiui, Mašinų direktyvos) atveju – taikomos reglamentuojamos leidimų išdavimo procedūros, kurias nustato valstybės narės. Todėl nėra būtinybės ant saugos komponentų ir posistemų nurodyti registruotą prekės pavadinimą ir pašto adresą, nes tiek prie įrenginio, tiek ir kompetentingai valdžios institucijai turi būti pateikta ES atitikties deklaracija⁽⁷⁾. Norėdamas parodyti ekonominį šio straipsnio poveikį, Komitetas nurodo, kad, pavyzdžiui, įtvirtinto griebtuvo kėsliniam keltuvui reikėtų apie 500 žymenų. Tokiu būdu reikėtų iš dalies pakeisti 11 straipsnį (II skyrius) pirmame sakinyje išbraukiant „ant posistemio arba saugos komponento arba, jeigu to neįmanoma padaryti, ant pakuotės ir“.

4.2.6 Vadovaujantis 2 straipsnio 2 dalies d punktu, pramogų parkų lynų kelio įrenginiams, skirtiems tik pramogoms, šis reglamentas netaikomas. Kyla klausimas, koks yra su saugos nuostatomis ir (arba) esminiais reikalavimais susijęs skirtumas, kai asmuo naudojami lynų kelio įrenginiu tik pramogoms, arba važiavimo tikslu? Todėl rekomenduojama palikti tik tekstą „stacionariajai arba kilnojamajai atrakcionų įrangai“.

4.2.7 57 ir 58 konstatuojamosiose dalyse ir 41 straipsnyje apibrėžiamos pereinamojo laikotarpio nuostatos. Tačiau trūksta bendro pobūdžio pareiškimo, kad reglamento projektas netaikomas jau naudojamiems įrenginiams. Į 9 straipsnio naują 3 punktą reikia įtraukti Direktyvoje dėl keleivinių lynų kelio įrenginių (28 konstatuojamoji dalis) esančią formuluotę „Nebūtina reikalauti, kad visi eksploatuojami lynų kelio įrenginiai atitiktų naujiems įrenginiams taikomas nuostatas“. Be to, į 9 straipsnį po dabartinio 3 punkto reikėtų įtraukti nuostatas dėl galimo lynų kelio įrenginių pakartotinio surinkimo. „Lynų kelio įrenginiai gali būti pakartotinai surenkami šiomis sąlygomis:

- pakartotinio surinkimo metu turi būti naudojami saugos komponentai ir posistemiai, kuriems atliktas atitikties įvertinimas ir kurie pateikti rinkai vadovaujantis Direktyva 2000/9/EB arba šiuo reglamentu;
- perkeliamas įrenginys turi būti tokios techninės būklės, kad po jo pakartotinio surinkimo būtų užtikrintas visiškai toks pat saugos lygis kaip naujų įrenginių.“

4.2.8 36 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad paskelbtosios įstaigos kitoms paskelbtosioms įstaigoms turi teikti informaciją ir apie teigiamus atitikties vertinimo rezultatus. Paskelbtosios įstaigos yra nepriklausomos, komercine veikla besiverčiančios įstaigos. Siekiant užkirsti kelią žinių perdavimui reikia išbraukti „ir, jei prašoma, teigiamais“.

4.3 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymas dėl reglamento atitinka Direktyvą 2000/9/EB, 2008 m. priimtą prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinį ir ypač NTAS sprendimą (EB) Nr. 768/2008, dėl kurio Komitetas jau pateikė teigiamą nuomonę⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Komitetas tikisi, kad ES atitikties sertifikato galiojimas pažeistas nebus.

⁽⁸⁾ OL C 120, 2008 05 16, p. 1.

5. Konkrečios pastabos

Pastabos dėl kitų pasiūlymo dėl reglamento konstatuojamųjų dalių ir straipsnių.

5.1 Reglamento projekto dokumente vokiečių kalba dažnai vartojamas žodis „konstruiert“ arba „Konstruktion“ vietoje „geplant“ arba „Planung“ (palyginti su Direktyva 2000/9/EB). Tai sutinkame visame dokumente vokiečių kalba. Pavyzdžių galima rasti 1 konstatuojamoje dalyje, 1 straipsnyje, 2 straipsnio 1 dalyje, 3 straipsnio 1 ir 3 dalyse, 8 straipsnio 1 dalyje.

5.2 3 straipsnio 4 dalyje nurodytą apibrėžtį „saugos komponentas“ reikia iš dalies pakeisti išbraukiant žodžius „arba lynų kelio įrenginį“. Taip yra dėl to, kad infrastruktūra, kuriai valstybės narės nustato procedūras, negali būti „saugos komponentų“, kaip nurodyta reglamente – tokie komponentai apibrėžiami kaip „saugai svarbūs komponentai“.

5.3 11 straipsnio 9 dalyje nurodoma, kad valstybėms narėms pateikus pagrįstą prašymą, gamintojai turėtų pateikti visą su atitikties vertinimo procedūra susijusią informaciją ir dokumentus. Siekiant užtikrinti, kad pagal darniuosius standartus pagamintiems komponentams (kuriems atitinkamai taikoma ir atitikties esminiams reikalavimams prielaida) šis straipsnis nebūtų taikomas, 9 dalį siūloma patikslinti jo pradžioje įrašant „Rinkai pateiktų komponentų, kurie neatitinka darniuosiuose standartuose apibrėžtų reikalavimų, atveju gamintojai pateikia ...“.

5.4 Dokumento vokiečių kalba 8 konstatuojamoje dalyje vartojamas žodis „Drahtseilbahn“ yra neaiškus ir neatitinka dokumentų olandų ir anglų kalbomis.

5.5 Reglamento projekte – pavyzdžiui, 17 konstatuojamoje dalyje – kalbama apie „Wartung“ (dokumente lietuvių k. „prižiūra“). Tačiau „Wartung“ yra tik dalis veiksmų, susijusių su „Instandhaltung“ (dokumente lietuvių kalba „techninė prižiūra“), kuri apima patikrinimą, prižiūrą ir remontą. Todėl visame dokumente vokiečių kalba žodį „Wartung“ reikėtų pakeisti „Instandhaltung“. Dokumente anglų kalba vartojamas terminas „maintained“ yra teisingas.

5.6 ES direktyvos dėl keleivinių lynų kelio įrenginių terminas „grundlegende Anforderungen“ reglamento projekte pakeistas terminu „wesentliche Anforderungen“ (pavyzdžiui, 6 straipsnis); (vertėjo pastaba: abiejuose dokumentuose lietuvių kalba vartojamas terminas „esminiai reikalavimai“). Dokumente anglų kalba išlieka terminas „Essential requirements“, kaip ir Direktyvoje 2000/9/EB. Todėl visame dokumente vokiečių kalba reikėtų vartoti terminą „Grundlegende Anforderungen“.

5.7 19 konstatuojamoji dalis neatitinka nė vienos teksto dalies ir turėtų būti išbraukta.

5.8 23 konstatuojamoji dalis yra klaidinanti, nes čia saugos analizė susiejama su laisvo prekių judėjimo principu, todėl ją reikėtų išbraukti.

5.9 1 straipsnyje apibrėžiamas šio reglamento dalykas. Tačiau iš Direktyvos 2000/9/EB neperimamos „įrenginių projektavimo“, „statybos“ ir „eksplotavimo“ sritys. Šias sritis reikėtų įtraukti arba perimti direktyvos tekstą.

5.10 3 straipsnio 1 dalyje pateikta „lynų kelio įrenginio“ apibrėžtis yra sunkiai suprantama. Reikėtų perimti Direktyvoje 2000/9/EB pateiktą apibrėžtį.

5.11 Dokumento vokiečių kalba 3 straipsnio 8 dalyje pateiktą terminą „Schleppaufzug“ (tempiamasis keltuvas) reikėtų pakeisti terminu „Schleplift“. Šis pataisymas padarytas ir atliekant su tuo susijusių darnųjų standartų peržiūrą.

5.12 Kadangi 3 straipsnio 12 dalyje nurodytas „pradėjimas naudoti“ ne visada yra susijęs su visu įrenginiu, šį tekstą reikėtų papildyti, po „įrenginio“ įrašant „arba jo komponentų“.

5.13 8 straipsnio 1 dalyje nurodomos saugos analizės reikalavimai pakeisti tiek, kad jie jau nebeapibrėžia atsakomybės. Tačiau saugos analizė yra labai svarbus dokumentas pagrindiniams rengėjams, todėl šį straipsnį reikėtų papildyti žodžiais „Pagrindinio rangovo arba jo įgaliotojo atstovo užsakymu“.

5.14 8 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad saugos analizė įtraukiama į saugos ataskaitą. Tačiau Direktyvoje 2000/9/EB nurodoma, kad saugos analizės pagrindu parengiama saugos ataskaita – o tai yra didelis skirtumas. Rekomenduojama perimti Direktyvos 4 straipsnio 2 dalies tekstą.

5.15 9 straipsnio 4 dalis yra sunkiai suprantama ir turėtų būti pakeista Direktyvos 2000/9/EB 12 straipsnio formuluote.

5.16 10 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad lynų kelio įrenginys toliau eksploatuojamas tik tokiu atveju, jei jis atitinka saugos ataskaitoje nustatytas sąlygas. Saugiam įrenginio eksploatavimui svarbus dokumentas yra eksploatavimo ir priežiūros instrukcija. Todėl rekomenduojama iš dalies pakeisti tekstą išbraukiant žodį „toliau“ sakinyje „lynų kelio įrenginys toliau eksploatuojamas“ ir žodžius „saugos ataskaitoje“ pakeičiant „9 straipsnio 2 dalyje nurodytuose dokumentuose“.

5.17 Vadovaujantis prieduose apibrėžtais moduliais, atitikties vertinimo procedūras gamintojas gali atlikti tik kartu su paskelbtąja įstaiga. Todėl 11 straipsnio 2 dalies tekstą reikėtų iš dalies pakeisti taip: „[...] pasirūpina, kad būtų atlikta 18 straipsnyje nurodyta atitinkama atitikties vertinimo procedūra“.

5.18 11 straipsnio 7 dalyje nurodytas terminas „saugos informacija“ yra neaiškus ir turėtų būti patikslintas.

5.19 16 straipsnyje nurodoma „pirma dalis“, nors ji neegzistuoja.

5.20 Į 17 straipsnį reikėtų įtraukti ir Sprendimo Nr. 768 nuostatas, susijusias su oficialiais prieštaravimais dėl darnųjų standartų (R9 ir R19 straipsniai).

5.21 Kyla pavojus, kad 18 straipsnio 4 dalis gali būti taikoma ir bandomajai įrangai. Siekiant to išvengti reikėtų įrašyti „išskyrus bandomąją įrangą“.

5.22 19 straipsnio 2 dalis gali būti suprantama taip, kad ir rinkai jau pateiktų komponentų ir posistemų atitikties deklaracijos turi būti nuolat atnaujinamos. Todėl paskutinę pirmojo sakinio dalį „nuolat atnaujinama“ reikėtų išbraukti ir įrašyti „ir posistemų arba saugos komponentų pateikimo į rinką metu atnaujinama“.

5.23 21 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad posistemis taip pat turėtų būti žymimas CE ženklu. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad rinkoje nėra posistemų, kurie neturėtų bent vieno CE ženklu pažymėto saugos komponentu, šio reikalavimo reikėtų atsisakyti. Todėl rekomenduojama išbraukti žodžius „posistemis arba“.

5.24 II priedą taip pat reikia persvarstyti, bet tai turi būti daroma išsamiai ir būtinai dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2007/36/EB nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu, ir Direktyvos 2013/34/ES nuostatos, susijusios su tam tikrais įmonės valdymo pareiškimo elementais

COM(2014) 213 final – 2014/0121 (COD)

(2014/C 451/14)

Pranešėjas: **MICHAEL SMYTH**

Europos Parlamentas, 2014 m. balandžio 16 d., ir Europos Taryba, 2014 m. gegužės 6 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 ir 114 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2007/36/EB nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu, ir Direktyvos 2013/34/ES nuostatos, susijusios su tam tikrais įmonės valdymo pareiškimo elementais

COM(2014) 213 final – 2014/0121 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 23 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (2014 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 188 nariams balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komisijos pasiūlymus iš dalies pakeisti Akcininkų teisių direktyvą reikėtų laikyti ilgesnio kelio siekiant stabilesnio įmonių valdymo ir investicinių sąlygų Europoje dalimi. Šių pasiūlymų centre – nuomonė, kad jeigu būtų galima paskatinti akcininkus laikytis ilgalaikiškesnės perspektyvos, būtų užtikrintos geresnės biržinių bendrovių veiklos sąlygos.

1.2 EESRK pritaria Akcininkų teisių direktyvos nuostatoms, visų pirma toms, kuriomis siekiama labiau susieti bendrovių direktorių atlyginimą su ilgalaikiais veiklos rezultatais.

1.3 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos poveikio vertinimo teiginį, kad dėl jo pasiūlymų administracinė našta biržinėms bendrovėms padidės labai nežymiai. Atliekant šios direktyvos ex post vertinimą bus svarbu įvertinti šią pusiausvyrą.

1.4 Komitetas sutinka su teiginiu, kad atsiradus daugiau skaidrumo dėl investicijų politikos poveikio, investuotojai priims geresnius sprendimus ir, galbūt, aktyviau dalyvaus bendrovėse, į kurias investuoja. Dėl to turėtų pagerėti biržinių bendrovių ilgalaikiai veiklos rezultatai.

1.5 Kadangi nuo finansų krizės pradžios politikos formuotojai susidūrė su uždaviniu pakeisti Europos įmonių ir finansų sektorių kultūrą pereinant nuo trumpalaikių veiklos rezultatų prie tvaresnės ilgalaikės investavimo perspektyvos. Jei tokį kultūros pokytį galima pasiekti reglamentavimu, tuomet Komisija eina teisinga linkme.

2. Direktyvos aplinkybės

2.1 Šią Komisijos siūlomą direktyvą reikėtų svarstyti atsižvelgiant į kitas iniciatyvas, skirtas ilgalaikiam Europos ekonomikos finansavimui pagerinti. Direktyva remiasi įsitikinimu, kad akcininkų skatinimas vadovautis ilgesnės trukmės perspektyva užtikrins geresnę biržinių bendrovių veiklos aplinką. Šie pasiūlymai iš dalies atspindi plačias konsultacijas su suinteresuotaisiais asmenimis įmonių valdymo klausimais. 2010 m. Komisija paskelbė žaliąją knygą dėl bendrojo finansų įstaigų valdymo ir atlyginimų politikos ⁽¹⁾. Po jos, 2011 m., buvo paskelbta dar viena žalioji knyga dėl ES įmonių valdymo sistemos ⁽²⁾. Po šių konsultacijų, 2012 m., buvo paskelbtas „Europos bendrovių teisės ir įmonių valdymo veiksmų planas. Šiuolaikinė teisinė sistema didesniai akcininkų aktyvumui ir įmonių tvarumui užtikrinti“ ⁽³⁾.

2.2 Direktyva remiasi poveikio vertinimu, skirtu pašalinti santykių tarp pagrindinių įmonių valdymo veikėjų – vadinamųjų pagrindinių tarpininkų – trūkumus. Tai susiję su tarpininkų (direktorių) ir suinteresuotųjų subjektų (tokių akcininkų kaip instituciniai investuotojai, turto valdytojai ir įgaliotieji konsultantai) santykiais. Joje nurodomi šie penki trūkumai: i) nepakankamas institucinių investuotojų ir turto valdytojų dalyvavimas; ii) nepakankamas direktorių atlyginimo ir veiklos rezultatų ryšys; iii) akcininkų vykdomos susijusių šalių sandorių priežiūros stoka ir iv) nepakankamas įgaliotųjų konsultantų skaidrumas; v) sudėtingas ir brangus investuotojams vertybinių popierių suteikiamų teisių įgyvendinimas.

2.3 Kiekvienai šių problemų Komisija svarsto atitinkamus politikos variantus ir pasirenka tokias penkias politikos priemonių grupes:

- 1) privalomas institucinių investuotojų ir turto valdytojų skaidrumas, susijęs su jų balsavimu ir aktyvumu ir kai kurie turto valdymo tvarkos aspektai;
- 2) atlyginimų politikos ir individualių atlyginimų atskleidimas, taip pat akcininkų balsavimas;
- 3) papildomas skaidrumas ir nepriklausoma nuomonė dėl svarbesnių susijusių šalių sandorių ir svarbiausių sandorių pateikimas akcininkams tvirtinti;
- 4) privalomi įgaliotųjų konsultantų metodikos ir interesų konfliktų atskleidimo reikalavimai;
- 5) sistemos sukūrimas, kad biržinės bendrovės galėtų identifikuoti savo akcininkus, o tarpininkai privalėtų greitai perduoti informaciją, susijusią su akcininkais, ir palengvinti akcininkų teisių įgyvendinimą.

3. Direktyvos priemonės

3.1 Kalbant apie akcininkų skaidrumą, Komisija reikalauja institucinių investuotojų atskleisti, kaip jų investavimo į akcinį kapitalą strategija atitinka jų išpareigojimus ir kaip ji prisideda prie jų turto ilgalaikių rezultatų. Be to, jeigu institucinis investuotojas naudoja turto valdytojo paslaugomis, jis privalės atskleisti svarbiausius susitarimo su turto valdytoju aspektus, pavyzdžiui, turto valdytojų ir institucinių investuotojų suderintus interesus, investavimo strategiją, strategijos įgyvendinimo trukmę, turto valdytojų veiklos rezultatų įvertinimą, planuojamą portfelio apyvartą. Turto valdytojai taip pat turės kas šešis mėnesius atskleisti instituciniams investuotojams informaciją apie tai, kaip jų investavimo strategija atitinka turto valdymo susitarimą.

3.2 Kalbant apie direktorių atlyginimų ir veiklos rezultatų ryšį, Komisija suneimusi, kad nesant veiksmingos direktorių atlyginimų priežiūros gali būti prastesni ilgalaikės veiklos rezultatai. Valdybos arba stebėtojų tarybos nustato atlyginimų politiką. Biržinės bendrovės turės skelbti išsamią informaciją apie atlyginimų politiką ir individualius direktorių atlyginimus. Akcininkai turės teisę tvirtinti atlyginimų politiką ir atlyginimų politikos taikymą pastaraisiais metais. Siūloma direktyva palieka teisę bendrovei ir jos akcininkams spręsti dėl atlyginimų dydžio ir sąlygų.

⁽¹⁾ COM(2010) 284 final.

⁽²⁾ COM(2011) 164 final.

⁽³⁾ COM(2012) 740 final.

3.3 Susijusių šalių sandorių klausimas remiasi nuomone, kad akcininkai paprastai negali gauti pakankamos informacijos apie tokius siūlomus sandorius ir nėra tinkamo mechanizmo pasipriešinti (piktnaudžiaujamais) sandoriais. Iš biržinių bendrovių bus reikalaujama, kad susijusių šalių sandorius, sudarančius daugiau nei 5 proc. bendrovių turto, tvirtintų akcininkai. Be to, jos turės paskelbti apie sandorius, sudarančius daugiau nei 1 proc. jų turto, o sandorių auditą turės atlikti nepriklausomas trečiasis asmuo. Šis reikalavimas nebus taikomas sandoriams tarp bendrovės ir jos grupės narių, kurių visos nuosavybės teisės priklauso biržinei bendrovei.

3.4 Įgaliojami konsultantai pateikia investuotojams rekomendacijas, kaip balsuoti biržinių bendrovių akcininkų susirinkimuose. Įgaliojamų konsultantų funkcijos atsirado iš esmės dėl sudėtingų klausimų, susijusių su investuotojų turimais akcijų paketais, ypač tarpvalstybiniais. Įgaliojami konsultantai teikia rekomendacijas investuotojams, turintiems globalizuotus ir diversifikuotus portfelius ir daro svarbų poveikį balsavimui, o kartu ir įmonių valdymui. Komisija savo poveikio vertinimo tyrime randa įrodymų, verčiančių abejoti ne tik įgaliojamų konsultantų rekomendacijų kokybe ir tikslumu, bet ir kaip sprendžiami su interesų konfliktais susiję klausimai. Nėra jokio ES lygmens teisės akto, reguliuojančio įgaliojamus konsultantus, nors kai kurios valstybės narės turi neprivalomus elgesio kodeksus. Bus reikalaujama, kad įgaliojami konsultantai įgyvendintų priemones, skirtas užtikrinti, kad jų rekomendacijos dėl balsavimo būtų tikslios ir patikimos, paremtos išsamia visos jiems prieinamos informacijos analize, ir kad jų nepaveiktų esamas ar galimas interesų konfliktas. Kaip suprantame, šiuo metu įgaliojami konsultantai siekia Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos pritarimo savanoriškam elgesio kodeksui, ir tai labai sveikintina.

3.5 Investuotojai, ypač turintys tarpvalstybinių akcijų paketų, susiduria su sunkumais įgyvendindami akcijų suteikiamas teises. Šie sunkumai dažnai kyla dėl bendrovių negalėjimo teisingai identifikuoti investuotojus, bendrovių informacijos neperdavimo laiku akcininkams ir investavimo grandinėje suteikiamų teisių, taip pat tarpvalstybinių paketų kainų diskriminacijos. Bus reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad tarpininkai sudarytų biržinėms bendrovėms galimybę identifikuoti jų akcininkus. Jeigu biržinė bendrovė nuspręstų tiesiogiai nebendrauti su savo akcininkais, informacija, susijusi su akcijų suteikiamų teisių įgyvendinimu, jiems turėtų būti perduodama per tarpininką standartizuotai ir laiku. Tarpininkai, savo ruožtu, turi palengvinti akcininko teisių įgyvendinimą, įskaitant teisę balsuoti patiems akcininkams arba akcininkų vardu, ir laiku atitinkamai informuoti akcininkus.

4. Pastabos dėl direktyvos

4.1 Komisija tvirtina, kad pasiūlytoje direktyvoje nurodytos priemonės gali tik šiek tiek padidinti biržinių bendrovių administracinę našlą. Jeigu remiantis tokiomis priemonėmis bendrovėms yra nustatomas reikalavimas laiku pateikti atitinkamą informaciją akcininkams, tai šios priemonės yra geros praktikos pavyzdys ir jas reikėtų taip ir traktuoti. Mažesnių biržinių bendrovių atveju, EESRK sunerimęs, kad joms gali būti užkrauta papildoma administracinė našta. Nors Komisija išsipareigojusi šią direktyvą įvertinti praėjus penkeriems metams nuo jos įsigaliojimo, EESRK mano, kad yra didelė tikimybė, jog pasiūlymai neįsigalios per artimiausius 18 mėnesių, todėl toks įvertinimas turėtų būti atliktas anksčiau.

4.2 Kalbant apie atlyginimų politiką ir bendrovių direktorių atlyginimo ir veiklos rezultatų ryšį, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui gerinti akcininkų vykdomą direktorių atlyginimų priežiūrą⁽⁴⁾. Nors mokėtinų atlyginimų dydžio klausimas ir toliau priklausys valdybos kompetencijai, reikalavimas dėl akcininkų balsavimo turėtų padidinti valdybos bendravimą su akcininkais.

4.3 Tvirtinimas, kad esant didesniai investicijų politikos poveikio skaidrumui investuotojai priims geriau apgalvotus sprendimus ir galbūt aktyviau dalyvaus bendrovėse, į kurias investuoja, yra logiškas. Jeigu jiems pasiseks užtikrinti ilgesnį akcininkų dalyvavimą, jie turėtų padėti pagerinti bendrovių našumą ir veiklos rezultatus.

⁽⁴⁾ OL C 271 2013 9 19, p.70.

4.4 Šie pasiūlymai atitinka tas Direktyvos ⁽⁵⁾ ir Reglamento dėl kapitalo poreikio ⁽⁶⁾ nuostatas, kurios susijusios su atlyginimais ir taip pat papildo esamas taisykles, reglamentuojančias institucinius investuotojus ir turto valdytojus pagal KIPVPS direktyvą, FPRD ir AIFV. Ši direktyva turėtų būti įvertinta atsižvelgiant į kur kas platesnę pertvarkyto reguliavimo aplinką.

4.5 Be to, šie pasiūlymai puikiai dera bendroje ES įmonių valdymo sistemoje, leidžiančioje valstybėms narėms taikyti sistemą, kuri yra geriau suderinta su jų papročiais ir praktika. Toks kai kurių direktyvos pasiūlymų akivaizdus dėmesys tarpvalstybiniam aspektui pabrėžia būtinybę parengti ES skaidrumo ir dalyvavimo taisykles.

4.6 Nors EESRK iš esmės pasiūlymams pritaria, pasiūlytas Akcininkų teisių direktyvos persvarstymas skirtas paskatinti akcininkų ilgalaikį dalyvavimą. Komitetas mano, kad toks ilgalaikio dalyvavimo skatinimas turėtų apimti visus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant darbuotojus, ir siūlo Komisijai apsvarstyti, kaip geriau įtraukti darbuotojus į ilgalaikių vertybių kūrimą ⁽⁷⁾.

4.7 Savo pasiūlymuose Komisija teigia, kad „bendru šio pasiūlymo tikslu persvarstyti Akcininkų teisių direktyvą siekiama prisidėti prie ilgalaikio ES įmonių tvarumo, sukurti akcininkams patrauklią aplinką ir didinti tarptautinį balsavimą, gerinant investavimo į akcinį kapitalą grandinės veiksmingumą, kad būtų paskatintas augimas, darbo vietų kūrimas ir ES konkurencingumas“, kartu su vykstančia finansų sektoriaus reforma. Vyksta daug permainų, siekiant pakeisti Europos įmonių ir finansų sektorių kultūrą ir pereiti nuo trumpalaikių veiklos rezultatų prie tvaresnės ilgalaikės investavimo perspektyvos. Tai nebus paprasta padaryti. Jei tokį kultūros pokytį galima pasiekti reglamentavimu, tuomet Komisija eina teisinga linkme.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽⁵⁾ OL L 176, 2013 6 27, p. 338.

⁽⁶⁾ OL L 176, 2013 6 27, p. 1.

⁽⁷⁾ OL C 161 2013 6 6, p. 35.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo

COM(2014) 168 final

(2014/C 451/15)

Pranešėjas: **MICHAEL SMYTH**

Bendrapranešėjis: **VINCENT FARRUGIA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo

COM(2014) 168 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 17 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (2014 m. liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK iš esmės pritaria šiam Komisijos komunikatui, kuris pratęsia žaliąją knygą dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo⁽¹⁾. Jame atspindimi teigiama linkme besiplėtojantys politiniai debatai apie tai, kaip būtų galima geriausiai patenkinti ilgalaikių investicijų poreikius Europoje.

1.2 EESRK pripažįsta, kad Komisija turi veikti neviršydama savo kompetencijos ir tuo pat metu skatinti atitinkamas institucines ir politikos permainas pasaulio ir valstybių narių lygmeniu. Tai yra ypač svarbu atsižvelgiant į nacionalines ir tarptautines reguliavimo sistemas, kurios turi įtakos investiciniams sprendimams ilgalaikėje perspektyvoje. Pavyzdžiui, daugelyje valstybių narių įmonių įsiskolinimui palankaus mokesčio iškraipymas skatina įmones finansavimui veikiau skolintis, o ne naudoti privatų kapitalą. Siekiant įvairesnio ir stabilaus ilgalaikio įmonių finansavimo, valstybės narės turi būti raginamos dažniau investicijoms naudoti privatų kapitalą. Komisija turi ir toliau primygtinai raginti tai daryti.

1.3 Dauguma Komisijos komunikate išdėstytų pasiūlymų yra logiški ir dera su ilgalaikių investicijų perspektyvos skatinimu, tačiau jiems įgyvendinti prireiks laiko. Naujų ilgalaikių investicinių priemonių (tokių kaip strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijos) reikia jau dabar ir EESRK ragina Komisiją kuo greičiau pereiti prie įgyvendinimo.

1.4 Skatinant didinti ilgalaikį finansavimą ypač svarbu užbaigti kurti bankų sąjungą. Pinigų politika turėtų būti palanki ilgalaikėms investicijoms ir tiek investuotojams, tiek ir indėlininkams užtikrinti tinkamas palūkanų normas. EESRK palankiai vertina Komisijos išpareigojimą ištirti suskaidytus tarpvalstybinius indėlių srautus ir įvertinti galimybes sukurti visos ES kaupiamąjį produktą.

1.5 EESRK įsitikinimu, reikia pasinaudoti unikalia galimybe suformuluoti, sukurti ir įgyvendinti ES ilgalaikių investicijų sistemą remiantis tvirtu analitiniu darbu, kurį atliko Komisija, Tarptautinis finansų institutas, G30 ir kiti subjektai. Tvaraus ilgalaikio finansavimo kliūtys yra žinomos ir jas reikia įveikti. Jos susijusios su penkiais pagrindiniais uždaviniais:

— skatinti investuotojus priimant investicinius sprendimus atsižvelgti į ilgalaikę perspektyvą,

— sukurti naujus tarpininkus ir naujus instrumentus, orientuotus į ilgalaikes investicijas,

⁽¹⁾ COM(2013) 150 final/1 ir COM(2013) 150 final/2.

- plėtoti skolos ir privataus kapitalo rinkas siekiant išplėsti finansavimo priemonių spektrą,
- užtikrinti, kad tarptautinis kapitalo srautas deramai tekėtų ir remtų ilgalaikes investicijas, ir
- parengti geresnę sistemine analizę kuriant būsimą reguliavimo politiką.

EESRK pastebi šiame komunikate padarytą pažangą siekiant šių tikslų ir ragina Komisiją būsimuose pasiūlymuose dėl ilgalaikio finansavimo šią pažangą išlaikyti ir paspartinti.

2. Su Žalioji knyga dėl ilgalaikio finansavimo susiję tolesni veiksmai

2.1 Šiame komunikate pateikiamas apsvaistytas Komisijos atsakas į sėkmingą konsultacijų procesą, kurį paskatino 2013 m. kovo mėn. paskelbta Žalioji knyga dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo ⁽²⁾. Jame pateikiami pasiūlymai ir veiksmai, skirti šalinti kliūtis, trukdančias didesniai ilgalaikio finansavimo iš privačių šaltinių sutelkimui. Komisijos nuomone, nors bankai ir toliau atliks svarbų vaidmenį teikiant ilgalaikį finansavimą, reikia skatinti, kad tokį finansavimą teiktų alternatyvūs ne bankų finansavimo šaltiniai, pavyzdžiui, viešasis sektorius, instituciniai investuotojai (draudimo bendrovės ir pensijų fondai), tradiciniai arba alternatyvūs investiciniai fondai, nepriklausomi turto fondai ir pan.

2.2 Šiame komunikate siūlomais veiksmais daugiausia dėmesio skiriama:

- i) privačių ilgalaikio finansavimo šaltinių sutelkimui,
- ii) geresniai viešojo finansavimo panaudojimui,
- iii) kapitalo rinkų plėtrai,
- iv) MVĮ galimybių gauti finansavimą didinimui,
- v) privataus finansavimo lėšų pritraukimui į infrastruktūrą ir
- vi) bendros tvaraus finansavimo aplinkos gerinimui.

Komisija taip pat paskelbė pasiūlymą persvarstyti Įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą (IAPPS), direktyvą ⁽³⁾ siekiant paremti tolesnį profesinių pensijų – svarbios ES ilgalaikių institucinių investuotojų rūšies – plėtojimą, ir komunikatą dėl visuomenės finansavimo ⁽⁴⁾ kaip didėjančio MVĮ finansavimo šaltinio.

3. Siūlomi veiksmai

3.1 Ilgalaikio finansavimo iš privačių šaltinių sutelkimas

3.1.1 Neišvengiamai kyla įtampa tarp, viena vertus, būtinybės didinti kapitalo ir likvidumo reikalavimus bankams, kad didėtų jų atsparumas, ir, kita vertus, siekio, nenustatyti pernelyg griežtų reikalavimų bankams, kurie juos gali atgrasyti teikti ilgalaikį finansavimą realiajai ekonomikai. Pasiiekti tikrą šių dviejų svarbių viešosios politikos tikslų pusiausvyrą nebus lengva. Komisija ištirs kapitalo reikalavimų reglamentą atsižvelgiant į ilgalaikį finansavimą ir persvarstys, kokiu mastu pasiūlymai dėl padengimo likvidžiuoju turtu rodiklio ir grynojo pastovaus finansavimo rodiklio gali kliudyti bankams teikti ilgalaikį finansavimą.

3.1.2 Komisijos nuomone, kai bus įvykdytos bankų sektoriaus reformos ir sukurta bankų sąjunga, bus atkurtas pasitikėjimas finansų sektoriumi ir gerokai sumažintas finansinis susiskaidymas. Visų pirma neseniai pateikti pasiūlymai dėl bankų struktūrinių reformų, pagrindinę realiosios ekonomikos finansavimo veiklą atskiriant nuo rizikingesnės prekybos veiklos, turėtų padėti bankams vėl imtis savo tradicinio vaidmens ⁽⁵⁾. Savo nuomonėje dėl restruktūrizavimo priemonių EESRK remia Komisijos pasiūlymus.

⁽²⁾ COM(2013) 150 final/1 ir COM(2013) 150 final/2.

⁽³⁾ COM(2014) 167 final.

⁽⁴⁾ COM(2014) 172 final.

⁽⁵⁾ Šie pasiūlymai nagrinėjami EESRK nuomonėje dėl ES bankų struktūros reformų (dar nepaskelbti OL).

3.1.3 Ko gero įdomiausias komunikato dalys yra skirtos draudimo bendrovių ir pensijų fondų ilgalaikio investavimo taisyklėms. 2016 m. pradžioje įsigaliosianti reformuota direktyva „Mokumas II“ turėtų leisti draudikams investuoti į bet kokios rūšies turtą, jeigu bus laikomasi rizikos ribojimo principo. Tai gali padėti kurti tvarias vertybiniais popieriais paverstų priemonių rinkas. Pensijų fondų srityje siūloma kartu su Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (EDPPI) nustatyti sistemą, pagal kurią Europoje būtų sukurta bendroji asmeninių pensijų rinka, šiuo tikslu galimai sutelkiant daugiau asmeninių pensijų santaupų.

3.1.4 Didesnio privačiojo sektoriaus lėšų sutelkimo ilgalaikiam finansavimui klausimu EESRK rekomenduoja Komisijai atlikti galimybių studiją dėl nepriklausomų fondų naudojimo, tuo pat metu labiau įtraukiant ilgalaikius šaltinius, pavyzdžiui, pensijų fondus ir didžiuosius draudikus.

3.1.5 Svarstydamas žaliąją knygą⁽⁶⁾ EESRK rekomendavo Komisijai išnagrinėti, ar galima įdiegti ES taupymo sąskaitą siekiant pasinaudoti ilgalaikėmis santaupomis. Komisija atliks tyrimą, kas kliudo sukurti tokių tarptautinių ES taupymo mechanizmą.

3.2 Geresnis viešojo finansavimo panaudojimas

3.2.1 Kad ilgalaikėms investicijoms būtų veiksmingiau naudojamas viešasis finansavimas, Komisija įsipareigoja imtis priemonių, padėsiančių skatinanti aktyvesnį nacionalinių ir regioninių finansavimą teikiančių bankų, EIB ir EIF bei kitų daugiašalių plėtros bankų, pavyzdžiui, ERPB, bendradarbiavimą. Geras šio veiklos metodo pavyzdys – neseniai sukurta Airijos strateginė bankų korporacija, kuri yra bendroji Airijos vyriausybės, EIB ir KfW⁽⁷⁾ banko įmonė, turėianti Airijos MVĮ paskolinti apie 800 mln. EUR. Panašus pasiūlymas pateiktas dėl geresnio nacionalinių eksporto kredito agentūrų veiklos koordinavimo ir bendradarbiavimo. Šiems pasiūlymams galima tik pritarti.

3.3 Kapitalo rinkų plėtra

3.3.1 Daugelyje Komisijos pasiūlymų siekiama spręsti nepakankamai išvystytų kapitalų rinkų Europoje klausimą. Remiantis komunikatu, nors įmonių obligacijų rinka paskutiniaisiais metais augo, ji (kaip ir Europos privatus kapitalo rinkos) išlieka susiskaidžiusi ir nepatraukli MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonėms kaip ilgalaikio finansavimo šaltinis. Siekdama šalinti šį susiskaidymą Komisija įsipareigoja iširti, ar reikės papildomų priemonių, išskyrus FPRD 2⁽⁸⁾, norint sukurti tvirtą ir likvidžią antrinę įmonių obligacijų rinką. Taip pat ji įsipareigoja apsvarstyti, ar KIPVPS⁽⁹⁾ būtų galima taikyti ir vertybiniais popieriais, įtrauktiems į MVĮ augimo rinkas.

3.3.2 Nuo finansų krizės pradžios pakeitimas vertybiniais popieriais automatiškai buvo tapatinamas su rizikingomis paskolomis Jungtinėse Amerikos Valstijose ir skolintais įsipareigojimais užtikrintais vertybiniais popieriais bei iš jų kildinamais kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandoriais. Katastrofišką išvestinių finansinių priemonių rinkos žlugimą sukėlė ne pats turto pakeitimas vertybiniais popieriais, o netinkamas reguliavimas, suvokimo stoka ir pirkėjų bei pardavėjų godumas. Pakeitimo vertybiniais popieriais naudojimas dabar vėl yra įtrauktas į politikos formavimo darbotvarkę. Rizikos išlaikymo reikalavimai ES galioja nuo 2011 m. ir įsipareigojimai atskleisti informaciją buvo pakartotinai sugriežtinti, kad investuotojai galėtų geriau suprasti priemones, į kurias jie investuoja. Komisijos nuomone, dabar galima kurti tvarias pakeitimo vertybiniais popieriais rinkas, kuriose įvairių turtu užtikrintų vertybinių popierių prekyba būtų diferencijuojama rizikos ribojimo tikslu. EESRK iš esmės remia laipsnišką pakeitimo vertybiniais popieriais naudojimą, tačiau ragina elgtis atsargiai ir užtikrinti, kad šis naudojimas būtų tinkamai reguliuojamas.

3.3.3 Komisija įsipareigoja bendradarbiauti su Bazelio komitetu ir Tarptautine vertybinių popierių komisijų organizacija (IOSCO) ir sukurti pasaulinius pakeitimo vertybiniais popieriais rinkoms skirtus rizikos išlaikymo, skaidrumo, nuoseklumo standartus. Ji taip pat įsipareigoja iki šių metų pabaigos peržiūrėti padengtų obligacijų reguliavimą Reglamente dėl kapitalo poreikio (RKP) siekiant sukurti integruotą padengtų akcijų rinką; ši peržiūra savo ruožtu turėtų paspartinti ES padengtų obligacijų sistemos tyrimą.

⁽⁶⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 11.

⁽⁷⁾ Vokietijos vyriausybei priklausantis plėtros bankas.

⁽⁸⁾ Finansinių priemonių rinkų direktyva.

⁽⁹⁾ Kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektų direktyva 2001/107/EB ir 2001/108/EB.

3.3.4 Komunikate peržiūrimas privataus platinimo klausimas ir kadangi privatus platinimas laikomas realia alternatyva bankų paskoloms ir viešai įmonių obligacijų emisijai, išpareigojama išanalizuoti geros praktikos pavyzdžius privataus platinimo rinkose Europoje ir kitur ir parengti pasiūlymus dėl platesnio tokio platinimo naudojimo Europos Sąjungoje.

3.4 MVĮ galimybių gauti finansavimą didinimas

3.4.1 Komunikate taip pat nagrinėjamas keblus MVĮ galimybių gauti ilgalaikį finansavimą didinimo klausimas. Ši tema buvo įtraukta į 2011 m. paskelbtą MVĮ finansavimo veiksmų planą ir nuo to laiko padaryta tik nedidelė pažanga. Kaip pagrindinė kliūtis, trukdanti užtikrinti daugiau galimybių skolintis kapitalo rinkose, įvardijamas pakankamos, palyginamos, patikimos ir lengvai prieinamos kredito informacijos apie MVĮ trūkumas. Viena to priežasčių – suskaidyti nacionaliniai tokios informacijos šaltiniai.

3.4.2 Neseniai atliktame labai svarbiame tyrime⁽¹⁰⁾ Tarptautinis finansų institutas (TFI) nurodė, kad ši informacijos asimetrija yra viena didžiausių kliūčių MVĮ gauti tiek trumpalaikį, tiek ir ilgalaikį finansavimą. TFI siūlo įvairias priemones šioms kliūtims šalinti. Numatoma aktyviau naudotis standartizuotų duomenų skaitmeninėmis saugyklomis, skirtomis įmonių registrams, statistikos tarnyboms, bankų kredito rizikos vertinimams ir kitiems skolintojams. Šios nacionalinės kredito rizikos duomenų saugyklos turėtų būti konsoliduotos su Europos duomenų saugykla, galiausiai įsteigiant Europos centralizuotą paskolų registrą. TFI ragina nustatyti Europos masto standartus, taikomus informacijos rinkimui ir ataskaitoms, kad būtų galima atlikti lyginamuosius įmonių ir šalių tyrimus. Tiksliesni ir naujesni duomenys apie MVĮ finansinius veiklos rezultatus turėtų skolintojams sudaryti sąlygas geriau įvertinti riziką ir tinkamiau ją įvertinti finansiškai. TFI pasiūlymai yra išsamesni nei Komisijos, todėl EESRK ragina Komisiją kuo skubiau spręsti šiuos nacionalinius informacinius/konfidencialumo klausimus.

3.4.3 EESRK nuomone, būtų naudinga regioninės plėtros agentūroms suteikti tam tikrą vaidmenį vertinant MVĮ rizikingumą. Tokios regioninės plėtros agentūros jau veikia daugelyje ES regionų ir kai kurios jų savo klientams MVĮ jau teikia privataus kapitalo ir skolų finansavimą. Šios regioninės plėtros agentūros dažnai geriau nei bankai žino MVĮ ir jų veiklos vykdytojus savininkus bei valdymą, todėl EESRK rekomenduoja Komisijai išnagrinėti galimą jų kaip vietinių rizikos vertintojų vaidmenį.

3.4.4 Komisija taip pat išpareigoja atnaujinti bankų ir MVĮ dialogą, kad pagerėtų MVĮ finansinis išprusimas, ypač dėl grįžtamosios informacijos, kurią teikia bankai apie paskolų paraiškas. TFI tyrimas yra dar išsamesnis ir jame rekomenduojama šviesti MVĮ apie esamas alternatyvias finansavimo galimybes ir dalyvavimo alternatyviose finansavimo programose privalumus. EESRK šiam požiūriui pritaria.

3.5 Privataus finansavimo lėšų pritraukimas į infrastruktūrą

3.5.1 Investicijų į infrastruktūrą klausimu Komisija nurodo, kad duomenys apie infrastruktūrai skirtų paskolų teikimą Europoje yra nepakankamai nuoseklūs, o tai kliūdo privačiam sektoriui aktyviau dalyvauti investuojant į infrastruktūrą. Verslo informacijos nesklebtinas pobūdis ir konfidencialumas, kurį turi užtikrinti bankai ir investuotojai į privatų kapitalą, dažnai neleidžia plačiau paskleisti susijusios informacijos. Komisija išpareigoja įvertinti galimybes savanoriškai viename portale teikti turimą informaciją apie nacionalinių, regionų ir vietos valdžios institucijų investicijų į infrastruktūrą planus ir projektus. Taip pat siūloma panašiam portale pateikti išsamią ir standartizuotą kredito statistiką apie infrastruktūros skolas. EESRK šiuos veiksmus remia.

3.6 Bendros tvaraus finansavimo aplinkos gerinimas

3.6.1 Be pirmiau aptartų konkrečių veiksmų klausimo, Komisija taip pat nagrinėja platesnę tvaraus finansavimo sistemą atsižvelgiant į įmonių valdymą, apskaitos standartus ir mokesčių bei teisinę aplinką. Ji apsvartys galimybę pateikti pasiūlymą peržiūrėti Akcininkų teisių direktyvą, siekdama geriau suderinti institucinių investuotojų, turto valdytojų ir įmonių ilgalaikius interesus. EESRK remia šią Akcininkų teisių direktyvos peržiūrą, kuria siekiama skatinti ilgalaikį akcininkų dalyvavimą.

⁽¹⁰⁾ Restoring Financing and Growth to Europe's SMEs (2013 m.).

3.6.2 Taip pat bus atliktas akcijų nuosavybės suteikimo darbuotojams ir darbuotojų finansinio dalyvavimo schemų vertinimas visoje ES siekiant nustatyti tarpvalstybinio šių schemų įgyvendinimo kliūtis ir parengti veiksmus joms įveikti. Be to, Komisija išsipareigoja ištirti, ar persvarstytame 9-ajame TFAS tikrosios vertės naudojimas yra tinkamas ilgalaikių investicijų verslo modeliams. Kartu šių metų pabaigoje Komisija pradės konsultacijas siekdama išnagrinėti supaprastinto apskaitos standarto taikymą biržinių MVĮ finansinėms ataskaitoms ir atskiro apskaitos standarto naudingumą nebiržinėms MVĮ.

3.6.3 Komunikate pripažįstama, kad daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių egzistuoja įmonių išsiskolinimui palankus mokesčio iškraipymas. Tai skatina įmones veikiau skolintis, o ne naudoti privatų kapitalą. Komisijai šioje srityje nesuteikta kompetencija ir komunikate ji tikrai išsipareigoja, teikdama konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas per Europos semestrą, skatinti didesnes privataus kapitalo investicijas. Galiausiai Komisija peržiūrės neseniai pateiktą rekomendaciją dėl perspektyvių įmonių kuo ankstyvesnio restruktūrizavimo ir kitos galimybės suteikimo bankrutavusiems verslininkams principą, taip pat teisių į reikalavimą perleidimui, susijusiam su trečiosiomis šalimis, taikytinos teisės. Tokiems pasiūlymams galima tik pritarti.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kuriame atvirą ir saugią Europą“

(COM(2014) 154 final)

(2014/C 451/16)

Pranešėjas: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kuriame atvirą ir saugią Europą“

COM(2014) 154 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 85 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, laikydamasis savo ilgą laiką gintos pozicijos, kurią jis išdėstė savo nuomonėse dėl Komisijos komunikatų dėl Hagos programos ⁽¹⁾ ir vėliau dėl Stokholmo programos ⁽²⁾, mano, kad laisvės, saugumo ir teisingumo pagrindas ir atspirties taškas turi būti pagrindinių teisių, įtvirtintų Europos žmogaus teisių konvencijoje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, apsauga. Komitetas mano, kad Europos institucijų skatinama politika turi užtikrinti pagrindinių teisių ir saugumo pusiausvyrą. ES Teisingumo Teismas sprendime dėl Direktyvos 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo šešis mėnesius, pripažino, kad ji negalioja, nes pažeidžia proporcingumo principą. Tačiau ES Teisingumo Teismas mano, kad duomenų saugojimas yra teisėtas, bendrus interesus patenkinantis tikslas.

1.2 Komitetas susirūpinęs pastebi, kad Europoje į imigrantus žiūrima su vis didesne netolerancija, rasizmu ir ksenofobija; jam kelia susirūpinimą ir tai, kad kai kuriose valstybėse narėse mažėja pagrindinių teisių apsauga. Vienodo požiūrio politika ir nediskriminavimo politika yra integracijos politikos ramsčiai. EESRK siūlo, kad Komisija įkurtų specialų departamentą.

1.3 EESRK taip pat mano, kad Europos Sąjunga turėtų siekti konsoliduoti tarptautinę sistemą, kuri sudaro sąlygas imigracijai ir judumui ir juos reguliuoja, paremtą Jungtinių Tautų žmogaus teisių konvencija, Vaikų teisių konvencija, Migrantų darbuotojų teisių apsaugos konvencija ir Tarptautinės darbo organizacijos konvencijomis.

1.4 EESRK atstovauja organizuotai pilietinei visuomenei, todėl turi būti laikomas partneriu, kurį reikia įtraukti į Komisijos, Europos Parlamento ir Tarybos diskusijas dėl atviros ir saugios Europos.

⁽¹⁾ OL C 65, 2006 3 17, p. 120–130.

⁽²⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 80–88.

1.5 EESRK mano, kad Komisijos komunikatas turėjo būti konkretesnis. Jame yra nemažai idėjų, kurias, mūsų nuomone, reikia kruopščiai išnagrinėti ir struktūrizuoti. Be to, mes manome, kad komunikate būtų reikėję visų pirma stengtis nustatyti pagrindines problemas, kurios šiuo metu neleidžia Europai tapti atviresne ir saugesne.

1.6 Imigrantai daro teigiamą poveikį socialiniam ir ekonominiam vystymuisi ir įvairovei Europoje, susiduriančioje su dideliu demografiniu iššūkiu dėl gyventojų senėjimo. ES išgyvena sunkią ekonomikos krizę ir turi aukštą nedarbo lygį, tačiau net tokiomis sąlygomis keletą Europos valstybių narių darbo rinkoms reikia naujų imigrantų. Kai ekonomikos krizė bus įveikta ir pasikeis ekonomikos ciklas, su demografinė padėtimi susijusios struktūrinės problemos taps dar opesnės, jeigu nebus imtasi priemonių, paremtų rimta migracijos politika.

1.7 Europos Sąjunga turi sukurti bendrą prieglobsčio sistemą ir suderintus teisės aktus, paremtus Sutarties nuostatomis dėl bendros politikos šioje srityje. Dublino konvenciją reikėtų pakeisti solidaresne ES sistema, kuri atsižvelgtų ir į prieglobsčio prašančių asmenų pageidavimus.

1.8 EESRK mano, kad siekiant įtvirtinti įtikinamą požiūrį į neteisėtą imigraciją ir grąžinimą, reikia imtis griežtų veiksmų, pasitelkiant visas turimas priemones, prieš organizuoto nusikalstamumo tinklus, užsiimančius neteisėtu žmonių gabenimu ir prekyba žmonėmis. Esame įsitikinę, kad gyvybiškai svarbu glaudžiau koordinuoti valstybių narių pastangas, siekiant tinkamai panaudoti turimas priemones kovojant su nusikaltėliais, kurie sudaro sąlygas neteisėtai imigracijai ir skatina ją.

1.9 ES turi priimti atsakomybę už savo išorės sienų – Šengeno zonos sienų – stebėseną. *Frontex* turėtų tapti Europos sienų apsaugos tarnyba, siekiant užtikrinti žmonių, kurių gyvybei gresia pavojus, apsaugą ir pagarbą galiojantiems įstatymams.

1.10 EESRK siūlo Europolą performuoti į Europos agentūrą, už kurią atsakomybė būtų pavesta politinei ar teisminei Europos lygmens institucijai ir kuri vaidintų svarbesnį vaidmenį nei dabartinis koordinatoriaus vaidmuo ir kuo greičiau turėtų nuosavų operatyvinių pajėgumų, reikalingų atlikti tyrimus visoje Europoje bendradarbiaujant su valstybių narių policija.

2. Išanga

2.1 Nors praėjo tik keletas metų nuo to laiko, kai buvo pradėta Stokholmo programa „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė piliečių labui“, įgyvendinus keletą joje pasiūlytų priemonių Europos Sąjungoje buvo parengta politika, kuria siekiama sukurti visiems, gyvenantiems šioje Europos Sąjungos laisvės ir supratimo erdvėje, atviresnę ir saugesnę visuomenę. Tokioje Europos Sąjungoje būtų užkertamas kelias net menkiausiai užuominai į diskriminaciją, rasizmą ar ksenofobiją.

2.2 Stiprinama Šengeno erdvė, sudarytas susitarimas dėl Bendros Europos prieglobsčio sistemos, gerinama bendra vizų politika, intensyvinamas Europos bendradarbiavimas kovojant su pavojingiausiais žmonėmis organizuoto nusikalstamumo aspektais (terorizmu, prekyba žmonėmis, elektroniniais nusikaltimais ir t. t.), stiprinamas bendradarbiavimas su ES nepriklausančiomis šalimis migracijos srityje – visa tai dideli pasiekimai, tačiau to negana.

2.3 Savitarpio ryšiai ir priklausomybė pasaulyje vis stiprėja, informacijos srautas yra nuolatinis ir kelia nenuspėjamus iššūkius, į kuriuos reikia reaguoti nedelsiant, todėl mes turime žengti link aukštesnio lygio laisvės ir saugumo – tiek ES piliečiams, tiek atvykėliams iš ES nepriklausančių šalių, kurie nori integruotis į mūsų visuomenę ir prisidėti prie jos gerovės, tokiu būdu praturtindami mūsų vertybes ir pagerindami savo gyvenimo sąlygas.

2.4 Kadangi Stokholmo programos ⁽³⁾, dėl kurios EESRK priėmė privalomąją nuomonę ⁽⁴⁾, ciklas baigiasi, mes turime atsakyti į klausimą, iškeltą Komisijos komunikate: kaip mes galime atvirą ir saugią Europą paversti realybe?

⁽³⁾ OL C 115, 2010 5 4.

⁽⁴⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 80–88.

2.5 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) ⁽⁵⁾ 2014 m. balandžio 8 d. paskelbė negaliojančia ES direktyvą 2006/24/EB ⁽⁶⁾, kurioje valstybės narės įpareigojamos ne trumpiau kaip šešis mėnesius saugoti piliečių duomenis, prieinamus teikiant elektroninių ir telefono ryšių paslaugas. ESTT nuomone, direktyva, kuria reikalaujama saugoti minėtus duomenis ir kompetentingoms nacionalinėms valdžios institucijoms suteikiama prieiga prie šių duomenų, ypač grubiai pažeidžia pagrindines teises į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą. Be to, abonentams ar registruotiems naudotojams, žinantiems, kad jų duomenys yra saugomi ir gali būti naudojami vėliau jų apie tai neinformuojant, gali atrodyti, kad jų privatus gyvenimas yra nuolat stebimas. ESTT patikslino, kad srauto duomenų saugojimas (taigi netiesiogiai ir direktyva) yra rimtas asmens pagrindinės teisės į privatų gyvenimą, nustatytos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje, sutrikdymas. 2014 m. balandžio 8 d. ESTT sprendimas patvirtina pagarbos piliečių teisėms ir laisvėms svarbą Europos integracijai. ESTT, paskelbdamas direktyvą negaliojančia dėl pažeidžiamo proporcingumo principo, mano, kad duomenų saugojimas yra teisėtas, bendrus interesus patenkinantis tikslas.

3. Komisijos komunikatas

3.1 Komunikatas buvo parengtas remiantis diskusijomis, kuriose dalyvavo visos su šia ES politika susijusios institucijos ir įstaigos; jų indėliai buvo paskelbti 2014 m. Briuselyje įvykusioje konferencijoje „Open and Safe Europe: What's next“ (Kuriame atvirą ir saugią Europą: kas toliau?), prie kurios prisidėjo ir EESRK, taip pat buvo remiamasi labai plataus masto konsultacijomis.

3.2 Komunikatą sudaro išanga, kurioje trumpai apibendrinama iki šiol padaryta pažanga siekiant Stokholmo programoje nustatytų plataus užmojo tikslų, ir dalis, kurioje išdėstomi politiniai prioritetai.

3.3 Išvardyti tokie prioritetai:

- Veiksminga migracijos ir judumo politika.
- Šengeno erdvė, vizos ir išorės sienos.
- Praktinis bendros Europos prieglobsčio sistemos veikimas.
- Tolesnis visuotinio požiūrio į migraciją ir judumą stiprinimas.
- Saugi Europa.

4. Pastabos

4.1 Veiksminga migracijos ir judumo politika

4.1.1 EESRK ne kartą pareiškė savo nuomonę dėl migracijos, judumo ir integracijos politikos. Mes dar kartą patvirtiname tai, kas išsakyta anksčiau, o ypač tuos pasiūlymus, į kuriuos nebuvo atsižvelgta. Todėl EESRK visiškai pritaria siekiui maksimaliai pasinaudoti migracijos ir integracijos teikiama privalumais, nes jie be jokios abejonės gali paskatinti pažangų, tvarų ir įtraukų augimą, kaip nurodoma Komisijos dokumente. Tačiau reikia turėti omenyje, jog Europoje keliant galvą rasistinėms ir ksenofobinėms ideologijoms, šių judėjimų atžvilgiu turi būti taikoma nulinio pakantumo politika. Apsvarstant atviresnės ir saugesnės Sąjungos kūrimo priemones pirmenybė turėtų būti teikiama kovai su diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija.

4.1.2 Talentingų ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų pritraukimas, studentų iš ES nepriklausančių šalių pritraukimas ir sąlygų sudarymas jiems likti ir dirbti ES, tų šalių darbuotojų kvalifikacijos pripažinimo palengvinimas, pagalba galimiems migrantams jų pačių kilmės šalyse, sudarant jiems sąlygas lengviau patekti į Sąjungą – visa tai yra svarbios ir labai vertingos priemonės, kurios intelektualiai ir ekonomiškai praturtina Europos Sąjungos valstybes nares, todėl EESRK turėtų jas remti. Bet visų pirma mes turime suvokti, kad talentingų ir kvalifikuotų darbuotojų pritraukimas iš ES nepriklausančių šalių, turinčių didelius intelektualinės vertės ir turto sukūrimo pajėgumus, ir iš tokių šalių, kurios stengiasi vystyti savo rinką ir pasiekti aukštesnį turto ir klestėjimo lygį, yra netapatūs dalykai. Pastarasis atvejis būtų puiki Europos Sąjungos valstybių narių strategija, tačiau tokiu atveju rimtai nukentėtų ES nepriklausančių šalių žmogiškasis kapitalas. ES ir trečiosios šalys turi bendradarbiauti vykdydami partnerystes judumo srityje.

⁽⁵⁾ <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-04/cp140054lt.pdf>

⁽⁶⁾ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB (OL L 105, 2006 4 13, p. 54). Žr. taip pat 2.5 punktą.

4.1.3 EESRK kelia susirūpinimą šios strategijos poveikis besivystančioms trečiosioms šalims, kurioms reikia išlaikyti savo parengtą ir kvalifikuotą žmogiškąjį kapitalą tam, kad galėtų gerinti savo sunkią padėtį. Įgyvendinant talentų pritraukimo iš ES išorės politiką visų pirma turi būti įgyvendinamos priemonės, kurios kompensuotų kilmės šalims to žmogiškojo kapitalo netektį taip, kad nekiltų pavojus jų augimui. Nereikia pamiršti, kad ilgalaikis sprendimas siekiant užtikrinti mažai išsivysčiusių šalių gyventojams geresnę ateitį turi būti paremtas ne jų pritraukimu į ES, kad jie galėtų rasti darbo ir geresnes gyvenimo sąlygas, o darbu jų šalių labai, kad jos pasiektų tokį vystymosi lygį, kuris neskatintų jų piliečių žiūrėti į emigraciją kaip į vienintelę išgyvenimo galimybę.

4.1.4 2007 m. birželio mėn. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos išvadose buvo pripažinta, jog integracija ir imigracija viena kitą papildo ir jos yra neatskiriamos viena nuo kitos. Per daugelį metų EESRK parengė nemažai nuomonių, kuriose išreiškė savo požiūrį šiuo klausimu. Šiais ekonominių sunkumų laikais dar svarbiau pabrėžti, kad „vienodo požiūrio politika ir nediskriminavimo politika yra integracijos politikos priemonių ramsčiai“. Šita rekomendacija pateikta 2010 m. priimtoje EESRK tiriamojoje nuomonėje dėl darbuotojų imigrantų integracijos⁽⁷⁾. Ši nuomonė iki šiol visiškai neprarado savo aktualumo, todėl į ją atsižvelgiama šiame dokumente.

4.1.5 Europos integracijos forumas yra ideali pilietinės visuomenės ir imigrantų organizacijų bendravimo priemonė. Komitetas pakartoja savo pasiryžimą tęsti bendradarbiavimą su Komisija dalyvaujant forumo veikloje ir įgyvendinant Europos integracijos darbotvarkę.

4.1.6 EESRK mano, kad siekiant įtvirtinti įtikinamą požiūrį į neteisėtą imigraciją ir grąžinimą, reikia imtis griežtų veiksmų, pasitelkiant visas turimas priemones, prieš organizuoto nusikalstamumo tinklus, kurie naudoja žmones kaip pinigų darymo mašinas gabendami juos į ES neteisėtais kanalais, prieš prekeivius žmonėmis, kurie lytiškai išnaudoja moteris ir vaikus, ir prieš eksploatatorius, kurie naudojami neteisėtu, praktiškai vergišku, darbu, garantuojant aukoms tarptautinių humanitarinių teisės aktų ir Europos žmogaus teisių konvencijų apsaugą, nes tai yra pažeidžiama grupė, kuriai reikalinga ypatinga apsauga. Esame įsitikinę, kad gyvybiškai svarbu glaudžiau koordinuoti valstybių narių pastangas, siekiant tinkamai panaudoti turimas priemones kovojant su nusikaltėliais, kurie sudaro sąlygas neteisėtai imigracijai ir skatina ją.

4.1.7 Komitetas pasisako už tai, kad pasitelkus bendradarbiavimą su ES nepriklausančiomis šalimis būtų rastas teisėtas, humanitarinis sprendimas, kaip grąžinti į jų kilmės šalis asmenis, neteisėtai imigravusius į ES valstybes nares. Komitetas remia Tarptautinės migracijos organizacijos rekomendacijas dėl savanoriško grįžimo pagalbos skatinimo.

4.1.8 Tuo tikslu reikia nustatyti bendradarbiavimo su Subsacharinės Afrikos, pietinių Viduržemio jūros regiono ir Artimųjų Rytų šalimis politiką, kuri būtų bent tokio pat lygmens, kaip ta, kuri dabar vykdoma bendradarbiavimu su ES nepriklausančiomis Europos ir Azijos šalimis srityje. Ispanija, Graikija, Italija, Kipras ir Malta patiria stiprų neteisėtos migracijos iš šios pasaulio dalies per Viduržemio jūrą ir Balkanus spaudimą, kurį atspindi tokie tragiški įvykiai kaip nelaimė prie Lampedūzos krantų, ir tokiems įvykiams reikia užkirsti kelią bet kokiomis priemonėmis. Komitetas ragina Komisiją ir Tarybą užtikrinti, kad Europos Sąjunga dėtų daugiau pastangų sprendžiant problemą, kuri liečia ne tik išorės sieną turinčias šalis, bet ir visą Sąjungą, taigi – ir visas jos valstybes nares, ir siekti rasti sprendimus, o ne priekaištauti atskiroms valstybėms narėms.

4.1.9 Po 2013 m. spalio mėn. katastrofos prie Lampedūzos salos krantų buvo sukurta Viduržemio jūros regiono darbo grupė. Šios grupės veikla buvo apibendrinta Komisijos komunikate⁽⁸⁾, kuriame buvo pateiktas trumpojo laikotarpio, vidutinio ir ilgojo laikotarpio priemonių penkiose pagrindinėse srityse rinkinys, maždaug atitinkantis prioritetus, išdėstytus šioje nuomonėje aptariamame komunikate. EESRK mano, kad ypač svarbu, kad trumpalaikius veiksmus papildytų ilgalaikės priemonės, skirtos tokioms pagrindinėms priverstinės migracijos priežastims kaip skurdas, žmogaus teisių pažeidimai, konfliktai, ekonominių galimybių trūkumas, blogos darbo sąlygos, nedarbas ir kt. šalinti.

4.1.10 Su neteisėta migracija, kuri kelia pavojų migrantų iš Subsacharinės Afrikos šalių gyvybėms, galima veiksmingiau kovoti ne kelionės laikotarpiu ar atvykimo šalyse, o kilmės šalyse. EESRK parems visas priemones, kurios sudarys sąlygas imtis veiksmų kilmės šalyse, kuriomis bus ryžtingiau reaguojama į humanitarines krizes, gerinamos gyvenimo sąlygos kilmės šalyse ir, iš esmės, daroma tai, ką mes taip dažnai žadėdavome daryti, tačiau taip ir nepadarėme šimtams tūkstančių ar net milijonams žmonių iš nevlities leidžiantis į migranto klajones.

⁽⁷⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 16–22.

⁽⁸⁾ COM(2013) 869.

4.2 Šengeno erdvė, vizos ir išorės sienos

4.2.1 Žmonėms žodis Šengenas reiškia laisvą asmenų judėjimą valstybių signatarų teritorijoje. ES piliečių laisvo judėjimo ir apsigyvenimo teisė yra saugoma Sutarčių ir jomis reglamentuojama. Reikia užbaigti kurti bendrą vizų politiką, užtikrinti jos didesnę lankstumą, vertinti kiekvieną prašymą atskirai nediskriminuojant tautybės pagrindu, įkurti konsulinis Šengeno vizų centrus, peržiūrėti sąrašus šalių, kurioms taikomas vizų režimas. Visi šie aspektai yra svarbūs ir reikalingi bendri veiksmai, siekiant užtikrinti didesnę paramą ir įgyvendinimą.

4.2.2 Tačiau, atsižvelgiant į kai kuriuos veiksmus, kurių ėmėsi tam tikros valstybės narės, Komitetas baiminasi, kad neatsitiktų taip, kad valstybės narės sieks sudaryti palankesnes sąlygas ES nepriklausančių šalių piliečiams atvykti į ES tuo metu, kai kai kurios valstybės narės užsimojo išsiųsti ES piliečius atgal į jų kilmės šalis, nes šie esą bedarbiai, arba tiesiog neleisti jiems atvykti į jų teritoriją. Su dideliu nusivylimu EESRK mano, kad neužtikrinus ES piliečiams galimybės visiškai laisvai judėti nepriimtina užtikrinti tokią laisvę ES nepriklausančių šalių piliečiams.

4.2.3 Dėl Europos Sąjungos išorės sienų EESRK kelia klausimą, ar ES dalyvavimas užtikrinant Sąjungos pietinės ir rytinės sienų apsaugą atitinka jų dabartinę padėtį. Nors iš dalies pakeitus Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2007/2004 sustiprintas FRONTEX vaidmuo, galima kelti klausimą, ar integruotas išorės sienų valdymas šiuo metu Sąjungoje yra įmanomas. EESRK primena ir pakartoja savo nuomonėje⁽⁹⁾ dėl pasiūlymo dėl minėto reglamento pakeitimo pateiktas rekomendacijas ir išreiškia nuomonę, kad FRONTEX turi tapti Europos sienų apsaugos tarnyba, kurią sudarytų sienų apsaugos tarnybų pareigūnų Europos kontingentas.

4.2.4 Įgyvendinant dokumentų rinkinį „Pažangiai valdomos sienos“, dėl kurio EESRK parengė nuomonę⁽¹⁰⁾, paremtą keleivių registravimo programa, dažnai keliaujantiems asmenims iš trečiųjų šalių bus sudaryta galimybė patekti į ES taikant supaprastintą patikrinimo pasienyje tvarką, t. y. atliekant išankstinį patikrinimą ir patikimumo testą ir taikant atvykimo ir išvykimo sistemą, kurioje bus registruojamas į ES atvykstančių trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir išvykimo laikas ir vieta. Taip bus paspartintos, palengvintos ir sugriežtintos pasienio kontrolės ir į ES atvykstančių trečiųjų šalių piliečių sienos kirtimo procedūros. EESRK pritaria šio dokumentų rinkinio įgyvendinimui, nes yra įsitikinęs, kad įdiegus naujas technologijas bus sudarytos palankios sąlygos modernesniai Sąjungos sienų valdymui. Todėl ragina Europos institucijas parengti teisinės priemones, kad minėtos technologijos būtų kuo greičiau įgyvendintos.

4.3 Bendra Europos prieglobsčio sistema

4.3.1 Manome, kad padaryta didelė pažanga kuriant ES teisės aktų sistemą, kuri suteikia daugiau galimybių asmenims, kuriems reikalinga apsauga, gauti prieglobstį, ir skatina greičiau ir ryžtingiau priimti sprendimus dėl prieglobsčio suteikimo. Tačiau dėl Europos teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę ir jų taikymo EESRK primena ir pakartoja savo nuomonėje⁽¹¹⁾ dėl Komisijos komunikato „Prieglobsčio politikos planas. Kompleksinis požiūris į apsaugą Europos Sąjungoje“⁽¹²⁾ pateiktą pastabą. Kalbėdamas apie prieglobsčio teisės aktų taikymą valstybėse narėse jis pažymėjo, kad „ES turėtų kurti bendrus teisės aktus jokių būdu nekeldama pavojaus apsaugos standartams, kad valstybės narės, kurių apsaugos lygmuo nepakankamas, pakeistų savo teisės aktus. Įgyvendindamos ES prieglobsčio teisės aktus, valstybės narės visuomet turės tam tikrą veiksmų laisvę, tačiau EESRK pritaris tik tiems ES teisės aktams, kuriais užtikrinamas aukštas apsaugos lygis ir ribojamos dabartinės aiškinimo galimybės, trukdančios tinkamai taikyti teisės aktus“.

4.3.2 Reikia stiprinti bendrą Europos prieglobsčio sistemą, kad visos valstybės tikrai taikytų vienodus kriterijus ir būtų užtikrintas prieglobsčio prašytojų teisinis saugumas. EESRK mano, kad valstybių narių solidarumas gali būti vienas iš aspektų, kuriam reikia skirti daugiau pastangų. Iš tikrųjų dėl tam tikrų aplinkybių kai kurios valstybės narės gali patirti didesnę spaudimą. Šiuo atveju, kaip ir ginant išorės sienas, reikalingi tvirtesni Sąjungos veiksmai.

⁽⁹⁾ OL C 44, 2011 2 11, p. 162–166.

⁽¹⁰⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 97.

⁽¹¹⁾ . OL C 218/78, 2009 9 11.

⁽¹²⁾ . COM(2008) 360 final.

4.3.3 Tačiau atsižvelgiant į su neteisėta migracija susijusių patirtį ir faktus, pagrįstai kyla klausimas, ar dabartinėmis aplinkybėmis didesnis solidarumas ir bendra atsakomybė šioje srityje yra įmanomi. Todėl atsakydami į klausimą, kaip paskatinti valstybių narių solidarumą ir atsakomybę, pritariame Komisijos nuomonei, kad reikia skatinti perkelti asmenis į mažesnę spaudimą patiriančias valstybes ir bendrai kurti priėmimo centrus. Kaip EESRK pažymėjo nuomonėje savo iniciatyva⁽¹³⁾ dėl neteisėtos imigracijos jūra Europos ir Viduržemio jūros regione, „tai yra ne tik solidarumo klausimas, bet svarbu ir tai, kad valstybės narės prisiimtų joms tenkančią atsakomybę taikant neteisėtos imigracijos keliamos naštos pasidalijimo mechanizmus“.

4.3.4 Kalbant apie didelio žmonių skaičiaus valdymą krizių metu, kaip Sirijos atveju, ir prieglobsčio prašymų tvarkymą taikant lankstesnes priemones, kaip ragina Komisija savo komunikate, nereikėtų pamiršti, kad EESRK anksčiau jau pritarė tam, kad būtų sukurta viena bendra prieglobsčio procedūra, kuria būtų išvengta skirtingų procedūrinių susitarimų valstybėse narėse⁽¹⁴⁾. Komisijos pademonstruotas lankstumas turi būti taikomas tik laikinajai apsaugai, o valdžios institucijos turi dėti daugiau pastangų, kad įvertintų prašymus tų asmenų, kuriems iš tikrųjų reikalingas prieglobstis, ir atskirtų juos nuo tų, kurie paremti apgaule.

4.4 Stiprinti visuotinį požiūrį į migraciją ir judumą

4.4.1 Iš tikrųjų žmonių judumą ir migraciją skatina ne tik geresnės ateities siekis. Nestabilumas, politiniai pokyčiai, klimato kaita ir daugelis kitų veiksnių per amžius lėmė ir lemia didelio masto žmonių judėjimus. Ankstesni judėjimai nuo dabartinių skiriasi tuo, kad užtikrinamos ir gerbiamos visų asmenų pagrindinės teisės. Todėl Europos Sąjunga, didžiausia laisvės ir saugumo erdvė pasaulyje, turi bendradarbiauti su kilmės šalimis, kad sudarytų palankias sąlygas tvarkingam judumui, kuris užtikrintų minėtų šalių piliečių teises ir atitolintų juos nuo organizuotų nusikalstamumų prekybos žmonėmis tinklų.

4.4.2 EESRK savo nuomonėje⁽¹⁵⁾ dėl visuotinio požiūrio į migraciją ir judumą⁽¹⁶⁾ aiškiai nurodė, kad „pritaria visuotiniam požiūriui į migraciją ir judumą (VPMJ), pagal kurį imigracijos ir prieglobsčio politika tampa susiejama su ES išorės politika“. Šiuo požiūriu EESRK pakartojo savo ne kartą išdėstytą ilgalaikę poziciją ir toliau pritaria tam, kad būtų užtikrintas vis stipresnis migracijos ir judumo politikos vidaus ir išorės aspektų tarpusavio ryšys ir didesnis ES imigracijos ir prieglobsčio politikos derėjimas su vystomuoju bendradarbiavimu.

4.5 Saugi Europa

4.5.1 Šiuo metu galiojančioje 2010 m. priimtoje vidaus saugumo strategijoje numatyti bendri ES veiksmai siekiant įveikti pagrindines grėsmes saugumui. Ji paremta penkiais strateginiais tikslais, kurie, nors vis dar galioja, turėtų būti persvarstyti ir atnaujinti atsižvelgiant į artimiausių penkerių metų iššūkius, paskatinant sinergiją su kitomis svarbiomis sritimis, kuriose saugumas yra būtina sąlyga didesniems laimėjimams ir pažangai.

4.5.2 Komitetas pritaria Komisijai, kad Sąjungoje veikiančių nusikalstamų tinklų išardymas turi būti vienas iš visų valstybių narių prioritetų, o pastangų šioje srityje koordinavimas turi būti ES tikslas. Organizuotas nusikalstamumas visada yra pažengęs toliau už kovai su juo numatytas teisinės ir policijos priemones. Organizuotam nusikalstamumui įgaunant tarptautinį mastą, būtinas aktyvesnis valstybių narių bendradarbiavimas, kurį turėtų tvirtai koordinuoti Europos Sąjunga.

4.5.3 Negalima leisti nusikalstamiems tinklams išvengti išardymo ar užtęsti šį procesą pasinaudojant skirtingais teisės aktais, policijos įgaliojimais, pakartotinai kreipiantis į teismus ir išnaudojant visas teisinių priemonių vingrybes. Jei yra nusikalstamumas be sienų, reikia veikti sparčiau, kad Sąjungos teritorijoje užtikrintume ir teisingumą be sienų. EESRK mano, kad negalime sau leisti ir toliau atidėlioti pasaulinių sprendimų, susijusių su organizuotu nusikalstamumu.

⁽¹³⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 32.

⁽¹⁴⁾ OL C 218/78, 2009 9 11.

⁽¹⁵⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 134.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 743 final.

4.5.4 Komitetas mano, kad vien tik mokymo ir informavimo nepakanka, kad pavyktų išardyti nusikalstamus tinklus, todėl pasisako už tai, kad toliau įgyvendinant Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo programą būtų apsvarstyta galimybė Europolą paversti operatyvinio tyrimo policija, turinčia įgaliojimus visos Europos Sąjungos lygmeniu kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu, visų pirma susijusiu su prekyba žmonėmis, taip išplečiant jo funkcijas nuo koordinavimo iki visiškai operatyvinių veiksmų. Todėl primename Komiteto tiriamojoje nuomonėje dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu⁽¹⁷⁾ pateiktą rekomendaciją, kuri skamba taip: „EESRK siūlo Europolą performuoti į Europos agentūrą, už kurią atsakomybė būtų pavesta politinei ar teisminei Europos lygio institucijai ir kuri vaidintų svarbesnį vaidmenį nei dabartinis koordinatoriaus vaidmuo ir kuo greičiau turėtų nuosavų operatyvinių pajėgumų, reikalingų atlikti tyrimus visoje Europoje bendradarbiaujant su valstybių narių policija.“

4.5.5 Nuolatinis ilgalaikių perspektyvų, tikslų ir tikslinių datų planavimas gali išvarginti piliečius, kurie laukia sprendimų. Šiose žmonių kasdieniam gyvenimui tokiose svarbiose srityse reikia užtikrinti lankstumą ir panaikinti biurokratiją, jei nenorime, kad jie papildytų euroskeptikų gretas.

4.5.6 Naujausia Komisijos kovos su korupcija Europos Sąjungoje ataskaita, skirta Tarybai ir Europos Parlamentui, rodo, kad korupcija tebėra Europos masto problema. Už piktnaudžiavimą įgaliojimais siekiant asmeninės naudos turi būti traukiama baudžiamojon atsakomybėn ir baudžiama, juo labiau, jei tai susiję su organizuotu nusikalstamumu. EESRK visiškai remia institucijų tarpusavio bendradarbiavimą ir bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis siekiant įveikti šią problemą, kuri kenkia mūsų politinės sistemos patikimumui.

4.5.7 EESRK išreiškia paramą ir pritarimą visoms teisėtoms ir demokratinėms iniciatyvoms, kurių tik bus imtasi siekiant užkirsti kelią terorizmui ir išspręsti radikalizmo skatinimo ir verbavimo problemą. Be jokios abejonės, visoje Europos Sąjungoje ir už jos ribų turi būti skatinamos bet kokios teisėtos ir demokratinės priemonės, kuriomis siekiama sutrukdyti ekstremistiniams judėjimams ir partijoms pristesti jaunimui savo idėjas ir juos tiesiogiai skatinti įsitraukti į teroristinę veiklą. Siekiant užtikrinti individualų ir kolektyvinį saugumą, svarbiausia – nustatyti rizikos aspektus ir pagrindinius ekstremistinių ideologijų sklaidos centrus. Šioje srityje turi būti užtikrintas nevaržomas informacijos srautas, kad nustačius pirmuosius radikalizmo skatinimo ir verbavimo veiklos požymius būtų imtasi griežtų priemonių ir jai būtų užkirstas kelias nuo pat pradžių. Šiuo požiūriu Komitetas primena ir pakartoja nuomonėje dėl Komisijos komunikato „ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai“ išdėstytas rekomendacijas.

4.5.8 Reikia turėti omenyje, kad terorizmas gali pasireikšti už mūsų sienų, tačiau gali kilti ir ES viduje, kaip rodo nesena Europos praeitis. Todėl reikia pasirūpinti, kad radikalizmo skatinimas ir ekstremistų smurtas vykstant neramumams Europos miestų gatvėse netaptų pagrindiniais verbavimo centrais būsimai žinomų teroristų grupių veiklai. Gatvės smurtas nepripažįsta sienų: smurtautojai labai dažnai gali keliauti iš vienos valstybės į kitą ir dalyvauti įvairiuose jose vykstančiuose įvykiuose. Todėl Komitetas mano, kad būtina labiau koordinuoti skirtingų valstybių policijos veiksmus siekiant nustatyti, įspėti ir numalšinti šias smurtautojų grupes, kurios vėliau gali įsilieti į teroristų gruputes.

4.5.9 EESRK išreiškia savo paramą priemonėms, kuriomis siekiama padidinti piliečių ir įmonių saugumą elektroninėje erdvėje. Atsižvelgiant į numatomą internetinių nusikaltimų skaičiaus didėjimą, Europos Sąjungos vykdomi kovos su elektroniniais nusikaltimais veiksmai verti visapusiškos paramos. Be to, bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis turi padėti visuotinai spręsti pasaulinio masto nusikalstamumo, peržengiančio visas sienas, problemą. Šioje srityje labai svarbi prevencija, kad elektroniniai nusikaltėliai mūsų nepralenktų taikydami naujas technologijas. Nors Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras įkurtas neseniai ir turi nedaug patirties, jis turi būti stiprinamas tiek reikiamomis priemonėmis, tiek finansavimu.

4.5.10 EESRK, kaip ES organizuotos pilietinės visuomenės atstovas, negali suprasti, kad dar yra ES valstybių narių, neratifikavusių Europos Tarybos konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų.

4.5.11 Europoje, paremtoje laisvėmis, visų pirma laisvu asmenų ir prekių judėjimu, saugumo didinimas valdant sienas turi tapti bendrais politiniais veiksmais, kurie užtikrintų visų Sąjungos piliečių saugumą. Norint užtikrinti veiksmingą išorės sienų valdymą tokiomis aplinkybėmis, kai prekės gali būti įvežamos per bet kurią muitinę ir laisvai judėti visoje Sąjungos teritorijoje, būtina numatyti tvirtas ir bendras priemones, kad vienos sienos nebūtų itin nepralaidžios, o kitos – pernelyg laisvos.

⁽¹⁷⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 147.

4.5.12 Bendri veiksmai iškilus rimtoms problemoms turi būti galimi be jokio šios srities reguliavimo, piliečiams spontaniškai imantis veiksmų ir neprašant jokios valdžios institucijos išankstinio leidimo. Tačiau koordinuoti veiksmai ir bendras atsakas krizių ir nelaimių atvejais turi pridėtinę vertę ir padeda veiksmingiau ir efektyviau spręsti šias problemas.

4.5.13 EESRK pritaria Komisijai, kad vidaus saugumas reiškia ir veiksmus už ES sienų, t. y. pasaulio mastu. Visose su laisve ir saugumu susijusiose srityse būtinas valstybių narių bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis, kad galėtume kurti geresnį ir teisingesnį pasaulį, kuriame organizuotas nusikalstamumas ir terorizmas nekelia pavojaus laisvei ir teisėms, kurias visi kartu pasiekėme tokiomis didelėmis pastangomis.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje“

(COM(2014) 144 final)

(2014/C 451/17)

Pranešėjas: **Xavier VERBOVEN**

Administratorė June Sørensen Bédaton

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje“

COM(2014) 144 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 72 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 0 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Susipažinęs su Komisijos komunikatu Komitetas nusprendė, kad būtina pareikšti pastabas dėl jame numatytų tikslų ir parengti keletą konkrečių rekomendacijų.

1.2 Komitetas mano, kad politinis tikslas didinti tarpusavio pasitikėjimą yra tinkamas politinis prioritetas, atitinkantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) teisingumo skyriuje numatytas nuostatas. Komisijos dokumente lieka gana neaiškus ir neišsamiai išdėstytas iniciatyvų, kurias būtų galima įgyvendinti per artimiausius penkerius metus siekiant stiprinti šį tarpusavio pasitikėjimą, klausimas. EESRK mano, kad reikia ir toliau skatinti pagal anksčiau pasirašytus bendradarbiavimo susitarimus užmegztą bendradarbiavimą nustatant šiuos susitarimus pakeisiančias priemones.

1.3 Ekonomikos augimo skatinimo politinio tikslo klausimu Komitetas pažymi, kad plataus užmojo tikslai šioje srityje pripažinti ypatingos svarbos prioritetu, tačiau šis augimas turi būti tvarus. Vis dėlto pats ekonomikos augimas negali būti laikomas teisingumo politikos tikslu, nes juo, remiantis SESV, visų pirma turi būti užtikrinamas aukštas saugumo lygis ir sudarytos geresnės sąlygos siekti teisingumo, o tai yra tikslas, kuris negali priklausyti nuo ekonomikos augimo. Tačiau Europos Sąjungos valstybėse narėse sklandžiai veikiančios teisingumo sistemos, gali turėti teigiamo poveikio tvariam ekonomikos augimui Europos Sąjungoje, kadangi civilinio pobūdžio ginčus būtų galima spręsti greičiau ir veiksmingiau, padidėtų teisinis tikrumas ir baudžiamosiose bylose būtų galima veiksmingiau valdyti oficialiai ekonomikai neigiamą poveikį darančius reiškinius, pavyzdžiui, pinigų plovimo ir organizuoto nusikalstamumo.

1.4 Dėl politinio tikslo remti judumą Komitetas pabrėžia, kad paramą judumui Europos Sąjungoje, visų pirma užtikrinant, kad Sąjungos piliečiai galėtų pasinaudoti savo teisėmis visoje ES teritorijoje, galima susieti su SESV nustatytu tikslu palengvinti galimybes siekti teisingumo. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad V antraštinėje dalyje nustatytas ne tik „laisvės“ tikslas, bet ir „saugumo ir teisingumo“ tikslai, kurie gali apriboti laisvę. Reikėtų ne tik remti judumą, bet ir siekti užtikrinti kiekvienam savo teise į laisvą judėjimą besinaudojančiam piliečiui prieigą prie veiksmingo teisingumo.

1.5 Komitetas taip pat pažymi, kad Komisijos komunikate nenagrinėjama daugelis klausimų, kurie, vis dėlto, gali padėti kurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.

- Visų pirma, būtų galima apsvarstyti, ar reikia valstybėse narėse skirti Europos teisėje besispecializuojančius teisėjus, kad būtų galima piliečiams užtikrinti didesnę teisinę tikrumą nagrinėjant su Europos Sąjungos teisės aktais susijusias bylas.
- Antra, būtų galima apsvarstyti galimybę sukurti Europos policijos pajėgų ir patikros operatyvines tarnybas siekiant veiksmingai kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir sukčiavimu.
- Trečia, turėtų būti įvertinta, ar reikėtų baudžiamosios teisės srityje nustatyti būtiniausias taisykles, kuriomis remiantis būtų apibrėžtos nusikalstamos veikos ir sankcijos, susijusios su ypač sunkiais tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimais, pavyzdžiui, terorizmas, prekyba žmonėmis, seksualinis išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, kompiuteriniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas.
- Ketvirta, būtų galima numatyti reikalavimą pateikti kolektyvinį ieškinį, kuris sudarytų geresnes galimybes ES piliečiams siekti teisingumo.
- Penkta, pageidautina nuolat atnaujinti pasiekimų teisingumo srityje suvestinę ir ypač rinkti informaciją apie veiksmų programų įgyvendinimą.
- Galiausiai ypač svarbu naujos sudėties Komisijoje paskirti už žmogaus teises atsakingą Komisijos narį.

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos ⁽¹⁾

2.1 Komunikato rengimo aplinkybės

2.1.1 Tiek baudžiamosios, tiek civilinės teisės srityje Europos Komisija jau įgyvendino daugelį teisėkūros iniciatyvų, kurias vykdamas taikytas daug priemonių, padėjusių kurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.

2.1.2 Gairės nustatytos daugelyje penkmečio planų, pavyzdžiui, Tamperės, Hagos ir galiausiai Stokholmo programoje. Pastaroji baigs galioti 2014 pabaigoje. Atsižvelgiant į Stokholmo programos galiojimo pabaigą ir į Lisabonos sutartimi išplėstą Sąjungos kompetenciją teisingumo srityje, nagrinėjamu Komisijos komunikatu siekiama nustatyti politinius prioritetus, kuriuos reikėtų įgyvendinti iki 2020 m. siekiant tolesnės pažangos kuriant visiškai sklandžiai veikiančią ir grindžiamą pasitikėjimu, judumu ir augimu laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.

2.1.3 Šio komunikato tikslas – papildyti teisėkūros ir veiksmų planavimo strategines gaires, kurias nustatys Europos Vadovų Taryba, vadovaudamasi SESV 68 straipsniu siekiant sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, ir strateginius sprendimus, kuriuos turės priimti Europos Parlamentas ⁽²⁾.

2.2 Komunikato turinys

2.2.1 Ateities iššūkiai ir politiniai tikslai

Savo komunikate Komisija apibrėžia tris ateities tikslus:

a) Tarpusavio pasitikėjimas

Toliau stiprinti piliečių, praktikuojančių teisininkų ir teisėjų pasitikėtų piliečių pasitikėjimą bet kurioje ES valstybėje narėje priimtais teismų sprendimais.

⁽¹⁾ COM(2014) 144 final.

⁽²⁾ COM(2014) 144 , Įvadas, 1 dalis.

b) *Judumas*

Toliau šalinti kliūtis, su kuriomis vis dar tenka susidurti ES piliečiams norint pasinaudoti judumo laisve.

c) *Ekonomikos augimas*

ES teisingumo politika ir toliau turėtų būti remiamas ekonomikos augimas visų pirma tarpvalstybiniuose prekybos santykiuose stiprinant sutarčių vykdymą ir remiant skaitmeninę ekonomiką.

2.2.2 Komisijos nustatytiems tikslams pasiekti apibrėžtos priemonės: konsolidavimas, kodifikavimas ir papildymas. Todėl Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad iniciatyvų, kuriomis siekiama papildyti esamas politikos priemones, tikslas visada turi būti stiprinti tarpusavio pasitikėjimą, skatinti ekonomikos augimą ir palengvinti piliečių gyvenimą.

3. Pastabos

Pastabos dėl Komisijos nustatytų politinių tikslų

3.1 Sąjungos kompetencija teisingumo srityje

3.1.1 ES kompetencija teisingumo srityje yra aiškiai nustatyta SESV trečiosios dalies V antraštinėje dalyje „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė“.

3.1.2 SESV 67 straipsnyje nurodoma, kad „Sąjunga sukuria laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje gerbiamos pagrindinės teisės bei skirtingos valstybių narių teisinės sistemos ir tradicijos.“

3.1.3 Į tai atsižvelgiant Europos Sąjungos institucijos privalo ⁽³⁾:

- užtikrinti, kad nebus asmenų kontrolės jiems kertant vidaus sienas, ir suformuluoti bendrą prieglobsčio, imigracijos ir išorės sienų kontrolės politiką,
- užtikrinti aukštą saugumo lygį,
- sudaryti palankias sąlygas siekti teisingumo.

3.1.4 Šiems uždaviniams įvykdyti Sąjunga turi kompetenciją teisingumo, policijos, prieglobsčio ir imigracijos srityje.

3.1.5 Teisingumo srityje ES suteikta kompetencija tiek civilinėje, tiek baudžiamojoje srityje.

3.1.6 Tarp **kompetencijų baudžiamojoje srityje visų pirma nurodoma** kompetencija priimti priemones ir apibrėžti būtiniausius baudžiamojo proceso reikalavimus siekiant įgyvendinti teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principą. Tai apima, pavyzdžiui, būtiniausių reikalavimų dėl asmenų teisių baudžiamajame procese arba dėl nusikalstamumo aukų teisių nustatymą, taip pat priemonių, skirtų išvengti jurisdikcijos kolizijos ir ją išspręsti. Antra, ES kompetencija baudžiamosios teisės srityje apima kompetenciją nustatyti būtiniausius taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo ypač sunkių tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimų, pavyzdžiui, terorizmas, prekyba žmonėmis, seksualinis išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, elektroniniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas. Trečia, ES gali taikyti nusikalstamumo prevencijos skatinimo priemones. Ketvirta, ES kompetencija baudžiamosios teisės srityje susijusi su nacionalinių tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijų koordinavimo ir bendradarbiavimo stiprinimu ir konsolidavimu. Penkta, Sąjunga turi teisę įsteigti Europos prokuratūrą siekiant kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančia nusikalstama veika.

3.1.7 Remiantis ES **kompetencija civilinės teisės srityje**, Sąjunga gali imtis priemonių, kurios būtinos siekiant: 1) skatinti teisminių sprendimų tarpusavio pripažinimą ir vykdymą valstybėse narėse, 2) sudaryti palankesnes dokumentų įteikimo kitoje valstybėje sąlygas, 3) nustatyti taisykles dėl teismo jurisdikcijos suteikimo ir taikytinos teisės (tarptautinė privatinė teisė), 4) užtikrinti bendradarbiavimą renkant įrodymus, 5) veiksmingai garantuoti sąlygas siekti teisingumo, 6) panaikinti sklandžiam civiliniam procesui trukdančias kliūtis, 7) suderinti taisykles, taikomas įstatymų ir jurisdikcijos kolizijos srityje, 8) kurti alternatyvius ginčų sprendimo metodus.

⁽³⁾ SESV 67 straipsnis.

3.2 Komisijos nustatytų tikslų derėjimas su SESV nuostatomis, kuriomis apibrėžiama Sąjungos kompetencija teisingumo srityje.

3.2.1 Politinis tikslas didinti tarpusavio pasitikėjimą

3.2.1.1 Teisingumo srityje Komisija pagrįstai nustatė tikslą didinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą kompetentingoms institucijoms priimant atitinkamus sprendimus ir reikia pritarti šiai iniciatyvai, nors tai yra ne tikslas, o veikiau priemonė skatinti teisminių bendradarbiavimą.

3.2.1.2 SESV numatyta, kad Sąjunga vykdo politiką, kuria siekiama tiek civilinėje ir baudžiamojoje srityje teisminių bendradarbiavimą grįsti teismo sprendimų tarpusavio pripažinimu; tam būtinas abipusis pasitikėjimas vienu ir kitų priimtais atitinkamais sprendimais⁽⁴⁾.

3.2.1.3 Komisijos dokumente lieka gana neaiškūs ir neišsamiai išdėstyti iniciatyvų, kurias būtų galima įgyvendinti per artimiausius penkerius metus siekiant stiprinti šį tarpusavio pasitikėjimą, klausimas. Komitetas mano, kad gali būti skatinamas ir remiamas bendradarbiavimas, užmegztas pagal anksčiau pasirašytus bendradarbiavimo susitarimus, pavyzdžiui, nustatant juos pakeisiančias teises priemones.

3.2.2 Politinis tikslas remti ekonomikos augimą

3.2.2.1 Nesuprantama, kodėl teisingumo srityje Komisija nustatė tikslą remti ekonomikos augimą. Iš tiesų, pagal SESV Sąjungai suteikiami įgaliojimai teisingumo srityje, kad ji užtikrintų aukštą saugumo lygį ir palengvintų galimybes siekti teisingumo civilinėse bylose, tačiau šis tikslas nesusijęs su ekonomikos augimo tikslu.

3.2.2.2 Pastaraisiais metais, ypač dėl finansų krizės ir valstybės skolos krizės poveikio, taip pat vadovaujantis strategija „Europa 2020“, ES teisingumo politika tapo ir ekonomikos atsigavimo, augimo ir struktūrinių reformų rėmimo priemone. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad ekonomikos augimo paties savaime negalima laikyti teisingumo politikos tikslu. Būtina užtikrinti, kad ateityje vykdant ES teisingumo politiką jokiais aplinkybėmis prioritetas nebūtų teikiamas toms iniciatyvoms, kurios yra susijusios tik su prekybos skatinimu arba kurias galima interpretuoti tik tokiaame kontekste. Taigi, yra pavojus, kad nebus arba nebebus atsižvelgiama į kitus aspektus, kurie yra taip pat arba dar glaudžiau susiję su laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimu, pavyzdžiui, į pagrindinių teisių apsaugą.

3.2.2.3 Ekonomikos augimas pripažintas svarbiausiu prioritetu, tačiau tai turi būti tvarus augimas. Vis dėlto pats ekonomikos augimas negali būti laikomas teisingumo politikos tikslu, nes juo, remiantis SESV, visų pirma turi būti užtikrinamas aukštas saugumo lygis ir sudarytos geresnės sąlygos siekti teisingumo, o tai yra tikslas, kuris negali priklausyti nuo ekonomikos augimo. Atsižvelgiant į tai, Europos Sąjungos valstybėse narėse sklandžiai veikiančios teisingumo sistemos, gali turėti teigiamo poveikio tvariam ekonomikos augimui Europos Sąjungoje, kadangi civilinio pobūdžio ginčus būtų galima spręsti greičiau ir veiksmingiau, padidėtų teisinis tikrumas ir baudžiamosiose bylose būtų galima veiksmingiau valdyti oficialiai ekonomikai neigiamą poveikį darančius reiškinius, pavyzdžiui, pinigų plovimo ir organizuoto nusikalstamumo.

3.2.3 Politinis tikslas remti judumą

3.2.3.1 Teisingumo srityje Komisijos apibrėžtą tikslą remti judumą visų pirma užtikrinant, kad Sąjungos piliečiai galėtų pasinaudoti savo teisėmis, galima susieti su SESV nustatytu tikslu palengvinti galimybes siekti teisingumo.

3.2.3.2 Tačiau reikėtų pabrėžti, kad V antraštinėje dalyje nustatytas ne tik „laisvės“ tikslas, bet ir „saugumo ir teisingumo“ tikslai, kurie gali būti susiję su laisvės ribojimu. Reikėtų ne tik remti judumą, bet ir siekti užtikrinti prieigą prie veiksmingo teisingumo kiekvienam laisvo judėjimo laisve besinaudojančiam piliečiui. Priešingu atveju būtų pereita į platesnę sritį negu teisingumas sritis ir būtų galima nagrinėti ypač platų spektrą klausimų, pavyzdžiui, biurokratijos mažinimo naudojantis teise į laisvą judėjimą, skyrybų ir paveldėjimo tvarkos, taikomos judėjimo laisve besinaudojantiems asmenims, piliečių, kurie naudojami savo teise į laisvą judėjimą pensijų kapitalo perkėlimo taisyklės, Europos transporto priemonių kontrolės taisyklės ir t. t.

⁽⁴⁾ SESV 81 ir 82 straipsniai.

3.3 Konkrečios pastabos

3.3.1 Komisijos veiksmų programoje nenagrinėjama daugelis klausimų, kurie, vis dėlto, gali padėti sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę.

3.3.2 Visų pirma, būtų galima apsvarstyti, ar reikia valstybėse narėse skirti Europos teisėje besispecializuojančius teisėjus, kad būtų galima piliečiams užtikrinti didesnę teisinę tikrumą nagrinėjant su Europos Sąjungos teisės aktais susijusias bylas.

3.3.3 Komisija pagrįstai pabrėžia būtinybę rengti visų teisėjų ir prokurorų mokymus Europos Sąjungos teisės srityje. Ji taip pat ragina „išplėsti veiklą“ įtraukiant visus teisingumo profesijos atstovus į Europos mokymo programas, įgyvendinamus pagal 2014–2020 m. Teisingumo finansinę programą. EESRK mano, kad tai esminis aspektas. Atsižvelgdamas į Stokholmo programoje nustatytą tikslą stiprinti teisę į gynybą, Komitetas mano, kad ypač svarbu suteikti galimybę šiose programose dalyvauti advokatams, kurie yra pirmoji teisė į gynybą užtikrinanti instancija.

3.3.4 Antra, būtų galima apsvarstyti galimybę sukurti Europos policijos pajėgų ir patikros operatyvines tarnybas siekiant veiksmingai kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir sukčiavimu.

3.3.5 Trečia, turėtų būti įvertinta, ar reikėtų baudžiamosios teisės srityje nustatyti būtiniausias taisykles, kuriomis remiantis būtų apibrėžtos nusikalstamos veikos ir sankcijos, susijusios su ypač sunkiais tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimais, pavyzdžiui, terorizmas, prekyba žmonėmis, seksualinis išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, kompiuteriniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas. Atsižvelgiant į tai, kad valstybėse narėse yra pakankamai didelių skirtumų, dėl kurių gali kilti sunkumų žmogaus teisių ir teisinio tikrumo srityje, reikia išsiaiškinti koks baudžiamosios teisės nuostatų suderinimas yra būtinas ⁽⁵⁾.

3.3.6 Ketvirta, būtų galima numatyti reikalavimą pateikti kolektyvinį ieškinį, kuris sudarytų geresnes galimybes ES piliečiams siekti teisingumo.

3.3.7 Penkta, pageidautina nuolat atnaujinti pasiekimų teisingumo srityje suvestinę ir ypač rinkti informaciją apie veiksmų programų įgyvendinimą.

3.3.8 Ir galiausiai ypač svarbu naujos sudėties Komisijoje paskirti už žmogaus teises atsakingą Komisijos narį.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽⁵⁾ Šiuo klausimu taip pat žr. nuomonę CESE 1302/2012 dėl Europos kovos su narkotikais politikos.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklos ir priežiūros

(COM(2014) 167 final – 2014/0091 (COD))

(2014/C 451/18)

Pranešėjas: **Krzysztof PATER**

Bendrapranešėjis: **Petru Sorin DANDEA**

Europos Parlamentas, 2014 m. balandžio 14 d., ir Taryba, 2014 m. birželio 12 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklos ir priežiūros (nauja redakcija)

COM(2014) 167 final – 2014/0091 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kadangi ES valstybių narių pensijų sistemose reikia sparčiau ir giliau įdiegti profesines pensijas, Komitetas pritaria daugeliui Europos Komisijos pasiūlymų, išdėstytų dokumentuose, susijusiuose su antrąja įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, direktyva.

1.2 Komitetas džiaugiasi, kad Komisijos pasiūlyme⁽¹⁾ buvo atsižvelgta į daugelį jo nuomonės dėl baltosios knygos „Adekvacių, saugių ir tvarių pensijų darbotvarkė“⁽²⁾ rekomendacijų.

1.3 Manydamas, kad reikia papildomų tiek kolektyvinių, tiek individualių pensijų kaupimo formų, ypač atsižvelgiant į prognozuojamas mažesnes valstybės skiriamas pensijas, EESRK pabrėžia, kad profesinių pensijų sistemos, sukurtos socialiniams partneriams priėmus atitinkamus sprendimus, gali atlikti labai svarbų vaidmenį užtikrinant darbuotojams papildomą pensinį aprūpinimą.

1.4 Tačiau Komitetas turi abejonių dėl kai kurių siūlomos direktyvos nuostatų.

1.4.1 EESRK nesutinka su požiūriu traktuoti įstaigas, atsakingas už profesinių pensijų skyrimą, kaip finansų rinkos įstaigas. Įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų skyrimą, yra socialinės paskirties pensijų skyrimo institucijos. Joms tenka didelė atsakomybė už profesinių pensijų skyrimą ir jos tapo neatsiejamu valstybės sistemų pagal pirmąjį ramstį mokamų išmokų priedu. Siūloma direktyva turi atsižvelgti į svarbų socialinių partnerių vaidmenį kuriant ir valdant programas ir į faktą, kad jų veiklos pagrindiniai principai turi atitikti nacionalinę socialinės apsaugos ir darbo teisę.

1.4.2 Visiems taikomas vienodas sprendimas nėra tinkamas būdas Komisijos tikslams pasiekti dėl daugybės esminių atskirų valstybių narių pensijų sistemų ir profesinių pensijų sistemų skirtumų, nes tie skirtumai turi didelę įtaką skirtingam tokių sistemų narių ir išmokų gavėjų statusui, teisėms ir lūkesčiams. Pavyzdžiui, EESRK kritiškai vertina pasiūlymą visoje Europos Sąjungoje naudoti vienodus informacijos, siunčiamos visiems profesinių pensijų sistemų nariams, šablonus. Komitetas mano, kad dėl didžiulės įvairovės neįmanoma sukurti vienos formos, kurioje būtų galima pateikti visiems nariams ir išmokų gavėjams reikalingiausią ir tinkamiausią informaciją.

⁽¹⁾ COM(2012) 55 final.

⁽²⁾ Nuomonėje, žr. OL C 299/21, 2012 10 4, p. 115–122. Be kita ko, EESRK pažymėjo, kad „vertėtų apsvarstyti ne tik aspektus, susijusius su pensijų fondų tarpvalstybine veikla ir darbuotojų judumu, bet ir pensijų įstaigų priežiūros ir kontrolės, administracinių sąnaudų, vartotojų informavimo ir jų teisių apsaugos klausimus“.

1.4.2.1 Komitetas pabrėžia, jog didelio masto profesinių pensijų sistemų standartizacija gali brangiai kainuoti ir, skirtingai nuo jų tolesnio tobulinimo, kurį siūlo EESRK, gali paskatinti laipsnišką tokių sistemų išnykimą.

1.4.3 Komitetas pabrėžia, kad pagrindinis pensijų sistemų, įskaitant ir profesinių pensijų sistemas, tikslas yra užtikrinti pakankamą ir stabilų išmokų lygį išmokų gavėjams. Paramą kapitalo rinkoms, įskaitant ilgalaikes investicijas, reikėtų laikyti antraeiliu tikslu su sąlyga, kad jis nepakenks sistemos narių ir išmokų gavėjų interesams. Nors ir pritardamas galimybei įstaigoms, atsakingoms už profesinių pensijų skyrimą, suteikti galimybę daugiau investuoti į „ilgalaikio investicinio pobūdžio priemones“, EESRK griežtai nepritaria Europos Komisijos pasiūlymui, kad „valstybės narės nedraudžia įstaigoms [...] investuoti į priemones [...], kuriomis neprekiaujama reguliuojamose rinkose, daugiašalėse prekybos sistemose ar organizuotos prekybos sistemose“. Galimybė nuolat objektyviai įvertinti pensijų sistemos turtą ir gauti patikimą ir naujausią informaciją apie vertybinių popierių, į kuriuos investuotas pensijų sistemos turtas, emitento finansinę padėtį yra esminė pensijų sistemos narių ir išmokų gavėjų finansinio saugumo prielaida. Tačiau valstybės narės turėtų turėti galimybę pasitarusios su socialiniais partneriais nustatyti arba nenustatyti apribojimų šioje srityje.

1.4.4 Aukščiau išdėstyti nuogastavimai aptariami ir EESRK pastabos dėl siūlomos direktyvos pateikiamos tolesniuose šios nuomonės skyriuose.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Komisija siūlo persvarstyti nuo 2005 m. galiojusią Direktyvą 2003/41/EB dėl įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklos ir priežiūros⁽³⁾. Siūloma direktyva kodifikuojamos nekeičiamos galiojančios direktyvos nuostatos ir kartu iš dalies keičiama direktyva.

2.2 Komisija teigia, kad bendras šio pasiūlymo tikslas – palengvinti pensijų kaupimą sudarant sąlygas kaupti profesinę pensiją. Komisija taip pat nurodo keturis konkrečius tikslus:

- panaikinti likusias rizikos ribojimu pagrįstas kliūtis tarpvalstybinėms įstaigoms, atsakingoms už profesinių pensijų skyrimą,
- užtikrinti gerą valdymą ir rizikos valdymą,
- teikti aiškią ir aktualią informaciją nariams ir išmokų gavėjams
- užtikrinti, kad priežiūros institucijos turėtų reikiamas priemones veiksmingai prižiūrėti įstaigas, atsakingas už profesinių pensijų skyrimą.

2.3 Komisija savo pasiūlymą paskelbė 2014 m. kovo 27 d., juo papildydama priemonių rinkinį, skirtą ilgalaikiam Europos ekonomikos finansavimui užtikrinti. Pasiūlymo aiškinamajame memorandume ne kartą pabrėžiama būtinybė stiprinti įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, pajėgumą investuoti į ilgalaikio ekonominio pobūdžio turtą.

2.4 Norėdama pagrįsti savo pasiūlymą Komisija be kita ko teigia, kad jeigu Europos Sąjunga nesukurs šiuolaikiškos ES reglamentavimo sistemos dabar, gali būti, kad valstybės narės toliau plėtos vis skirtingesnius teisinius sprendimus, o dėl to iškils kliūčių tarpvalstybinei įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklai, be to, visoje ES nepavyks užtikrinti aukštesnio vartotojų apsaugos lygio ir masto ekonomijos. Komisija mano, kad tvirta ES lygmens įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, reglamentavimo sistema gali paskatinti plėtoti įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklą tose valstybėse narėse, kuriose dabar ji praktiškai nevykdoma.

2.5 Komisija prognozuoja, kad direktyvos įgyvendinimas vienam pensijų sistemos nariui vidutiniškai papildomai kainuos 22 eurus ir dar 0,27–0,80 euro metinių išlaidų.

⁽³⁾ OL L 235, 2003 9 23

3. Bendrosios pastabos

3.1 Daugelyje valstybių narių valstybės pensijų sistemų siūlomos pensijos mažėja, todėl norint užsitikrinti orią pensiją vis svarbiau bus ieškoti papildomų sprendimų, kuriuos mokesčių lengvatomis dažnai remia valstybės narės. Ypač svarbios yra profesinių pensijų sistemos, nes jos turi tokių bruožų, kuriais nepasižymi individualus pensijų kaupimas savo lėšomis. Šias sistemas visiškai arba iš dalies finansuoja darbdaviai, tuo pat metu jomis gali laisvai naudotis darbuotojai (taip pat ir gaunantys mažesnius atlyginimus), o dėl masto ekonomijos jų vieneto kaina yra mažesnė. Dėl socialinių partnerių priimtų sistemų vidaus taisyklių, papildoma pensija numatoma net ir tiems laikotarpiams, kai darbuotojas dirbti negalėjo (pavyzdžiui, dėl ligos ar motinystės atostogų). Formuluojuant investicinę politiką socialiniai partneriai kai kuriose sistemose nustatė ne tik ekonominius, bet ir etinius kriterijus, taigi įmonėse pradėjo propaguoti sau svarbias vertybes. Kadangi profesinių pensijų sistemos suteikia teisę į papildomą pensiją tik mažai ES piliečių daliai (šiuo metu šioms sistemoms svarbus vaidmuo tenka tik kelete valstybių narių, o daugelyje kitų jos nežinomos), Komitetas pritaria iniciatyvoms plėtoti įstaigas, kurios atsakingos už profesinių pensijų skyrimą.

3.2 Profesinių pensijų sistemos naudingos ir darbuotojams, ir tokių sistemų finansuotojams, t. y. darbdaviams. Darbuotojų įgytos teisės į pensiją iš esmės yra papildoma atlyginimo už darbą forma. Darbdaviams pensijų sistemos yra būdas sukurti ilgalaikius santykius su savo darbuotojais. Apskritai tokios sistemos skatina darbuotojų lojalumą bendrovei ir mažina darbuotojų kaitą. Todėl Komitetas pabrėžia, kad priimant naujus teisės aktus šioje srityje būtinas didelis atsargumas, kad dėl papildomų finansinių ar biurokratinių reikalavimų nesumažėtų įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, patrauklumas.

3.3 EESRK žino, kad Europos Komisija šiuo metu neturi priemonių išsamiai ir objektyviai informacijai apie planuojamų sprendimų sąnaudas gauti ir turi remtis informacija, kurią pateikė įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų skyrimą. Be to, EESRK apgailėstauja, kad buvo pasirinktas siūlomų taisyklių sąnaudų vidurkis ir kad, dar blogiau, trūksta informacijos apie šių bendrų sąnaudų atskirus komponentus. Todėl neįmanoma pasakyti, kiek kiekvienas pasiūlymas gali kainuoti darbdaviams arba darbuotojams ir kokie skirtumai gali atsirasti atskirose šalyse.

3.4 Kadangi siūlomoje direktyvoje atsiranda nauji, papildomas sąnaudas reiškiantys reikalavimai įstaigoms, atsakingoms už profesinių pensijų skyrimą, Komitetas pageidautų, kad pradiniam įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, direktyvos įgyvendinimo etape (iki 12 mėnesių) būtų numatytos galimos direktyvos taikymo srities išimties. Tai finansuotojui suteiktų galimybę steigti įstaigą, atsakingą už profesinių pensijų skyrimą, be palyginti didelių administracinių sąnaudų nuo pat pirmos tokios įstaigos veikimo dienos, o vėliau – priimti sprendimą, ar jis nori tęsti savo veiklą, finansuodamas savo nuosavą įstaigą, atsakingą už profesinių pensijų skyrimą, ar prisijungti prie jau veikiančios įstaigos. EESRK mano, kad tai galėtų tapti veiksmu, nulemiančiu darbdavio sprendimą steigti įstaigą, atsakingą už profesinių pensijų skyrimą.

3.5 Komitetas norėtų pabrėžti, kad steigiant įstaigą, atsakingą už profesinių pensijų skyrimą, ir ją valdant labai svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams. Komitetas mano, kad būtina išsaugoti socialinių partnerių savarankiškumą renkantis pensijų sistemų sprendimus. Reglamentuojantys teisės aktai turėtų nustatyti tik būtiniausius standartus, kurių turėtų laikytis už profesinių pensijų sistemas atsakingi partneriai. EESRK taip pat pabrėžia, kad daugelyje valstybių narių profesinių pensijų sistemos, darbo ir socialinės apsaugos įstatymai ir socialinių partnerių vaidmenį apibrėžiančios taisyklės yra tarpusavyje glaudžiai susiję. EESRK mano, kad nagrinėjamame pasiūlyme, nepaisant pasiūlymo projekto 21 straipsnio 2 dalies pareiškimo, kad „direktyva nedaro poveikio socialinių partnerių vaidmeniui, kurį jie atlieka valdant įstaigas“, socialinius partnerius, kurie dažnai turi daugelį metų profesinių pensijų sistemų kūrimo patirties, bandoma nustumti į šalį. Įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, negalima, kaip daroma pasiūlyme dėl direktyvos, paprasčiausiai traktuoti kaip finansinių įstaigų. Jos priklauso būtiniausios socialinės apsaugos sistemai, kurią aktyviai kuria ir valdo socialiniai partneriai. Todėl Komitetas pakartoja ankstesnėje savo nuomonėje dėl baltosios knygos⁽⁴⁾ išdėstytą poziciją.

⁽⁴⁾ Toje nuomonėje Komitetas „palankiai vertino profesinių pensijų kaupimo modelius, kuriuos sukuria ir administruoja darbdaviai ir darbuotojų atstovai“, ir ragino „Komisiją remti socialinius partnerius, kad didėtų jų administraciniai gebėjimai šioje srityje“.

3.6 EESRK pabrėžia, kad santykių tarp įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų kaupimą, ir tos sistemos narių ir išmokų gavėjų nereikėtų traktuoti taip kaip finansų įstaigos ir jos klientų (vartotojų) santykių.

3.7 Komitetas teigiamai vertina Komisijos sprendimą nesiūlyti profesinių pensijų sistemų sprendimų, kurie užtikrintų „derėjimą su iniciatyva „Mokumas II“⁽⁵⁾, kaip EESRK ir rekomendavo savo nuomonėje dėl baltosios knygos⁽⁶⁾. EESRK pabrėžia, kad kiekybinių reikalavimų požiūriu direktyvos projekto nuostatų suderinimas su direktyvos „Mokumas II“ nuostatomis (įskaitant turto vertinimo metodus, reikalavimą labiau suderinti kapitalo dydį ir rizikos lygį) labai neigiamai paveiktų profesinių pensijų sistemas, nes išaugtų kapitalo reikalavimai ir veiklos sąnaudos, taip pat gali būti sutrikdytas kapitalo skyrimas.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Tarpvalstybinė veikla

4.1.1 EESRK pabrėžia, kad visi direktyvos projekto 12 ir 13 straipsniuose apibrėžtos įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, tarpvalstybinės veiklos aspektai turi būti grindžiami sistema kuriančių darbdavių ir jų darbuotojų poreikiais ir ginti jų interesus. Todėl sprendimus, ar imtis tokios veiklos, turėtų priimti sistema kuriantys socialiniai partneriai.

4.1.2 Komitetas palankiai vertina galimybę pensijų sistemas perduoti kitoms įstaigoms kitose valstybėse narėse, gavus išankstinį perimančios įstaigos kompetentingos priežiūros institucijos leidimą ir susijusių narių ir išmokų gavėjų patvirtinimą.

4.1.3 Komitetas pritaria priemonėms, kuriomis remiami įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, tarpvalstybinės veiklos aspektai, ir pabrėžia, kad norint pasiekti reikšmingos pažangos profesinių pensijų sektoriaus srityje, labai svarbu remti ir propaguoti įstaigas, atsakingas už profesinių pensijų skyrimą, šalyse, kur tokios pensijų sistemos nėra ar dar tik pradeda kurti.

4.1.4 EESRK mano, kad leidimas įstaigoms, atsakingoms už profesinių pensijų skyrimą, investuoti kitose valstybėse narėse vien laikantis savo šalių taisyklių, yra teigiamas žingsnis palengvinant įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklą bendroje Europos rinkoje.

4.2 Valdymas ir rizikos valdymas

4.2.1 EESRK neprieštarauja pasiūlymui dėl didesnio skaidrumo, susijusio su pagrindines funkcijas įstaigose, atsakingose už profesinių pensijų skyrimą, vykdančių asmenų atlyginimu tuo atveju, jei įstaigų, atsakingų už pensijų skyrimą, valdymui taikomuose reikalavimuose atsižvelgiama į struktūrinius profesinių pensijų ypatumus.

4.2.2 Komitetas mano, kad tuo atveju, kai turtas valdomas pagal užsakomųjų paslaugų sutartį, turėtų būti atskleistos atlyginimų nustatymo taisyklės ir valdančios bendrovės gaunama suma, o ne tos bendrovės atitinkamų darbuotojų atlyginimai. Komitetas kritiškai vertina ketinimą skaidrios atlyginimų politikos principą taikyti bendrovių, valdančių sistemas pagal užsakomųjų paslaugų sutartis, darbuotojams. Tai galėtų tapti rimta kliūtimi ieškant bendrovių tokioms užduotims atlikti, ypač kai tai susiję su nedidelių pensijų sistemų turto valdymu.

4.2.3 Komitetas palankiai vertina kitus pasiūlymus toliau reglamentuoti pensijų sistemos valdymo perdavimą išorės paslaugų teikėjui ir šių paslaugų teikimo priežiūrą, tačiau rekomenduoja atsargiai apibrėžti išpareigojimus, kurių privalo laikytis šios valdančios bendrovės.

⁽⁵⁾ 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II), (OL L 335/1, 2009 12 17).

⁽⁶⁾ Savo nuomonėje dėl baltosios knygos Komitetas buvo „rimtai susirūpinęs dėl kai kurių pasiūlymų dėl profesinių pensijų“. Kadangi pensijų sistemos labai skiriasi nuo gyvybės draudimo paslaugų, Komitetas nepitaria nurodytam tikslui peržiūrėti Profesinių pensijų skyrimo direktyvą, kad būtų užtikrintas „derėjimas su iniciatyva „Mokumas II“, bet rekomenduoja įdiegti specialias priemones pensijų fondų turtui apsaugoti, prieš tai pasikonsultavus su socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

4.2.4 Kai dėl pasiūlymo apibrėžti kompetencijos ir tinkamumo kriterijus, taikomus asmenims, kurie faktiškai valdo instituciją ir asmenims, kurie vykdo pagrindines funkcijas, EESRK mano, kad šiose nuostatose turėtų būti atsižvelgiama į specifinius įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, požymius ir ilgametį socialinių partnerių vaidmenį įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdyme (pavyzdžiui, teisę skirti savo atstovus įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdymo ar priežiūros organų nariais). Galiausiai, įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų skyrimą, nėra įprastinės finansinės institucijos, orientuotos į pelno siekimą, o darbdavių ir darbuotojų stebimos organizacijos. Dėl akivaizdžių priežasčių jos siekia, kad jų organizacinės išlaidos būtų kuo mažesnės. Į tai reikėtų atsižvelgti nustatant gebėjimų reikalavimus įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdymo funkcijoms, nes nuostatos neturėtų labiau nei esamoje sistemoje apriboti socialiniams partneriams tenkančio vaidmens pensijų sistemos valdymo procese.

4.2.5 Komitetas siūlo, kad valdytojams skirtas gebėjimų vertinimas būtų taikomas visai valdymo arba priežiūros įstaigai, o ne atskiriems asmenims. Šio pasiūlymo pagrindu 23 straipsnyje galėtų būti pateiktos dvi atskiros reikalavimų, taikomų žmonėms, vadovaujantiems įstaigai, ir žmonėms, vykdančioms joje pagrindines funkcijas, apibrėžtys. Toks sprendimas leistų užtikrinti nuolatinį socialinių partnerių atstovavimą įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdymo organuose, kartu nustatant griežtesnius reikalavimus asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems įstatais numatytoje įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veikloje.

4.2.6 Komitetas pabrėžia, kad įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdymo reikalavimuose būtina atsižvelgti į profesinėms pensijoms būdingus specifinius bruožus. Tokiose sistemose yra trys susijusios šalys: darbdavys (finansuojantis subjektas), darbuotojas (sistemos narys) ir įstaiga, atsakinga už profesinių pensijų skyrimą. Viena vertus, su tuo susijusi įvairių šalių atliekama abipusė priežiūra užtikrina saugesnę sistemą, kita vertus, tai apsunkina padėti, nes tai reiškia, kad finansinių institucijų teisės aktus reikia derinti su darbo teise, socialinės apsaugos teise ir individualių valstybių narių socialinių partnerių bendradarbiavimo taisyklėmis.

4.2.7 EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisija suvokia sunkumus, galinčius kilti sugriežtinus įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, valdymo reikalavimus, ir remia nuostatas, kuriomis reikalaujama, kad valdymo sistemos būtų proporcingos įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, veiklos pobūdžiui, mastui ir sudėtingumui (22, 24, 25, 26 ir 29 straipsniai).

4.2.8 EESRK mano, kad įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, pagrindinė užduotis turėtų būti saugoti pensijų sistemose sukauptus finansinius išteklius ir užtikrinti tinkamą pensijų skyrimo lygį bei vykdyti tinkamai subalansuotą investavimo politiką. Parama ilgalaikėms investicijoms neturėtų užtemdyti pagrindinio įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, tikslo, t. y. užtikrinti jos nariams pajamas sulaukus senatvės. Būtina išankstinė saugaus pensijos sistemos turto investavimo sąlyga yra galimybė reguliariai ir objektyviai įvertinti šį turtą ir galimybė susipažinti su tikslia, atnaujinta informacija apie vertybinių popierių, į kuriuos įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų skyrimą, investuoja, finansinę padėtį.

4.2.8.1 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą leisti investuoti profesinės pensijos sistemos turtą į priemones, kurios yra ilgalaikio ekonominio pobūdžio be jokio valstybių narių trukdymų.

4.2.8.2 Tačiau Komitetas griežtai nepritaria Europos Komisijos pasiūlymui, kad „valstybės narės nedraudžia įstaigoms [...] investuoti į priemones [...], kuriomis neprekiuojama reguliuojamose rinkose, daugiašalėse prekybos sistemose ar organizuotos prekybos sistemose“. EESRK pažymi, kad fiksuotų įmokų modelio atveju, kai nuolatinio turto vertės vertinimo atlikti neįmanoma, tokios investicijos būtų labai rizikingas sprendimas sistemos nariams. Bet koks tokios rūšies investavimo politika grindžiamas požiūris prarastų skaidrumą, nes neįmanoma pateikti nariams tikslios informacijos apie sukauptų lėšų vertę ir numatomą naudą sulaukus pensinio amžiaus – tai yra ypač svarbu tiems nariams, kurie prisiima visišką investicinę riziką. Tačiau EESRK mano, kad valstybės narės turėtų turėti galimybę pasitarusios su socialiniais partneriais nustatyti arba nenustatyti apribojimų šioje srityje.

4.2.8.3 EESRK pritaria įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, galimybei investuoti į ilgalaikius infrastruktūros projektus. Tačiau Komitetas mano, kad investicijos į tokius projektus, netaikant kiekybinių apribojimų, turėtų būti leidžiamos tik tuo atveju, kai naudojamos viešai parduodamos finansinės priemonės (pavyzdžiui, akcijos arba obligacijos) arba finansinės priemonės, kuriomis atvirai prekiaujama finansų rinkoje (pavyzdžiui, įvairios investicijų fondų rūšys, viešai parduodamos įmonių, tiesiogiai investuojančių į ilgalaikius projektus, akcijos).

4.2.9 EESRK siūlo Komisijai apsvarstyti galimybę iš dalies pakeisti direktyvos projekto 20 straipsnio 1 dalies d punktą, kuriame nustatomos investavimo į išvestines finansines priemones taisyklės. Komiteto nuomone, krizės patirtis pateisina poreikį iš esmės apriboti dabartinę labai plačią taisyklę, pagal kurią įstaigos, atsakingos už profesinių pensijų skyrimą, gali investuoti į išvestines finansines priemones, kai jos „padeda veiksmingai valdyti portfelį“.

4.2.10 Komitetas visiškai pritaria depozitoriumo taikymui sistemoms, kurių nariai ir išmokų gavėjai prisiima visą investavimo riziką, ir mano, kad depozitoriumas yra esminė priemonė apsaugoti kolektyvinio investavimo institucijos turtą šiandieniniame pasaulyje.

4.2.11 EESRK pritaria reikalavimui numatyti veiksmingą aktuarinę funkciją sistemose, kurių nariai ir išmokų gavėjai neprisiima visų tipų rizikos.

4.3 Informacija nariams ir išmokų gavėjams

4.3.1 Komitetas, atsižvelgdamas į savo ankstesnes rekomendacijas, palankiai vertina reikalavimą suteikti išsamią informaciją nariams ir išmokų gavėjams. Jis taip pat palankiai vertina reikalavimą įstaigoms, atsakingoms už profesinių pensijų skyrimą, bent kas dvylika mėnesių suteikti pagrindinę informaciją (pavyzdžiui, apie sistemos garantijas, bendrą įmokų sumą, sistemos narystės išlaidas, investicijų profilį, ankstesnės veiklos rezultatus ir pensijų projekcijas).

4.3.2 Komitetui kyla rimtų abejonių, ar pasiūlymas parengti dviejų puslapių ataskaitą, kurioje aiškia forma pateikiama standartinė informacija gavėjui, yra įgyvendinama. Skirtingos profesinių pensijų sistemos apima skirtingų tipų riziką jų nariams, turintiems skirtingus lūkesčius dėl būsimų pensijų. Be to, profesinių pensijų sistemose sukauptų lėšų išmokėjimo taisyklės dažnai apibrėžia valstybių narių teisės aktai. Nariams ir išmokų gavėjams siunčiama informacija apie tokias sistemas turėtų atspindėti šiuos veiksnius. Atsižvelgdamas į tai, EESRK norėtų pasiūlyti iš dalies pakeisti nuostatas, kad sistemos nariams siunčiamos informacijos šablono standartizavimo procesas vyktų keliais etapais, o sprendimą dėl galutinio varianto būtų galima lanksčiai priimti šio proceso metu. Pradinio etapo metu reikėtų pradėti rengti šabloną, kuriame būtų pateikiama keletu rūšių informacija (mažiausiai du modeliai, grindžiami nustatyto dydžio įmokų ir nustatyto dydžio naudos požiūriais). Tada jie turėtų būti išbandyti pasirinktose valstybėse narėse arba įstaigose, atsakingose už profesinių pensijų skyrimą, ir tik sukaupus atitinkamos patirties būtų galima pradėti rengti 54 straipsnyje nurodytą deleguotąjį aktą.

4.3.3 Komiteto nuomone, galiausiai turėtų būti sukurti mažiausiai du informacijos šablonai – vienas sistemoms, grindžiamoms nustatyto dydžio įmokomis, ir kitas sistemoms, grindžiamoms nustatyto dydžio nauda). Be to, kiekviena valstybė narė turi turėti galimybę papildyti šį šabloną sistemos nariams arba išmokų gavėjams svarbia informacija, grindžiama specifiniu nacionalinių taisyklių pobūdžiu.

4.3.4 EESRK mano, kad siūlomos nuostatos yra nepakankamai tikslios ir gali suklaidinti narius ar išmokų gavėjus užuot suteikusios jiems tikslią informaciją.

4.3.4.1 Jau pats šio dokumento pavadinimas (pensijų išmokų ataskaita) yra klaidinantis – tai yra ne daugiau kaip prognozuojamų pensijų išmokų ataskaita. Todėl dokumentą reikėtų vadinti, pavyzdžiui, „einamąja pensijų prognoze“.

4.3.4.2 48 straipsnio 1 dalies a punkte numatoma galimybė suteikti nariams informaciją susijusią su „visapusiška garantija“. Tai klaidinantis terminas, kuris potencialiems nariams nekelia minčių apie pesimistinę prognozę darbdavio arba subjekto, finansuojančio įstaigą, atsakingą už profesinių pensijų skyrimą, bankroto atveju. Gali atsitikti taip, kad dėl tokio bankroto pensijų sistema būtų nepajėgi atsiskaityti su išmokų gavėjais. Tačiau, 48 straipsnio 2 dalies d punkte Komisija nurodo „išmokų mažinimo“ mechanizmus – o tai kelia abejonių dėl visapusiškos garantijos egzistavimo.

4.3.5 Komitetas ragina Komisiją veikti itin atsargiai rengiant 54 straipsnyje nurodytą deleguotąjį aktą, turint omeny galimas tokio sprendimo sąnaudas. Būtina užtikrinti, kad su sistemos nariams pateikiamos informacijos kaupimu susijusi našta arba papildomos paslaugų, susijusių su būtinybe pateikti papildomą informaciją – jei bendras Europos šablonas netiktų konkrečioms kuriamos sistemos sąlygoms – išlaidos reikšmingai nepadidintų įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, sąnaudų. Todėl EESRK siūlo Komisijai nustatant sistemos nariams pateikiamos informacijos reikalavimus atsižvelgti į sistemų, kuriose jie dalyvauja, pobūdį.

4.4 Įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, priežiūra

4.4.1 Atsižvelgdamas į ankstesnę skirtingą priežiūros praktiką valstybėse narėse, Komitetas palankiai vertina pastangas aiškiau apibrėžti finansinės veiklos sritis, kurioms turi būti taikoma priežiūra ir atskirti jas nuo sričių, kurioms taikoma socialinės apsaugos ir darbo teisė.

4.4.2 EESRK pritaria planams sugriežtinti profesinių pensijų sistemų priežiūrą atliekančioms kompetentingoms institucijoms taikomas keitimosi informacija taisykles.

4.4.3 EESRK mano, kad pasiūlymas sustiprinti įstaigų, atsakingų už profesinių pensijų skyrimą, priežiūros įgaliojimus yra racionalus; šiuo atveju gali prireikti papildomų informacijos reikalavimų. Siūlomoje direktyvoje nurodytos šios srities nuostatos numato deramą lankstumo lygį, taip sudarant galimybę specifines priežiūros priemones pritaikyti konkrečioms situacijoms.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pokyčiams ir restruktūrizavimui numatyti skirtos ES kokybės sistemos

COM(2013) 882 final

(2014/C 451/19)

Pranešėjas: **Joost VAN IERSEL**

Bendrapranešėjis: **Thomas STUDENT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. sausio 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pokyčiams ir restruktūrizavimui numatyti skirtos ES kokybės sistemos (naujas prašymas pateikti nuomonę)

COM(2013) 882 final.

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 77 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Restruktūrizavimas – tai nuolatinis procesas, kurį skatina įvairūs veiksniai, turintys poveikio kasdinei įmonių veiklai. Pasaulio ekonomika ir vėl išgyvena sudėtingus ir radikalius technologinius sukrėtimus, kurie vyksta vis sparčiau.

1.2 EESRK laikosi nuomonės, kad įmonės yra pagrindinės restruktūrizavimo, prisitaikymo ar pokyčių numatymo proceso dalyvės, todėl būtina į šį procesą įtraukti darbuotojus bei jų atstovus pasitelkiant darbo tarybas ir (arba) profesines sąjungas. Tai įmonių socialinės atsakomybės aspektas, kuriam EESRK tvirtai pritaria. Daugeliu atvejų ir, žinoma, didesniuose restruktūrizavimo projektuose dažnai dalyvauja platesnis suinteresuotųjų subjektų ratas, įskaitant valdžios institucijas ir švietimo įstaigas.

1.3 Privaloma deramai vykdyti sutartas konsultacijas su darbuotojų atstovais nacionalinių ir Europos įmonių lygmeniu ir sparčiai besikeičiančiomis aplinkybėmis sutelkti dėmesį į konkrečių rezultatų pasiekimą. Restruktūrizavimas ir pokyčių numatymas – kai jų klausimą sprendžia sektorių socialinio dialogo komitetai – gali skatinti pragmatinius sprendimus, pagrįstus pasauliniais faktais, skaičiais ir tendencijomis.

1.4 ES lygmens veiksmus privaloma pradėti gerai išsiaiškinius itin didelę aplinkybių ir taikomų metodų įvairovę. Komisijos siūloma pokyčiams ir restruktūrizavimui numatyti skirta ES kokybės sistema, be abejonės, gali būti naudinga ⁽¹⁾.

1.5 Restruktūrizavimo ir pokyčių numatymo tikslais būtini įmonėms ir regionams specialiai pritaikyti sprendimai; tačiau, kadangi yra daug įvairias sritis apimančių aspektų, itin teigiamai vertinamos ES paskatos plėtoti glaudesnius partnerystės ryšius su akademinė bendruomene, mokslinių tyrimų įstaigomis, vietos, regionų ir nacionalinėmis valdžios institucijomis ir regionuose veikiančiomis švietimo ir profesinio mokymo įstaigomis. Tas pats pasakytina ir apie gerosios praktikos sklaidą. Pagal tą patį principą gali būti labai naudingos ir sektorinės tarybos užimtumo ir gebėjimų klausimais.

1.6 Kadangi technologijos ir vertės grandinės yra pasaulinės, pokyčių numatymas – labai sudėtingas procesas. Dabartinė pažangioji ir individualiems poreikiams pritaikyta specializacija dar kartą parodo, kad reikia konkrečioms įmonėms skirtų metodų ir sprendimų.

1.7 Abstrakčiau kalbant, būsimos temos ir tendencijos, pavyzdžiui, „ekologizavimas“ ir (ES) pagrindinės technologijos, turėtų būti pirmame plane. Šias temas ir tendencijas taip pat turėtų apsvarstyti socialiniai partneriai ir jas reikėtų įtraukti į nacionalines ir regionines švietimo bei profesinio mokymo programas.

⁽¹⁾ Europos Komisijos komunikatas dėl ES kokybės sistemos, 15 psl. ir toliau.

1.8 Valstybė, socialiniai partneriai ir įmonės privalo prisiimti bendrą atsakomybę už pažeidžiamas visuomenės grupes, įskaitant ir vyresnės kartos žmones bei žemos kvalifikacijos darbuotojus, ir jų labai įgyvendinti socialines priemones, kurios jau yra vykdomos kai kuriose valstybėse narėse.

Bendri tyrimai ir jungtiniai įvertinimai padeda nustatyti konkrečias atsakomybės sritis, tenkančias kiekvienam suinteresuotajam subjektui. Daugelyje šalių tai jau yra įprasta praktika, tačiau kitose valstybėse narėse ji kol kas dar mažai išplėtotą.

1.9 Europos Komisija gali padėti kurti bendrą dvasią visoje Sąjungoje, sudarydama palankias sąlygas įvairių suinteresuotųjų subjektų partnerystės ryšiams. Konkrečiais atvejais, tinkamai panaudojant ES lėšas, ji gali padėti sudaryti deramas sąlygas. Europos Komisija gali padėti kurti bendrą dvasią visoje Sąjungoje, sudarydama palankias sąlygas įvairių suinteresuotųjų subjektų partnerystės ryšiams.

1.10 EESRK sutinka, kad Komisijos siūloma ES kokybės sistema būtų įvesta savanorišku pagrindu. Tačiau jis norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ateityje gali būti tikslinga, nesikišant į nacionalinės kompetencijos sritis, nustatyti teisinį pagrindą konkrečioms sistemos sąlygoms, susijusioms su darbuotojų dalyvavimu.

1.11 Suinteresuotieji subjektai ir Komisija turėtų ir toliau visapusiškai naudotis ES agentūromis, pavyzdžiui, Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondu (EUROFOUND) ir Europos profesinio mokymo plėtros centru (CEDEFOP), kurios pateikia patikimus naujausius tyrimus ir duomenis. Konkrečiais atvejais, kaip įmanoma, EESRK taip pat gali dalyvauti šiuose procesuose.

2. Restruktūrizavimas ir pokyčių numatymas. Aplinkybės ir veiksmai

2.1 2012 m. liepos mėn. EESRK priėmė nuomonę, skirtą Komisijos viešosioms konsultacijoms dėl įmonių restruktūrizavimo ir pokyčių numatymo⁽²⁾. Daugelis šioje nuomonėje pateiktų pastabų ir rekomendacijų tebėra ne mažiau aktualios neseniai paskelbtam komunikatui „Pokyčiams ir restruktūrizavimui numatyti skirta ES kokybės sistema“⁽³⁾.

2.2 Restruktūrizavimas – tai nuolatinis procesas, kuris priklauso nuo įvairių veiksnių, turinčių poveikio kasdieniui įmonių veiklai. „Kūrybinės destruktijos“ dinamika atveria netikėtų galimybių, tačiau aišku ir tai, kad krizė ir lėtas augimo tempas, didėjanti nacionalinės ekonomikos rodiklių priklausomybė nuo pasaulio rinkų ir vis labiau komplikuoti įmonių ir jų tiekėjų bei klientų santykiai sukuria daugeliui įmonių – ir jų darbuotojams – labai didelę įtampą. Bet kokių atveju labai svarbu pramonėje išlaikyti kritinę masę.

2.3 Europos ekonomika, stebėdama pasaulinę įvykių raidą, veja naujas technologines ir inovacines tendencijas. Tai turės labai didelio poveikio ekonominių ir socialinių subjektų saviorganizacijos metodams siekiant didinti atsparumą ir užtikrinti tęstinumą.

2.4 Tarptautinimas, produktų grandinių susiskaldymas, aiškių sektorių ribų nykimas, didėjanti (universaliųjų) technologijų svarba, automatizavimas bei robotizavimas, o dabar ir skaitmeninimas, specialiai pritaikytų metodų bei sprendimų kūrimas ir, svarbiausia, visuotinai priimtas požiūris, kad didelė šiandieną siūlomų produktų ir paslaugų dalis visai netolimoje ateityje bus pakeista įvairiais naujais produktais ir paslaugomis, – visa tai puikiai apibūdina dabartinę nuolatinių pramonės permainų padėtį⁽⁴⁾.

2.5 Atsinaujinimas ir prisitaikymas kiekvieną dieną išbando esamą požiūrį ir praktiką. Nepriklausomai nuo užimamų pareigų, iš daugelio (o gal net iš visų) darbuotojų dabar nuolat reikalaujama ne tik technologijų išmanymo, bet – visų svarbiausia – žmogiškojo kūrybiškumo.

2.6 EESRK nagrinėjo dabartines tendencijas įvairiose nuomonėse dėl konkrečių sektorių ir procesų. Pernai, svarstydamas Komisijos komunikatą dėl pramonės politikos⁽⁵⁾, jis patvirtino bendrą požiūrį dėl pageidaujamos politikos ir aktualių klausimų. Pagal tokį visaapimančią požiūrį, kuris glaudžiai susieja įvairias sritis ir, žinoma, iškelia pramonės atgaivinimo tikslą, būtina itin aktyviai skatinti technologijas ir inovacijas, tobulinti įvairias sritis apimančius gebėjimus ir ugdyti pramonės subjektų informuotumą apie naujų paslaugų suteikiamą potencialą.

⁽²⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 54, pastabos dėl Komisijos žaliosios knygos dėl restruktūrizacijos ir pokyčių numatymo, 2012 m.

⁽³⁾ 2013 m. gruodžio 13 d. Komisijos komunikatas.

⁽⁴⁾ Geras dabartinių naujų radikalių pokyčių pavyzdys – Vokietijoje paskelbtas pranešimas „Rekomendacijos strateginei iniciatyvai INDUSTRIE 4.0 įgyvendinti“ (angl. *Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0*), kurį parengė *Forschungsunion* ir Nacionalinė mokslų ir inžinerijos akademija, o finansavo Federalinė švietimo ir mokslinių tyrimų ministerija, 2013 m. balandžio mėn. (4.0 – tai ketvirtoji pramoninė revoliucija).

⁽⁵⁾ OL C 327, 2013 11 12, p. 82, pastabos dėl Europos Komisijos komunikato dėl pramonės politikos, 2013 m.

2.7 2012 m. priimtoje nuomonėje Komitetas taip pat teigia, kad atspariam verslo sektoriui reikalingas ir tinkamas vadovavimas, ir didelė tiek visų lygmenų įmonės darbuotojų, tiek ir visos visuomenės parama. Daugelyje įmonių darbuotojai sėkmingai dalyvauja pokyčių procesuose. Bendru susitarimu grindžiamos sistemos paprastai atsiperka.

2.8 Restruktūrizavimo procesai yra įvairūs ir sudėtingi. Kaip nurodoma nuomonėje, be skirtumų, kurie kyla restruktūrizavimo ir pokyčių numatymo atvejais, padėtis gali iš esmės skirtis mažosiose, vidutinėse ir stambiose įmonėse, sektoriuose (kuriems nauji pokyčiai ir technologijos daro nevienodą poveikį), regionuose (tankiai apgyvendintuose ir kituose), nevienodos ekonominės brandos šalyse ir skirtingose nacionalinėse kultūrose.

2.9 Padėtį dar labiau apsunkina darbo rinkose vykstančios didelės permainos, kurios iš dalies yra finansų ir ekonomikos krizės pasekmės ir iš dalies – naujo pramoninio ciklo padariniai. Esamos kolektyvinės ir socialinės partnerystės ryšių sistemos turi būti išsaugotos ir, kai įmanoma, sustiprintos.

2.10 Šiais neramumų laikais, atsižvelgdamas į labai nevienodą padėtį Europoje, EESRK pabrėžia pagrindinę prielaidą, kad „iš esmės įmonės yra svarbiausios rinkoje veikiančių subjektų prisitaikymo prie pokyčių strategijų dalyvės, taigi ir svarbiausias restruktūrizacijos proceso veiksnys“⁽⁶⁾.

2.11 Be abejonės, įmonės turi restruktūrizuotis, prisitaikyti ir numatyti tam tikroje aplinkoje būsimus pokyčius. Tai reiškia, kad, be vidinių darbo tvarkos taisyklių ir praktikos, svarbus ir kitų suinteresuotųjų subjektų vaidmuo. Šio vaidmens atlikimo būdai priklauso nuo įmonių patiriamų permainų rūšies: tai gali būti vidinės organizacinės struktūros pritaikymas ar reakcija į besikeičiančias sąlygas rinkoje arba abu šie variantai.

2.12 Pagrindinė suinteresuotųjų žmonių grupė – pačios įmonės darbuotojai. Gerai organizuotuose procesuose užtikrinamas darbuotojų ir jų atstovų dalyvavimas pasitelkiant darbo tarybas ir (arba) profesines sąjungas. Optimistiškai nuteikia tai, kad iš Komisijos klausimyno⁽⁷⁾ atsakymų matyti, jog didžioji dalis respondentų reagavo visiškai vienodai. EESRK pasisako už savitarpio pasitikėjimu grindžiamus vadovybės ir personalo atstovų dialogus (kai kuriose šalyse jie yra įteisinti įstatymais), kurie padėtų valdyti permainas ir sėkmingai numatyti pokyčius⁽⁸⁾.

2.13 Kadangi įmonėms būtina įvairi darbuotojų kvalifikacija, suteikiant galimybes visiems naudotis mokymosi visą gyvenimą programomis būtina užtikrinti specialią kvalifikaciją, reikalingą vis sudėtingesnėse vertės grandinėse. Tai atitinka ir įmonių, ir jų darbuotojų interesus.

2.14 EESRK pažymi, kad plačiai pritariama jo pozicijai, jog švietimas ir mokymas turėtų būti kasdieninės įmonės veiklos dalis, nors (labai) mažose nespécializuotose bendrovėse ir stambesnėse įmonėse požiūris į tai skiriasi.

2.15 Tuo pat metu reikia atsižvelgti ir į radikalai besikeičiančią padėtį darbo rinkose. Vis didesnė daugiausiai jaunų žmonių dalis rengiasi plačios specializacijos techninėms ar kitokioms profesijoms, siekdami pakankamo lankstumo, kad galėtų patys keisti darbo vietas tiek toje pačioje (stambioje) įmonėje, tiek ir pereidami į kitas bendroves ar sektorius. Tai priklauso nuo dviejų veiksnių: paklausos bei pasiūlos darbo rinkoje ir individualaus asmens įgūdžių. Išsilavinę ir kvalifikuoti darbuotojai gali pasinaudoti restruktūrizavimu kaip galimybe, tačiau žemos kvalifikacijos ir vyresnio amžiaus darbuotojams reikia specialios valstybės ir įmonių paramos.

2.16 Krizės metu ir stambių restruktūrizavimo projektų atvejais, pavyzdžiui, susijusiais su regionuose esančiais pasenusiais gamybiniais pajėgumais, visi suinteresuotieji subjektai privalo prisiišti jiems tenkančią atsakomybę, visų pirma sutelkti dėmesį į ateityje perspektyvų ekonominį planavimą ir tuo pat metu kiek įmanoma gerinti naujoje aplinkoje darbuotojams sudaromas sąlygas.

⁽⁶⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 54.

⁽⁷⁾ Konsultacijų dėl žaliosios knygos atsakymų santrauka (1 išnaša).

⁽⁸⁾ Žr. OL C 161, 2013 6 6, p. 35.

2.17 Šalinant socialines pasekmes, šalia įmonių ir profesinių sąjungų svarbiausi suinteresuotieji subjektai yra regionų ir vietos valdžios institucijos. Vykdamas stambius restruktūrizavimo procesus turėtų dalyvauti ir nacionalinė vyriausybė. Tačiau praktinė patirtis rodo, kad daugeliu atvejų itin svarbios būna regioninės aplinkybės ir bendruomenė, kaip EESRK tvirtino savo pastabose dėl žaliosios knygos. Didelio masto transformacijos buvo sėkmingai įgyvendintos įvairiuose regionuose. Neišvengiamą restruktūrizaciją atidėliojantys regionai paprastai patiria rimtų problemų, lygiai kaip įmonės. Reikėtų akcentuoti valstybių ir Europos sėkmės pavyzdžius.

2.18 2012 m. priimtoje nuomonė EESRK nurodo įvairius būdus ir priemones, padedančias pasirengti pokyčių numatymui, nors ir pripažįsta, kad būsimus įvykius kol kas dar sunku prognozuoti. Eksponentinės prognozės paprastai būna neteisingos. Nepaisant to, bendros mokslininkų ir sektoriaus organizacijų pastangos gali būti itin naudingos. Apdirbamojoje pramonėje tai vis dažniau tampa įprasta praktika. Tačiau paslaugų sektoriuje tokia veikla (dar) nėra subrendusi ir ją vykdyti sunkiau. Siekiant informuoti MVĮ apie tikėtinus pokyčius, reikalingas verslo asociacijų ir kitų viešojo ir privataus sektorių suinteresuotųjų subjektų iniciatyvų požiūris.

2.19 Paradoksalu tai, kad rinkos dinamika reikalauja iš anksto numatyti pokyčius, tačiau tokių numatymą apsunkina iš esmės nenusipėjama ateitis. EESRK nuomone, atsižvelgiant į šį paradoksą reikia nustatyti optimalias sąlygas, kurios prisitaikymą prie galimų pokyčių padarytų socialiai priimtiniu. Pagrindinė atsakomybė už ateities kūrimą tenka tiesiogiai susijusiems subjektams, t. y. vadovybei ir darbuotojams, kuriems atstovauja darbo tarybos ir (arba) profesinės sąjungos. Platesnio masto aplinkybėmis tai įvairių lygmenų socialinių partnerių, vyriausybių ir paramos tarnybų, pavyzdžiui, akademinės bendruomenės, konsultacinių įstaigų, vyriausybinių ir ES agentūrų, NVO ir EESRK, veikiančio, be kita ko, per savo Pramonės permainų konsultacinę komisiją, reikalas.

2.20 Kalbant apie patekimą ir sugrįžimą į darbo rinką, ypatingą dėmesį visų pirma reikia skirti dviem visuomenės grupėms: jaunimui ir vyresnės kartos žmonėms, kuriems labai sunku prisitaikyti. Įsisenėjusioms pasiūlos ir paklausos neatitikimo problemoms nėra greitų sprendimų. Valstybių ekonomikos prisitaikymo galimybės yra glaudžiai susijusios su taikomais modeliais ir produktyvumu, ekonominių struktūrų įvairove, šalių ir regionų kultūrų skirtumais. Kaip EESRK yra ne kartą nurodęs, visuotinai pripažįstama, kad modernus švietimas yra bet kokio ateičiai skirto sprendimo pagrindas. Jis turi užtikrinti pakankamai lanksčius gebėjimus, kurie leistų jaunuoliams pasirengti daugiau nei vienai profesijai. Pastaraisiais metais verslumo ugdymas mokymo programose tapo didesniu prioritetu. Verslo pasaulis taip pat privalo padėti pritaikyti švietimą ir investuoti į mokymąsi visą gyvenimą. Kai kuriose šalyse verslininkai aktyviai dalyvauja švietimo programose.

2.21 Kaip Komitetas yra išsamiai nurodęs anksčiau, šiuose procesuose ES, įskaitant EESRK, be abejonės, gali būti naudinga. Jis atkreipia dėmesį į:

- Europos agentūrų, pavyzdžiui, CEDEFOP, EUROFOUND ir kitų, paramą skleidžiant duomenis ir tyrimus,
- Komisijos, visų pirma Užimtumo generalinio direktorato, paramą leidiniuose ir tikslinėse konferencijose nagrinėjant visoje Europoje įgyvendinamos gerosios patirties pavyzdžius, ypač vykstant socialiniams dialogams, taip pat skleidžiant savo tyrimus ir praktinės veiklos pasiūlymus, kuriuos parengė Europos mokslininkai ir ekspertai,
- Europos fondų, t. y. Sanglaudos fondo, Regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo, kryptingus projektus.

2.22 Restruktūrizavimo ir pokyčių numatymo srityje europinis matmuo taip pat yra labai pageidaujamas kaip pagrindas bendrai dvasiai ir pasidalijamajai atsakomybei visoje Europoje ugdyti, kad būtų skatinama konvergencija su sėkmės sulaukusiais metodais, kurie, kaip ir pasiekimai, šiuo metu įvairiose šalyse labai skiriasi. Bendra ir jungtinė patirtis gali paskatinti įmones, darbuotojus ir regionus pasiekti geresnių rezultatų.

2.23 Paminėtinas ir ypatingas darbuotojų judumo Europoje klausimas, kuris kelia susirūpinimą, tačiau kartu gali padėti užpildyti pramonėje esančias laisvas darbo vietas ir kompensuoti nekvalifikuotų ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumą⁽⁹⁾. Privaloma atsižvelgti į ilgalaikius neigiamus migracijos padarinius valstybėms, regionams ir darbuotojams. „Protų nutekėjimas“ arba kvalifikuotų žmonių migracija gali būti žalinga būsimam vystymuisi. Laipsniškam darbuotojų judumui būtina nuosekli Europos regioninė ir socialinė politika, kad būtų sumažinta nepageidaujama rizika.

2.24 ES sektorinės tarybos užimtumo ir gebėjimų klausimais, Europos restruktūrizavimo forumas bei stebėjimo centrai ir EUROFOUND tyrimai gali būti labai naudingi skatinant visoje Europoje keistis gerąja patirtimi.

3. Pasiūlymas dėl ES kokybės sistemos

3.1 EESRK nuomone, Europos Komisijos komunikato⁽¹⁰⁾ pasiūlymai pirmiausia turėtų remtis itin didelės aplinkybių ir taikomų metodų įvairovės suvokimu ir šioje nuomonėje pirmiau išdėstytomis prielaidomis. Tai naudingos gairės visiems suinteresuotiesiems subjektams tuose lygmenyse, kur kiekvienas prisiima jam tenkančią atsakomybę, ir jos turėtų būti naudojamos atsižvelgiant į konkretų atvejį. Tokias schemas labai naudinga svarstyti ES lygmeniu siekiant sudaryti palankias sąlygas dalytis išvalgomis visoje Sąjungoje.

3.2 EESRK pritaria pasiūlymams, kuriuose pabrėžiama, kad reikia nuolat tirti (dažnai subtilius) pokyčius ir permainas, susijusius su paklausa ir pasiūla darbo rinkoje, taip pat su pageidaujama įgūdžiais. Daugelyje įmonių tai jau yra įprasta praktika ir vadovybė bei darbuotojai tam skiria nuolatinę dėmesį. Tarpautinėse įmonėse ir korporacijose ši klausimą privalo kartu svarstyti vadovybė ir Europos darbo tarybos⁽¹¹⁾. Tačiau dabartinė praktika nėra patenkinama. Tarpvalstybinio restruktūrizavimo atvejais privaloma deramai užtikrinti savalaikes konsultacijas su darbuotojų atstovais. Būtina informuoti MVĮ ir su jomis konsultuotis.

3.3 Atsižvelgiant į dabartinės dinamikos ir būsimų gamybos sistemų pokyčių, pavyzdžiui, naudojant robotiką, skaitmeninimą, nanotechnologijas ir trimatį spausdinimą, strateginę reikšmę, dabartinė praktika turi būti toliau derinama ir tobulinama, nes tai atitinka ir įmonių, ir jų darbuotojų interesus. Tas pats pasakytina ir apie konkrečius pasiūlymus dėl individualiems darbuotojams skirtų priemonių.

3.4 Dauguma įmonių taiko specialiai pritaikytus metodus, tačiau esama daug įvairias sritis apimančių aspektų, kurie byloja apie šiuo metu vykstančią pramoninę revoliuciją. Todėl, kaip nurodyta pirmiau, itin teigiamai vertinami glaudesni partnerystės ryšiai su akademinė bendruomene, mokslinių tyrimų organizacijomis, politinėmis institucijomis ir regionuose veikiančiomis švietimo ir profesinio mokymo įstaigomis. Nepaisant verslo asociacijų ir MVĮ tinklų sėkmingos patirties restruktūrizavimo procesuose, MVĮ paprastai nesugeba parengti sudėtingų metodų ar mokymo programų. Joms turi būti sudaryta galimybė pasinaudoti tikslinėmis nacionalinėmis ir regioninėmis sistemomis ir parama iš išorės.

3.5 EESRK daug reikšmės teikia gerosios patirties sklaidai. Kai kuriems regionams visoje Europoje stebėtinai gerai pavyksta organizuoti šį pasirengimo ateičiai procesą, kuris yra naudingas ir jų gyventojams, ir jų ekonomikos atsparumui. Šioje srityje ES, įskaitant EESRK, gali suteikti didesnę paramą.

3.6 Sektorinės tarybos užimtumo ir gebėjimų klausimais ES lygmeniu taip pat gali būti labai naudingos. Jos gali veikti kaip platformos tiesiogiai susijusių suinteresuotųjų subjektų susitikimams. EESRK išvelgia bent tris galimus šių tarybų uždavinius: informuoti apie poreikius švietimo srityje, keistis būsimų tendencijų ir (arba) problemų prognozėmis ir informuoti apie priežastis, dėl kurių reikalinga restruktūrizacija. Visa tai būtų naudinga nuolatiniam keitimuisi nuomonėmis ir padėtų užtikrinti į viršų nukreiptą konvergenciją. Europos agentūros taip pat gautų naudos iš šių tarybų veiklos ir pragmatinių išvadų.

⁽⁹⁾ Žr. OL C 318, 2011 10 29, p. 43.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisijos komunikatas dėl ES kokybės sistemos, 15 psl. ir toliau.

⁽¹¹⁾ (Direktyva 2001/23/EB).

3.7 Kaip išsamiai svarstyta 2 skyriuje, bendri tyrimai ir jungtiniai įvertinimai padeda skirtinguose lygmenyse nustatyti konkrečias atsakomybės sritis, tenkančias kiekvienam suinteresuotajam subjektui. Tai nuolatinis procesas, kuris daugelyje valstybių narių jau yra tapęs įprasta praktika, tačiau kitose ES šalyse jis kol kas dar mažai išplėtotas. Tokią praktiką tinkamai taikančių šalių ekonomika paprastai yra stipresnė negu šioje srityje atsiliekančiose valstybėse. Kaip minėta, bendru susitarimu grindžiamos sistemos atsiperka.

3.8 Vykstant restruktūrizavimui, ES gali skatinti tinkamą dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų veiksmų koordinavimą, sudarydama palankias sąlygas veiksmingoms procedūroms bei procesams įmonėse ir regionuose, kai įmanoma teikiant finansinę paramą iš ES fondų.

3.9 Priede teisingai pabrėžiamas individualaus darbuotojo vaidmuo. Kai nustatytos tinkamos sąlygos ir priemonės, pats darbuotojas turi pasirinkti sau tinkamiausią kelią. Šioje srityje vėlgi galima įvardyti didelę asmeninių sprendimų įvairovę – nuo įgūdžių tobulinimo darbo vietoje iki kvalifikacijos kėlimo ar netgi naujos krypties pasirinkimo. „Vienos darbovietės per visą gyvenimą“ praktiką laipsniškai pakeičia lanksti karjera tiek (stambiose) įmonėse, tiek ir platesniame kontekste.

3.10 Visi suinteresuotieji subjektai turėtų deramai atsižvelgti į tokias esmines permainas ir skirti ypatingą dėmesį pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Įvairiose valstybėse narėse socialiniai partneriai ir valstybė bėgant metams parengė tikslinių programų. EESRK, be kita ko, atkreipia dėmesį į:

- Danijos darbo rinkos modelį, vadinamą darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyra. Įveikus pradines problemas ir atlaikius kritiką buvo pasiekta priimtina šio modelio, sujungiančio lanksčią darbo rinką ir socialinės gerovės valstybę⁽¹²⁾, sąnaudų ir rezultatų pusiausvyra, įskaitant, be kita ko, griežtesnę darbo rinkos priežiūrą, darbo pasidalijimo susitarimus, darbo rotacijos priemones, inovacijų inkubatorius ir profesinio mokymo sistemą;
- Vokietijos pakaitinio mokymo sistemą, kurioje numatomas įmonių dalyvavimas ir iniciatyvi mokymosi bei praktinės pameistrystės politika;
- tokias priemones, kaip Švedijos programa *Knowledge Lift*, kuria anksčiau buvo siekiama pakelti žemos kvalifikacijos suaugusiųjų darbuotojų (tikslinė grupė – 25–55 metų amžiaus žmonės) įgūdžių lygį iki vidutinės kvalifikacijos.

3.11 Yra ir daugiau pavyzdžių. Kai kurios iš šių sistemų jau yra pasenusios, kitos vis dar gerai veikia ir parodo, kaip valstybės intervencija ir socialinių partnerių veikla padeda sukurti bendras priemones dabartinėms problemoms spręsti. Kitos programos, vis dėlto, jau seniai nutrauktos. Sistemingai skleidama gerą patirtį, Komisija turėtų skatinti nacionalinius socialinius partnerius ir institucijas visose valstybėse narėse įvardyti pragmatiškas ir naudingas priemones.

3.12 EESRK labai teigiamai vertina tai, kad atsižvelgdama į daugelyje nuomonių, įskaitant ir pastabas dėl žaliosios knygos⁽¹³⁾, išdėstytą EESRK požiūrį, pokyčių numatymo ir restruktūrizavimo procesuose Komisija numatė aktyvų vaidmenį nacionalinėms ir regionų valdžios institucijoms, šalia įmonių, darbuotojų ir socialinių partnerių. Labai reikalingas jų bendradarbiavimas ir bendra atsakomybė dažnai nepakankamai įvertinami. Komisijos pabrėžtos nuostatos akivaizdžiai parodo jų dalyvavimo svarbą⁽¹⁴⁾.

3.13 Skirtingi valdymo lygmenys turi savas atsakomybės sritis. Daugelyje šalių nacionalinė administracija yra atsakinga už (teisines) sistemos sąlygas, o regionų valdžios institucijos gali daug nuveikti organizuodamos infrastruktūrą ir kurdamos bendrą dvasią, kaip galima apibendrinti remiantis daugybe konkrečių pavyzdžių. Tai reiškia, kad nacionalinių ir regioninių administracijų darbo kokybė dažnai yra esminis veiksnys, lemiantis tokios veiklos sėkmę ar nesėkmę. Šios institucijos turėtų dalyvauti pokyčių numatymo ir restruktūrizavimo veikloje nagrinėjant konkrečius atvejus ir tiriant sėkmingą praktiką.

⁽¹²⁾ Žr. *Anticipating and Managing restructuring – Denmark*, TDO Tarptautinis mokymų centras, 2009 m.

⁽¹³⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽¹⁴⁾ Žr. 19 psl.

3.14 Europos Komisija ėmėsi vadovaujamo vaidmens organizuojant ES lygmens diskusijas ir skleidžiant vykdomą praktiką. Ji gali padėti visoje Sąjungoje kurti bendrą dvasią. Ji gali padėti sudaryti sąlygas tinkamai pasinaudoti ES lėšomis. Ji turi atlikti savo vaidmenį nustatant Socialinio dialogo darbotvarkę pokyčių numatymo ir restruktūrizavimo klausimais, visų pirma sektorių lygmeniu.

3.15 Su restruktūrizavimo veikla, įskaitant jos ekonominę ir socialinę poveikį, susijusių duomenų rinkimas turėtų tapti paprastesnis ir paskatinti tyrimus. Privaloma nuolat užtikrinti agentūrų, pavyzdžiui, EUROFOUND ir CEDEFOP, Komisijos ir suinteresuotųjų subjektų veiksmų efektyvų koordinavimą.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos gairių dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti peržiūros

C(2014) 963 final

(2014/C 451/20)

Pranešėjas: **Jacek KRAWCZYK**

Bendrapranešėjis: **Nico WENNMACHER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. gegužės 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms.

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 11 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK teigiamai vertina naują Europos Komisijos reglamentą dėl valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms gairių. Šiame oro uostų ir oro transporto bendrovių ilgai lauktame reglamente nustatomos gairės ir konkretus pereinamasis laikotarpis kai kurioms didelėms ES transporto sektoriaus, kuriame vyksta didžiulės permainos, problemoms išspręsti.

1.2. EESRK apgailestauja, kad dėl nepagrįsto regioninių lobistų ir vietos lygmeniu išrinktų politikų spaudimo Europos Komisijos priimtame galutiniam reglamento tekste nenumatyta pakankamų priemonių, kurios iš esmės padidintų skaidrumą Europos aviacijos rinkoje ir (arba) sektoriuje. Aviacijos antžeminės infrastruktūros vystymas turi būti geriau koordinuojamas įvairiais (ES, valstybių narių ir regionų) lygmenimis. Mokesčių mokėtojų pinigų, įskaitant ES biudžeto išteklius, panaudojimui turi būti gerai pasiruošta remiantis galimybių studija, kuri būtų tinkamai pagrįsta ekonomine ir socialine paklausa, o ne grynai tik vietos politikos interesais. Atliekant šią studiją turėtų būti įvertintas ir projektų tvarumas atsižvelgiant į žemėnaudos kriterijus, poveikį užimtumui, darbo sąlygas ir poveikį aplinkai. Taip pat reikėtų siekti darnumo su tokiais ES strateginiais projektais, kaip Bendras Europos dangus ir Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų programa (SESAR).

1.3. EESRK nerimauja dėl augančio Komisijos pradėtų „konkurencijos bylų“ skaičiaus ir dėl to, kad valstybės narės nepakankamai rimtai žiūri į nevienodas sąlygas ES aviacijos srityje. Nustačius nepaprastai ilgą pereinamąjį laikotarpį oro uostams pelningumui pasiekti, nepakankamai skatinami prasmingi pokyčiai šioje srityje.

1.4. EESRK yra nepaprastai nusivylęs, kad taip ir nebuvo atliktas jo ankstesnėje nuomonėje siūlytas tyrimas ir nebuvo išnagrinėta aviacijos gairių įgyvendinimui aktuali dabartinė situacija, susijusi su valstybės pagalba ir panašia praktika. Pernelyg daug dėmesio buvo skirta politiniams išvedžiojimams šia tema ir pritrūko tikslių duomenų, kad būtų galima pasiūlyti patikimus sprendimus. EESRK pakartoja savo prašymą, kuris, jo nuomone, tebėra aktualus ir pagrįstas. Toks tyrimas turėtų suteikti informacijos apie pagalbos apimtį ir rūšis, jos realų poveikį ekonomikos vystymuisi ir efektyvumui ir jos kiekybinę ir kokybinę įtaką užimtumui.

1.5. EESRK mano, kad svarbu skatinti socialinį dialogą ir vengti socialinio dempingo šioje srityje. Taip pat svarbu įvesti tam tikrą tvarką, kuri užtikrintų, kad nuolat būtų renkami naujausi duomenys apie darbo rinkos raidą aviacijos srityje.

1.6. Viena iš rimtesnių problemų, susijusių su ankstesnių gairių įgyvendinimu, buvo nepakankamas to įgyvendinimo užtikrinimas. EESRK nerimauja, kad dėl pernelyg didelio dabartiniame reglamente numatytų „išimčių“ skaičiaus ir nepaprastai ilgo pereinamojo laikotarpio šių gairių gali būti nepakankamai laikomasi ir ateityje, o tai neleis pasiekti pagrindinio reglamento tikslo – sudaryti vienodas sąlygas.

1.7. Aviacijos gairių taikymas veiklos pagalbai atgaline data turėtų paskatinti tuos oro uostus ir oro transporto bendroves, kurie daugelį metų peržengdavo 2005 m. gairėse nustatytas ribas, laikytis naujųjų taisyklių. Kita vertus, pritaikius naujas aviacijos gaires atgaline data neturėtų nukentėti tie rinkos dalyviai, kurie iš tiesų laikėsi tuomet galiojusius 2005 m. Komisijos gairių.

1.8. Vienodos sąlygos yra būtinos, nes tik jos sugrąžins Europos aviacijos pramonės tvarumą. 2014 m. EESRK surengė viešąjį klausymą, kuriame tapo aišku, kad dabartinės „varžybos dėl valstybės pagalbos“ kelia pavojų Europos aviacijai ir tikrai mažina jos tvarumą.

1.9. EESRK pripažįsta aviacijos gairėse pasirinktą principą reglamentuoti pagalbą oro transporto bendrovėms veiklai pradėti, tačiau mano, kad tik naujųjų taisyklių įgyvendinimas ir įgyvendinimo užtikrinimas galiausiai lems, ar bus pasiektas aiškumas ir paprastumas.

1.10. Dėl planų panaudojant daug viešųjų lėšų steigti naujas oro transporto bendroves EESRK mano, kad regioninių oro uostų savininkams ir valdytojams, kurie nėra pasirengę spręsti tokių klausimų, reikia organizuoti informacines programas ir užtikrinti paramą.

1.11. Valstybės pagalbos taisyklių įgyvendinimą vidaus rinkoje reikia stebėti ir trečiojoje šalyse. ES institucijos turi veikti nuosekliai ir pritaikyti savo politiką tais atvejais, kai kalbama apie galimybę patekti į ES rinką, ypač tiems veiklos vykdytojams, kurie savo šalyse naudojami palankiomis sąlygomis, kurios gali lemti nesąžiningą konkurenciją. Svarbu vienodas sąlygas užtikrinti visiems.

1.12. ES aviacijos pramonė į augančią paklausą tvariai reaguoti pajėgs tik tokiu atveju, jeigu ir tenkindama keliautojų interesus, ir paisydama saugumo reikalavimų kurs kokybiškas darbo vienas ir užtikrins geras darbo sąlygas. Kaip jau minėta, svarbu skatinti socialinį dialogą ir užkirsti kelią socialiniam dempingui šiame sektoriuje. ES aviacijos sektoriuje jau veikia keletas grupių, kuriose vyksta diskusijos su atitinkamais socialiniais partneriais, ir norint, kad šios diskusijos būtų vaisingesnės, šias grupes reikia stiprinti ir siekti, kad į jų veiklą įsitrauktų oro uostų atstovai. Taip pat svarbu didinti veiklos vykdytojų informuotumą ir sustabdyti valstybės pagalbos teikimą tais atvejais, kai nesilaikoma nustatytų taisyklių, ypač tuomet, kai pažeidžiami taikytini darbo įstatymai.

1.13. Būtent todėl bus labai svarbu atidžiai stebėti, kaip įgyvendinamos šios „naujosios“ aviacijos gairės. Europos Komisija turėtų įvertinti, kokių mastu pasiekti tikslai, ir savo išvadas paskelbti ne vėliau kaip per 12 mėnesių.

2. Išanga

2.1. Europos aviacijos pramonė turėjo tapti rinka, kurioje oro susisiekimo kainą turėjo lemti paklausa, o vartotojai aviacijos kaštus turėjo padengti per mokesčius, kuriais tikėtasi sukurti „konkurencingą efektyviu išteklių naudojimu grindžiamą transporto sistemą“ (Transporto baltoji knyga, 2011 m.). Tačiau dėl valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms Europos aviacijos rinkoje atsirado esminių struktūrinių trūkumų, kuriuos reikia pašalinti.

2.2. Europos Komisija ilgą laiką planavo persvarstyti 1994 m. gaires dėl EB sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo valstybės pagalbai aviacijos sektoriuje ir 2005 m. ES gaires dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti (toliau – aviacijos gairės). Jau seniai reikėjo aiškesnių taisyklių, kurios leistų oro uostams gauti paramą tada, kai jos tikrai reikia, ypač todėl, kad buvo visuotinai pripažįstama, jog nepavyko užtikrinti ankstesnių aviacijos gairių įgyvendinimo.

2.3. 2012 m. liepos 11 d. vykusioje 482-ojoje plenarinėje sesijoje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) priėmė papildomą nuomonę dėl 1994 m. ir 2005 m. ES aviacijos ir oro uostų pagrindinių gairių persvarstymo, CCMI/95. Savo nuomonėje EESRK aiškiai apibūdino Europos aviacijos rinkos raidą ir rimtas galiojančių aviacijos gairių įgyvendinimo kliūtis. Komitetas taip pat pateikė keletą išvadų ir rekomendacijų.

2.4. Šioje nuomonėje EESRK pritarė nuostatai, kad būtina turėti suvienodintą ES teisinį pagrindą visam aviacijos sektoriui reguliuoti, kad būtų galima išvengti nekontroliuojamo subsidijavimo ir užtikrinti vienodas sąlygas visiems rinkos dalyviams, taip pat ir vietos lygmeniu.

2.5. EESRK pažymėjo, kad naujas aviacijos gaires turi sudaryti aiškios ir paprastos taisyklės, leisiančios pasiekti teisinį tikrumą Europos aviacijos sektoriui. EESRK pabrėžė, kaip svarbu aviacijos gaires tinkamai įgyvendinti; nepaprastai svarbus ir jų įgyvendinimo užtikrinimas.

2.6. Kaip teigiama ankstesnėje Komiteto nuomonėje (CCMI/95), naujosiomis aviacijos gairėmis, kurias turėjo pasiūlyti Europos Komisija, turėtų būti siekiama apsaugoti visų rūšių vežėjus uostus nuo diskriminuojančios, neaiškios ir konkurenciją iškreipiančios finansinės pagalbos, kurią teikia regiono valdžia arba oro uostai. Viešasis finansavimas neturi iškreipti nei oro uostų, nei oro transporto bendrovių konkurencijos.

2.7. EESRK rekomendavo, kad valstybės pagalba investicijoms į oro uosto infrastruktūrą ir pagalba veiklai pradėti oro transporto bendrovėms būtų teikiama tik griežtai apibrėžtais atvejais ir ribojama nustatant laikotarpį ir intensyvumo kriterijus. Be to, ji turėtų būti teikiama tik išskirtinėmis aplinkybėmis ir deramai atsižvelgiant į skaidrumo, vienodų sąlygų ir nediskriminavimo principus.

2.8. Dėl skaidrumo EESRK padarė išvadą, kad reikėtų skelbti sąlygas, kuriomis teikiama valstybės pagalba. Turėtų būti paviešinta visa informacija apie pagalbą, kurią gali gauti oro uostai ir oro transporto bendrovės, ir sąlygas, kuriomis būtų skiriama pagalba.

2.9. EESRK pareiškė nuomonę, kad apskritai privačios investicijos negali būti laikomos valstybės pagalba. O viešasis subjektas gali veikti kaip privatus investuotojas, jei tokia investicija yra komerciškai pateisinama.

2.10. EESRK teigė, kad būtina parengti tyrimą, kuriame būtų apžvelgta esama valstybės pagalbos ir panašios praktikos padėtis aviacijos gairių įgyvendinimo požiūriu. Tai buvo ypač svarbu siekiant įvertinti, kokių mastu dabartinė praktika iškreipia (arba ne) vienodas sąlygas oro uostams ir oro linijų bendrovėms. Tyrime turėjo būti pateikta informacija apie suteiktos pagalbos dydį ir tipą, poveikį realiajai ekonomikai, efektyvumą, jos kiekybinį ir kokybinį poveikį užimtumui.

2.11. EESRK pažymėjo, kad naujose gairėse turi būti atsižvelgta į darbuotojų ir keliautojų interesus. Kadangi žmogiškieji ištekliai yra esminis oro transporto sistemos kokybės komponentas, tvari civilinės aviacijos pramonė turi siūlyti kokybiškas darbo vietas ir geras darbo sąlygas. Atsižvelgiant į tai, svarbu skatinti socialinį dialogą ir vengti socialinio dempingo šiame sektoriuje.

2.12. EESRK taip pat ragino parengti ilgalaikę regioninių oro uostų vystymo politiką. Aviacijos gairės gali būti sėkmingai taikomos tik tuomet, jei sutarta dėl aiškių politinių prioritetų plėtojant regioninius oro uostus. Komisijos uždavinys turėjo būti nedelsiant parengti tokią politinę darbotvarkę.

2.13. EESRK ragino valstybes nares išsipareigoti užtikrinti tvirtą savo paramą naujosioms gairėms ir pasiryžimą jas rengti ir įgyvendinti. Tai buvo ypač aktualu kalbant apie ES lėšų paskirstymą pagal naują daugiametę finansinę programą. „Norint nuveikti daugiau turint mažesnį biudžetą, reikia turėti aiškius prioritetus. Regionų plėtra yra labai svarbi, tačiau ja nebeturėtų būti dangstomasi tais oro uostų plėtros atvejais, kai neįmanoma užtikrinti pakankamos paklausos.“

3. Aviacijos gairės – dabartinė padėtis

3.1. 2014 m. vasario 20 d. Europos Komisija priėmė savo gaires dėl valstybės pagalbos oro uostams ir oro transporto bendrovėms, pakeitusias beveik dešimt metų iki tol galiojusias gaires (priimtas 1994 m. ir 2005 m.).

3.2. Naujosios taisyklės leidžia 10 metų pereinamąjį laikotarpį teikti veiklos pagalbą mažiems nepelningai dirbantiems oro uostams. Pasibaigus šiam laikotarpiui, oro uostas privalo būti pajėgus pats padengti savo išlaidas. Didžiausia leistina pagalba:

- 50 % trūkstamo pirminio veiklos finansavimo tiems oro uostams, kurie aptarnauja mažiau kaip 3 milijonus keleivių per metus,
- 80 % tiems oro uostams, kurie aptarnauja 700 000 keleivių per metus.

3.2.1. Vis dar bus įmanoma gauti kompensaciją už nepadengtas veiklos išlaidas, patirtas teikiant visuotinės ekonominės svarbos paslaugas. Tokią galimybę turės tie oro uostai, kuriems tenka svarbus vaidmuo gerinant regionų susisiekimą su izoliuotais, atokiais arba pakraščio regionais.

3.3. Tikslingesnė investicinė pagalba leidžiama tik tokiu atveju, jeigu yra realus susisiekimo poreikis ir akivaizdi nauda. Papildomi transporto pajėgumai turėtų būti kuriami tik tada, kai jie turi paklausą. Nereikėtų teikti investicinės pagalbos tais atvejais, kai investicijos pakenktų toje pačioje pasiekiamumo zonoje veikiantiems oro uostams; investicinės pagalbos taip pat nereikėtų teikti toms zonoms, kuriose gerą susisiekimą užtikrina kitos transporto rūšys.

3.3.1. Didžiausia leistina investicinė pagalba:

- iki 25 % oro uostams, aptarnaujantiems 3–5 milijonus keleivių per metus;
- iki 50 % oro uostams, aptarnaujantiems 1–3 milijonus keleivių per metus;
- iki 75 % oro uostams, aptarnaujantiems mažiau kaip 1 milijoną keleivių per metus;
- pagalba neteikiama oro uostams, aptarnaujantiems daugiau kaip 5 milijonus keleivių per metus (išskyrus nedideles išimtis, t. y. lokalizacijos vietos perkėlimo atvejais).

Investicinės pagalbos, skiriamos oro uosto infrastruktūrai finansuoti, viršutinė riba gali būti padidinta iki 20 % atokiuose regionuose esantiems oro uostams.

3.4. Oro transporto bendrovės galės gauti pagalbą, kuri per 3 metų laikotarpį padengs iki 50 % oro uosto mokesčių, taikomų naujiems maršrutams. Dar lankstesnę tvarką būtų galima taikyti oro uostams, esantiems atokiuose regionuose.

3.5. Oro transporto bendrovių ir oro uostų susitarimų atveju pagalba nebus teikiama tada, kai su tokiomis pačiomis sąlygomis sutiktų privatus investuotojas, veikiantis įprastomis rinkos sąlygomis. Jeigu šie susitarimai neduoda pelno, oro uosto ir oro transporto bendrovės sutartis laikoma viešąja parama oro transporto bendrovei.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui – Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui

COM(2013) 659 final

(2014/C 451/21)

Pranešėjas: **Seppo KALLIO**

Bendrapranešėjis: **Brendan BURNS**

Administratorius Conrad Ganslandt

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui“

COM(2013) 659 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 19 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina naują ES miškų strategiją ir du papildomus Komisijos tarnybų darbinis dokumentus. Nauja strategija labai reikalinga dėl su miškais siejamų poreikių ir grėsmių miškams augimo, taip pat dėl didelio skaičiaus miškininkystei ir miškams skirtų ES sektorių politikos kryptių ir susijusių taisyklių. Todėl EESRK ragina tiek Komisiją, tiek ir valstybes nares užtikrinti veiksmingą ir efektyvą strategijos įgyvendinimą.

1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas primena Komisijai, kad Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo neminima bendra ES miškininkystės politika ir kad miškų politikos kontrolė ir toliau turėtų priklausyti valstybių narių kompetencijai.

1.3 Komitetas pritaria visapusiškai ir tvariam požiūriui, susiejančiam tris darnaus vystymosi ramsčius (ekonominių, aplinkos ir socialinių), kuriuos pabrėžia trys pagrindiniai ES miškų strategijos tikslai, suskirstyti į aštuonis prioritetinius uždavinius. EESRK yra įsitikinęs, kad, norint užtikrinti spartų strategijos įgyvendinimą, reikėtų naudotis kiekvienam prioritetui suteiktomis strateginėmis gairėmis.

1.4 Atsižvelgdamas į didelę miškų reikšmę kaimo vietovių plėtrai ir siekdamas užtikrinti strategijoje nustatytų tikslų įgyvendinimą, EESRK ragina į kaimo plėtros programas įtraukti su miškininkyste susijusias priemones ir jas skatinti siekiant užtikrinti didesnę turimų lėšų panaudojimą.

1.5 EESRK pabrėžia, kad, reaguojant į augančius darbo jėgos poreikius dėl didėjančio mechanizavimo masto visoje miškininkystės sektoriaus vertės grandinėje bei reaguojant į klimato ir aplinkos kaitą, būtina visais miškų sektoriaus lygmenimis skatinti švietimą, profesinį mokymą ir žinių perdavimą. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas taip pat ragina Komisiją ir valstybes nares inicijuoti mokslinius tyrimus dėl miškininkystės sektoriaus užimtumo potencialo ir darbo sąlygų pagerinimo.

1.6 EESRK mano, kad diskusija dėl tvarios miškotvarkos kriterijų, nepriklausomai nuo medienos galutinės paskirties, turėtų būti grindžiama plačiai pripažintais ir priimtais kriterijais ir rodikliais, suformuluotais *FOREST EUROPE* ⁽¹⁾ proceso metu; be to, reikėtų atsižvelgti į konkrečius valstybių narių ypatumus, esamas sistemas ir taikomus miškų srities teisės aktus.

1.7 Kalbant apie principų medienos naudojimo prioritetų nustatymą, Komitetas nepritaria jokioms teisiškai privalomoms taisyklėms ir remia atvira rinka pagrįstą požiūrį ir rinkos dalyvių laisvę.

1.8 Sprendžiant dėl klimato kaitos kylančius uždavinius, EESRK ragina valstybes nares bendradarbiauti tarpvalstybiniu mastu ir remia raginimus stiprinti Europos miškų pajėgumą prisitaikyti ir atsparumą, įskaitant gaisrų prevencijos vykdymą ir įgyvendinant kitus prisitaikymo sprendimus, siekiant užkirsti kelią gamtiniams pavojams. Atitinkamos pastangos turėtų būti sutelktos į miškų atsparumą ir daugiafunkciškumą.

1.9 EESRK remia miškotvarkos planų naudojimą, tačiau pabrėžia, kad juos ir toliau reikia naudoti savanoriškai ir aiškiai atskirti nuo Natura 2000 valdymo planų siekiant išvengti nereikalingų išlaidų ir biurokratinės naštos.

1.10 Norint suprasti nesuskaičiuojamus miškų sektoriui kylančius iššūkius labai svarbi yra geresnė žinių bazė. EESRK mano, kad būtina toliau derinti duomenis ir didinti keitimosi informacija veiksmingumą ir skaidrumą, kartu gerbiant nuosavybės teises.

1.11 Komitetas remia medienos ir kitų miško medžiagų propagavimą, įskaitant kamštieną, kaip vietinę, tvarią, atsinaujinančiąją, klimatui ir aplinkai palankią žaliavą, ir mano, kad ateities bioekonomikoje miškų sektoriui turi tekti vienas pagrindinių vaidmenų.

1.12 EESRK pabrėžia, kad, siekiant stiprinti miškų sektoriaus konkurencingumą, labai svarbu kuo geriau pasinaudoti esamomis ir būsimois finansavimo galimybėmis remti mokslinius tyrimus ir inovacijas, ir atkreipia dėmesį į tokias iniciatyvas kaip Europos inovacijų partnerystė (EIP) ⁽²⁾ arba viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė biologinės pramonės sektorių srityje ⁽³⁾.

1.13 Atsižvelgdamas į didelį medienos biomasės naudojimo potencialą ir įvairiapusišką naudą ekologiškai ekonomikai, EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares aktyviai ieškoti būdų skatinti aktyvią miškotvarką ir geresnį medienos naudojimą siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų ⁽⁴⁾, tačiau laikantis tvarumo principų.

1.14 Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares dėti daugiau pastangų įvertinti ekosistemų funkcijas ir skatinti jų rinką. Valstybės narės turėtų imtis koordinuotų veiksmų ir sukurti kompensavimo mechanizmus, skirtus atsverti esamą rinkos nepakankamumą.

1.15 Sėkmingam ES miškų strategijos kūrimui ir tolesniam įgyvendinimui prireiks griežto koordinavimo ir bendravimo su visomis susijusiomis interesų grupėmis. EESRK pabrėžia, kad labai svarbu užtikrinti aktyvesnį suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, todėl reikės sustiprinti atitinkamas pilietinio dialogo grupes, pavyzdžiui, Miškininkystės patariamąjį komitetą. Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę sukurti *ad hoc* grupę, kurios sudėtyje būtų EESRK ir RK atstovų.

1.16 EESRK ragina Komisiją, ES valstybes nares ir visus kitus suinteresuotuosius dalyvius atnaujinti derybas ir galiausiai pasiekti bendrą sutarimą dėl teisiškai įpareigojančio susitarimo dėl Europos miškų. Kartu su ES miškų strategija, teisiškai įpareigojantis susitarimas būtų pagrindinė priemonė stiprinti visą miškų sektorių. Pasaulinį poveikį turėtų ir aiškių ES lygmens tvarios miškotvarkos apibrėžčių ir tikslų nustatymas.

⁽¹⁾ FOREST EUROPE Tarpvyriausybinių derybų komitetas dėl teisiškai privalomo susitarimo dėl miškų Europoje; taip pat žr. <http://www.forestnegotiations.org/>

⁽²⁾ Šios EIP yra svarbios miškininkystei ir miškų sektoriui:
Europos žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystė http://ec.europa.eu/agriculture/eip/index_en.htm
Europos inovacijų partnerystė žaliavų srityje <https://ec.europa.eu/eip/raw-materials/en>
Vandens srities Europos inovacijų partnerystė <http://ec.europa.eu/environment/water/innovationpartnership/>

⁽³⁾ Nuoroda į <http://bridge2020.eu>

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/europe2020/targets/eu-targets/>

1.17 Galiausiai, EESRK stebės visas vykdomas ir planuojamas iniciatyvas, grindžiamas ES miškų strategija arba kitais susijusiais dokumentais, įskaitant Komisijos tarnybų darbinius dokumentus.

2. Įžanga

2.1 Miškai ir kita miškinga žemė užima daugiau kaip 40 proc. ES žemės ploto, todėl ypatinga jų svarba yra neginčijama. Regionai labai skiriasi savo ištekiais, struktūra, miškotvarka ir miškų naudojimu. Apskritai, Europos miškų teritorijos didėja, pastaraisiais dešimtmečiais per metus jos padidėdavo apie 0,4 proc.; miško medienos tūrio padėtis taip pat teigiama – iškertama tik 60–70 proc. metinio prieaugio. Maždaug 60 proc. miškų yra privačiose rankose, o likusioji dalis priklauso valstybei.

2.2 Visoje ES ir ypač labai miškinguose regionuose didelė reikšmė tenka daugiafunkciškumui, nes miškai naudojami socialiniais ir aplinkos bei ekonomiais tikslais. Juose atsiranda gyvūnų ir augalų buveinės; miškams tenka svarbus vaidmuo švelninant klimato kaitą ir teikiant kitas ekosistemos paslaugas, įskaitant medžioklę, grybus ir uogas, su žmonių sveikata, poilsiu arba turizmu susijusias paslaugas. Be to, miškų socialinė-ekonominė reikšmė yra didelė, tačiau dažnai nepakankamai įvertinama. Miškininkystė ir susiję pramonės sektoriai užtikrina daugiau kaip tris milijonus darbo vietų ir turi esminės reikšmės kaimo plėtrai ir užimtumui.

2.3 Tvari miškotvarka nėra nauja idėja. Tvaraus tvarkymo koncepcija miškininkystės sektoriuje atsirado prieš tris šimtus metų; šis atsakingo tvarkymo požiūris buvo nuolat toliau plėtojamas ir palaipsniui paplito visuose ekonomikos sektoriuose. Pagrindinė tvarios miškotvarkos apibrėžtis, nustatyta 1993 m. įvykusios Ministrų konferencijos dėl Europos miškų apsaugos Helsinkio rezoliucijoje, laikoma esminiu šio proceso elementu, ir suteikia tvarumo principui pasaulinę svarbą.

2.4 Europos Sąjungos miškininkystės sektoriaus strategija egzistuoja jau 15 metų. 1998 m., remdamasi Europos Parlamento rezoliucija ⁽⁵⁾, Europos Komisija paskelbė komunikatą ⁽⁶⁾ šių politinių gairių įgyvendinimui.

2.5 2005 m. pavasarį, Tarybos prašymu ⁽⁷⁾ Komisija paskelbė ataskaitą dėl ES miškininkystės strategijos įgyvendinimo ⁽⁸⁾, kurią vėliau papildė penkerių metų laikotarpį apimantis ES miškų veiksmų planas (2007–2011 m.) ⁽⁹⁾.

2.6 2011 m., kurie buvo paskelbti Tarptautiniais miškų metais, buvo atliktas veiksmų plano (kuris buvo taikomas 1998 m. miškininkystės strategijai įgyvendinti) *ex-post* vertinimas.

2.7 Nors Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo neminima bendra ES miškininkystės politika, tačiau daug sektorių politikos krypčių ir susijusių taisyklių, skirtų, pavyzdžiui, energijos tiekimui arba aplinkos ir klimato klausimams, *de facto* kuria bendrą ES miškininkystės politiką. 2013 m. rugsėjo 20 d. Europos Komisija paskelbė savo komunikatą dėl naujos ES miškų strategijos, reaguodama į miškų ir su mišku susijusio sektoriaus patiriamus vis intensyvesnius ir kartais labai skirtingus iššūkius ir darnesnės ir nuoseklesnės politikos poreikį.

⁽⁵⁾ OL C 55, 1997 2 24, p. 22.

⁽⁶⁾ COM(1998) 649 final, 1998 m. lapkričio 18 d.

⁽⁷⁾ Tarybos rezoliucija, OL C 56, 1999 2 26, p. 1, ir Tarybos išvados dėl miškams skirto ES veiksmų plano, 2662–asis Žemės ūkio ir žuvininkystės tarybos posėdis. 2005 m. gegužės 30–31 d.

⁽⁸⁾ COM(2005) 84 final, 2005 m. kovo 10 d.

⁽⁹⁾ COM(2006) 302 final, 2006 m. birželio 15 d.

3. Naujos miškų strategijos metmenys

3.1 Prie pagrindinio Komisijos dokumento pridedami du papildomi išsamesni Komisijos tarnybų darbo dokumentai; pirmajame daugiausia dėmesio skirta procesui, analizei ir strategijoje siūlomiems tolesniems veiksams, o antrajame pateikiama išsami informacija apie su mišku susijusias ES pramonės šakas, t. y. medienos apdirbimą, baldų gamybą, celiuliozės ir popieriaus gamybą ir perdirbimą bei spausdinimą⁽¹⁰⁾. Atsižvelgiant į šių dokumentų papildomąjį pobūdį ir svarbą, jie turėtų būti kruopščiau apsvarstyti. EESRK stebės visas vykdomas ir planuojamas iniciatyvas, grindžiamas ES miškų strategija ir kitais susijusiais dokumentais.

3.2 Komisija nusprendė būsimus strategijos veiksmus suskirstyti į tris pagrindinius tikslus, suskirstytus į aštuonis prioritetus.

3.3 Kiekvienam iš aštuonių prioritetinių uždavinių skirtos strateginės gairės užtikrina, kad strategijoje iš tikrųjų siūlomos konkrečios priemonės, o ne tik bendro pobūdžio ketinimų pareiškimai.

3.4 Siekdama, kad naujoji miškų strategija būtų kuo greičiau įgyvendinta, Komisija nepasiūlė rengti atskiro naujo veiksmų plano. Vietoj to, strategijoje pateikiamas sąrašas konkrečių priemonių jos tikslams pasiekti.

3.5 Naujoji miškų strategija paskelbta po galutinio ankstesnės strategijos įvertinimo ir likus nedaug laiko iki kito ES programavimo periodo pradžios bei 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos.

3.6 Nuo ankstesnės strategijos paskelbimo 1998 m. ES ekonominė ir politinė padėtis labai pasikeitė. Naujoji strategija – taip pat ir tarptautinių įsipareigojimų atžvilgiu – įtraukia į visiškai naują reglamentavimo sistemą.

3.7 Komisijos naujos miškų strategijos paskelbimas sutampo su FOREST EUROPE Tarpvyriausybinio derybų komiteto derybomis dėl teisiškai privalomo susitarimo dėl miškų Europoje⁽¹¹⁾. Jei jis bus įgyvendinamas susitarimą, jis turėtų pakeisti esamas rekomendacijas ir nurodyti aiškias tvirtas miškininkystės apibrėžtis ir tikslus, kuriuos turės įgyvendinti susitarimą pasirašiusios valstybės.

3.8 EESRK, teikdama savo rekomendacijas, rėmė nemažai miškininkystei svarbių procesų (žr. 1 priedą), įskaitant naują miškų strategiją nuo pat jos rengimo pradžios⁽¹²⁾. 2005 m. Komisijai paskelbus įgyvendinimo ataskaitą, Komitetas pasinaudojo proga ir parengė išsamią nuomonę dėl miškų ir miškininkystės vaidmens pasikeitusioje aplinkoje. Šia nuomone iš dalies siekiama ankstesnę Komiteto nuomonę papildyti naujesne informacija, atsižvelgiant į būsimus uždavinius.

4. Bendros pastabos dėl naujos miškų strategijos

4.1 Strategija grindžiama tuo, kad Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo bendra ES miškininkystės politika neminama, todėl miškų politikos kontrolė ir toliau priklauso valstybių narių kompetencijai. Be to, strategija yra holistinio pobūdžio, joje suderinti ekonominiai, socialiniai ir su aplinka susiję tvirtos miškotvarkos aspektai, kartu su miškais ir miškininkyste įtraukiant ir perdirbamąją pramonę.

4.2 Strategijoje pabrėžiama tvirta miškotvarka ir daugiafunkciškumas, tvirta įvairių produktų gamyba ir paslaugų teikimas bei užtikrinama miškų apsauga. Šiuo metu ES iškertama tik truputį daugiau nei 60 proc. metinio miškų prieaugio; todėl šia strategija siekiama skatinti užimtumą su mišku susijusiuose sektoriuose ir kurti Europos gerovę stiprinant miškininkystės sektoriaus konkurencingumą bei didinti medienos naudojimą įvairesnėmis paskirtimis kuriant atsinaujinančiosiomis žaliavomis grindžiamą bioekonomiką.

⁽¹⁰⁾ SWD(2013) 342 ir 343 final, ES su mišku susijusios pramonės projektas, 2013 m. rugpjūčio 20 d.

⁽¹¹⁾ Dabartinį derybų dokumento tekstą galima rasti čia <http://www.forestnegotiations.org/INC/ResINC4/documents>

⁽¹²⁾ Nuomonė dėl 1998 m. miškininkystės strategijos, OL C 51, 2000 2 23, p. 97–104; nuomonė dėl Ataskaitos apie ES miškininkystės strategijos įgyvendinimą, OL C 28, 2006 2 3, p. 57–65.

4.3 Naujoji strategija parengta laikantis holistinio požiūrio ir stengiantis pagerinti miškininkystės klausimų koordinavimą ES, skatinant veiksmingą ir efektyvą jos įgyvendinimą bei vengiant nereikalingų biurokratinių kliūčių ir gerinant ES miškų ir miškininkystės sektoriaus našumą.

4.4 Miškininkystė ir su mišku susijusi perdirbimo pramonė gali realiai prisidėti prie sėkmingo strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo. Norint pasiekti šį tikslą, miškų strategiją būtina glaudžiai susieti su strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimu, skatinant veiksmingą ir efektyvą miškų strategijos įgyvendinimą visose susijusiose politikos srityse.

4.5 Įvertinus naujausius duomenis apie tai, kaip valstybės narės vykdamos kaimo plėtrą įgyvendina miškininkystės priemonės, paaiškėjo, kad kaimo politikos priemonės nebuvo išnaudotos iki galo. Siekiant geriau įgyvendinti miškų strategijoje nustatytus tikslus, strategijoje valstybės narės yra raginamos programavimo ir įgyvendinimo laikotarpiu tinkamai atsižvelgti į su miškais susijusias priemones. Tai ypač svarbu siekiant aktyvesnio daugybės mažų šeimyninių ūkių ir privačių miškų savininkų dalyvavimo, o tai padaryti būtų galima supaprastinant procedūras ir sumažinant biurokratiją.

4.6 Ateityje strategijos tikslus ketinama remti taikant Kaimo plėtros reglamento miškininkystės srities dokumentų rinkinio priemones ir instrumentus⁽¹³⁾.

4.7 Strategija skatina valstybes nares, bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, parengti priemones geriau panaudoti sektoriaus užimtumo potencialą, patobulinti jame dirbančių žmonių kvalifikaciją ir toliau gerinti darbo sąlygas. Reikia pradėti naujus mokslinius tyrimus apie Europos miškuose dirbančius žmones, pavyzdžiui, kelių statyboje, medžių sodinimo, miško priežiūros, miško kirtimo, išgavimo, transporto, informacijos ir aplinkos paslaugų srityse. Apskritai, valstybių narių politikos priemonės ir programos turėtų padėti didinti miškininkystės ir viso miškų sektoriaus konkurencingumą siekiant skatinti ilgalaikį ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

4.8 Strategijoje pabrėžiamas įvairiapusis miškų vaidmuo siekiant klimato ir energetikos srities tikslų. Šiuos tikslus įgyvendinti gali padėti aktyvi miškotvarka ir miškų naudojimas, kad jie geriau augtų ir didėtų anglies dioksido sekvestracija, ir iškastinius energijos išteklius ir medžiagas būtų galima pakeisti atsinaujinančiais energijai gaminti skirta mediena.

4.9 Strategijoje pripažįstama, kad dėl klimato kaitos ir kitų išorės grėsmių miškams ir jų ekosistemoms reikalinga ypatinga apsauga.

4.10 Strategijoje pripažįstama viešojo informavimo apie miškus ir miškininkystę bei medieną, kaip atsinaujinančią žaliavą, svarba. Komisija ir valstybės narės turėtų remti šiuos veiksmus rengdamos tikslines kampanijas, kad visuomenė geriau suprastų miškų vaidmenį mūsų visuomenėje ir atvirkščiai.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Strategijoje pabrėžiama, kad mediena yra tvari, atsinaujinanti, klimatui ir aplinkai palanki žaliava, kurios galimos paskirtys yra labai įvairios. Išteklius ir energiją efektyviai naudojantys ir aplinką tausojantys procesai ir produktai padeda didinti miškų sektoriaus konkurencingumą ir, ypač, ES bioekonomikoje jiems teks svarbesnis vaidmuo. Tai padidins paklausą, o kartu ir poreikį tvariai mobilizuoti miško išteklius. Reikia iš naujo įvertinti galimą medienos pasiūlą, pavyzdžiui, sudarant miško nuosavybės struktūros schemas, ir būdus, kuriais būtų galima lengviau tvariai mobilizuoti miško išteklius. Tinkami miško išteklių mobilizavimo sprendimai turėtų būti rengiami konsultuojantis su visos miškininkystės vertės grandinės dalyviais.

⁽¹³⁾ Žr. EŽŪFKP Reglamento R 1305/2013 25 konstatuojamąją dalį.

5.2 Įgyvendinant strategiją Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, turi suformuluoti principus, pagal kuriuos bus suteikiamas prioritetas medienos naudojimo būdams. Tačiau, teisiškai privalomos hierarchijos taisyklės dėl miško biomasės naudojimo, apibrėžiančios, kokiam medienos naudojimo būdui reikia teikti prioritetą, aiškiai prieštarautų atviros rinkos ekonomikai ir rinkos dalyvių laisvei.

5.3 Strategijoje nurodyta, kad 2014 m. Komisija, kartu su valstybėmis narėmis, inicijuos ES teisės aktų, paveikiančių su mišku susijusios pramonės šakų vertės grandines, bendrą teisinio reglamentavimo poveikio sąnaudų įvertinimą. Tai nepaprastai svarbu visam miškų sektoriui, todėl šiame įvertinime turi dalyvauti visi miškininkystės vertės grandinės suinteresuotieji subjektai, kad, laikantis nuoseklaus požiūrio, būtų galima užtikrinti visapusišką ir išsamią sektoriaus apžvalgą.

5.4 Miškai užtikrina didžiulę biologinę įvairovę ir, kartu su mediena kaip žaliava ir kitais įvairiais miško produktais (pavyzdžiui, kamštiena), teikia įvairias ekosistemos funkcijas, nuo kurių priklauso kaimų ir miestų gyvenvietės. Pasikeitusios sąlygos, pavyzdžiui, klimato kaita, svetimų invazinių rūšių plitimas, vandens trūkumas, gaisrai, audros ir kenkėjai didina neigiamą poveikį miškams ir kelia gamtinius pavojus. Atitinkamos apsaugos pastangos turėtų būti sutelktos į miškų atsparumą ir daugiavališkumą.

5.5 Strategija siekiama iki 2020 m. užtikrinti tvaraus tvarkymo ir įvairių miško funkcijų pusiausvyrą. Todėl ES turėtų dėti daugiau pastangų įvertinti ekosistemų paslaugas ir sukurti joms rinką. Kad tokia rinka geriau veiktų, reikalingi koordinuoti kompensavimo mechanizmai, skirti atsverti nurodytą rinkos nepakankamumą, įskaitant tai, kad žemių savininkams būtų tinkamai kompensuojama už jiems taikomus ekosistemų funkcijų apsaugai būtinus apribojimus.

5.6 Miškai tiekia ne tik miško medžiagą medienos gaminiams ir energijai, bet ir įvairių kitų produktų, kuriems strategijoje skiriama mažai dėmesio. Pavyzdžiui, Viduržemio jūros regione labai svarbi yra kamštiena, turinti daug privalumų: tai natūralus produktas, pagamintas iš atsinaujinančių šaltinių aplinką tausojančio proceso metu, kuriam nereikia kirsti medžių. Kamštienos pramonės svarbą parodo jos didelis indėlis kuriant darbo vietas ir kartu išsaugant pavojuje atsidūrusios trapios Viduramžių jūros regiono ekosistemos stabilumą.

5.7 Miškotvarkos planai yra grindžiami tvarumo ir geriausios patirties principais. Strategijoje siūloma į miškotvarkos planus įtraukti biologinės įvairovės argumentus, pavyzdžiui, „Natura 2000“ išsaugojimo tikslus. Jeigu miškotvarkos planai, kuriuos miškų savininkai naudoja kaip veiksmų planavimo instrumentus, būtų susieti su „Natura 2000“ valdymo planais, kurie yra vietos valdžios institucijų viešo planavimo instrumentai, išnyktų riba tarp planavimo lygmenų ir kompetencijų. Be to, tai labai padidintų biurokratinę miškotvarkos planų kūrimo našą ir su tuo susijusias sąnaudas.

5.8 Aktyvesnių veiksmų Europos miškuose reikia imtis ir dėl dažnėjančių ekstremalių klimato reiškinių, skelbiančių apie klimato kaitą. Komisija siekia išsaugoti ir stiprinti Europos miškų atsparumą ir pajėgumą prisitaikyti. Medžių rūšių ir dirbtinių hibridų, kurie yra svarbūs miškininkystės reikmėms, miško dauginamoji medžiaga turėtų būti ne tik genetiškai tinkama įvairioms vietos sąlygoms ir labai kokybiška, bet ir tvariai prisidėti prie biologinės įvairovės išsaugojimo.

5.9 Strategijoje Komisija ragina parengti sistemą, pagal kurią būtų imamasi neigiamo svetimų invazinių rūšių poveikio biologinei įvairovei ir ekosistemų funkcijoms prevencijos, mažinimo ir švelninimo veiksmų. Tokių veiksmų reiktų imtis ir šalinant socialinę ir ekonominę žalą. Holistinio ir mokslinio požiūrio reikia laikytis ir pagal prioritetus suskirstant invazines svetimias rūšis, remiantis labai griežtais įtraukimo į sąrašą kriterijais. Todėl invaziniu būdu nesidauginanti ir neigiamo poveikio naujai vietai nedaranti svetimą miško dauginamoji medžiaga neturėtų būti įtraukiama į sąrašą, nes – visų pirma, atsižvelgiant į klimato kaitą – ji gali turėti teigiamo poveikio esamam ir būsimam žaliavų tiekimui ir kitoms ekosistemų paslaugoms.

5.10 Strategijoje nurodoma, kad Komisija, kartu su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, suformuluos tvarios miškotvarkos kriterijus, kurie gali būti taikomi nepriklausomai nuo medienos galutinės paskirties. Formuluojuojant šiuos kriterijus, tvari miškotvarka turi būti analizuojama laikantis holistinio požiūrio, nepriklausomai nuo medienos galutinės paskirties. Šie kriterijai turėtų būti grindžiami esamais tvarios miškotvarkos kriterijais, rodikliais ir principais, tarp jų ir parengtais *FOREST EUROPE* proceso metu, tvarumą vertinant iš nacionalinės ir regionų perspektyvos. Formuluojuojant kriterijus reikėtų atsižvelgti ir į konkrečius valstybių narių ypatumus bei egzistuojančius nacionalinius miškų srities teisės aktus.

5.11 Strategijoje numatoma, kad kuriant ir įgyvendinant miškų strategiją ir toliau turėtų dalyvauti susijusių interesų grupės. Patikrintos institucijos, pavyzdžiui, Miškininkystės ir kamštienos patariamasis komitetas ir Su miškais susijusių pramonės šakų patariamasis komitetas, taip pat turėtų būti įtrauktos į būsimo suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo su Komisija platformą. Strategijos įgyvendinimo laikotarpiu, šios grupės turėtų reguliariai aptarti su miškais susijusius klausimus ir miškų strategijos įgyvendinimo pažangą. Prireikus, gali būti tikslinga apsvarstyti galimybę sukurti *ad hoc* grupes, į kurių sudėtį įeitų ir EESRK ir RK atstovai.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos švaraus oro programa“

(COM(2013) 918 final),

dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB

(COM(2013) 920 final – 2013/0443 (COD)),

dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš vidutinio dydžio kurų deginančių įrenginių, kiekio apribojimo

(COM(2013) 919 final – 2013/0442 (COD)),

dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl 1979 m. Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos 1999 m. Protokolo dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo pakeitimo priėmimo

(COM(2013) 917 final)

(2014/C 451/22)

Pranešėjas: **Antonello PEZZINI**

Europos Parlamentas, 2014 m. sausio 13 d., Taryba, 2014 m. sausio 15 d., ir Europos Komisija, 2013 m. gruodžio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos švaraus oro programa“

COM(2013) 918 final,

dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB

COM(2013) 920 final – 2013/0443 (COD),

dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų teršalų, išmetamų į orą iš vidutinio dydžio kurų deginančių įrenginių, kiekio apribojimo

COM(2013) 919 final – 2013/0442 (COD),

dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl 1979 m. Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos 1999 m. Protokolo dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo pakeitimo priėmimo

COM(2013) 917 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 19 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 82 nariams balsavus už ir 1 – prieš.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas tvirtai pabrėžia, kad būtina užtikrinti sveiką aplinką, pasižyminčią aukščiausia švaraus oro kokybe, kaip pagrindinį visų Europos piliečių gerų gyvenimo ir darbo sąlygų kriterijų, ir apgailestauja, kad šis Europai toks svarbus klausimas deramai nebeįtrauktas į Europos ir nacionalinės politinės darbotvarkės prioritetus.

1.2 EESRK prašo naujo Parlamento, naujos Komisijos ir Tarybos užtikrinti, kad sveikos ir švarios atmosferos aplinkos išsaugojimo priemonės ateityje būtų svarbiausias Europos institucijų politikos prioritetas ir kad būtų visapusiškai įtraukti socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė.

1.3 Komitetas mano, kad oro tarša yra vienas didžiausių pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai ir turi didelių neigiamų pasekmių, nes lemia kvėpavimo problemas, pirmalaidę mirtį, ekosistemų eutrofikaciją ir nykimą, ir palankiai vertina Komisijos iniciatyvą sukurti Europos švaraus oro programą ir sumažinti gyvenimo trukmės trumpėjimą nuo 8,5 mėnesio 2005 m. iki 4,1 mėnesio 2030 m. taip laimint 180 mln. gyvenimo metų ir išsaugant 200 000 km² biologinės įvairovės.

1.3.1 Komitetas yra įsitikinęs, kad, norint paskatinti perėjimą prie tvaresnės ekonomikos Europoje, reikės užsibrėžti tikslą iki 2030 m. taip suteikiant įmonėms ir investuotojams būtiną saugesnę vidutinės trukmės ir ilgalaikę perspektyvą.

1.4 EESRK nuomone, reikia paspartinti pagal „Euro 6“ standartą nustatytų išmetamųjų teršalų kiekio ribų taikymą lengvųjų transporto priemonių dyzelinių variklių išmetamam azoto oksidų (NO_x) kiekiui, išmatuojamam „įprastomis važiavimo sąlygomis“, taip pat nustatyti dvitakčių variklių pakeitimo būdą, kadangi Komitetas abejoja, kad tokių priemonių taikymas padės pasiekti rezultatų, kurių tikimasi jau nuo 2020 m.

1.5 EESRK pritaria galutiniam Komisijos tikslui, pasiūlytam Europos švaraus oro programoje ir 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijoje, 2030 metams nustatyti dabartinės pamatinės vertės ir maksimalaus techniškai įmanomo sumažinimo (MTĮS) atotrūkio sumažinimą 70 proc.

1.6 Komitetas mano, kad siekiant šio tikslo, kurį turi remti ir įgyvendinti visos suinteresuotosios šalys, reikia ryžtingai imtis šių veiksmų:

- nustatyti įpareigojimus sumažinti išmetamą metano (2020 m.) ir merkurijaus (2020, 2025 ir 2030 m.) kieki,
- nustatyti griežtesnes iš vidutinio dydžio kurą deginančių įrenginių išmetamų teršalų ribines vertes,
- atsisakyti Pramoninių išmetamųjų teršalų direktyvai taikomų neprivalomų leidžiančių nukrypti nuostatų, kai yra realus poveikio sveikatai pavojus,
- imtis konkrečių veiksmų siekiant sumažinti išmetamą amoniako ir metano kiekį žemės ūkio sektoriuje,
- imtis griežtesnių priemonių dėl transporto išmetamųjų teršalų, įskaitant matavimo realiomis sąlygomis sistemas ir atitinkamus bandymus 2014 m., kai bus įvedami „Euro 6“ standartai,
- iki 2016 m. Europos jūrų rajonuose, kaip išmetamųjų teršalų kontrolės rajonuose, ryžtingai įvesti TJO standartus dėl iš laivų išmetamo NO_x ir SO₂ kiekio, kaip sutarta 2008 m.,
- imtis veiksmų siekiant nustatyti aukštus išmetamo kietųjų dalelių kiekio standartus naujiems buitiniams prietaisams,
- kurti ir planuoti aplinkai žalos nedarančias mašinas ir įrenginius,
- visapusiškai atsižvelgti į produktų gyvavimo ciklą (angl. *Life Cycle Assessment*, LCA),

- užtikrinti numatomumą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu ir vengti intervencijos priemonių dubliavimosi,
- remti vartotojų, darbuotojų ir jaunimo švietimą ir mokymą prevencijos klausimais ir sveikos aplinkos gamybos, laisvalaikio ir būsto sektoriuose kūrimą,
- skatinti mokslinius tyrimus ir investicijas į novatoriškas rinkos taikmenas (geriausius prieinamus gamybos būdus, GPGB), tvarų augimą, tvarų ir ilgalaikį užimtumą,
- pabrėžti ekologinio tvarumo užtikrinimo veikslių tarptautinį aspektą,
- užtikrinti šios naujos strategijos derėjimą su kitų sričių ES politika ir tikslais.

1.7 Komitetas visiškai pritaria, kad į ES teisės aktus būtina įtraukti 1979 m. Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų Konvencijos Protokolo dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo pakeitimus.

1.8 Nors nekyla abejonių dėl pasiūlytos naujos direktyvos dėl nacionalinių išmetamų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų ilgalaikių kiekybinių tikslų, EESRK apgailestauja, kad 2025 metams nustatyti tikslai nėra privalomi, kad būtų užtikrintas jų visiškasis įgyvendinimas.

1.9 Komitetas pabrėžia būtinybę į regioninę politiką įtraukti sveikos ir švarios atmosferos aplinkos išsaugojimo priemones, nes yra įsitikinęs, kad dėl susikaupusios didelės taršos ir regionams būdingų meteorologinių sąlygų oro kokybės valdymas bus sėkmingas tik tuomet, jei bus paremtas ES išmetamųjų teršalų mažinimo politika.

1.10 Nacionalinės vyriausybės ir vietos valdžios institucijos turi nuolat stengtis planuoti konkrečius veiksmus, kuriais siekiama mažinti išmetamą kenksmingų teršalų kiekį rengiant išsamius oro kokybės gerinimo planus – regioninius oro kokybės užtikrinimo planus, – kuriuose ypatingas dėmesys būtų skiriamas tam tikriems sektoriams: gamybos, žemės ūkio, paslaugų, privačiam ir energijos gamybos ir paskirstymo. Komisija turėtų aiškiai nurodyti, kaip veiksmingai juos įgyvendinti ir taikyti skubias ir ryžtingas priemones jų nesilaikančioms valstybėms narėms. Vis dėlto EESRK pripažįsta, kad keletas valstybių narių jau ėmėsi veiksmų teisinga linkme.

1.11 Reikia imtis veiksmų siekiant įtraukti profesines organizacijas, organizuotą pilietinę visuomenę, NVO, paslaugų sektorių, visų lygių mokymo įstaigas ir mokslinių tyrimų centrus, kad būtų įgyvendinti nuolatinio oro kokybės gerinimo tikslai, būtini piliečių ir ekosistemos gerovei.

1.12 EESRK pabrėžia savo įsitikinimą, kad būtina suteikti postūmį tvariam Europos ekonomikos vystymuisi, kuris skatina didžiausią dėmesį skirti piliečių gyvenimo kokybei ir sveikatai, taip pat aplinkos apsaugai, tai glaudžiai susiejant su visais kitais strategijos „Europa 2020“ prioritetais ir visapusiškai suderinant su bendra kokybišku ekonomikos augimu pagrįsta pasaulio pusiausvyros užtikrinimo strategija, padedančia mažinti skurdą ir užtikrinti socialinį teisingumą kartu išsaugoti gamtos išteklius ateinančioms kartoms.

2. Išanga

2.1 Oro tarša kelia didelį pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai: kvėpavimo problemos, pirmalaikė mirtis, ekosistemų eutrofikacija ir nykimas dėl ozono kiekio ir rūgščiųjų medžiagų – tai tik keletas šios kartu vietos ir tarpvalstybinio lygmens problemos padarinių.

2.2 Pastaraisiais dešimtmečiais ES ir tarptautinė politika jau davė teigiamų rezultatų mažinant kai kurias su oro tarša susijusias problemas, pavyzdžiui, daugiau nei 80 proc. sumažintas išmetamas rūgštų lietu lemiančio sieros dioksido kiekis.

2.3 Nors pasiekta pažanga, ES dar labai toli nuo savo ilgalaikio tikslo, t. y. pagerinti oro kokybę, kad būtų pašalintas didelės žalos žmogaus sveikatai ir aplinkai pavojus. Smulkiosios kietosios dalelės ir troposferos ozonas ir toliau daro didelę žalą: Komisijos vertinimais ⁽¹⁾, dėl to miršta 406 000 žmonių per metus.

⁽¹⁾ COM(2013) 918 final.

2.4 Smulkiosios kietosios dalelės ir ypač ozonas ir toliau kelia didelį pavojų sveikatai: šių medžiagų saugumo ribos yra reguliariai viršijamos.

2.5 Komisijos vertinimu, su oro tarša susijusios sveikatos priežiūros išlaidos iš viso siekia 330–940 mlrd. EUR per metus, tuo tarpu 2030 metams siūlomi tikslai padėtų sutaupyti 44–140 mlrd. EUR.

2.6 Pasak Komisijos, 2010 m. oro tarša ne tik buvo šimtų tūkstančių priešlaikinių mirčių ES priežastis, bet ir lėmė dviejų trečdalių sausumos teritorijos užteršimą kenksmingomis medžiagomis. To priežastis – išmetamieji teršalai.

2.7 Kalbant apie Europos piliečių sveikatą, reikia pažymėti, kad sveikatos priežiūros išlaidos kasmet siekia 4 mlrd. EUR ir prarandama 100 mln. darbo dienų.

2.8 Tarptautiniu lygmeniu Jungtinės Valstijos 2012 m. gruodžio mėn. nusprendė persvarstyti metinius oro kokybės standartus ir išmetamoms smulkiosioms kietosioms dalelėms nustatyti 12 mikrogramų kubiniam metrui ribą, t. y. daug žemesnę už dabartinį ES standartą – 25 mikrogramai kubiniam metrui; o Kinijos vyriausybė nusprendė vien tik Pekino teritorijoje per artimiausius penkerius metus į oro kokybės kontrolę investuoti 160 mlrd. EUR. Taigi ES, atrodo, atsilieka nuo tarptautiniu lygmeniu įgyvendinamų veiksmų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria 2005 m. oro taršos strategijoje nustatytiems ir Komisijos Europos švaraus oro programoje persvarstytiems bendriems tikslams gerokai pagerinti oro kokybę pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir taip užtikrinti sveikatos ir aplinkos apsaugą.

3.2 Nuo pat pradžių išmetamųjų teršalų tikslai kiekvienai valstybei narei buvo nustatomi remiantis ekonominio efektyvumo analize dėl skirtingų aplinkos sąlygų. Kiekvienos valstybės narės reikalaujama sumažinti skirtingą išmetamųjų teršalų kiekį taikant diferencijuotą požiūrį, o ne vienodą sumažinimo procentinę dalį.

3.2.1 Atsižvelgdamas į oro taršos žalą sveikatai ir gyvenimo kokybei, taip pat ekosistemoms, Komitetas išreiškia susirūpinimą, kad oro kokybei nebeskiriamas deramas dėmesys Europos ir nacionalinėje politinėje darbotvarkėje, ir mano, kad, siekiant paskatinti perėjimą prie tvaresnės ekonomikos Europoje, svarbu iškelti tikslą 2030 metams ir taip suteikti įmonėms ir investuotojams būtina vidutinės trukmės ir ilgalaikę perspektyvą.

3.3 **Persvarstant** oro taršos **strategiją** siekiama užkirsti kelią dabartiniams esamų kokybės standartų pažeidimams, kad ne vėliau kaip iki 2020 m. būtų užtikrintas visapusiškas jų laikymasis, ir taikant „Euro 6“ standartą sumažinti lengvųjų transporto priemonių dyzelinių variklių išmetamą azoto oksidų (NO_x) kiekį, išmatuojamą „įprastomis važiavimo sąlygomis“. EESRK abejoja, kad tokių priemonių taikymas padės pasiekti rezultatų, kurių tikimasi jau nuo 2020 m., kadangi šis įpareigojimas įsigalios tik 2017 m., o dabartinio automobilių parko atnaujinimas gali užtrukti ilgiau nei iki 2020 m.

3.4 Be to, ši strategija grindžiama vietos ir regionų lygmeniu vykdytais veiksmais ir pasižymi visais tokioms priemonėms būdingais trūkumais: regionų lygmeniu iki šiol įgyvendintų priemonių veiksmingumas buvo ribotas, visų pirma dėl susikaupusios didelės taršos ir regionams būdingų meteorologinių sąlygų. EESRK yra įsitikinęs, kad esant tokiam taršos lygiui oro kokybės valdymas gali būti veiksmingas tik tuomet, jei yra paremtas ES išmetamųjų teršalų šaltinių mažinimo politika.

3.5 Komiteto nuomone, Komisija vis dėlto turi atsižvelgti į daugelį veiksnių, kurių visi yra vienodai svarbūs ir reikšmingi:

- siūlomų priemonių ekonominio efektyvumo analizė,
- konkurencingumas ir tvarios inovacijos,
- ekologinio tvarumo tarptautinis aspektas,
- biurokratizmo mažinimas ir procedūrų supaprastinimas,

- įvairių susijusių ES politikos sričių derėjimas ir koordinavimas,
- ES ir valstybių narių parama švietimui ir mokymui šioje srityje,
- ES ir valstybių narių pastangų sutelkimas į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kad būtų taikomos geriausios rinkos technologijos,
- ryžtingas naujų kokybės standartų taikymas visuose susijusiuose sektoriuose.

3.5.1 Komitetas laikosi nuomonės, kad tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu reikia remti politinius prioritetus, teikiamus moksliniams tyrimams ir inovacijoms, taip pat švietimui ir mokymui; šiose srityse turi būti siekiama ekonomikos atgaivinimo ir tvaraus užimtumo, taip pat geresnės kokybinės Europos ekonomikos reindustrializacijos, kurią visų pirma turi vykdyti mažosios ir vidutinės įmonės bei naujai įsteigtos įmonės joms netaikant dabartinių Europos biudžeto apribojimų.

3.6 Be to, Komiteto nuomone, reikia užtikrinti **šios naujos persvarstytos strategijos ir kitų ES politikos sričių derėjimą**. Pavyzdžiui, galima pastebėti, kad, nors deginant medienos kurą buityje išmetamos smulkios kietosios dalelės (KD 2,5), yra skatinamas medienos, kaip alternatyvios energijos šaltinio, naudojimas, tačiau tam reikia atlikti įrenginių išmetamųjų teršalų kiekio klasifikaciją ir nustatyti jų naudingumo koeficientą.

3.7 Bet kuriuo atveju, EESRK mano, kad tarptautiniame susitarime klimato klausimu, kuris bus pasiektas iki 2015 m., reikia atsižvelgti į daugelį vienodai svarbių ir reikšmingų veiksnių.

3.8 EESRK pabrėžia, kad svarbu Europos lygmeniu **skatinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę**, kaip bendrosios įmonės „**Švarus dangus 2**“ pradėta **2014–2020 m. iniciatyva**, kuria siekiama mažinti oro transporto išmetamųjų teršalų kiekį ir prisidėti prie mokslinių tyrimų veiklos, vykdomos pagal Reglamentą (EB) Nr. 71/2008 ir bendrąją programą „Horizontas 2020“.

4. Konkrečios pastabos (I)

4.1 1979 m. Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencija

4.1.1 Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) 1979 m. priimta Tolinų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencija (TTOTP konvencija) – tai pagrindinė tarptautinė bendradarbiavimo ir veiksmy, kuriais siekiama apriboti ir laipsniškai mažinti oro taršą įgyvendinant aštuonis protokolus, įskaitant 1999 m. Protokolą, teisinė sistema.

4.1.2 EESRK pritaria Bendrijos patvirtintiems Protokolo pakeitimams.

4.2 Pasiūlymas dėl patikslintos direktyvos dėl nacionalinių išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų (angl. NERC)

4.2.1 Pasiūlyme dėl direktyvos kiekvienai valstybei narei nustatomi nacionaliniai išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimai 2020, 2025 ir 2030 metams, išreikšti per metus sumažinto išmetamo sieros dioksido (SO₂), azoto oksidų (NO_x), amoniako (NH₃), nemetaninių lakiųjų organinių junginių (LOJ), smulkių kietųjų dalelių (KD 2,5) ir metano (CH₄) kiekio, palyginti su 2005 m. kiekvienos valstybės narės išleistu bendru minėtų teršalų kiekiu, procentine dalimi.

4.2.2 Per pastaruosius 20 metų įgyvendinant tinkamą ES ir valstybių narių oro taršos mažinimo politiką ir strategijas, kuriomis siekiama ilgalaikio tikslo užtikrinti tokį oro kokybės lygį, kuris neturėtų neigiamos įtakos ir nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai, kaip patvirtinta 7-ojoje aplinkosaugos veiksmy programoje ⁽²⁾, Europos Sąjungoje oro kokybės ir į atmosferą išmetamų antropogeninių teršalų srityje padaryta didelė pažanga.

4.2.3 Tai atrodo savaimė suprantama, nors pažanga oro kokybės gerinimo srityje aiškiai sulėtėjo, o šiuo metu siūlomi tikslai iš tikrųjų nesiekia to lygio, kurį valstybės narės pasiektų, jei visiškai įgyvendintų dabartinius ES teisės aktuose numatytus įsipareigojimus.

⁽²⁾ COM(2012) 710 final.

4.2.4 Siūlomi ilgalaikiai kokybiniai tikslai iš esmės yra neginčijami, tačiau Komitetas, atsižvelgdamas į nustatytas problemas, susijusias su šiuo metu galiojančių standartų laikymusi, apgailestauja, kad 2025 metams nustatyti tikslai yra neprivalomi.

4.2.5 EESRK nuomone, būtina sukurti sustiprintas platformas siekiant užmegzti interaktyvius dialogus konkrečiais klausimais ir **įvertinti pasiūlyme dėl direktyvos įtvirtintas nuostatas**.

4.3 Pasiūlymas dėl direktyvos dėl vidutinio dydžio kuro deginimo įrenginių

4.3.1 EESRK nuomone, platesnė orą teršiančių medžiagų, išmetamų iš kurų deginančių įrenginių, kurių vardinė tiekiamoji šiluminė galia yra 1–50 MW ir kurių paskirtis labai įvairi, kontrolė **turi būti vykdoma taikant supaprastintas ir nebrangias procedūras** siekiant remti ir skatinti mažųjų ir vidutinių įmonių bei naujai įsteigtų įmonių, taip pat visoje teritorijoje paplitusių mažesnių infrastruktūrų vystymąsi.

5. Konkrečios pastabos (II)

5.1 Oro teršalai gali būti išmetami iš įvairių šaltinių ir yra pernešami netgi ilgais atstumais.

5.2 Kad būtų visiškai įgyvendinta Europos švaraus oro programa, reikia, kad regionai, pasikonsultavę su socialiniais partneriais ir organizuota pilietine visuomene, parengtų ir priimtų **oro kokybės užtikrinimo planus**, kuriuose visų pirma būtų atsižvelgta į šiuos aspektus:

- kelių, jūrų ir oro transportą ir mobilumą,
- energijos gamybą ir vartojimą,
- gamybos sistemą,
- paslaugų sektorių,
- žemės ūkio, zootechnikos ir miškininkystės veiklą,
- privatųjį sektorių.

5.3 Komisijos priimtu švaraus oro politikos dokumentų rinkiniu tęsiama ir sustiprinama iki šiol įgyvendinta politika siekiant toliau kovoti su oro tarša ir jį prieštarauja politinei darbotvarkei.

5.3.1 EESRK nuomone, labai svarbu įtraukti ne tik nacionalinį, bet ir regionų bei vietos lygmenį, taip pat socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę.

5.4 Pasiūlymai dėl švaraus oro politikos dokumentų rinkinio perkėlimo į vietos lygmenį planų

5.4.1 Perkelti švaraus oro politikos dokumentų rinkinį į vietos lygmenį reikia užtikrinti būtiną derėjimą su įvairiais planais:

- **atliekos**, energijos atgavimas, vienam gyventojui tenkančio pagaminamo energijos kiekio sumažinimas, medžiagų atgavimas;
- **transportas ir mobilumas**, viešojo transporto vystymas, dviračių takai, mobilumo ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų propagavimas, transporto priemonių integravimas, jūrų ir oro transportas;
- **teritorijų ir miestų planavimas**, žemės naudojimas, naujų apgyvendinimo modelių kūrimas, esamų pastatų renovacija;
- **žemės ūkis ir zootechnika**, grandinė „miškas-mediena-energija“ (0 km), biomasė ir biodujos, išmetamo amoniako kiekio mažinimas, anglies dioksido absorbentai;
- **pramonė**, technologijų vystymas darant mažesnę poveikį aplinkai, inovacijos ir kokybės sertifikavimas (ISO 14 000 ir Emas), dėmesys ekologiniam projektavimui, produktų ekologinis ženklavimas, energijos valdymo sistemos ir reglamentų dėl elektros variklių suvartojamo elektros energijos kiekio laikymasis.

5.4.2 **Perkeliant šiuos dokumentus į vietos lygmenį** reikėtų atsižvelgti į skubiausius veiksmus, susijusius su vietos ekonomikos ir gamybos sąlygomis, ir nustatyti biomasės deginimo taisykles, taip pat įpareigojimus ir paskatas, susijusias su automobilių parko atnaujinimu.

5.5 **Veiksmai, kuriais siekiama dar labiau sumažinti išmetamą SO₂ (sieros dioksido) kiekį**, ypač reikalingi tuose regionuose, kur vykdomas didelio masto pramoninis deginimas, gaminama energija ir perdirdamas kuras.

5.6 Veiksmai žemės ūkio sektoriuje

5.6.1 **Visur Europos Sąjungoje, visų pirma daugiausia žemės ūkio paskirties regionuose reikia parengti** kai kuriose valstybėse narėse jau taikomas **priemonės** siekiant sumažinti išmetamą NH₃ (amoniako), N₂O (azoto oksido), CH₄ (metano) ir COV (lakiųjų organinių junginių) kiekį. Naudojamos azoto trąšos ir srutos yra pagrindinis išmetamo NH₃ šaltinis (98 proc.); šiam elementui reaguojant su SO₂ ir NO₂ susidaro amonio druskos, pagrindinė kietųjų dalelių sudedamoji dalis.

5.6.2 Labai svarbu užtikrinti visapusišką Nitratų direktyvos (91/676/EEB) laikymąsi, nustatyti prievolę uždengti mėšlo laikymo rezervuarus, kurti atliekų anaerobinio perdirdimo, kurio metu gaunamos atliekų pūdymo liekanos, pasižyminčios panašiomis savybėmis kaip ir sintetinės trąšos, sistemas ir užtikrinti tinkamą mėšlo ir sveikatai kenksmingų srutų purškimo valdymą. Tačiau priemonės turi nepažeisti ekonominių, socialinių ir ekologinių interesų pusiausvyros. Sumažinti žemės ūkio išmetamų teršalų kiekį labai sudėtinga, todėl reikia skirti didesnę finansavimą moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

5.6.3 Reikia naudoti mažai kietųjų dalelių išmetančias žemės ūkio transporto priemones.

5.6.4 EESRK pabrėžia, kad šiam sektoriui jau yra priimta nemažai nuostatų, kurias reikėtų visapusiškai įgyvendinti, ir pakartoja savo įsitikinimą, kad Komisija nepasinaudojo proga nustatyti privalomą sistemą teršalams reglamentuoti. Galvijai nepatenka į reglamentavimo sistemos taikymo sritį, tačiau yra priimtos ir kitos nuostatos, taikomos galvijams, kurie labiausiai prisideda prie išmetamo amoniako kiekio.

5.7 Veiksmai miestų centruose

5.7.1 **Miestų telkiniuose ir intensyvaus eismo zonose** ypatingą dėmesį reikia skirti išmetamo smulkių kietųjų dalelių (KD 2,5), KD 10 (mažesnių negu 10 mikrometrų diametro dalelių), CO ir CO₂ (anglies oksido ir dioksido) ir NO_x kiekiui mažinimui. Dyzeliniuose varikliuose kietųjų dalelių filtrai, o benzininiuose varikliuose – eksperimentiniai filtrai (veikiantys pagal uždarojo ciklo principą) gali sulaikyti daugiau nei 90 proc. išmetamųjų teršalų.

5.7.2 Šalia intensyvaus eismo gatvių esančiuose mokyklų ir biurų pastatuose labai svarbu izoliuoti nepermatomas ir permatomas vertikalias pertvaras siekiant mažinti taršą lakiaisiais organiniais junginiais ir smulkiosiomis dalelėmis (KD 10 ir KD 2,5)⁽³⁾.

5.8 Veiksmai transporto sektoriuje vietos, regionų, nacionaliniu ir ES lygmeniu

5.8.1 Reikėtų numatyti eismo ribojimo ir skatinamąsias priemones, kad komercinės ir keleivinės transporto priemonės būtų pakeistos iš Euro 3 į Euro 5 ir 6 klasės transporto priemones. Taip pat reikėtų pakeisti Euro 1 klasės dvitakčius variklius (motociklų, mopedų, grandinių pjūklų ir vežajpovių). Todėl vietos, regionų ir nacionaliniu lygmeniu reikėtų:

5.8.1.1 kuo greičiau – nelaukiant 2017 m. – ES ir nacionaliniu lygmeniu nustatyti tinkamus iš lengvųjų transporto priemonių dyzelinių variklių išmetamo azoto oksidų (NO_x) kiekio matavimo metodus atsižvelgiant į jų didelį neigiamą poveikį miesto oro kokybei;

5.8.1.2 propaguoti metano ir suskystintų naftos dujų (SND), vandenilio, suskystintų gamtinių dujų, etanolio ir kitų pažangiųjų biodegalų naudojimą nacionaliniu ir regionų lygmeniu. Spartinti elektromobilumo ir elektros įkrovimo infrastruktūros vystymą. Sudaryti galimybę naudojant elektroninį įtaisą nustatyti judančių transporto priemonių emisijos klasę;

5.8.1.3 skatinti metano dujų paskirstymą teikiant finansinę paramą ES, nacionaliniu ir vietos lygmeniu įmonėms ir savivaldybėms, kad jos galėtų kurti naujus ir (arba) stiprinti esamus tinklus;

⁽³⁾ Žr. standartą EN 152422008 *Pastatų ventiliacija. Skaičiavimo metodai oro srautams pastatuose, įskaitant infiltracijas, nustatyti*.

5.8.1.4 įgyvendinant nacionaliniu ir vietos lygmeniu bendrai finansuojamus daugiamečius ES projektus, finansuoti investicijas į vietos viešąjį transportą. Autobusai turėtų būti:

- ekologiški, varomi alternatyviaisiais degalais,
- naudoti dvirūšes hibridines varymo sistemas,
- elektriniai (visiškai elektriniai, turintys bateriją) ir įkraunami iš elektros tinklo arba taikant indukcijos (Faradėjaus) sistemą;

5.8.1.5 išnaudoti nejudamų struktūrų, informacinių technologijų ir transporto rūšių tarpusavio sąveikos galimybes; ypač skatinti naudoti medžiagas, kurių sudėtyje yra fotokatalitinių medžiagų su titano dioksido (TiO₂) nanopigmentais, kurie skaido teršalų molekules ir jos tampa nekenksmingos sveikatai (keliai, eismą ribojančios užtvartos, tinkavimas ir kiti statybos darbai). Šiuo klausimu susidomėjimą kelia pagal *i.active COAT-Italcementi* patentą įrengtos greitkelių sankryžos, kurios valo orą ir pasižymi didele atspindėjimo geba.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl vaisių ir daržovių, bananų ir pieno tiekimo švietimo įstaigoms pagalbos programos iš dalies keičiami Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 ir Reglamentas (ES) Nr. 1306/2013

(COM(2014) 32 final – 2014/0014 (COD))

(2014/C 451/23)

Pranešėjas: **Adalbert KIENLE**

Europos Parlamentas, 2014 m. vasario 6 d., ir Taryba, 2014 m. vasario 19 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl vaisių ir daržovių, bananų ir pieno tiekimo švietimo įstaigoms pagalbos programos iš dalies keičiami Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 ir Reglamentas (ES) Nr. 1306/2013

COM(2014) 32 final – 2014/0014 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 19 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai 185 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria tam, kad būtų nustatytas bendras teisinis ir finansinis pagrindas iki šiol atskirai įgyvendinamoms ir finansuojamoms ES Vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programai ir Pieno vartojimo skatinimo mokyklose programai.

1.2 EESRK labai palankiai vertina tai, kad būsimoje programoje žymiai daugiau dėmesio skiriama paramai švietimo priemonėms, kurios, visiškai išnaudojant jų potencialą, labai prisidėtų kovojant su didėjančiu vaikų nutukimu ir maisto švaistymu.

1.3 EESRK tikisi, kad administracinė ir organizacinė našta iš esmės sumažės; valstybėms narėms turėtų būti suteikiama pakankamai laisvės nustatyti savo prioritetus ir ypatybes.

1.4 EESRK rekomenduoja skirti aiškų prioritetą tvariams – kiek galima šviežesniems, sezoniniams ir regioniniams arba vietos – produktams iš Europos.

2. Įžanga

2.1 Dvi atskiros mokykloms skirtos Europos programos buvo sukurtos skirtingais laikotarpiais. Iš pradžių pagrindinis programų tikslas buvo skatinti žemės ūkio produktų vartojimą, tačiau laikui bėgant daugiausia dėmesio pradėta skirti sveikai vaikų mitybai. Pieno vartojimo skatinimo mokyklose programa, sukurta kartu su pieno rinkos organizavimu, ir įgyvendinama jau nuo 1977 m.; pastaruoju metu programoje kasmet dalyvaudavo apie 20 mln. vaikų. Vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa pradėta įgyvendinti kaip politinis 2007 m. bendro vaisių ir daržovių rinkos organizavimo reformos metu priimtas šipareigojimas; šia programa pastaraisiais metais naudojosi 8,6 mln. vaikų. Nepaisant panašių tikslų ir panašių tikslinių grupių, abiem programoms buvo taikomos skirtingos teisinės ir finansinės sistemos, o programų sudarymas ir veikimas taip pat skyrėsi. Abi šios programos – valstybėms narėms labai skirtingai panaudojant turimą finansavimą – nebuvo visiškai išnaudotos.

2.2 Atsakydama į aiškiai pareikštą Europos Audito Rūmų kritiką ir atlikusi išsamų abiejų mokykloms skirtų programų įvertinimą bei viešąją konsultaciją, Europos Komisija siūlo bendrą teisinę ir finansinę vaisių bei daržovių ir pieno tiekimo vaikams mokyklose sistemą. Ja siekiama pašalinti ir kitus trūkumus bei silpnąsias vietas. Visų pirma, programose numatoma daugiau dėmesio skirti švietimo priemonėms.

2.3 Naujajai programai planuojama skirti padidintas mokyklų programoms numatytas 2020 bendrosios žemės ūkio politikos lėšas, t. y. kasmet iki 230 mln. EUR (150 mln. EUR Vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programai ir 80 mln. EUR Pieno vartojimo skatinimo mokyklose programai).

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK tvirtai remia ES lėšomis finansuojamas žemės ūkio produktų tiekimo vaikams ir jaunimui švietimo įstaigose programas. Reikėtų priminti, kad EESRK aiškiai pasisakė prieš ankstesnę – 1999 m. – Europos Komisijos ketinimą nutraukti ES paramą Pieno vartojimo skatinimo mokyklose programai.

3.2 EESRK pabrėžia didelę subalansuotos mitybos svarbą vaikystėje ir mokykliniame amžiuje. Dėl finansų ir ekonomikos krizės paastrėjęs skurdas yra didelis su vaikų ir paauglių mityba susijęs rizikos veiksnys. Nepaprastai daug vaikų kasdien į mokyklą išeina nepapusryčiavę. Didėjantis nutukimo atvejų skaičius ir maisto švaistymo apimtis yra pagrindiniai visuomenės iššūkiai.

3.3 EESRK tikisi, kad naujosios mokykloms skirta programos bus įgyvendintos visose valstybėse narėse ir visiškai išnaudota – nepaisant to, kad valstybių narių dalyvavimas, kaip ir iki šiol, yra neprivalomas. EESRK yra įsitikinęs, kad tai gali tvariai padidinti vaisių ir daržovių bei pieno produktų dalį vaikų mityboje.

3.4 EESRK labai palankiai vertina tai, kad daugiau dėmesio skiriama švietimo priemonėms skiriamai ES paramai ir mano, kad tai patvirtina ankstesnių Komiteto raginimų tikslingumą. Sveikesnių mitybos įpročių formavimo propagavimas vaikystėje ir mokykliniame amžiuje ir suvokimo apie žemės ūkį bei maisto tiekimo grandines gerinimas turėtų būti laikomas tiek valdžios lygmenų, tiek ir mokyklų, tėvų, žemės ūkio ir maisto pramonės sektorių, pilietinės visuomenės ir žiniasklaidos išipareigojimu ir „bendra užduotimi“, prie kurios prisidėti gali kiekvienas.

3.5 Svarbiausias sėkmingo šių mokykloms skirtų programų įgyvendinimo veiksnys yra mokytojai ir mokytojos, ir džiugu matyti, kad jie vis aktyviau jose domisi ir dalyvauja. Ypatinga mokytojų motyvacija gali būti papildoma parama programoms, pavyzdžiui, nacionalinės papildomos išmokos arba rėmėjų ir pilietinės visuomenės grupių skiriamos lėšos. Pastarųjų skiriama parama ypač pageidautina prieštaringų socialinių problemų atveju. Todėl EESRK palankiai vertina Europos Komisijos inicijuotus bandomuosius projektus socialiai pažeidžiamoms ir silpnoms grupėms.

3.6 EESRK tvirtai remia ir numatomas papildomas priemonės, kuriomis siekiama pagerinti suvokimą apie žemės ūkį ir maisto pramonės sektorių – jų produktus, darbą ir visuomenei teikiamas paslaugas – pavyzdžiui, sukuriant mokyklų sodus, mokyklinių išvykų metu arba organizuojant produktų ragavimą ūkiuose ir amatų įmonėse arba suteikiant „maitinimosi pažymėjimą“. EESRK pavyzdžiu laiko tai, kad kai kuriose valstybėse narėse ūkininkai tiesiogiai tiekia pieną mokykloms ir taip palaiko nuolatinį ryšį su vaikais.

3.7 EESRK palankiai vertina ir galimybę į diskusijas įtraukti ir žemės ūkio produktus, pavyzdžiui, alyvuogių aliejų arba medų, o taip pat ir ekologinio ūkininkavimo klausimus. Tas pat pasakytina ir apie su aplinka arba maisto švaistymu susijusius klausimus. EESRK rekomenduoja labai iš anksto įvertinti papildomas priemones.

3.8 ES mokykloms skirta programa sėkmingai įgyvendinta gali būti tada, jei ji atitiks nacionalinius ir regioninius ypatumus, vaikų ugdymo įstaigų ir mokyklų sąlygas ir vaikų ir tėvų lūkesčius. Konsultacijos taip pat aiškiai patvirtino, kad pernelyg didelė administracinė ir organizacinė našta dažnai laikoma didele kliūtimi ar netgi priežastimi nebedalyvauti ligšiolinėse mokykloms skirtose programose. Todėl, EESRK nuomone, apibūrinant praktinius naujos programos klausimus, labai svarbu užtikrinti realią sąveiką. Mokykloms, dalyvaujantiems pramonės sektoriams ir administracijai turi tekti kuo mažesnė administracinė ir organizacinė našta.

3.9 Numatytą papildomą galimybę skirti papildomų lėšų logistikai ir įrangai, pavyzdžiui, šviežių maisto produktų šaldymui, EESRK laiko tinkama ir svarbia.

3.10 EESRK pritaria, kad pagal mokykloms skirtas programas turėtų būti finansuojamas vaisių bei daržovių, įskaitant bananus, ir pieno tiekimas. EESRK nepritaria, kad programoje būtų apsiribojama „geriamuoju pienu“ ir siūlo toliau tiekti platesnį pieno produktų asortimentą, įvertinant fiziologinius maistinius ir pedagoginius aspektus. EESRK labai tikisi, kad pirmenybė bus teikiama šviežių tvariu būdu pagamintų Europos produktų naudojimui. Kiek tai įmanoma, įgyvendinant programas, produktai ir mokykloms skirtų programų veikla turi būti sezoninio ir regioninio pobūdžio arba turėti ES saugomą kilmės vietos nuorodą (SKVN) arba saugomą geografinę nuorodą (SGN).

2014 m. liepo 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Interneto politika ir valdymas. Europos vaidmuo formuojant būsimą interneto valdymą“

(COM(2014) 72 final)

(2014/C 451/24)

Pranešėjas: **Antonio Longo**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. kovo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Interneto politika ir valdymas. Europos vaidmuo formuojant būsimą interneto valdymą“

COM(2014) 72 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 18 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 180 narių balsavus už, 8 – prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 **EESRK dar kartą pakartoja pastaraisiais metais savo nuomonėse išreikštą požiūrį, kad internetas yra labai svarbi ekonominio vystymosi ir užimtumo, technologinių inovacijų ir socialinės įtraukties sąlyga.**

1.2 **EESRK visiškai pritaria Komisijos ketinimui ryžtingai ginti ir palaikyti pagrindines teises ir demokratines vertybes**, taip pat bendro tinklo, kuriam būtų taikomi tokie patys standartai kaip ir kituose sektoriuose ir kuris nebūtų suskaidytas dėl skirtingų ir vienos kitoms prieštarauti galinčių taisyklių, teisei sampratai.

1.3 **Svarbu, kad formuojant būsimą interneto valdymą dėmesys būtų skiriamas pagrindinėms jo vertybėms: atvirumui, paskirstytojo pobūdžiui, neutralumui ir pasiekiamumui, kuris užtikrinamas visiems ir su menkomis patekimo kliūtimis.** Tačiau EESRK pabrėžia, kad komunikate **nepakankamai išsamiai apibrėžta tiek bendradarbiaujamojo valdymo, kuriame turėtų dalyvauti ES, sąvoka, tiek priemonės** ir taisyklės, kuriomis turėtų būti užtikrinami daugiasubjekčiai su internetu susijusių sprendimų priėmimo procesai. Visų pirma reikėtų aiškiau nurodyti, kas turi vykdyti interneto valdymo priežiūrą.

1.4 Kalbant apie **iki šiol vykdytą Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacijos (ICANN) vaidmenį ir Interneto numerių skyrimo tarnybos (IANA) funkcijas**, Komitetas mano, kad Komisija turėtų aiškiai apibrėžti Europos Sąjungos vaidmenį būsimoje tarpvalstybinėje struktūroje.

1.5 Pasitikėjimą internetu turėtų padėti sustiprinti Europos Parlamento sprendimas sukurti skaitmeninį *Habeas Corpus* ir bendrajai Europos telekomunikacijos rinkai skirtų priemonių, numatytų telekomunikacijų srities dokumentų rinkinyje, įgyvendinimas.

1.6 **Sprendimai dėl techninių standartų** gali turėti didelės įtakos piliečių teisėms, visų pirma susijusioms su saviraiškos laisve, asmens duomenų apsauga ir naudotojų saugumu, taip pat su teise naudotis turiniu. Nuo tada, kai internetas atsirado, pagal jo koncepciją yra ginamos visos piliečių teisės. Grėsmė teisėms kilo dėl vyriausybių veiksmų ir tinklalapių, kurių reguliavimas nepriklauso tinklui, administratorių. Net ir tokiu atveju, vis tiek reikėtų **parengti rekomendacijas, kuriomis būtų užtikrinta, kad šie techniniai sprendimai neprieštarauja žmogaus teisėms.**

1.7 **Teisinių interneto aspektų klausimu** EESRK pritaria Komisijos ketinimui pradėti **teisės aktų ir jurisdikcijos kolizijų**, kuriuos dažnai dar labiau sustiprina nepriklausomų reguliavimo institucijų taisyklės, **rizikos tarptautiniu lygmeniu peržiūra**.

1.8 EESRK pabrėžia, kad komunikate, nekalbama apie tam tikras technines ir eksploatacines problemas, kurios kelia susirūpinimą Komitetui. Pagrindinės problemos yra šios:

- būsimi interneto pajėgumai, atsižvelgiant į eksponentinį duomenų srautų augimą ir organizuoto pajėgumų planavimo trūkumą,
- tinklo neutralumas, kuris, kaip pripažįstama, yra nepaprastai svarbus skaitmeninei darbotvarkei,
- paieškos mechanizmų metodika ir rezultatų pateikimas, kurie kelia didelį susirūpinimą.

1.9 EESRK pabrėžia **įtraukties svarbą**. Europos Sąjungos dalyvavimas pasauliniame interneto valdyme galimas tik tuomet, jei ji skatins įtraukties politiką IRT srityje, kad būtų sukurtos sąlygos, būtinos tikrai įtraukiai visuomenei (žr. Rygos chartiją (2006 m.), parengtą Ministrų konferencijoje „IRT visuomenei be atskirties“, kurioje numatyti įsipareigojimai užtikrinti IRT sprendimų, skirtų vyresnio amžiaus žmonėms ir susijusių su e. prieinamumu ES, įgyvendinimą). Internetas savo koncepcija yra įtraukus ir tai yra įtvirtinta ICANN įstatuose. Prieigą iš tiesų kontroliuoja ryšių paslaugų teikėjai ir interneto paslaugų teikėjai, kurių veiklą reglamentuoja nacionalinės valdžios institucijos. Atsakomybė už įtraukimą tenka šioms reguliuojančioms institucijoms, o ES atveju – ES Komisijai.

1.10 Galiausiai EESRK tikisi, kad Interneto valdymo forumas stiprės tapdamas vis svarbesne visų su internetu susijusių suinteresuotųjų subjektų susitikimo vieta. Remiama bendrų Komisijos, valstybių narių ir pilietinės visuomenės veiksmų **ES turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį** kitame Stambule vyksiančiame Interneto valdymo forumo.

2. Išanga

2.1 Internetas yra daugialypis reiškiny, kuris nėra bendrai kontroliuojamas. Toliau pateikiami svarbiausi aspektai:

- a) internetas iš esmės yra tinklų tinklas. Kiekvienas tinklas yra savarankiškas ir dauguma jų yra akcinės bendrovės. Kadangi nėra bendro plano, skirto prisitaikyti prie eksponentinio interneto srautų augimo, lengviausiai pažeidžiami greičiausiai yra interneto fiziniai tinklai, o tai gali turėti rimtų pasekmių pasaulinės informacinės visuomenės raidai;
- b) domenų vardų (.com) ir IP adresų administravimas ir registracija, kurių valdymas pavestas Kalifornijoje įsikūrusiai Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacijai (ICANN). Pagrindinis dėmesys Komisijos komunikate skiriamas dalyvavimui ICANN valdyme;
- c) žiniatinklio standartus ir protokolus kuria Žiniatinklio konsorciumas (W3C), tuo tarpu interneto atveju šią funkciją atlieka Interneto kūrimo grupė;
- d) interneto paslaugų teikėjai registruoja naudotojus ir suteikia jiems prieigą prie interneto;
- e) naršyklės, tokios kaip Internet Explorer, ir paieškos sistemos, tokios kaip Google, leidžia naudotis žiniatinkliu. Dėl kai kurių iš šių paslaugų vyksta karštos diskusijos;
- f) socialinio tinklo paslaugos, tokios kaip Facebook ir Twitter, daugelyje šalių atliko labai svarbų vaidmenį kilus pilietiniams neramumams ir kovojant už pilietines teises;

- (g) debesijos kompiuterijos ir srautinio medijos perdavimo paslaugos didina interneto srautų augimą. Netflix (vaizdo įrašai pagal užsakymą), kuriam reikia didelės parsisiuntimo spartos, JAV sukėlė diskusijas dėl tinklo neutralumo;
- (h) veiksmai, būtini padidinti interneto teikimo pranašumus ir sumažinti trūkumus, yra ES skaitmeninės darbotvarkės pagrindas. Darbotvarkė ne tik skatina Europos interneto ekonomiką, bet ir sprendžia tokius klausimus kaip, pavyzdžiui, kibernetinis saugumas, kibernetiniai nusikaltimai, duomenų apsauga, skaitmeninė atskirtis, parama neįgaliesiems ir palankių sąlygų neturintiems asmenims. Daugeliu atvejų ES skaitmeninė darbotvarkė yra veikiau skirta ES valdymo, o ne interneto valdymo įgyvendinimui, nors į ją įtraukti svarbiausi veiksmai, kurių reikia, kad internetas Europai būtų kuo naudingesnis.

3. Komunikato turinys

3.1 Komisija parengė gaires, kuriomis sukuriama **bendros europinės interneto valdymo vizijos metmenys** siekiant sustiprinti Europos vaidmenį plėtojant internetą, kuris yra kertinis skaitmeninės bendrosios rinkos akmuo ir inovacijas ir ekonomikos augimą, demokratiją ir žmogus teises skatinantis veiksnys. Komisija nori patvirtinti ankstesniame 2009 m. paskelbtame komunikate⁽¹⁾ išdėstytas gaires ir sustiprinti dabartinį daugiasubjektų modelį.

3.2 Siekiant kompensuoti tai, kad nėra visuotinės kontrolės, Jungtinėms Tautoms remiant buvo sukurtas Interneto valdymo forumas. Šio forumo raida yra antra Komisijos komunikato tema. Atsižvelgiant į su Interneto valdymo forumu susijusius būgštavimus ir siekiu dalyvauti kontroliuojant ICANN, sunku nedaryti išvados, kad šis komunikatas yra skirtas politinei interneto kontrolei. EESRK mano, kad techninių ir eksploatacinių valdymo problemų, pavyzdžiui, kurios pabrėžiamos pirmiau pateiktuose a), g) ir j) punktuose, sprendimui taip pat reikia dėmesio ir veiksmų.

3.3 Europinė vizija grindžiama bendrais Europos principais, pavyzdžiui, pagrindinių teisių ir demokratinių vertybių gynimas (kaip įtvirtinta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte, Europos žmogaus teisių konvencijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje), bendro ir nesuskaidyto tinklo plėtojimas, pagal šią viziją sprendimai priimami remiantis skaidrumo, atskaitomybės ir visų suinteresuotųjų subjektų įtraukimo principais. Komunikate primenama, kad būtina siekti aukšto lygio bendradarbiavimo, visų pirma su Interneto valdymo forumu (IGF) (forumu, įkurtu po Pasaulio aukščiausiojo lygio susitikimo informacinės visuomenės klausimais, kurią palaikė Jungtinių Tautų Organizacija savo rezoliucija Nr. 56/183 (2001 m. gruodžio 21 d.)), Interneto vardų ir numerių paskyrimo korporacija (ICANN) ir Interneto numerių skyrimo tarnyba (IANA).

3.4 Komisijos požiūris į interneto valdymą apibūdinamas anglišku žodžių akronimu **COMPACT**: Internetas turi būti pilietinės atsakomybės (*Civic responsibilities*) erdve, vienu nedalomu ištekliumi (*One unfragmented resource*), valdomu pagal daugiasubjektų požiūrį (*Multistakeholder approach*) siekiant skatinti demokratiją ir žmogaus teises (*Promote*) ir pagrįstu tvirta technologine architektūra (*Architecture*), kuri užtikrina pasitikėjimą (*Confidence*) ir padidina tiek pamatinės interneto infrastruktūros, tiek ja pagrįstų paslaugų valdymo skaidrumą (*Transparent governance*). Šio požiūrio pagrindas – 2005 m. Tuniso darbotvarkė informacinei visuomenei (2005 m. lapkričio 18 d.), kurios principams, deja, nebuvo pritarta tarptautiniu lygmeniu ir kuriuos palaikė tik labai mažai šalių ir iš ribotos geografinės teritorijos (pavyzdžiui, 2011 m. EBPO tarybos rekomendacija dėl principų, taikytinų formuojant interneto politiką; 2011 m. Dovylio G-8 deklaracija).

3.5 Komisija visų pirma siūlo:

- kartu su visais suinteresuotaisiais subjektais nustatyti interneto valdymo principus,
- stiprinti IGF aiškiai apibrėžiant valdžios institucijų vaidmenį,
- globalizuoti ICANN funkcijas nustatant aiškų grafiką, taip pat IANA funkcijas, kartu užtikrinti domenų vardų sistemos stabilumą ir saugumą,

⁽¹⁾ COM(2009) 277 final.

- 2014 m. pradėti Pasaulinio interneto politikos stebėsenos centro (GIPO), kuris būtų pasaulio bendruomenės išteklius, plėtrą,
- pradėti plataus masto konsultacijas, kaip užtikrinti daugiasubjektį dalyvavimą formuojant būsimas Europos interneto valdymo politikos kryptis,
- sukurti struktūrinius mechanizmus, kurie sudarytų sąlygas suinteresuotiesiems subjektams dalyvauti priimant techninius sprendimus siekiant juos suderinti su žmogaus teisėmis,
- sustiprinti pasitikėjimą internetu ypatingą dėmesį skiriant duomenų apsaugai, tinklų ir informacijos saugumui,
- atlikti jurisdikcijos ir teisės aktų kolizijų internete rizikos tarptautiniu lygmeniu peržiūrą.

4. Vertinimai ir pastabos

4.1 Komisija siūlo apibrėžti bendrą europinę interneto valdymo viziją, kad ES galėtų atlikti svarbų vaidmenį šiame ateičiai tiek ekonomikos, tiek politiniu ir socialiniu požiūriu svarbiame sektoriuje. Tai labai svarbus sprendimas siekiant suteikti stiprų postūmį valstybių narių ekonomikos vystymuisi, kartu stiprinti demokratijos principus ir žmogaus teises.

4.2 Kaip apibrėžta Tuniso darbotvarkėje, darnus valdymas turi būti užtikrinamas daugiasubjekte sistema, kurioje dalyvautų: vyriausybės, privatusis sektorius, pilietinė visuomenė, tarpvyriausybines ir tarptautines organizacijas, mokslininkų ir technikų bendruomenės.

4.3 Principais pagrįstas modelis

4.3.1 **EESRK dar kartą pakartoja savo ankstesnėse nuomonėse išreikštą požiūrį, kad internetas yra labai svarbi ekonominio vystymosi ir užimtumo, technologinių inovacijų ir socialinės įtraukties sąlyga.** EESRK visada visiškai ir tvirtai pritarė informacinės visuomenės kūrimui, strategijai „Europa 2020“ ir skaitmeninei darbotvarkei, teikė daug pasiūlymų, o kartais ir kritinių pastabų.

4.3.2 Turėtų būti siekiama, kad ES taptų lydere plėtojant skaitmeninę infrastruktūrą, visų pirma visiems piliečiams prieinamą spartų plėtojimą ryšį; kuriant bendrą skaitmeninę rinką, kurioje būtų pateikiamas platus europinis turinys ir kuri taptų įtraukties priemone; mažinant skaitmeninę atskirtį propaguojant skaitmeninį raštingumą; kuriant Europos debesijos kompiuterijos projektus⁽²⁾; nustatant tinkamas taisykles, kurios apsaugotų nuo elektroninių nusikaltimų, privatumo pažeidimo ir tapatybės vagysčių, vaikams kylančių pavojų, taip pat užtikrintų teisę būti pamirštam.

4.3.3 **EESRK visiškai pritaria Komisijos ketinimui ryžtingai ginti ir skatinti pagrindines teises ir demokratines vertybes,** taip pat bendro tinklo, kuriam būtų taikomi tokie patys standartai kaip ir kituose sektoriuose ir kuris nebūtų suskaidytas dėl skirtingų ir vienas kitoms prieštarauti galinčių taisyklių, teisinei sampratai. Toks sprendimas būtinas siekiant kurti prieinamą, greitą ir tvarią bendrą Europos erdvę vietos valdžios institucijoms, piliečiams, įmonėms ir pelno nesiekiančiam sektoriui⁽³⁾.

4.3.4 Todėl Komitetas pritaria Komisijos susirūpinimui dėl saviraiškos laisvės pažeidimų, pavyzdžiui, Turkijos informacijos, technologijų ir komunikacijos agentūros uždraudimas naudotis socialiniais tinklais arba saviraiškos laisvę ribojančios priemonės, įtrauktos į Rusijos parlamento priimtą kovos su terorizmu teisės aktų paketą.

4.4 Bendradarbiaujamojo valdymo sistema

4.4.1 EESRK pabrėžia, kad komunikate **nepakankamai išsamiai apibrėžta tiek valdymo, kuriame turėtų dalyvauti ES, sąvoka, tiek priemonės,** kuriomis turėtų būti užtikrinami daugiasubjektiniai su internetu susijusių sprendimų priėmimo procesai, kaip ir veiksmų, kurie buvo pasiūlyti komunikate *Europos skaitmeninė darbotvarkė*⁽⁴⁾, atveju. Bendro ir pasidalijamojo valdymo sistemoje valdymo lygiai ir metodai galėtų būti apibrėžti konkrečiau.

⁽²⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 53–57, OL C 318, 2011 10 29, p. 9, OL C 229, 2012 7 31, p. 1, OL C 161, 2013 6 6, p. 8, OL C 76, 2013 3 14, p. 59–65.

⁽³⁾ OL C 67, 2014 3 6, p. 137.

⁽⁴⁾ OL C 54, 2011 2 19, p. 58.

4.4.2 Reaguodama į kai kurių valstybių narių ir kitų ne ES šalių teigiamą patirtį Komisija siūlo tik **vieną** svarbią ir teigiamą **iniciatyvą: sukurti internetinę platformą, pavadintą Pasauliniu interneto politikos stebėsenos centru** (angl. **GIPO**), tačiau numato galimybę pateikti kitus veiklos pasiūlymus pasibaigus **kitai viešai konsultacijai**. Tačiau prieš pateikiant šį komunikatą jau buvo surengta plataus masto konsultacija, kuri ne tik kad nepadėjo apibrėžti ir komunikate pateikti konkretesnius veiksmus, bet ir, visų pirma, parodė menką suinteresuotųjų subjektų ir institucijų susidomėjimą.

4.4.2.1 Komisija turi aiškiau apibrėžti, koks konkretus vaidmuo tenka ES ir kokia jos pridėtinė vertė šioje srityje, taip pat nurodyti ko tikimasi – įkaitant ir Europos skaitmeninės darbotvarkės tikslus – iš valstybių narių; be to, Komisija turėtų nurodyti išimtinės ir pasidalijamosios kompetencijos sritis, kad būtų išvengta dubliavimosi ir galimų konfliktų.

4.4.3 EESRK reiškia susirūpinimą dėl menko visų valstybių narių ir susijusių subjektų susidomėjimo šiuo klausimu, kuris toks svarbus Sąjungos ekonomikos ir socialinei ateičiai. Komitetas prašo Komisijos imtis konkrečių tiesiogiai vyriausybes, verslo bendruomenę ir piliečių teisių apsaugos srityje veikiančių NVO ir visų pirma vartotojų asociacijų (kurios nėra nurodytos komunikate) veiksmus skatinančių priemonių.

4.4.4 Pastaraisiais keletą metų EESRK parengė daug nuomonių interneto, visų pirma skaitmeninės strategijos, tema, todėl turėtų dalyvauti su tuo susijusioje veikloje.

4.5 Pagrindinių su internetu susijusių sprendimų globalizavimas

4.5.1 Kitas svarbus aspektas – tai su elektroninių ryšių valdymu ir piliečių teisėmis susiję **veiksmai, kuriuos ES bendrai turi įgyvendinti tarptautiniu lygmeniu**. Komunikate nenurodoma kokias konkrečiais būdais skatinti šiuos veiksmus įgyvendinti tarptautiniu lygmeniu.

4.5.2 Tai tapo ypač aktualu po *Datagate* skandalo, kuris atskleidė **ES silpnumą**, kai 2013 m. spalio mėn. aukščiausiojo lygio susitikime Briuselyje ji nesugebėjo pateikti bendros tvirtos ir vieningos pozicijos tarptautinėje arenoje.

4.6 Daugiasubjektis procesas: icann globalizavimas

4.6.1 EESRK pabrėžia, kad būtina strateginė programa. Norint, kad internetas nebūtų valdomas JAV vyriausybės, būtina tiksliai apibrėžti daugiasubjektę valdymo sistemą, kad joje iš tiesų galėtų dalyvauti suinteresuotieji subjektai. Šioje valdymo sistemoje reikėtų siekti teisingos valdžios institucijų, savo akcininkų interesams atstovaujančių didžiųjų įmonių ir tiesiogiai piliečiams atstovaujančių NVO pusiausvyros.

4.6.1.1 EESRK palaiko iniciatyvas kurti novatoriškas informacinių technologijų priemones, tokias kaip GIPO, kuri gali tapti svarbiu pasaulio bendruomenės ištekliumi interneto politikos reguliavimui ir naujoms technologijoms stebėti ir įvairių forumų duomenų mainams skatinti. Tai ypač naudinga pilietinės visuomenės subjektams, kurie turi ribotus išteklius.

4.6.2 **Kalbant apie ICANN ir IANA**, techninė institucija galiausiai paskelbė, kad pradeda bendrą ir daugiasubjektį techninių funkcijų, kurias jai pavesta užtikrinti nuo 2015 m. – kai baigs galioti su JAV vyriausybe sudaryta sutartis dėl šalies kodo aukščiausio lygio domenų valdymo – valdymo procesą. EESRK prašo Komisijos aiškiau apibrėžti Europos Sąjungos vaidmenį būsimoje tarptautinėje organizacijoje ir reikalauja paskirti po vieną atstovą techniniams ir politiniams reikalams naujojoje ICANN.

4.6.3 Taip pat labai svarbu, kad Komisija padėtų stiprinti IGF, kuris yra visų suinteresuotųjų subjektų susitikimų vieta. EESRK tikisi, kad ES remiama bendrą Komisijos, valstybių narių ir pilietinės visuomenės veiksmų kitame 2014 m. rugsėjo mėn. Stambule įvyksiančiame imsis pagrindinio vaidmens ir paskelbs šio komunikato nuostatas.

4.7 Pasitikėjimo stiprinimas

4.7.1 Sąjungos lygmeniu labai svarbu, kad Komisija komunikate aiškiai pabrėžtų būtinybę **stiprinti pasitikėjimą internetu visų pirma teisės aktais, užtikrinančiais jo saugumą, stabilumą ir atsparumą**, kaip tai buvo padaryta vykdant asmens duomenų apsaugos teisinės sistemos reformą ir priimant direktyvą dėl tinklo bei informacijos saugumo.

4.7.2 Po *Datagate* skandalo Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetui paskelbus pranešimą, Europos Parlamentas pritarė sprendimui sukurti „Europos skaitmeninį *habeas corpus* pagrindinems teisėms skaitmeniniame amžiuje saugoti“ įgyvendinant specialias priemones kaip prioritetinį kitos kadencijos planą.

4.7.3 EESRK atidžiai stebės, kaip vykdomi šie veiksmai ir įgyvendinamos priemonės, numatytos telekomunikacijų srities dokumentų rinkinyje dėl bendrosios elektroninių ryšių rinkos sukūrimo ⁽⁵⁾.

4.8 Techniniai interneto formavimo standartai

4.8.1 **Dar vienas svarbus aspektas – techniniai standartai.** Internetas yra atviras ir tarptautinis, todėl techniniai standartai nustatomi neatsižvelgiant į viešosios politikos nuostatas, kurias nustato atskiros valstybės ar regioninės tarpvyriausybines institucijos, juos veikiau nustato tam tikrais savireguliacijos principais besivadovaujanti technikų bendruomenė, kuri tik atskirais atvejais derina veiksmus su institucijomis. Dėl šių sprendimų galimo poveikio piliečių teisėms, pavyzdžiui, saviraiškos laisvei, asmens duomenų apsaugai (įskaitant teisę būti pamirštam), taip pat naudotojų apsaugai ir galimybei naudotis turiniu, būtina **priimti tikslūs sprendimus ir parengti rekomendacijas, kuriomis būtų užtikrinta, kad techniniai sprendimai neprieštarauja žmogaus teisėms.**

4.8.2 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui rengti seminarus, kuriuose dalyvautų tarptautiniai socialinių mokslų, teisės, ekonomikos ir technologijų ekspertai siekiant užtikrinti, kad derėtų galiojančios norminės sistemos ir naujos internetui taikytinų standartų nustatymo formos.

4.8.3 Konkurencijos ir laisvosios rinkos klausimu mano, kad reikia spręsti problemą, kai asmens duomenų, metaduomenų, pajamų iš reklamos ar autorių teisių kontrolė vykdoma tik keletu privatiems subjektams priklausančių algoritmų ⁽⁶⁾.

4.9 Jurisdikcijų ir teisės aktų kolizijos

4.9.1 Kalbant apie **teisinius su internetu susijusius aspektus**, Komisija ryžtingai pareiškė, kad iki 2015 m. turi būti sukurta bendroji skaitmeninė rinka ir šiuo tikslu neginčijamai būtina suderinti nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus, taikomus tarpvalstybiniais internetu sudaromiems sandoriams. Komitetas pritaria Komisijos ketinimui pradėti **teisės aktų ir jurisdikcijos kolizijų**, kuriuos dažnai dar labiau sustiprina nepriklausomų reguliavimo institucijų taisyklės, **rizikos tarptautiniu lygmeniu peržiūrą.**

4.9.2 EESRK pabrėžia, kad komunikate visiškai **nekalbama apie tinklo neutralumą**, nors skaitmeninėje strategijoje buvo pripažintas esminis jo vaidmuo. Komitetas dar kartą pakartoja jau ankstesnėse nuomonėse išreikštą nuogąstavimą dėl šiuo metu JAV svarstomų reglamentų pasiūlymus ir primygtinai prašo, kad „atviro interneto ir tinklo neutralumo principai būtų kuo skubiau formaliai įtvirtinti ES teisėje, visada turint omenyje technologijų (naujausių) evoliuciją šioje srityje“ ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ OL C 177, 2014 6 11, p. 64.

⁽⁶⁾ COM(2012) 573.

⁽⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 139–145.

4.10 Įtraukus internetas

4.10.1 Galiausiai norėtų atkreipti dėmesį į labai svarbų aspektą –įtraukimą. Europos Sąjungos dalyvavimas pasauliniame interneto valdyme galimas tik tuomet, jei ji skatins įtraukties politiką IRT srityje, kad būtų sukurtos sąlygos, būtinos tikrai įtraukiai visuomenei (2006 m. Europos Sąjungos valstybių narių, narystės ES siekiančių šalių ir Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių ir kitų šalių ministrai, atsakingi už e. įtraukties politiką, konferencijoje „IRT visuomenei be atskirties“ pasirašė Rygos chartiją, kurioje numatyti įsipareigojimai užtikrinti IRT sprendimų, skirtų vyresnio amžiaus žmonėms ir susijusių su e. prieinamumu ES, įgyvendinimą). Komiteto nuomone, komunikate reikėtų pripažinti, kad prieinamos ir paprastos naudoti IRT yra viena svarbiausių priemonių, leidžiančių neįgaliems asmenims visapusiškai, lygiomis teisėmis ir veiksmingai naudotis IRT teikiamomis galimybėmis.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl laikotarpio po 2015 m. Hiogo veiksmų programos. Rizikos valdymas siekiant padidinti atsparumą

(COM(2014) 216 final)

(2014/C 451/25)

Pranešėjas: **Giuseppe Iuliano**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 304 straipsniu, 2014 m. balandžio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Komisijos komunikato „Laikotarpio po 2015 m. Hiogo veiksmų programa. Rizikos valdymas siekiant padidinti atsparumą“

COM(2014) 216 final.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2014 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2014 m. liepos 9–10 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 103 nariams balsavus už, 1 prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK ES poziciją nelaimių rizikos mažinimo klausimu laiko tinkama ir būtina rengiantis 2015 m. persvarstyti Hiogo veiksmų programą (HVP). Ši pozicija yra juo labiau tinkama dėl to, kad sutampa su kitomis laikotarpio po 2015 m. vystymosi ir klimato kaitos iniciatyvomis.

1.2 EESRK valstybes nares prašo duomenis apie riziką ir pavojus jų šalyse Komisijai pateikti kuo labiau agreguotus, kad jie padėtų kuo išsamiau ir tiksliau įvertinti padėtį šiuo klausimu.

1.3 EESRK yra įsitikinęs, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti pagrindiniams rizikos veiksniams ir giluminėms nelaimių priežastims. Vieni iš šių pagrindinių veiksnių yra neplanuojama miestų plėtra, pragyvenimo šaltinių kaimo vietovėse pažeidžiamumas ir nualintos ekosistemos.

1.4 Didelę dalį nelaimių sukeltų žmonių žūčių ir ekonominių nuostolių lemia labai dažnos mažesnio masto nelaimės. EESRK mano, kad laikotarpio po 2015 m. HVP daugiau dėmesio reikia skirti šiai „ekstensyviai rizikai“ dedant daugiau pastangų stiprinti tokias nelaimes patiriančių bendruomenių atsparumą.

1.5 EESRK mano, kad reikia išsamiau ištirti nelaimių ekonominį ir socialinį poveikį ir daugiau dėmesio skirti tokiems aspektams kaip gamybos infrastruktūra.

1.6 EESRK manymu, laikotarpio po 2015 m. HVP turi būti numatytas prieš daugialypę riziką nukreiptas metodas ir plačiau negu iki šiol atsižvelgta į antropogeninės kilmės riziką.

1.7 Nelaimių rizikos valdymas turi būti vykdomas laikantis teisėmis grindžiamo metodo, orientuojantis į pažeidžiamiausių visuomenės grupių ir asmenų poreikius ir teises, pabrėžiant lyties aspektą ir į jį atsižvelgiant.

1.8 EESRK pasisako už tai, kad būtų skatinami rizikos valdymo vietos lygmeniu metodai, įtraukiant vietos lygmens pilietinės visuomenės subjektus ir kitas paprastai nedalyvaujančias asmenų grupes. Rizikos valdymas vietos lygmeniu turi būti plėtojamas ryžtingiau.

1.9 Taip pat reikia vietos ir tarptautiniu lygmeniu pripažinti pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį nelaimių rizikos mažinimo srityje.

1.10 Verslo ir privatusis sektorai privalo atlikti svarbų vaidmenį nelaimių rizikos mažinimą įtraukdami į visus gamybos ciklo etapus ir sutelkdami savo inovacinius pajėgumus.

1.11 Nors naujoji laikotarpio po 2015 m. HVP išliks savanoriško pobūdžio, joje daugiau dėmesio reikia skirti atskaitomybės ir skaidrumo sistemoms taikant tam tikrus tarptautiniu mastu pripažintus rodiklius. Šie rodikliai neturi būti vien tik techniniai, juose turi atsispindėti ir socialinio pobūdžio aspektai.

1.12 EESRK teigiamai vertina tarpusavio analizės mechanizmus, kuriuos taiko įvairios valstybės narės, bet mano, kad vidutinės trukmės laikotarpiu reikia pereiti prie reiklesnių atskaitomybės sistemų.

1.13 Finansavimo klausimu EESRK mano, kad vykdant ES vystymosi ir humanitarinę politiką reikia nustatyti rekomenduotiną minimalią nelaimių rizikos mažinimo veiksmų finansavimo procentinę dalį.

2. Priežastys

2.1 HVP „Tautų ir bendruomenių atsparumo nelaimėms stiprinimas“ priėmimas 2005 m. be jokių abejonių reiškė požiūrio į nelaimių rizikos mažinimą pasikeitimą. Tai, kad HVP priėmė 168 valstybės yra įrodymas, kad tarptautinė bendruomenė pradėjo kitaip vertinti vis didesnę susirūpinimą keliančią padėtį.

2.2 Priėmus HVP, ES nelaimių rizikos mažinimo ir nelaimių rizikos valdymo aspektus įtraukė į įvairių sričių ES politiką, tiek vidaus, tiek vystomojo bendradarbiavimo ar humanitarinės pagalbos, ir buvo padaryta, nors ir nevienoda, bet reikšminga pažanga.

2.3 Todėl HVP persvarstymas 2015 m. ES suteikia galimybę peržiūrėti savo politiką šiuo klausimu ją priderinant prie naujos tarptautinės padėties ir tuo pačiu prisidėti prie tarptautinių diskusijų dėl nelaimių rizikos ir geresnių esamos padėties valdymo būdų.

2.4 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos komunikatą „Laikotarpio po 2015 m. Hiogo veiksmų programa. Rizikos valdymas siekiant padidinti atsparumą“, mano, kad jis šiuo metu yra labai reikalingas, ir nori prisidėti prie šių diskusijų pateikdamas pilietinės visuomenės sektorių, kuriems jis atstovauja, pasiūlymus.

2.5 Nuo to laiko, kai 2005 m. buvo priimta HVP, pasaulinės tendencijos nelaimių srityje patvirtino susirūpinimą keliantį rizikos didėjimą ir valstybes, tarptautines organizacijas, pilietinės visuomenės organizacijas ir plačiąją visuomenę privertė pakeisti savo poziciją nelaimių rizikos mažinimo klausimu.

2.6 Visi šiuo metu turimi duomenys rodo, kad ištinka vis sunkesnės nelaimės, ypač kai jos susijusios su dėl klimato kaitos kylančiomis hidrometeorologinėmis grėsmėmis, tačiau ir kitokio pobūdžio nelaimės: sukeltos sparčių urbanizacijos procesų, blogo teritorijų planavimo, netinkamo dirvožemio ir gamtos išteklių naudojimo, taip pat padidėjusio šių grėsmių pavojaus.

2.7 Žinoma, nelaimių padariniai skirtinguose regionuose ir šalyse yra nevienodi, o žmogiškųjų aukų ir ekonominių nuostolių mastas priklauso nuo išsivystymo lygio. Tačiau joks planetos regionas, jokia šalis nėra apsaugoti nuo tokios rizikos ir pastarųjų dešimtmečių duomenys rodo, kad nelaimių padariniai buvo dideli ir išsivysčiusiose šalyse, ir netgi Europos Sąjungoje.

2.8 Atsižvelgiant į tai, kad 2015 m. taip pat bus iš naujo suformuluoti Tvaraus vystymosi tikslai ir kad diskusijose dėl klimato kaitos padaryta tam tikra pažanga, būtina dėti pastangas geriau suderinti skirtingas pozicijas šiais klausimais, kurias pasirenkant nori prisidėti EESRK.

3. Naujas požiūris į nelaimių aplinkybes ir tipologiją

3.1 Komisijos komunikate ir ypač jo dviejuose prieduose⁽¹⁾ išsamiai išnagrinėjamos pasaulio mastu ir konkrečiai ES teritorijoje kylančios grėsmės ir rizika. Taip pat labai plačiai pristatoma skirtingų sričių ES politika, į kurią įtraukti nelaimių rizikos mažinimo aspektai. EESRK teigiamai vertina Komisijos pastangas surinkti patikimus ir techniniu požiūriu tikslius duomenis, kurie leistų apibendrinti ES teritorijoje vykstančias nelaimes ir joms įveikti vykdomą politiką.

3.2 Tačiau vertindamas ES įvykusių nelaimių apžvalgą EESRK apgailestauja, kad tiesioginius duomenis pateikė tik 16 valstybių narių ir Norvegija. EESRK ragina likusias valstybes nares, kurios dar neperdavė savo agreguotų duomenų, kuo greičiau prisidėti prie šių pastangų kuo išsamiau ir tiksliau įvertinti padėtį ES kylančių grėsmių ir rizikos klausimu.

3.3 Jungtinių Tautų Nelaimių rizikos mažinimo biuro tyrimai (angl. UNISRD) rodo, kad pasaulio mastu ne stambios nelaimės, sulaukiančios daug žiniasklaidos dėmesio, o „nedidelės nelaimės“, kurios ištinka dažniausiai, yra pagrindinė žmogiškųjų aukų ir ekonominių nuostolių priežastis ir turi daugiausiai poveikio kasdieniam milijonų žmonių ir bendruomenių gyvenimui visoje planetoje. EESRK mano, kad laikotarpio po 2015 m. HVP daugiau dėmesio reikia skirti „ekstensyviai rizikai“⁽²⁾, kylančiai tokiais atvejais, ir atsakyti anksčiau vyravusio į „intensyvią riziką“ orientuoto požiūrio. Be to, dėmesio sutelkimas į tokias nors ir nedidelio masto, bet labai dažnas nelaimes turi tapti svarbiu veiksniu stiprinant bendruomenių, kurioms tai aktualu, atsparumą. EESRK manymu, reikia plačiau atsižvelgti į tokio pobūdžio nelaimių poveikį vietos lygiu.

3.4 Nors yra atlikta daug nelaimių ekonominių padarinių tyrimų, mažai nagrinėtos sąnaudos užimtumo, darbo sąlygų ir deramo darbo požiūriu, poveikis verslininkams, gamybos struktūrai ir kt. EESRK mano, kad reikia išsamiau ištirti šiuos aspektus ir daugiau dėmesio skirti gamybos infrastruktūros aspektui⁽³⁾.

3.5 Kita vertus, turimi duomenys rodo, kad daug nelaimių lemia ne vienas veiksnys, o kelios grėsmės. Todėl yra dar svarbiau ištirti „daugialypę riziką“ ir pasirinkti labiau holistinį požiūrį į nelaimes ir jų sunkumą. Humanitarinėje srityje anksčiau naudota ir dabar naudojama sąvoka „sudėtinga ekstremali situacija“ gali padėti išvengti paviršutiniško nelaimių priežasčių supratimo, kuris atskirais atvejais gali lemti taip pat paviršutinišką reagavimą. Nors pagal patvirtintus HVP vyraujančių požiūrių daugiausia dėmesio skiriama „gamtinėms“ arba „žmogaus veiklos netyčinėms“ grėsmėms, yra akivaizdu, kad tokie veiksniai kaip smurtas mieste ribinėmis aplinkybėmis, nepakankamas valdymas, įvairių rūšių konfliktai kartu su kitais žmogiškaisiais veiksniais apsunkina nelaimes ir jiems turi būti skiriamas dėmesys. EESRK mano, kad laikotarpio po 2015 m. HVP į šiuos konfliktų ir smurto aspektus turi būti atsižvelgta visapusiškiau. Taip pat reikia ryžtingiau spręsti su technologine grėsme susijusių ar vadinamųjų „trejopų“ nelaimių (žemės drebėjimas, cunamis, branduolinė nelaimė), kaip, pavyzdžiui, Fukušimą ištikusią nelaimę, problemas.

3.6 Be to, EESRK yra įsitikinęs, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti pagrindiniams rizikos veiksniams ir gilioms nelaimių priežastims. Visi HVP tyrimai ir vertinimai rodo, kad mažiausia pažanga pasiekta įgyvendinant ketvirtą veiksmų prioritetą, pagal kurį siekiama sumažinti pagrindinius rizikos veiksnius⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbiniai dokumentai „Stichinių ir žmogaus sukeltų nelaimių rizikos ES apžvalga“ SWD(2014) 134 final. „ES politika, padedanti valdyti nelaimių riziką“ SWD(2014) 133 final.

⁽²⁾ Jungtinių Tautų Nelaimių rizikos mažinimo biuro tyrimai rodo, kad 90 proc. pasaulyje dėl nelaimių patiriamų nuostolių lemia šios „ekstensyvios“ nelaimės. (Global Assessment Report. GAR. UNISDR, 2013)

⁽³⁾ Neseniai pradėta ši klausimą nagrinėti išsamiau. „Stichinių ir ekologinių nelaimių poveikis darbo rinkai“ (ang. *The Labour Market Impacts of Natural and Environmental Disasters*). Italijos organizacija ADAPT ir Japonijos darbo politikos ir mokymų institutas. <http://moodle.adaptland.it/mod/page/view.php?id=9533>

⁽⁴⁾ HVP apima penkis veiksmų prioritetus: 1) užtikrinti, kad nelaimių rizikos mažinimas būtų vienas iš nacionalinio ir vietos lygmens prioritetų, o jo įgyvendinimas būtų grindžiamas tvirtu instituciniu pagrindu, 2) nustatyti, vertinti ir stebėti nelaimių riziką ir gerinti ankstyvojo perspėjimo sistemos veikimą, 3) remiantis žiniomis, inovacijomis ir švietimu kurti visais lygmenimis saugią ir atsparią aplinką, 4) mažinti pagrindinius rizikos veiksnius, 5) stiprinti parengtį nelaimėms siekiant užtikrinti veiksmingą reagavimą visais lygmenimis.

4. Nelaimių rizikos valdymas vietos lygmeniu dėmesį sutelkiant į žmonių, ypač pažeidžiamiausių grupių, teises

4.1 Nepaisant nuo HVP priėmimo pasiektos pažangos, teisėmis paremtas požiūris nebuvo tinkamai integruotas į nelaimių rizikos valdymą. Kai kuriais atvejais nurodant tam tikrų asmenų grupių pažeidžiamumą ir skirtingas teises tik dar labiau padidinamas jų pažeidžiamumas nepripažįstant, kad jie turi ir konkrečių gebėjimų. Kaip pavyzdį galima paminėti paviršutinišką požiūrį į lyčių klausimą. EESRK mano, kad žmonių interesais, jų teisėmis, lygybe, teise į apsaugą ir kartu teise į tvarų vystymąsi, įskaitant aplinkos tvarumą, grindžiamas požiūris turėtų būti ryžtingiau įtvirtintas kaip pagrindinis 2015 m. Hiogo veiksmų programos principas. Lyčių aspektai, teisėmis grindžiamas požiūris, pažeidžiamų asmenų grupių klausimai turi būti įtraukti į 2015 m. HVP stebėsenos rodiklius ir nustatytus atskaitomybės mechanizmus. Pilietinės visuomenės organizacijos, propaguojančios ir ginančios žmogaus teises, visų pirma tos, kurios kovoja už moterų teises, lyčių lygybę ir atstovauja pažeidžiamų asmenų grupėms, turėtų būti kviečiamos dažniau ir dalyvauti diskusijų dėl nelaimių rizikos mažinimo forumuose.

4.2 Patirtis rodo, kad pažeidžiamų asmenų grupėms naudingesnės vietos lygmens arba vietos lygmens klausimams skirtos iniciatyvos. EESRK pasisako už tai, kad būtų skatinami vietos rizikos valdymo metodai suteikiant galimybę dalyvauti vietos lygmens pilietinei visuomenei ir paprastai atskirtoms asmenų grupėms. Tam reikalingas perėjimas prie vietos rizikos valdymo sistemų, kurios leistų imtis konkrečių veiksmų ir įgyvendinti reikiamus institucinius mechanizmus. Iš visų nacionalinių ir tarptautinių organizacijų remiamų iniciatyvų visų pirma turėtų būti finansuojama vietos rizikos valdymo veikla.

4.3 EESRK pripažįsta, kad valstybės yra ir turi būti atsakingos už HVP ir jos įgyvendinimą ir kad 2015 m. HVP sėkmė ar nesėkmė priklausys nuo valstybių politinės valios, ir norėtų pabrėžti būtinybę rengiant nelaimių rizikos valdymo planus ar panašias priemones sutelkti visus vietos subjektus: savivaldybes, merijas, pilietinės visuomenės organizacijas, NVO, akademinės institucijas, verslo sektorius ir profesinių sąjungų organizacijas. Šiuo metu pastebimas nepakankamas vietos lygmens ir aukštesnių valdymo lygmenų ryšys riboja tiesiogiai grėsmę patiriančių gyventojų galimybes imtis skubių veiksmų. Tai ypač svarbu besivystančiose šalyse, turinčiose silpnas institucines struktūras.

4.4 Įmonėms ir privačiam sektoriui tenka pagrindinis vaidmuo nelaimių rizikos mažinimo srityje ne tik plėtojant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę ir prisiimant įmonių socialinę atsakomybę, bet ir siūlant inovacijas bei patirtį, taip pat į visą gamybos procesą integruojant atsparumo, švelninimo ir prisitaikymo sąvokas. Komunikate užsimenama apie draudimą, tačiau kartu reikėtų aiškiai nurodyti būtinybę mažinti riziką, kad būtų galima vystyti gamybą.

4.5 Kiekvienas atvejis yra ypatingas, todėl EESRK mano, kad reikėtų pilietinės visuomenės subjektus plačiau įtraukti į pasaulinio masto nelaimių rizikos valdymą ir į vietos rizikos valdymą tiek įgyvendinant ES vidaus politiką, tiek vykdant išorės veiksmus.

4.6 EESRK nori pabrėžti, kad tiek formalusis, tiek neformalusis švietimas yra labai veiksmingas būdas didinti informuotumą ir piliečių veiksmų ištikus nelaimėms veiksmingumą. Pilietinės visuomenės organizacijos gali atlikti svarbų vaidmenį atliekant šią užduotį, kuri nepatenka į formaliojo švietimo sritį.

5. Su 2015 m. HVP tikslais ir pažangos rodikliais susijusios atskaitomybės ir skaidrumo programos kūrimas

5.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos komunikate nurodytos naujos programos principams, susijusiems su atskaitomybe ir rodikliais. Dabartinė HVP stebėsenos sistema labai silpna ir nepadėjo rimtai įvertinti pažangos. Iš tikrųjų daugelis ES valstybių narių laiku ir tiksliai neteikė savo duomenų ir neturi tvirtų ir patikimų šios srities duomenų bazių. Kadangi nelaimės yra visuomenės ir politiniu požiūriu opus klausimas, nelaimių rizikos mažinimo srityje būtina sukurti patikimus skaidrumo ir atskaitomybės mechanizmus.

5.2 EESRK palankiai vertina kai kurių valstybių narių įgyvendinamas tarpusavio vertinimo iniciatyvas ir mano, kad ši praktika turėtų būti taikoma plačiau. EESRK mano, kad vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu ES turėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų geriau renkami valstybių narių duomenys, kad juos būtų galima palyginti ir kad jie būtų prieinami ne tik valdžios institucijoms, bet ir pilietinei visuomenei, žiniasklaidai, akademinėi ir mokslo bendruomenei bei kitoms suinteresuotoms grupėms.

5.3 Bet kuriuo atveju 2015 m. HVP turės būti nustatyta bendrų rodiklių sistema, kuri leistų tiek šalims, tiek kitiems subjektams įvertinti pažangą ir įgyvendinimo lygį. Nesileisdamas į smulkmenas, EESRK palankiai vertina pilietinės visuomenės subjektų įdėtas pastangas nustatant rodiklius ir išreiškia įsitikinimą, kad šie rodikliai turi būti ne tik techniniai ar netgi technokratiniai, bet ir apimti socialinius, atsparumo, dalyvavimo ir kitus aspektus ⁽⁵⁾.

5.4 Skaidrumas ir atskaitomybė, be kita ko, turi paskatinti įvairių susijusių subjektų (oficialių įstaigų, politinių institucijų, pilietinės visuomenės organizacijų, privačiojo ir verslo sektoriaus, akademinės bendruomenės ir kt.) dialogą dėl nelaimių rizikos mažinimo.

6. Vystymosi, klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo programų derėjimas

6.1 Paradoksalu, kad tokia tarpusavio sąsajomis ir tarpusavio priklausomybės ryšiais susaistytame pasaulyje, kuriame gyvename, kyla sunkumų susieti tarptautines programas tomis temomis, kurios iš esmės yra glaudžiai susijusios. ES turi pasinaudoti 2015 m., kai bus įgyvendinamos įvairios su klimato kaita, plėtra ir nelaimių rizikos mažinimu susijusios iniciatyvos, atsiversiančia galimybe paskatinti siekti jų suderinimo tarptautiniu lygmeniu. Didesnio derėjimo užtikrinimas turi didelės įtakos sąvokoms, institucijoms, prioritetams ir t. t., todėl tai reikėtų apvarstyti remiantis nukentėjusių bendruomenių patirtimi ir turint omenyje, kad plėtros, klimato kaitos ir nelaimių klausimai nebegali būti sprendžiami atskirai. EESRK remia tarptautines pastangas apibrėžti bendrus kriterijus ir rodiklius, susijusius su tvaraus vystymosi tikslais ir 2015 m. HVP.

6.2 Atsižvelgiant į klimato kaitos svarbą dėl vis dažnesnių ir rimtesnių grėsmių (ypač hidrometeorologinių) ir į bendrus nelaimių rizikos mažinimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus, reikia iš esmės sustiprinti struktūrų, skatinančių šios srities teisės aktų rengimą ir taikymą, koordinavimą.

6.3 Būsimoje 2015 m. HVP turi būti aiškiau nurodytos nelaimių ir vystymosi sąsajos, kurios gali būti labai įvairios ir sudėtingos. Tinkamas vystymasis gali sumažinti riziką, tačiau, kaip dažnai pasitaiko, gali ir ją padidinti. Be to, sąsajos tarp klimato kaitos ir nelaimių yra sudėtingos ir priklausomos tarpusavyje. EESRK pritaria Komisijai, kad tokios sąvokos kaip atsparumas ir atsparumo didinimo metodas gali būti naudingos sprendžiant papildomumo klausimą.

6.4 Be to, EESRK nori pabrėžti būtinybę išnagrinėti tradicinio nelaimių rizikos mažinimo sąsają su saugumo programa. Iki šiol pagrindinis HVP metodas, kaip minėta, buvo orientuotas į gaivalines nelaimes, tačiau dėl kitų grėsmių ir reiškinių, susijusių su smurtu, konfliktais ir ginčiais dėl išteklių išyla būtinybė pradėti siekti šio programų derėjimo. Žmoniškojo saugumo sąvoka susijusi su šiais klausimais ir reikėtų išnagrinėti jos naudą šiame sektoriuje.

7. Nelaimių rizikos mažinimo finansavimas ir ES įsipareigojimas

7.1 Dėl prevencijos kultūros stokos tiek ES viduje, tiek vykdant išorės veiklą nelaimių rizikos mažinimas ir rizikos prevencija, pasiruošimas nelaimėms ar jų mažinimas nebuvo prioritetingi klausimai. Kaip teisingai teigiama Komisijos komunikate, kai kurios programos buvo pradininkės (DIPECHO ⁽⁶⁾), tačiau joms skirta finansavimo procentinė dalis buvo menka. EESRK mano, kad vykdant ES vystymosi ir humanitarinę politiką reikia nustatyti rekomenduotiną minimalią nelaimių rizikos mažinimo veiksmų finansavimo procentinę dalį, kaip daro kiti paramos teikėjai ⁽⁷⁾. Šiuo tikslu valstybės narės turi numatyti nelaimių rizikos mažinimo finansinės stebėsenos mechanizmus, kurie galėtų būti įtraukti į vystymosi ir humanitarinės veiklos politiką.

2014 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ Joint Civil Society Position on Post 2015 Framework for Disaster Risk Reduction. Šis dokumentas paremtas gairėmis, išdėstytomis dokumente *Elements for Consideration in the Post-2015 Framework for Disaster Risk Reduction* (Jungtinių Tautų Nelaimių rizikos mažinimo biuras (UNISDR), 2013 m. gruodžio mėn.).

⁽⁶⁾ DIPECHO (angl. *Disaster Preparedness ECHO*) – tai 1996 m. Europos Komisijos Humanitarinės pagalbos ir civilinės saugos GD pradėta programa, skirta nelaimių rizikos mažinimui.

⁽⁷⁾ Nelaimių rizikos mažinimo finansavimo galimybių ir patirties apžvalga pateikiama <http://www.odi.org.uk/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8574.pdf>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria panaikinama 1993 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 93/5/EEB dėl valstybių narių pagalbos Komisijai ir dėl jų bendradarbiavimo moksliskai nagrinėjant su maistu susijusius klausimus

(COM(2014) 246 final – 2014/0132 COD)

(2014/C 451/26)

Taryba, 2014 m. gegužės 22 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria panaikinama 1993 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 93/5/EEB dėl valstybių narių pagalbos Komisijai ir dėl jų bendradarbiavimo moksliskai nagrinėjant su maistu susijusius klausimus

COM(2014) 246 final – 2014/0132 COD.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CES 404/2001 – 2000/0286 COD, priimtoje 2001 m. kovo 28 d. (*) 500-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. liepos 9 –10 d. (liepos 9 d. posėdis), 185 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2014 m. liepos 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

(*) EESRK nuomonė NAT/099 dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras, 2001/C 155, p. 32–38, 2001 m. gegužės 29 d.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT